

*MASTER
NEGATIVE
NO. 92-80546-5*

MICROFILMED 1992

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States -- Title 17, United States Code -- concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material...

Columbia University Library reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

KUBITSCHKE, JOSEPH
WILHELM

TITLE:

IMPERIUM ROMANUM
TRIBUTIM DISCRIPTUM

PLACE:

VINDOBONAE

DATE:

1889

Master Negative #

92-80546-5

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

874
K954

Kubitschok, Joseph Wilhelm, 1858-

...Imperium Romanum tributum discriptum.

Prague, Tempsky, 1888.

iv, 276 p. 25 cm.

At head of title: Jos. Wilhelm Kubitschok.

172238

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm

REDUCTION RATIO: 11X

IMAGE PLACEMENT: IA IIA IB IIB

DATE FILMED: 4/3/92

INITIALS TM

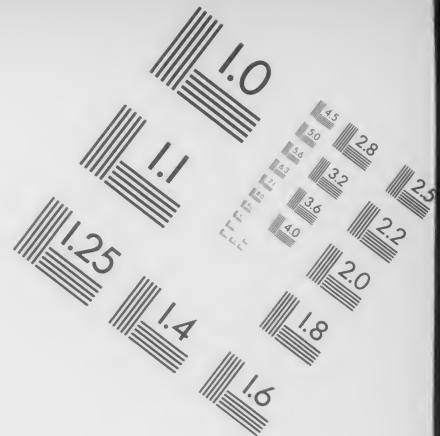
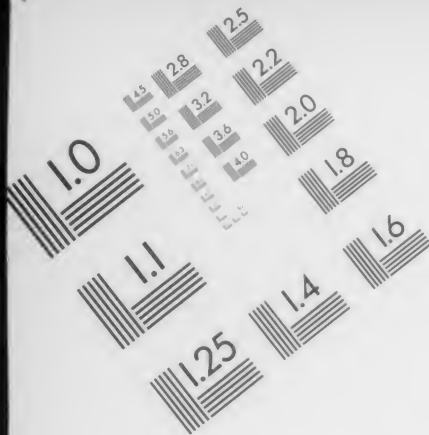
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management

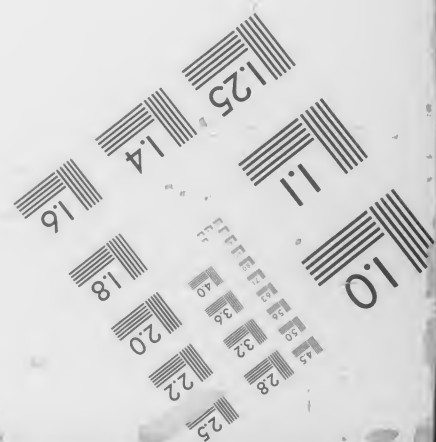
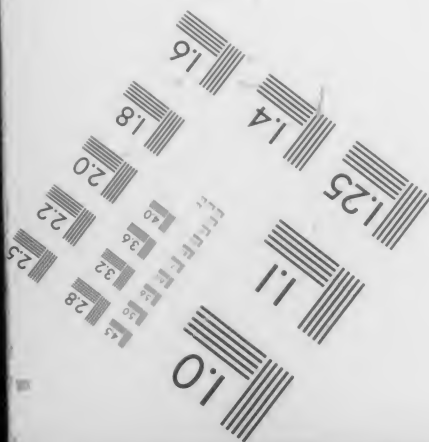
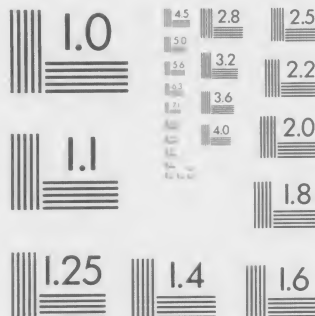
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

Room 713

874

K954

Columbia University
in the City of New York

Library

Special Fund

Given anonymously

JOS. WILHELM KUBITSCHKE

IMPERIUM ROMANUM

TRIBUTIM DISCRIPTUM

PRAGAE

VINDOBONAE

LIPSIÆ

F. TEMPSKY.

F. TEMPSKY

G. FREYTAG.

BIBLIOPOLA ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE VINDOBONENSIS

MDCCCLXXXIX.

274
K954

Vindobonae, typis Adolphi Holzhauseni.

13 Apr 04 EN

In imperii Romani tributim discripti forma depingenda iisdem fere consiliis utar, quae in libri mei 'de Romanarum tribuum origine ac propagatione' cap. 3, §. 3 (p. 89—91) probare studui. itaque nunc satis habeo notas explicare quibus in titulis digerendis et aestimandis usus sum:

α littera tituli indicabuntur in quibus una cum tribu patria enuntiata est; quod testium genus auctoritate praeter cetera insigne est.

β littera municipalium magistratuum nota erit.

γ littera privatos homines significabit.

δ littera milites et veterani notabuntur.

ϵ littera ad patronos civitatum et magistratus populi Romani pertinebit.

his litteris geminatis ($\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$) monebo civitatis ius et tribum ad imperatoris alicuius beneficium referenda esse vel referenda videri, ita ut tribus cum hominis condicione, non cum eius patria coniungatur.

$\cong$ = nota inter duos titulos posita hos titulos eiusdem esse hominis significabo.

$\sim$ = nota inter duos titulos posita indicabitur hos titulos hominum cognatorum memoriam servare.

compendiis autem scripturae his potissimum utar:

Br. = Corpus inscriptionum Rhenanarum, ed. W. Brambach, Elberfeldae 1867.

C = Corpus inscriptionum Latinarum, Berolini, a. 1863 sqq.

CG = Corpus inscriptionum Graecarum, Berolini 1825—1877.

CIA = Corpus inscriptionum Atticarum, Berolini, a. 1873 sqq.

EE = Ephemeris epigraphica, C. I. L. suppl., Berolini, a. 1872 sqq.

GN = Galliae Narbonensis historia, quam scripsit W. Herzog, Lipsiae 1864.

HME = Heiss, Monnaies antiques de l'Espagne, Parisiis 1870.

H = Henzeni supplementum syllogae Orellianae, Turici 1856.

IN = Inscriptiones regni Neapolitani Latinae, ed. Th. Mommsen, Lipsiae 1852.

KT = 'De Romanarum tribuum origine ac propagatione', diss. W. Kubitschek, Vindobonae 1882.

LW = Voyage archéologique dans la Grèce et l'Asie mineure, ed. Le Bas et Waddington, tom. 3, Parisiis 1870 sqq.

MIH = Inscriptiones confoederationis Helveticae Latinae, ed. Th. Mommsen, Turici 1854.

Or. = Orellii inscriptionum Latinarum selectarum collectio, Turici 1828.

MAR 22 1894 Stecher 2.43 2.45

357065

Indicem oppidorum imperii Romani tributim discripti ita typis describendum curabo, ut in singulis capitibus versu primo civitatis nomini tribum adponam, in qua eam censitam esse intellectum est, si quidem de ea re iam nobis constat, versu autem secundo summatim enarrem, quae nobis de civitatis forma usque ad id tempus, quo in ius Quiritium inierit, innotuerunt; minoribus litteris sequentur expressi tribus ad oppidum de quo agitur pertinentis testes; agmen claudent aliarum tribuum forte aut errore cum illo oppido coniunctarum tituli, minimis litteris conscripti, de agris singularum civitatum quatenus patuerint, ut chartae parcam, disserere nolo, si quidem in corporis inscriptionum Latinarum Berolinensis voluminibus de ea re iam actum est; quod si adhuc non factum est aut ita, ut dubitem num recte factum sit, rem explicabo, quatenus non a re alienum videbitur.

E titulis ipsis, ut brevitati consulam, ea sola verba depromam, quae ad tribulium nomina et condiciones definiendum ex usu videbuntur, reliqua lineolis duabus vel tribus (- -) indicabo; cet. compendium ad tribulium magistratus, munera, honores aliaque pertinebit, quae in re praesenti citare supervacaneum videbitur.

Quae de Augustorum consiliis in tribuum propagatione ad novos cives quaeque de tribulium generibus scripsi, aliis commentariis iam sum editurus. supplementa huius libri ut addere possim ubi mihi ex re videatur cum redemptore pepigi. Restat ut gratias agam Ottoni Hirschfeld et Eugenio Bormann, qui schedas quas ad Corporis inscriptionum Latinarum volumina XI et XII perscribenda comparaverant foliaque typis descripta mecum communicaverunt meaque legerunt et emendarunt mihi petenti summa cum liberalitate opitulati sunt. ceterum officiis et beneficiis me obstrinxerunt etiam Dessau, qui folia pleraque sylloges suae inscriptionum ex Latio collectarum (CIL XIV) mihi dedit, et Schmidt, qui Ephemeridis epigraphicae fasciculum recens editum (VII 1, 2) antequam ederetur ad me petentem misit, et Keune, quem ut Umbricarum rerum peritissimum saepius de oppidis Italiae regionis sextae consului.

ITALIA.

In Italiae forma depingenda, quomodo tributim discripta fuerit, civitatum illis indicibus utar quos ab divo Augusto profectos Plinius in tertio naturalis historiae libro memoriae mandavit. quibus ut utar animum impellit quod nulla praeter hanc plenissima Italiae municipiorum et coloniarum enumeratio nobis innotuit et quod Augustus ni fallor oppidorum quae rem p. suam haberent conspectum iustum et expletum edidit, oppidorum vicorumque quae non sui iuris essent nullam mentionem iniecit.¹⁾ at oppidum unum alterumve Romana civitate et tribu ornatum ante Augusti saeculum periisse aut alii rei p. attributum esse potest. audio; sed qui ideo credat eum qui Augusti descriptionem solam et totam sequatur rem tribunariam Italiae satis explicare non posse, tribuum testimonia ex aetate rei p. liberae cum perquam rara ad nostram aetatem manavisse tum ad civitatem aliquam, quae ante Augustum imperatorem evanuerit et interierit, certo iudicio referri non posse neglegat. Augustus Italiam cunctam in undecim regiones divisit, non, quod vv. dd. quidam coniecerunt, ne di numeratio oppidorum, quam in commentariis suis protulit, parum dilucida esset,²⁾ sed rei p. ex nescio qua parte gerundae causa.³⁾ regionum autem fines ita designavit et terminavit, ut populorum praeorum consanguinitates respiceret; quod quidem Italiam tributim describenti prodest, cum saepius singulis gentium confiniis singulae tribus contineantur; attamen ubi populi alienius ager finibus regionum Augustearum, quales ex Plinio compertas habemus, dirimitur, ut agri partes in unum restituantur, Plinium ut neglegam non commoveor;⁴⁾ dux enim illo neglecto ubi nobis aderit?

¹⁾ cf. Beloch, Ital. Bund (1880), p. 1 sqq.; Bormann, Bemerkungen z. schr. Nachl. d. K. Augustus (1884), p. 39; Oehmichen, Plin. Studien (1880), p. 57; Mommsen, Ital. Bürgercolonien (Hermes 18, 1883, 205 sq.) oppida tam sui iuris quam aliis attributa civitatibus ab Augusto promiscue in commentarios relata esse contendit.

²⁾ Heisterbergk, Ueber Namen und Begriff des Ius Italicum (1885), p. 68.

³⁾ T. Vespasianus imperator eiusque filius tabulas censorias Augusti regiones secuti conscripserunt; cf. quae Plinius, nat. hist. 7, 162—164 et Phlegon, fragm. 29 Müller de longaevis regionis octavae ex illis tabulis memoriae prodiderunt.

⁴⁾ in Interamna Praetuttianorum et in Tiburte et in aliis oppidis.

Kubitschek, imperium Romanum tributim discriptum.

Quibusnam rationibus populus Romanus Italiae oppida in tribus recipienda curaverit, in libro meo 'de tribuum origine ac propagatione' (Vindobonae 1882) fusius demonstrare studui. ex quibus capita repetere, unam quaestionem reintegrare mihi liceat. Servium Tullium regem exposui urbem in Collinam Esquilinam Palatinam Succusanam tribus, agrum vero in alias nescio quot regiones divisisse, quae ex gentium patriciarum pagis nomina caperent. anno iam 259 = 495 xxi tribus fuisse inter auctores constare. plus centum annis post (a. 365 = 389) civium numero aucto quattuor tribus additas esse, Arnensem Sabatinam Stellatinam Trömentinam; alios novos cives a. 396 = 358 in Publiliam et Pomptinam, a. 422 = 332 in Maeciam et Scaptiam, a. 436 = 318 in Falernam et Oufentinam, a. 455 = 299 in Aniensem et Tereatinam, a. 513 = 241 in Quirinam et Velinam inisse. ante a. 513 = 241, quo anno tribuariam rem cum re p. administranda arte coniunctam esse scimus, quae civitates ad suffragium veteresque tribus accederent, proximae cuique tribui attributas esse, colonias autem nondum in tribubus fuisse videri. post annum modo dictum ad bellum Italicum usque, cum novae tribus institui nullo modo possent, colonias et oppida civium Romanorum per minorem tribuum numerum diffusa esse. bello Marsico confecto Italicos, qui cum Romanis arma contulissent, in octo tribus coniectos esse, eos autem qui a Romanorum partibus stetissent in alias et longe plures esse relatos videri. Gallos denique transpadanos Caesare auctore et in Fabiam, in qua Iulia gens esset, et in eas tribus venisse, quae quadraginta annis ante coloniis Latinis et sociis fidelibus concessae essent. — quae omnia fere recte mihi videor enarravisse; unam autem rem multo accuratius, quam ante hos quinque annos mihi contigerit, me nunc aperire posse cum sperem, dico consilia Romanorum in tribuum numero civitatibus Latini iuris sociisque Italicis post bellum Marsicum compositum concedendo, hanc quaestionem ex parte iam renovabo.

Atque id primum tenendum est novos cives non in omnes xxxv tribus distributos esse. Romanis enim, cum viribus virisque absumptis ius Quiritium sociis concederent, quod integri dare noluerant, iniustum visum esse puto omnes xxxv tribus illis aperiri. nam usque ad id tempus vetustiorum tribuum maior pars angustis finibus agrorum prope Romam urbem sitorum comprehensa fuit; ceteris tribubus coloniae et oppida civium Romanorum attributa erant. quodsi Italicis tribus omnes darentur, metus erat, ne vis et auctoritas civium, qui agros suburbanos tenebant, priscarum praesertim illa Romanarum gentium suboles nobilis, quique quamquam pauci suas tribus expleverunt, novorum civium affluentia copia comminuerentur vel conciderent. nonne enim, ut hoc uno utar exemplo, in Sergia id postea effectum est, ut omnis vis esset apud novos cives? tribum Sergiam P. Vatinius perdidisse ait Cicero,⁵⁾ utpote Sabinorum Marsorum Paelignorum, suorum tribulium, iudicio notatum; iam igitur qui antiqui Sergiae territorii agros colebant

⁵⁾ coll. schol. Bob., p. 323, 28 Orelli.

tribules in comitiis tributis nihil valebant.⁶⁾ anno 639/640 = 115/114 a L. Caecilio Metello et Cn. Domitio Ahenobarbo 394336 civium Romanorum capita censa sunt, anno 684/685 = 70/69 post tantas atrocium et nefandorum bellorum caedes a Cn. Cornelio Lentulo et L. Gellio Poplicola 910000 capita in tabulas censorias relata sunt;⁷⁾ itaque civium numerus plus quam geminatus erat, ita ut cives novi, si in omnes tribus pervenissent, omnes res in comitiis tributis decertare atque facile civibus veteribus Romaeque urbi, quorum odiis flagrabant, detrimenta et turpitudines infligere potuissent.⁸⁾ quae iniuriae ut praecaverentur optimatibus summae curae erat.

At P. Sulpicius Rufus, trib. pl. a. 666 = 88, ut libertini et novi cives in omnes tribus reciperentur, legem promulgavit et pertulit; sed eo ipso anno haec lex post Sulpici caedem rescissa est. eadem a L. Cornelio Cinna, cos. a. 667 = 87, rogata sunt; sed quominus a populo sciscerentur, alter consul Cn. Octavius prohibuit; quin etiam Cinnae consulatus abrogatus civitasque erepta est, atque ipse et qui popularium rebus nimio ardore studere videbantur, ex Urbe exturbati sunt. postquam reversus rerumque iterum potitus est, Cinna legem non iteravit neque, qui popularium studiis in tanto honorum fastigio collocatus fuerit, saluti suarum partium civitatisque quicquam consuluit: qui homo in populari ratione floruerat, iam ipse dominatione misera omnes cives premebat. illo caeso Cn. Papirius Carbo et de novorum civium et de libertinorum suffragiis ad populum tulit (a. 670 = 84). Cinnae et Carbonis leges auctoribus interfectis a L. Sulla refixas esse consentaneum est. quae Sulla ipse, cum rem publicam dictatoria potestate regiaque libidine regeret, de Italicarum civitatum iure et suffragiis constituerit, fere ignoramus. hoc autem facile concedes hunc virum non eum fuisse, qui parti et rationi novorum civium faveret, quibuscum ipse iterum atque iterum armis decertaverat; illud quoque constat eius leges de civitate municipiis quibusdam adimenda tamdiu valuisse quamdiu illa Sullani temporis arma valerent, postea ratas habitas non esse. quo factum est, ut ne Sullanae quidem leges quicquam in suffragiis civium novorum immutarent. neque annis proximis, quod scimus, nova ulla de iis lex lata est, rataque valuerunt ea quae leges anno 666 = 88 posteriores, Iuliam dico atque Plantiam Papiriam,⁹⁾

⁶⁾ alia v. KT, p. 74 sq.; p. 70, not. 249.

⁷⁾ a. 639/640: Livi epit. 68; a. 684/685: Livi epit. 98, Phlegon, fragm. apud Photium, bibl. cod. 97, p. 83b; cf. Beloch, Bevölkerung der griechisch-römischen Welt, p. 348. 351 sq.

⁸⁾ Velleius 2, 20, 2: *'ne potentia eorum (cives novos dicit) et multitudo veterum civium dignitatem frangeret plusque possent recepti in beneficium quam auctores beneficii'*. Appianus b. c. 1, 49: *ἕνα μὲν τῶν ἀρχαίων (οἱ νεοπαλῖται) πλείονες ὄντες ἐν ταῖς χειροτονίαις ἐπικρατοῦσιν* idemque fere 1, 53.

⁹⁾ legem Calpurniam, quae non multum temporis valuisse videtur, omitto; duae enim illae tribus, quas L. Calpurnius Piso ex senatus consulto instituisse a Sisenna (lib. 3, fragm. 17, Peter = Nonius p. 484 s. v. *senati vel senatus*) tradi viri docti putant, aut non factae sunt aut perbrevis abolitae sunt. alia quaedam tradit de Calpurnia lege Sisenna 4, 120 (cf. 4, 119).

data esset, ut in octo tribus contribuerentur novi cives --, *Cinna in omnibus tribubus eos se distributurum pollicitus est?* idem iam anno superiore (a. 666 = 88) Sulpicius, ut cives novi et libertini sibi faverent, egisse scimus. quare quae Velleius de octo tribubus dicit ante Sulpicium legem constituta esse oportet, sed post legem Iuliam, ex qua Appiano teste quindecim¹⁷⁾ tribus novis civibus concessae erant: lege Plantia Papiria ergo eis sociis, qui non lege Iulia in civitatem et tribus recepti essent, ius Quiritium et octo tribus concessas esse censeo. sed cum sibi inde parum auctoritatis in comitiis futurum esse intellexissent bello non desistere quam togam sumere maluerunt.¹⁸⁾

Equidem igitur censeo civibus novis¹⁹⁾ lege Iulia quindecim¹⁷⁾ tribus, quae est minor pars tribuum rusticarum, concessas esse: reliquarum dimidiam partem, quae sunt octo tribus, lege Plantia Papiria datam esse et quae supererant octo tribus Italicis praeclusas mansisse. quocum optime convenire videtur, quod socios qui contra Romanos pugnaverunt, postquam ad civitatem pervenerunt, in aliis tribubus suffragia tulisse titulis comparatis scimus atque socios, qui e Romanorum partibus steterant: fierique potuit, ut oppidum aliquod, quod in officio manserat donec ab Italicis vi expugnatum est ideoque lege Iulia non in civitatem recipi potuerat, in unam ex octo illis sociorum infidelium tribus iniret, id quod in Alba Fucente, ut hoc utar exemplo, factum est, vel ut quamquam contra Romanos pugnaverat quoniam ante legem Iuliam vel cum illa sanciebatur pactum erat in quindecim fidelium sociorum perveniret. iamque in tanta penuria testimoniorum hoc loco rem relinquere malo quam testium non satis probata fide efficere consensum speciosum.

Hoc unum restat, ut moneam tribus singulas cum civitatibus singulis Iulia et Plantia Papiria legibus coniunctas esse, neque censorum fuisse tribuum et oppidorum laterculos miscere: populi enim aetate reipublicae liberae semper habebatur tribus aut instituere aut novis oppidis aperire.²⁰⁾

inscriptum est, cuius Corfinium caput *Italica* vocabatur, cuius duces (2, 16, 1) et milites (2, 21, 1) *Italicos* dicit Velleius (nam de ceteris auctoribus, qui socios Romanorum infideles *Italicos* sive Graece *Ἰταλιώτας* dicunt, hoc loco non est quaestio).

¹⁷⁾ si quidem recte *δέξω πάντες* l. c. ab Appiano scriptum esse putamus.

¹⁸⁾ aliam causam pugnarum a Drumannio quoque probatam (Röm. Gesch. 2, 584) Cassius Dio, frag. 102, 7 Dind. profert, sed in qua non acquiesces: *τῶν τε γὰρ πολιτῶν ἡμίσησαν οὐκ ἔκαστοι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὶ ὑπομολογῶσι πρὸς τοὺς δουλοῦναι, καὶ οὕτως τε τῆς λείας ἦν εἶχον ἀποδοῦναι ἡμίσησαν, καὶ τοὺς ἀρχιμαχόντας τοὺς τε αὐτομάτους πρὸν πάντας ἀπῆλθον.*

¹⁹⁾ universum Latium tunc in civitatem receptum esse videtur, cf. Gellium, noct. Attic. 4, 4, 3: *hoc ius sponsaliorum observatum dicit Serrius* (Ser. Sulpicius Rufus, iuris consultus ille notus, cos. 703 = 51, mortuus a. 711 = 43) *ad id tempus, quo civitas univervo Latio lege Iulia data est*. ideo oppida Latii proprie dicti sive contra Romanos sive contra Italicos pugnaverant non in octo tribus illas pervenisse videntur.

²⁰⁾ Livius 38, 36; Herzog, Röm. Staatsverfassung 1, 973 sq.

Roma.

Auctores antiqui, quamquam de agro Romano dissentiunt, urbem quadriariam divisam eisque partibus tribus Palatinam Esquilinam Collinam Succursanam comprehensas fuisse uno ore consentiunt. quam ob causam has tribus dictas esse *urbanas* consentaneum est. in titulis autem hominum Roma oriundorum, quamquam pauci in Palatina se esse dicunt

z C 6, 12773 (Romae) '- - T. Attius T. f. Pal. Quintinus Roma - -. 8, 2535 (Lambaesi. a. 144) '- - P. Timinius P. f. Pal[at.] Tertullus Roma, pp. leg. III Aug. 2623 (ibid.) ≅ EE 5, 761 (ibid.) '- - Ti Memmius T. f. Palatina Ulpianus Roma, praef. coh. II c(ivium) R(omanorum) eq(uitatae) p(iae) f(idelis), trib. mil. leg. III Aug(u-stae) - -. C 8, 9359 (prope Caesaream) '- - M. Popilius Palat. Nepos, praef. alae geminae Sebastene, domo Roma'. etiam in C 7, 377 (Uxelloduni) '- - coh. [I Hisp.] eq(uitata) c(ui) p(racest) Pub(lius) Corn(elius) PVP·FIL·GAIVS . . . [p]raef. [eq.] p(atricia) ROMAN· - - 'Pu(blii) fil(ius) [P]a[l(atina)] . . . Roman(us)' Hübner subesse coniecit, cf. ad l. c. et add., p. 308, sed non probavit. addi forsitan oporteat C 6, 1632.

aut in Esquilina

z C 6, 10097 (R.) '- - Ti. Claudius Esquilina Aug(usti) [l(ibertus)] Tiberinus - -; Roma mihi patria est, media de plebe parentes - -;

tamen longe plurimi in tribubus rusticis censi sunt vel potius, ut taceam de Claudia

z Bull. dell' istituto 1871, p. 98—115 (R.) '- - Q. Sulpicio Q. f. Cla. Maximo, domo Roma - -;

et de Quirina,

z C 2, 2600 (in Gallacia) '- - Tib. Iulius Tib. fil. Quir. Quadratus, domo Roma, praef. equit. al(ae) II Fl. Hisp. c. R. . . ' 3423 = EE 3, 35 (Caravacae) 'L. Aemil(ius) M. f. M. nep. Quirina Rectus, domo Roma, qui et Karth(aginiensis) et Sicelitanus et Assotanus et Lacedaemonius et Bastetanus et Argius, scriba quaestorius, scriba aedilicius, donatus equo publ. ab imp. Caesare Traiano Hadriano Aug., aedilis coloniae Karthagi(nis), patronus rei publicae Assotanor(um) testamento suo rei pub. Assotan. fieri iussit epulo annuo adiecto' ≅ 2, 3424.

in Fabia tribu (de qua egi KT, p. 125 sq.)

z C 2, 4322 (Tarracone) 'Tib. Iulius Tib. f. Fa[bi]a Maternus, domo Roma - -. 3, 435 (Ephesi) 'L. Pompeio L. filio Fabia Marcellino Roma - -. ' 3646 (Uirpi) '- - A. Plautius Fab. Bassianus Roma, praef. diplom. 9 (a. 74) testis quartus 'Sex. Iul. C. f. Fab. Italici Rom(a)'. 6, 14 (R.) '- - (.) Mustius T. f. Fab. Olympus Roma, miles coh. XI urb. 7 Vitulc. 220 (vigilum latere. a. 203) vs. 9 'T. Scutrius T. lib. Fab. Sabinius Roma', vs. 10 'M. Annius M. fil. Fab. Primiti(e)us Roma', vs. 15 'C. Satrius C. fil. Fab. Neptunalis Roma', vs. 17 'M. Gargilius M. fil. Fab. Ianuarius Roma', vs. 21 'M. Arrius M. fil. Fab. Castor Roma', vs. 25 'sd. L. Septimius L. lib. Fab. Hyginus Roma'. 221 (lat. coh. vig. a. 113) vs. 2, 8 'buc(einator) in 7 M. Nonius Fab. Probus Roma'. 477 (a. 192) '- - coh. X urb. Ti. Cl. Plantius Ti. fil. Fabia Receptus Rome - -. 2384 (lat. mil. a. 198) b, 2 'M. Oratius M. f. Fab. Heraclida Rom(a)'; 7 'T. Flavius T. f. Fab.

Timocrates Rom(a): 10 'P. Marius P. f. Fab. Antiochianus Rom.' 2896 (a. 160) '- - Jul. C. f. Fabia Roma Seio iuniori, veteran(o) Aug., militavit in c(o)horte XI urb. 7 Valeri. - -'. 2902 '- - C. Apponius C. f. Fab. Novellus Rom(a), mil. coh. XII urb. - -'. 3884 (laterc. coh. urb. a. 197—198) (1, 24) 'T. Haterius T. f. Fab. Rusticus Rom(a)'. (1, 38) '... f. Fab. Secundinus Rom(a)'. (2, 1) '7 leg., C. Vallius C. f. Fab. Pollianus Rom(a), XVI F. f.' (2, 5) 'L. Annius L. f. Fab. Prudens Rom(a)'. (2, 13, 14) 'C. Propertius C. f. Fab. Optatus Rom(a), L. Geminus L. f. Fab. Arisco Rom(a)'. (2, 18) 'L. Antonius Q. f. Fab. Augustalis Rom(a)'. (2, 22) 'Li Vibius L. f. Fab. Threptus Rom(a)'. (2, 30) 'Q. Crepereius Q. f. Fab. Pudens Rom(a)'. (2, 37) 'Q. Sextilius Q. f. Fab. Maximus Rom(a)'. (2, 41) 'L. Valerius T. f. Fab. Amianus Rom.' (3, 30) 'L. Granus L. f. Fab. Victor Rom.' (4, 23) 'T. Annius T. f. Fab. Felicissimus Rom.' (5, 5) 'ev(o)c. L. Rufellius L. f. Fab. Iulianus Rom.' (5, 9) 'M. Valerius M. f. Fab. Valerianus Rom.' 11, 3057 (Hortae) 'Sex. Atusius Sex. fil. Fabia Roma Priscus, evoc(at)us Aug., primus omnium aram Tiberino posuit, quam caligatus voverat'. 14, 2950 (Praeneste) '... Domitius L. f. ... | Fab. Priscus Rom ... | leg. XVIII F. ... |' ^{20a} EE 2, 683 (Aquinci) '- - T. Fl. Fabia Romanus Roma, b(eneficiarius) proc. Aug. - -'. EE 2, 357 (Tomis) '- - Q. Trebellius Q. f. EAB · Maximus Roma, 7 leg. V Mac., trecentarius coh. III pr. - -'. EE 4, 174 (Salonis) traditur CL · PIAE · DOMO | LAPIAE ROM cet., restituere conatus est Mommsen 'Cl(audiae) Piae, domo [F]a[b]ia Rom(a) - -'. Bulletin épigr. de la Gaule 2 (1882), p. 184, n. 1 (Lugduni) '- - Sertoriae Festae Fab. Rom., filiae Sertori Fortunati 7 leg. III Cyp. Antonianae (sic) - -'. Ti. Cl. Fab. Rom. Felix, 7 leg. I M. Antonianae - -'. Bull. de corresp. hell. 1886, p. 59 (Cadyandae Lyciae) 'Καδυνδίων η βουλή και ε βεβαιος εστι μνησεν Γάιον Τούλιον Νεαίου υιον Φαβίαν Κάλικεάνην Πωμπίον και Κασίου Χυδίου - -'. de quo cf. quae ad Cadyandam infra dicentur.

Regio I.

Abella

C 10, p. 136. 969.

β C 10, 1202 (post a. 117) 'N. Marcio N. f. Gal. Plactorio Celeri, quaest(ori), II vir(o), 7 leg. VII gemin(ac), 7 leg. XVI Fl(aviae) firm(ac), cet., patron(o) colon(iae) d.d.' 1204 'T. Antistio T. f. Gal. Ciloni, duovir(o) iure dicund(o)'. 1205 'L. Antistio L. f. Gal. Tiron(i), praef(ecto) decurion(um) decreto iure dicundo'. 1208 (est Neapoli, 'Abellae titulum olim stetisse ex argumento colligitur' Mommsen; a. 155) '- - | C. Caecilio C. fil. Pal. Vero, quaest(ori) aliment(or)um - -', Abellae in basilic(a) scribundo atfuere M. Munatius M. fil. Gal. Priscianus, T. Egnatius T. f. Pa[l.] Rufus]. ... Heremius T. f. Gal. Clemens, N. Pettius N. f. Gal. Culti ... A. Fuficius A. f. Gal. Priscus - -'. 1215 'C. Ofillio Sex. f. Gal., duovir(o) iterum quinquennali'. 1216 (litteris sequioris aevi) 'N. Pettio N. f. Gal. Rufo, II vir(o), q(uaestori) aliment., q(uaestori) pec(uniae) publicae, curatori frument(i), cultores Iovis - -'.

γ C 10, 1223 '... assio P. f. Gale(ria) Rufo'. 1224 vs. 1 'Gal. Rufo', vs. 2 'Gal. Pon'. cf. Galeriam Nolanorum titulorum C 10, 1305. 1314. 1319.

Palatinae tribules duos cf. in titulo s. s. C 10, 1208 (β). Sergia β C 10, 1210.

^{20 a}) Dessau adnotat '3: si recte descriptus et editus est, hic titulus est clade Variana antiquior; sed fortasse fuit in lapide LEG · XVI · FL · FID. vel simile quid'.

Abellinum

de agri finibus cf. C 9, p. 91 sq., 10 p. 128. — C 10, p. 127 sq., 969.

β C 10, 1129 'L. Pinario L. f. Gal. Nattae, aed(ili) II vir(o), q(uaestori), tr. mil. leg. III, praefecto Bernicidis, M. Bivellius C. f. Gal.' ≅ 1134 '[M. Bi]vellio C. f. Gal., [aed.], q., pr(aetori) II vir(o), cens(ori)'. 1130 '- - P. Herennio P. f. Gal., - - censori'. 1135 'D. Cottius D. f. Gal. Flaccus, aed., q., pr. II vir, cens(or) ex d(e)creto d(e)curio-num - -'. 1137 'C. Mamercius C. f. Gal. ... aed(ili) II vir, pr(aetori) II vir, c(en-s(or)) - -'. 1140 P. Vettieno P. f. Gal. ... pr. II vir(o), C. Vettieno P. f. Gal. Ba. ... aed(ili) II vir(o)'. 1152 '- - [E]gnatio (sic) C. f. Gal., mag(ister) Mercurialis - -'. 1153 'A. Freio A. f. Gal., Mercurialis - -'.

γ C 10, 1141 '... aed(ili) d(un)u(m) v(iro) ex testamento fecerunt, qui infra: C. Allenius C. f. Ter. Gal. ... ²¹), C. Luccius C. f. Gal. Secun[d] ... , C. Luccius C. f. Gal. Sabinus [f(ilius)]?, C. Arutius C. f. Gal. Alauda'. 1158 '- - C. Kadio C. f. Gal. Rufo M. Kadus C. f. Gal. Celer - -'. 1187 '... us C. f. Gal. [leria]? ...'.

Menenia β C 10, 1132. Quirina = C 10, 1122 Ti. Claudii Quir. Frontini Nicerati titulum, quoque cf. 3, 495 Messeniacum a. 164 et Spartanum CG 1327 (Κορσίνα) et Argivum 1133, titulumque eius filii C 10, 1121 Ti. Claudii Quir. Saethiadae Cethegi Frontini (videsis KT, p. 119 in Claudiorum laterculo u. 18. 19). Stellatina C 10, 1127 ad Beneventum rettuli. Teretina? (et Galeriam) v. in titulo s. s. C 10, 1141.

Acerrae

C 10, p. 362. 602. 976. Livius 8, 17, 12 (a. 422 = 332): 'Romani facti Acerrani lege ab L. Papirio praetore lata, qua civitas sine suffragio data', cf. Velleium 1, 14, 4. quando civitatem optimam acceperint, nobis non constat.

β C 10, 3758 'C. Fuficio C. f. Fal. Fangoni, h(omini) p(robo), aed(ili) - -'. 3759 'Heuresi; Gn. Stennio Egnatio Gn. Stenni Egnati Ruji fil. Fal(erna) Primo, III vir(o), (iterum) q(uin)q(uennali), omnibus oneribus et honoribus functo, cet. - -'.

Palatina = C 10, 3757 (ante a. 2).

Aenaria insula

Mommsen C 10, p. 679: 'Neapolitani insulam bello superati amiserunt, scilicet Romanis eam tradiderunt post bellum a. 428. nam aetate liberae rei publicae Aenariam populi Romani fuisse inde colligitur, quod Augustus Capreas cum re publica Neapolitanorum permutavit Aenaria data (Suetonius Aug. 92, Strabo 5, 4, 9 C 248), nec facile ob aliam causam Neapolitanis adimi potuit excepta supra dicta. ab Augusto inde Aenaria Neapolitanorum mansit. rem publicam suam insula ea certe aetate, cuius monumenta supersunt, nullam habuit. neque de tribu quicquam constat:

Tromentina γ C 1, 1238 = 10, 6797 (vide auct. p. 1008 inf.) 'L. Rantius L. f. Tro - -'. num titulus C 10, 6795 'Sex. Fabius C. f. Vol(tinia) Gemellus - -', qui nunc Neapoli in museo servatur, recte a vv. dd. ad Aenariam relatus sit, Mommsen dubitat.

²¹) sic Bellabona et Lupoli, Baccio TER · C · A · · · D, Muratori inde GAL · TER coniecit.

Afil(ae?)

C 14, p. 351. — Plinius nat. hist. 3, 63 (*lefulani* A, *a//fulani//* F, *ua. fulania* D, *uafulanico* R).

ε C 14, 3442 'L. Afilano L. f. An. Provinciali, equo p(ublico) ornat(o), Lu-perco desig(nato) - -'.

Alba Longa

in Albae locum, capitis quondam et originis oppidorum Latinorum, postquam a Romanis Tullo Hostilio rege duce expugnata et diruta est, tribus vel una vel plures (rusticas putaverim) successisse videntur. postea novum quoddam e. R. municipium Albanum ibi factum est, cuius meminit Plinius nat. hist. 3, 63. de tribu non constat.

Quirina γγ Grut. 1089,9 = C 14, 2302 'Ti. Claudius Qui. Macedo Phonascus - -', conferas ceterum, quae ad Bovillas infra dicuntur.

Aletrium

C 10, p. 566. de Aletri fati v. 'Hernicos'.

β C 10, 5832 (Ferentini) 'C. Iulio C. f. Pub. Rufo, veterano coh. VI pr. Aquilii Maximi, praetori, aed., IIII viro i. d. municipio Aletri - -'.

Aniensis γ 10, 5817 est Capituli fortasse tribus. Romulia γ 10, 5811 Soranam opinor originem prodit.

Allifae

C 9, p. 214. 'in potestatem Romanorum Allifae venerunt vi captae a. u. c. 444 a consule C. Marcio Rutilo testibus Diodoro 20, 35 et Livio 9, 38; nam quod hic etiam tradit (8, 25) eas iam a. 428 expugnatas esse, parum probabile est. quo iure postea fuerint, aliquatenus inde perspicitur, quod Allifae nominantur inter oppida, quo praetor urbanus quotannis praefectum iure dicundo mitteret (Festus p. 233 v. praefecturae); videntur igitur Allifani civitatem Romanam sine suffragio habuisse, donec bello opinor sociali ad plenam iuris communionem pervenerunt' Mommsen l. c.

β 9, 2346 '... [A]quillius L. f. Ter. Rufus, [a]ed., II vir, pr(aef.) i. d. - -'. 2348 'Cn. Cluviae C. f. Ter., aed., q., II vir. iure d.' 2354 'Sex. Minio Sex. f. Ter. Silvano, aed., II vir II quinquenni, patr. colon. Allifanor., quaest. sac(rae) p(ecuniae) alim(entariae), quaest. [p(ec.) p(ub.)], defens. r. p., cet.' 2356 'C. Naevoleio M. f. Ter. Rufo, II (viro), aed., q. - -'. 2357 'Q. Ovio C. f. Ter. Scaevolae, q., aed., II vir. - -'.

γ 9, 2374. 2382. 2416. 2421. 2426, vs. 2. 2435, vs. 1 '... F. TER ...' (?), cf. vs. 3 '... E. P. F. PO ...', quod in Pobliliam Polliam Pomptinam supplere non ausim.

ε 9, 2325.

adde 9, 2469 Saepinatem, fortasse Aeserninum quoque 9, 2174. β 9, 2359 vs. 1 tradi '... Statio L. f. F... CILIO, tr. mil., cet.' ibique Mommsenium littera F... aut FIL aut TER intellegendum censere adnoto; in indicibus vir ille doctus p. 726 de F... cilus cognomine cogitavit, p. 774 omittit.

Aniensis?

Aniensis β 9, 2345. Collinae (Spuri filii) exemplum CIRN 5097 = C 9, *264 inter incerta Mommsen reiecit. Fabia ε 9, 2339. Falerna α 6, 3884 (Romae; latere. coh. urb. a. 197/8) (2. 47) 'Q. Torbius Q. f. Fal. Tertullinus Alif', quomodo sit intellegendus non video; Mommsen hunc testem non audiendum diiudicat. Stellatinae testes satis vetusti γ 9, 2383. 2415. 2418 Allifanenses Beneventanam originem indicare videntur.

Anagnia

C 10, p. 584 sq. de eius fati v. 'Hernicos'.

α 6, 2377 (Romae; latere. coh. praet. a. 136) v. 11 '... Octavius L. f. Pub. Felix Anagnia'. 10, 5919 (A.) 'Ti. Cl(audio) Ti. fil. Pub. Crescentiano, p(atrono) m(unicipi), q(uin)q(uemali), praet(ori), q(uaestori) bis, sacerdoti iuvent(utis) An(agn)inae s(enatus) p(opulus)q(ue) A(nagninus) amantissimo sui ac praestantissimo ob nimiam eius erga municipes patriamque adfectionem, cet.'

β 10, 5928 'P. Vegellio P. f. Pub. Primo, eq. R., II vir(o), q. alim., cur. pec. annon., q. aerar. arcae pub(licae), cur r. p. Trebanorum - - collegius iuvenum patrono - -'. 5929 'L. Vibio L. f. Pob. Iusto, - - pr(ectori), q(uaestori) - -'.

γ 9, 5937 (ter).

Pa[l(atina)] vel Pa[p(iria)] β 10, 5920.

Poblilia**Antium**

C 10, p. 660 sq. ut antiquas Antii vices omittam, a. 416 = 338 'Antium nova colonia missa cum eo, ut Antiatibus permitteretur, si et ipsi adscribi coloni vellent; - - Antiati populo est et civitas data' (Livius 8, 14, 8 bis idem narrans).

α 6, 2725 (Romae, Domitiani aetate vel postea) 'C. Vedemius C. f. Qui. Moderatus Antio, milit. in leg. XVI Gal(lia), - - tran(s)lat. in coh. IX pr. - -, missus honesta mission(e), cet.'

β 10, 6674 'L. Veratio C. f. Qui. Afro Foro Iuli, veterano, decurioni, quaestori Anti - -'; is enim homo Foro Iuli nescio quonam ortus a Nerone²²) Antium deductus et Fori tribum, quaecumque fuit²³), cum Antii Quirina commutavisse putandus est. 8295 (est Pisauri, sed Antias esse videtur) 'C. Clodius C. f. Quir. Maximus, proc. Aug. a frumento, quaest(or), aedil(is), II vir - -'.

γ 10, 6666. 6744, vs. 1.

ε 10, 6671.

Cl(audiam) dici putat (nescio num recte) Mommsen in titulo 10, 8291 'C. Atilio Cn. f. L. L. Cuspijo Juliano CL. R(u)fi/no, cos. II (a. 142), cet'. Fabia ε 10, 6657 (post a. 193). Voltinia ε 10, 6658 (post a. 104). Voturiam retinuit veterans β 10, 6672 'Sec. Nonius L. f. Vot. Secerus, veter(anus) deduct(us) Anti(um), mil. coh. I classic(ae) - -'.

Aquinum

C 10, p. 530, cf. p. 510. Mommsen oppidum quinto saeculo a. u. c. ius civitatis sine suffragio, sexto vero civitatem plenam accepisse suspicatur.

β 10, 5399 '... L. Fufidius L. f. Ouf. Proculus, trib. leg. VII Claud. p. f., praef. fabr. co(s.), II vir, aed., q. IIII' ²⁴). 5401 'M. Bar(r)onio M. f. Ouf. Surae,

Oufentina

²²) Tacitus ann. 14, 27. Suetonius Ner. 9; tabula est scripta litteris bonis.

²³) Quirina autem Foroiliensium oppidi alicuius tribus fuisse non videtur.

²⁴) eius nepos (10, 5066 Atinas β) in Teretina est.

II quinq., aug., tr. mil., praef. fabr., d. d. publice post mortem. 5429 'C. Matieni C. f. Ouf. Oviculae, - - praeco, idem dissignator - '. 5552 '... S·M·F·OVF·II | LVERATI'.

γ 10, 5423. 5436. 5440. 5442. 5450. 5455. 5457. 5481. 5486. 5495 (bis). 5502. 5505. 5510. 5518. 5523. 5530. 5539. 5567.

accedit ex agro Arpinate β 10, 5668, ex agro Fabraternorum Novanorum 10, 5629 (prope S. Viti aedem, quam nescio num recte Mommsen in Fabraterniae finibus incluserit; non obstat fortasse 10, 5585).

cf. Oufentinae testes in Casinate agro repertos 10, 5277 (bis). 8383.

Aemilia β 10, 5583 (prope S. Giovanni in Carico, i. e. in Fabraterniae novae agro; sed ad Aquinum pertinet titulus) Fundos potissimum vel Formias originem olet. Lemonia 10, 5407. Palatina γ C 10, 5385 = CIG 5985. 10, 5546 (?). Quirina? γ 10, 5528 (bis). Teretina β 10, 5411 v. s. 'Interamna Lirinas'; γ 10, 5477.

Aricia²⁵⁾

C 14, p. 203 sq. — a. 416 = 338 victi Aricini in civitatem Romanam recepti sunt (Liv. 8, 14, 3); quo tempore suffragium ferre coeperint, non constat, at certe tulerunt ante a. 585 = 169, quo Q. Voconius Saxa Aricia oriundus tribum plebis Romae functus est.

β 14, 2166 'Ti. Latinus Ti. f. Hor. Pandusa, III vir viar. cur.' 2169 (fuit Romae) 'Cn. Dupilius Cn. f. Hor., tr. mil. in leg., flam(m) Mart., q., aed., dictat. Ariciae, Cn. Dupilius M. f. Hor., pater; M. Dupilius Cn. f. Hor., frater - '. 2171 ' - L. Sempronius L. f. Hor. Proculi, - - aed., q., VI (viri?), Sali, curatoris pec(uniae) Ocran(i)nae - '.

γ 14, 2179 'M. Atius M. fil. [II]or.²⁶⁾ ... - '. 2180 'M. Atius M. f. Hor. Celer, f(i)lius - '. 2182 (Genzani) ' - M'. Avonius M'. f. Hor. - '.

Palatina est in γ C 14, 2191.

Arpinum

acc. Arcae(?) et Cereatae Marinae. — C 10, p. 555. 556. 564. Arpinates, a Romanis superati a. 449 = 305 (Diod. 20, 90. Liv. 9, 44, 16), a. 451 = 303 civitatem sine suffragio (Liv. 10, 1, 2), a. 566 = 188 lege Valeria una cum Fundanis et Formianis civitatem adsecenti sunt (Liv. 38, 36). pars autem territorii postea (νόμος Κορνητίας τῆς Ἀρπινίας Plut. Mar. c. 3) Arpino dempta suam obtinuit rempublicam et cognomen Marianorum; quod in honorem Marii, qui ibi natus est, factum esse e nomine civitatis effici potest. tribum quod Arpinatium retinuerint Cereatini non est quod miremur.

α Livius 38, 36, 19 (ad a. 566 = 188) 'rogatio perlata est, ut in Aemilia tribu Formiani et Fundani, in Cornelia Arpinates ferrent; atque in his tribubus tum primum ex Valerio plebiscito censi sunt'. — M. Tullius Cicero orator, Arpino oriundus, dicitur in senatus consulto Oropiano (a. 681) vs. 12 (= Hermes 20, 1885, p. 270) 'Μάχηρος Τόλλιος Μάχηρος υἱὸς Κορνηλίου Κορέρων'.

²⁵⁾ Genzano oppidum ad Lanuvium an ad Ariciam pertinuerit antiquitus, nunc diuicari non potest, cf. C 14, p. 192.

²⁶⁾ trad. FILIO·R.

Horatia

Cornelia

β C 10, 5783 '... [Quin]ctio L. f. Cor., [pon]tif(ici), II vir(o) - '.

γ C 10, 5676 'Q. Munati P. f. Cor. Histri'.

accedunt Corneliae testes 10, 5063. 5121. 5148 s. v. Atina relati; 10, 5621 s. v. Fabrateria Nova; 10, 5732 s. v. Sora.

Romuliam γ 10, 5677 ad Soranum potius civem pertinere puto.

Atina

[de agro egit Mommsen C 10, p. 507.] — C 10, p. 499. Atinam quinto saeculo a. u. c. civitate sine suffragio, sexto vero plena donatam esse Mommsen 10, p. 510 coniecit, v. ad Casinum.

α 6, 2722 (Romae) 'Cn. Sentius Cn. f. Ter. Saturninus Atine, spec. coh. VIII pr. 7 Severi - '. Cicero pro Plancio 8, 21, cf. 16, 38, 17, 43.

β 10, 5066 'C. Avidio C. f. Ter. Clementi, aed., II vir(o), equo publico, municipes et incolae - ', idem vocatur in Arpinate n. 5399 una cum avo (avunculo?), Oufentinae tribule. 5067 (post a. 117) 'Q. Herio Q. f. Ter. Octavio Iusto, patrono municipi, flam. divi Traiani, aed., II vir., II vir. II quinq., q. II ob merita eius Atinates dec. Aug(ustales) arkani VI vir(i) - '. 5071 'C. Marrio M. f. Ter., II vir(o), q. it(er)rum], quinq(uennali)'. 5072 'Q. Minatio Q. [f. T]er.²⁷⁾ Saturnino, aed., II v(ir)o, q., quinq(u), pr(aef. fabr. - '. 5075 'L. Postumio[... f.] Ter. Rufo, II v(ir)o - '. 5077 'C. Veturio C. f. Ter. Aphrodisiano, equo publico, aedili - '. 5078 '... unio C. f. [?] Te[r]etina filio, [...?] aed(ili)'.

γ 10, 5082. 5091. 5097. 5146 (ter). 5147 (ter). 5155. 5156. 5157 (quinquies).

ε 10, 5064 (a. 208).

Cornelia, quae Arpinum olet γ 10, 5121. 5148 (litteris vetustis); δ 10, 5063. in titulo 10, 5134 num. vs. 1 FA litteris Fabia tribus Falernave indicetur, vel maxime dubitari potest.

Bovillae

Cicero pro Planc. 9, 23 Bovillas municipium dicit; cf. Plinius nat. hist. 3, 63; Beloch ital. Bund p. 45. 105.

Palatina: β Wilmanns 664a (Romae exstat) 'P. Sufenati P. f. Pal. Myroni, equiti Romano, cet., decurioni, III viro Albani Longani Bovillenses municipales - ' ∞ 664c (id.) 'P. Sufenati P. f. Pal. Serero Semproniano, cet., decurioni et sacerdoti Apollinis Albani Longani Bovillenses decuriones - '.

Pomptina: β Wilm. 2624 (Marini, a. 169) 'L. Acilio L. f. Pompt. Eutyphae, nobili archimimo, cet., decurioni Bovillis, cet. - '. γ C 10, 7316 (Bovillis, cf. 10, app. p. 993) 'G. Rabonius P. | Pom. Flaccus | - '.

Quirina: β Wilm. 684 (alla Fratoecchie) 'C. Dissenio C. f. Quir. Fusco Hadriano - -; C. Dissenio Quir. Fusco, praef. fabr., curator et patrono Albani Longani Bovillenses - -; C. Dissenio C. f. Quir. Fusco Sabiniano - -; pater et filii eius duo sunt; pater autem redire videtur Wilm. 1750 (Romae exstat; a. 158) ' - C. Diss[en]nio C. f. Quir. Fusco, curatore rei publicae Bovillensium - '.

Caiatia

Falerna

C 10, p. 444. Mommsen docuit Caiatinos ante a. 448 = 306 in potestatem Romanam venisse aetateque Romana ob nummos bello Pyrrhico poste-

²⁷⁾ Q IER trad.

riores, anteriores Hannibale cunos, qui Latine loquantur, quinto iam saeculo a. u. c. in civitatem sine suffragio receptos videri. praeterea de vicibus oppidi, quas subiit usque ad Sullana tempora, nihil comperimus nisi quod ab Hannibale expugnatum est.

α 10, 3893 (Capuae, S. Nicolai) '... *Fal. Restituto mil(i), ... Kaiatia mil(itavit) am(is) V -* '.

β 10, 4570 '... *P. Serviliu[s] P. f. Fal. Apri[l]is, II vir q. q., cet., pat(ronus) munic[i]pi Caiatinorum, cur. kal[en]d. rei p. e[i]usdem -* '.

ε 10, 4579 (III saeculi dicit Mommsen Staatsrecht 2², 248) 'Q. Gavius Q. fil. Q. nep. Q. pron. Q. abn. Q. adn. *Fal. Fulvio Proculo, trib. coh. XV vol., trib. leg. VIII Aug. decuriones et Augustal(es) et popul(us) Caiatinus patron(o) -* '. 4580 'Q. Gavius Q. f. *Fal. Fulvio Tranquillo, quaest. urbis, quaest. provinc. Narbonensis, ordo, dec. et populus patrono mun.*

Palatina ε 10, 4584 (Severi et Caracallae aetate). Teretina ε 10, 4590, L. Pacidei Carpiani, qui idem patri titulum Caiatiae rep. 10, 4606 posuit.

Cales

C 10, p. 451. Cales oppidum captum est a. 419 = 335 et de Calenis a. M. Valerio Corvo cos. eo anno triumphatum (tabula triumph. ad h. a., Liv. 8, 16), et iam insequenti anno colonia eo deducta est iuris Latini (Liv. l. c., Vell. 1, 14).

α 6, 2382 (Romae; laterc. mil. a. 175) b1 'equ., C. Vitrasius C. f. Pub Primus Calib(us) '.

β 10, 4655 'C. Patercilio C. f. Pob., III vir(o) i. d. - '. accedit 10, 3910 (exstabat Capuae, ad Cales recte revocavisse videtur Mommsen) '... *M. Cornelio M. fil. M. nep. Publ. Iusto Acutiano, III vir(o) qq. i. d., quaest(tori) rei p., cet.*

Claudia δ 10, 4642. Falerna γ 10, 4671. Teretina β 10, 3919 (titulum hunc qui nunc est Capuani ad Cales rettulit Mommsen) 'C. Pomponio C. f. Ter. Capitoni, dec. Caleno - '. etiam 10, 4704 vs. 2 Mommsen Ter(etinam) latere suspicatur. quod neque probare neque negare possum.

Capitulum Hernicorum

C 10, p. 590; cf. infra s. v. 'Hernici'.

β Orelli 125 = C 10, p. 590 = 14, 2960 (I lapide a Praeneste ad B. Virginis aediculam q. d. del Ristoro) '... *nio P. f. Ani. Varo, [pra]ef. fabr., praef. cohort. German., [pra]ef. equit., trib. mil. legionis V, ... P. f. Ani. Varo, q., pr., pontif., pr. quinq. Capituli Hernico(rum) -* '.

huc nescio an pertineant etiam alia duo Aniensis in Hernicis documenta, quorum alterum 10, 5817 Aletri, alterum 10, 5831 Ferentini repertum est.

Campani

Oppida: Atella, Calatia, Capua, Casilinum. — Campanorum res pulcherrimo et amplo commentario enarravit Mommsen C 10, p. 365—370, ex quibus haec expromam: 'anno u. c. 414 (Liv. 8, 11. 12) potius quam a. 411 (Liv. 7, 31) Campani Romanis se dediderunt...; circa idem tempus Campanis pars agri a dextra Volturni, id est ager Falernas et Stellas, ademptus est et civibus

Romanis viritim divisus (Liv. 8, 11 cf. c. 22, 6. 9, 41, 5), qua ex agri divisione nata est tribus Falerna instituta a. u. c. 436...; cives Campani facti sunt Romani sine suffragio a. 416 (Liv. 8, 14), ut ad bellum copiarum suarum usum Romanis praeberent et ius Capuae dicerent praefecti quotannis eo ex urbe missi (Liv. 9, 20) -- deinde cum Romani Capuam post diuturnam obsidionem a. 543 receperunt, non solum de primoribus Campanorum vindictam sumpserunt, sed ipsam rem publicam sustulerunt (Liv. 26, 16. 34). ager Campanus publicus factus est, sed ita divisus est, ut singuli fundi singulis colonis locarentur. -- fuit civium Romanorum Capuae degentium adeo aliqua universitas, qualis esse solet inter Romanos in aliqua provincia dioecese consistentes. magistratus autem decurionesque nullos ibi tum fuisse consentaneum est. -- sed ut saepe factum est, in locum rei publicae quae deficeret successit quodammodo res sacra constitutis per agrum eum pagis vicisve, inter quos primum locum tenet is, qui applicatus est ad montem Tifata. colonia e. R. in eum agrum, ut M. Bruti coloniam a. 671 = 83 iussam eodemque anno sublatam omittam, lege Julia a. 695 = 49 tandem deducta est. in tribu Falerna, cuius agro finitimi erant Campani, quo tempore coepti sint censer, ignoratur.

α 6, 2381 (Romae; laterc. coh. pr. a. 155) b 1, 9 '... *vilius C. f. Fal. Florus Capua*. 2382 (lat. mil. a. 175) a 34 'M. Fufidius M. f. Fal. Quartinus Capu(a)'. 3884 (laterc. coh. urb. a. 197—198) vs. 1, 6 'Ti. Claudius Ti. f. Fal. Primus Cap.', (3, 20) 'M. Valerius M. f. Fal. Marcianus Capua', (3, 25) 'C. Munisius C. f. Fal. Maximus Capua', (3, 32) 'C. Petidius C. f. Fal. Felicissimus Cap.', (4, 3) 'D. Pompeius D. f. Fal. Adiutor Cap.', (4, 13) 'M. Iulius M. f. Fal. Fortunatus Cap.', (4, 18) 'M. Opsius M. f. Fal. Silvester Cap.' 10, 3891 (Capuae) 'L. Norbanus L. f. Fal. Faustus Capua, miles coh. IIII pr., 7 Valeri - '. EE 4, 887 (Romae, laterc. coh. praet. a. 141) 2, 3 'Ti. Claudius ... [Fal. Hilarius Capua] '.

β 10, 3906. 3918 (ter). 3921 (bis). 3928.

γ 10, 3845. 3995. 4002. 4021. 4023. 4025. 4067. 4094. 4103. 4124 (bis). 4129. 4241. 4263 (= 1, 1242 originis incertae). 4306. 4332 (bis). 4338. 4342 'C. Sevio C. f. [Fal. 2^s] Fido - '. 4354. 4398. 8228.

δ 10, 3872. 3887 (bis). 3888 (bis). 3890. 3892.

ε 10, 3847. 3849 (eiusdem 8, 9363. 9364). 3853 (post a. 74).

Palatina β 3865 (ubi FAL· lapicidam in PAL· correxisse ait Mommsen). 3909²⁹. 3913 (dictatoris Lanuvi, II viri Capuae). 10, 3924 (a. 138/161); accedit 4564. Arnensis δ 10, 3899. Horatia γ 10, 4169. (Poblilia β 10, 3910 v. s. Calibus). Pup(inia) aut Pub(tilia) γ 10, 4409 (C.). Pupinia γ 10, 4353. δ 10, 3897 (est Neapoli, sed videtur Capuana origine). Quirinam non reperimus nisi in Claudiis duobus, L. Ti. Claudio Aurelio Quintiano cos. a. 235 (10, 3850) et C. Clodio C. f. Adiutore praetore (10, 3851), praeterea in titulo perquam mutilo 10, 3916. Sergiae fortasse mentio fit 10, 4477 vs. 2

²⁸) auctores tituli sunt Gariglianus, Maza apud Mur. 2062, 9, Mur. 1215, 10 ex schedis Argelati; habet PAL Gar., AL Maza, om. Arg.; quare vide num falso Mommsen FAL correxerit.

²⁹) eius filium Mommsen coniecit reperiri in titulo Volturnensi ε 10, 3723, hominem tribus PA...

SEX · F · SER · E. Teretina γ 10, 4053. 4416; 3919 v. s. 'Cales'. Tromentina γ 10, 4450 v. 3 EVTHI · P · F · TRO · P.

Atellam ibi fuisse ubi nunc sunt S. Arpino et Aversa tituli 10, 3732. 3736 aperuerunt; at ut titulum n. 3735 dubiae interpretationis omittam, qui Aversae est rep., n. 3750, ad Puteolos pertinet, ut ibi civitatum quas dixi confinium fuisse suspiceris. titulos igitur tribulium quos afferam, repertos Casacellae, Aversae, Calvizzani, nunc recte cum Mommseno Atellanos statuam, dubitari potest. — Atellani (10, p. 359) coniuncti erant artissima fortunae communione cum Capuanis Calatinisque; bello Hanniblico defecerunt et civitatem sine suffragio, quam antea habuerant, amiserunt. paullo post, Mommsen ait, senatui placuit, ut Atella civibus si qui superessent exturbatis in solacium urbis patriae omissae exulibus Nucerinis concederetur (Liv. 27, 3. App. Hann. 49). his deinde bello confecto cum sedes antiquae restituerentur, de Atellanis quid factum sit ignoratur. rem publicam sub antiquo nomine eo ipso tempore restitutam esse non crediderim; obstant eum alia tum quod fabula Atellana inde nata est, quod per leges Romanas non licebat in scaena abuti nomine coloniarum municipiorumque, quae essent. restituta tamen est Atella, antequam Cicero orationem alteram de lege agr. (31, 86) habuit, a. 699 = 55, et epistulam ad Quintum fratrem 2, 14, 3 a. 691 = 63 dedit: tunc enim municipii loco fuit atque in Gallia agrum vectigalem possedit (Cic. ad fam. 13, 7, 1 a. 708 = 46). Atellam a Capua Casilino Calatia nolui separatam, quod ipsa quoque in Falerna mi fallimur censita est neque certis argumentis demonstrari potest hoc iam ante leges de civitate bello Italico confecto latas evenisse.

γ 10, 3734 (Casacellae, saec. I) ' - - M. Verrio M. f. Fal. Celso, 7 leg. III Cyrenaicae et M. Verrio M. f. Flacco filis - -'. 3745 (Aversae) 'L. Corredio L. f. Fal. Modesto - -'. 3749 (ib.). ' - - [P]et[r]onius P. f. Fa[l.] Flac[us] - -' (trad. ET · PONIVS · P · F · FA · FLAC). 3753 (ib.) ' - - L. Vettius T. f. Fal. - -' qui est v. 3 tituli corrupti.

z 10, 3733 (Calvizzani, a. 131—138).

Tromentina β 10, 3736 (Aversae).

Calatia (10, p. 359. 369) eadem fere atque Capua fata perpressa est. et periit cum Capua et revixit lege Iulia demum a. 695 = 49. tribus testis nullus.

Casilinum (10, p. 369) Romani simul et Capuam snae dicionis fecerunt, ut suos magistratus oppidum utrumque retineret (Liv. 23, 19, 8). bello Hanniblico Casilinum quoque abolitum videtur, a. 695 = 49 lege Iulia restituta et colonia facta est. tribus testis nullus.

Casinum

Teretina

C 10, p. 509 sq. quando Casinum ad civitatem Romanam admissum sit, diserte nobis non traditur; sed veri simile, Casinates cum reliquis Volscis quinto saeculo civitatem sine suffragio, sexto saeculo optimam civitatem accepisse.

z 6, 2382 (R., laterc. mil. praet., a. 174) a 26 'C. Puccius C. f. Ter. Maximus Casin(o)'.
β 10, 5417 (Aquini) 'Q. Ovio L. f. Ter. Urso, II vir(o) i. d. Casin'. 5197 (ante Gaium imperatorem) 'L. Luccio L. f. Ter. Hiberio, II vir(o) iter(um) q(uin)q(uenali), cet., - -' ≅ 5198. cuius alumnus in Palatina tribu procedit.

γ 10, 5255. 5257. 5276.

z 10, 5182 (a. 54—60) 'C. Ummidio C. f. Ter. Durmio Quadrato, eos. (sub Caligula vel Claudii prioribus annis), cet.; cf. de eo Wilm. 2839 et Nipperdey ad Taciti ann. 12, 45 et PRE 5, 743; Tacitus ann. 14, 26 ad a. 60 iam de mortuo narrat. Casinatem originem corroborant Ummidia C. f. Quadratillae n. 5183, Ummidi Quadrati filii n. 5248 tituli, praeterea Ummidia gentis Casini crebrior solito memoria (10, n. 5198. 5299—5304). — titulum 10, 5186 v. sub 'Interamna Lirenate'.

Palatina: β 10, 5198. Fabia: γγ 10, 5251. Lemonia: z Grut. 351, 1 '[C.] Alfius C. f. Lem. Rufus), II vir quin[qu]col Iul. Hispelli et II vir quin[qu]col in municipio suo Casini - -' ni fallor Casinum patriam in qua II viratu iam functus erat cum Hispelli civitatis origine et tribu permutavit. Maecia: γ 10, 5169 (a. 731 = 23 vel paullo post). Oufentina: γ 10, 5277 (?) et 10, 8383 vs. 1 (?) ad Aquinatem fortasse originem spectant.

Castrimoenium

Falerna

C 14, p. 239.

β 14, 2466 (a. 31) ' - - L. Cornelius A. f. Fal. Papillus v(erba) f(ecit ad decuriones) - -' ≅ 2468 'L. Cornelius A. f. Fal. Papillus, praefectus fabr., flamen quinquenn., patronus Castrimoesium, ex testamento C. Iulius Sp. f. Pal. Carus, L. Cornelius L. f. Fal. Albanus - -'.

Palatinam v. in titulo modo dicto.

Cereatae Marianae

v. Arpinum.

Circeii (s. Cerceii)

Pomptina

C 10, p. 635. colonia fuit Romanorum iuris Latini, quam fabulosa historia ad regem Tarquinium Superbum refert (Liv. 1, 56; Dionys. 4, 63) addens colonos Romanos inde expulsos esse a Coriolano (Liv. 2, 39; Dionys. 8, 14; Plutarchus Cor. 28); contra annales fide digni conditam scribunt a. u. c. 361 (Diodorus 14, 102). quocum recte convenit, quod in periplo Scylacis scripto saeculo urbis quinto ineunte c. 8 hic terminus ponitur Latii, ut ipsi Circeii Latinorum sint (τὸ πρὸ Ἐλπίουρος πρὸς ἐπὶ Λατίνων) Mommsen l. c.

β 10, 6428 'L. Faberius C. f. Pom. Murena, augur, III vir aed. - -'.

z 10, 6426 'C. Vibio C. f. Pomptin. Celeri Papirio Rufo, praef. coh. I Montanor(um), cet., Cerceienses patrono - -'.

Cominium

v. sub 'Atina'.

Cora

Papiria

C 10, p. 645. quaeritur utrum Cora in Priscis Latinis fuerit an in Volseorum agro, sed a Latinis colonis occupata. hoc probatur eis quae Liv. 2, 16

Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

ad a. 251 = 503 et 2, 22 ad a. 259 = 495 narrat, illud autem ex eo quod non legitur inter triginta colonias Latinas (Liv. 27, 10, 29, 15), quae fuerunt bello Hannibale.

γ 10, 6547 'L. Lucreti L. f. Pap. Vituli -'.
 ε 10, 6520 (a. 47—54) 'M. Calvi M. f. Pap. Prisci, fili; M. Calvi M. f. Pap. Prisci, patr(is), adlecti in ordine senatorio a Ti. Claudio Caes. Aug. Germanico cens. inter tribunicios -'.

Cubulteria

C 10, p. 449. Cubulteriam, cum ad Hannibalem defecisset, a Q. Fabio receptam narrat Livius bis (23, 39, 6 ad a. 539 = 215 et 24, 20, 5 ad a. 540 = 214).

γ 10, 4624* ('in scaphi SANVTVS, praecedit Teanensis n. 4820; intellegitur fortasse Schiavi prope Alvignanum [agri Cubulterini] haec Mommsen) 'P. Mediolenus M. [f.] Tro.³⁰⁾ Sextanus -'.

Cumae

C 10, p. 350, 602, 975. a. 416 = 338 Cumani cives sine suffragio facti sunt (Liv. 8, 14, 11). 'Samnites Palaepolitanos si recte - - docuimus ipsos Cumanos esse, tam Cumani quam Neapolitani a. 428 auxilio Samnitium freti bellum contra Romanos susceperunt; sed mox devicti ad fidem redierunt; - - anno u. c. 574 - - neque Latinum ius neque plenum civitatis habuerunt, quippe quibus Latine publice loquendi ius privilegio tributum sit. plenam civitatem videntur adepti esse bello sociali' Mommsen l. c. — in parte territorii veteris Cumani a. 560 = 194 Puteoli colonia e. R. condita est. de tribu non constat; sed hoc monnerim Cumanos, si post bellum Marsicum demum Misenatium rem publicam in eorum agro conditam putamus, in Claudia censos existimemus necesse esse, cf. 'Misenum'.

Palatina α 10, 3704 (Cumis?) 'L. Veratio A. f. Pal. Severiano, equiti Rom., cur. reip. Tegianensium, adlecto in ordinem decurionum, cici amantissimo, qui cum privilegio sacerdoti Caeninensis munus potuisset ab honorib(us) et munerib(us) facile excusari, praeposito amore patriae et honorem aedilitat(is) laudabiliter administravit, cet.', et duumviratu functus est, qui quod videmus alienus est a Cumanorum magistratuum ratione; cf. 10, 3676 (Miseni) '— M. Antoni Iuliani, Augustali immum. Misen., item August. Cum(is), adlect(i) trib(ui) Palat(inae) -'.

β—ε? 10, 3702 (litt. saec. III, 'Cumis rep.' dicit Mommsen Belochium secutus: igitur quae Mommsen p. 1010 addit, ex Agosta Siciliae Venetias advectus lapis ego non intellegere me fateor) '..... [ob editionem] muneris huic posita est] cet. Q. Octavius M. f. Pal. C..... [provinciae Dalmatiae -'.

Fabrateria Nova

C 10, p. 546 sq. in Fregellanorum a. 629 = 125 diritarum agro — Mommseni opinionem perquam probabilem sequor — a. 630 = 124

³⁰⁾ METRO traditur.

'Fabrateria deducta est' (Velleius 1, 15, 4), colonia sc. civium Romanorum quoniam Latinas nullas saeculo septimo in Italia deductas didicimus. at quod Mommsen dicit Fabrateriam ipsam ius acceperisse videri Fregellanorum, Latinum nempe quod video, quoniam Plinius non coloniam dicat, 10 n. 5584 autem diserte municipium audiat, neque intellego neque video quidnam e Plinio coloniarum laterculo ad oppidi ullius condicionem, quae fuerit ante bellum sociorum, effici possit. tribus eadem est quae Fabrateriae Veteris. nescio quaenam affinitas illorum oppidorum e nominis et tribus communione statuenda nobis sit.

β 10, 5582 'P. Valgias P. f. P. n. Tro. Barba, tr. mil., II vir, pont(ife)x'.
 5587 '..... C. f. Tro. Pollio, [II vir a]ed. potest. cet., augur Fabrat(eriae).
 γ 10, 5606 'L. Bruttius L. f. Tro. -'.

Palatina β 10, 5584. Aemilia β 10, 5583 v. sub 'Aquino'. Cornelia, Arpinatium tribus γ 10, 5621. Oufentina γ 10, 5629 v. sub 'Aquino'.

Fabrateria Vetus

C 10, p. 552, cf. 510. quando cum Romanis foedus Fabraterni pepigerint et in civitatem sine suffragio recepti sint non constat; Mommsen id evenisse fere post Fundanos et Formianos, ante Privernates cives factos coniecit, sexto autem putat saeculo eos ad optimum ius pervenisse. quae de Fabrateria a. 630 = 124 'deducta' Velleius 1, 15, 4 dicit, utrum ad Fabrateriam Veterem an ad Novam pertineant, ignoratur; sed ea malo cum Mommseno ad hanc civitatem referre. tribus eadem quae Novae Fabr. est.

β 10, 5657 'L. Septimio L. f. Tro. Herm[eti?] I/III vir(o) qq., pat(rono) mun. Fabrat(eriae) Vet(eris), cet., omnibus honorib(us) et munerib(us) p[er]functo -'.

Palatina ε 10, 5653.

Ferentinum

C 10, p. 572. de eius fatis v. 'Hernicos'.

α 6, 2382 (Romae, latere. mil. praet. a. 174) a 23 'M. Dolutius M. f. Pub. Iustus Ferent(ino)'.

β 10, 5843 'C. Naevio L. f. Pub. Blaeso, III vir(o) iur. dic., aedil[iti], arbitratu M. Acili M. f. Pol(b.?)'.

γ 10, 5878 (litt. antiquioribus) '— C. Eppio T. f. Pub. -'.

mirum quam multa Palatinae documenta e Ferentini ruinis eruderata sint: α 10, 5853 'A. Quinctilio A. f. Pal. Prisco, III vir(o) aed. potest. cet., [hu]ius ob crimiam munificent(iam), quam in munic(ipes) suos contulit, senat(us) statuam publice ponend(am) in foro, ubi ipse vellet, censuere -' β 5852. β 5829 (post a. 122?³¹⁾ ∞ (?) ε 5830 γ 5821. Aniensis, Capituli fortasse tribus: β 10, 5831. Pollia β 10, 5844 'L. [P]lacurio L. f. Pol.³²⁾ Severo, [IIII] viro aed. pot., cet. -'.

Formiae

C 10, p. 602 sq. anno 416 = 338 (Liv. 8, 14, 10) vel 422 = 332 (Vell. 1, 14, 4) Formiani et Fundani in civitatem sine suffragio recepti sunt

³¹⁾ cf. Bull. dell' inst. 1851, 139 sq.

³²⁾ POL. ex COL. factum esse in lapide agnovit Mommsen.

(cf. Dionys. 15, 7, 7), a. 566 = 188 optimam impetraverunt ex lege C. Valeri Tapponis, trib. pl. (Liv. 38, 36).

z Livius 38, 36, 9 *rogatio perlata est, ut in Aemilia tribu Formiani et Fundani, in Cornelia Arpinates ferrent, atque in his tribubus tum primum ex Valerio plebiscito censi sunt*. Cicero ex Formiano a. 695 = 59 ad Atticum haec dedit (2, 14, 2): *'basilicam habeo, non villam, frequentia Formianorum, at quam parem basilicae tribum Aemiliam'*.

β C 10, 1800 (Puteolis? est Neapoli in museo publico) *'- - Sex. Firmio Sex. f. Aem. Sabino, aed. Form(iis) ter - -'*. 6107 *'C. Magnus M. f. Aem[ilij], aedil(is) iter(um)'*.

γ 10, 6089 frgm. 2, vs. 1. 6140. 6163.

γ—ε 10, 6098. — praeterea de 6, 3503 confer *'Fundos'*. — magistratum ratio duos titulos Formiana origiue esse ostendit, qui sunt reperti in eodem mausoleo, quod situm est sub Traetto qua itur ad pagum delle fratte, scripti iisdem litteris optimis et maximis eiusdemque C. Iunij C. f. Terti memoriae causa positi videntur; at tribus modo Aniensis modo Aemilia dicitur, ut alterutro in lapide quadratarium erravisse facile suspiceris; sunt 10, 6015 *'C. Iunio C. f. Anien. Tertiofol, eq. public., augur., aed. quinq. solo, cet. - -'* et 6016 *'- - C. Iunio C. f. Aem. Tertio, eq. public., aed. solo, augur(i), C. Iunio C. f. Aem. Maximo - -'*.

Palatina β 10, 6094. ε 10, 6100. z 10, 6092. Fabia γγ 10, 6153. Aniensis tribus haud scio num recte Mommsen collegerit vestigia in titulo nunc Formiano ε 10, 6102 (*'Cumis repertam esse narrari ait Guarini' Mommsen adu.*) *'T. Acilio P. f. An(iensis) Florentino, equo publ., cet. - -'*; exscripsit Mommsen prius (IKN 4093) AI, deinde I. s. s. AI, ita ut quominus Aemilia aut A·N· (= *Auli nepos*) subesse coniciamus nihil nos impedire opiner. Clustumina ε 10, 6099³³). Tromentina ε 10, 6090, cf. add. p. 1015 (Kiriaeus locum non adnotat, sed de Capua cogitare videtur; Lucundus et Redianus Caietae titulum exstare contendunt; Minturnis cur titulum olim collocatum fuisse Mommsen coniciat neque ob auctores neque e magistratum ratione tituliue indole intellego; a. 117—138).

Forum Popili

C 10, p. 460. originem eius civitatis vv. dd. aequae atque ceterorum fororum e conciliabulo e. R. aetate liberae reipublicae ibi constituto repetunt. referenda videtur Mommseno ad ipsam agri Falerni divisionem coeptam ab a. 414 = 340, quae sine id genus conciliabulo ibi constituto fieri non potuisset. fori institutionem a Popillio quodam consule ortam esse consentaneum est, praesto sunt consules a. 438 = 316, 596 = 158, 622 = 132. 'et potest quidem, Mommsen ait, de tertio cogitari, quem rei viariae curam per Italiam diligenter gessisse constat adeoque alterum Forum Popilii in Lucania condidisse (vol. 1, n. 550. 551), sed longe aptius oppidi constitutionem ad primum referemus fasces gerentem biennio post tribum Falernam constitutam'. de reliquis fori fati nihil innotuit.

Tribum huius fori Falernam fuisse mihi evincitur ex Falernae tribus ipsa institutione in Falerno agro. accedit (β?) ε 10, 4723 (inter Claudium et Vespasianum imperantes) *'Ti. Iulio Ti. f. Fal. Italico, 7 leg. VII Macedon., cet., ... decuri . . . . .'*.

cf. Falernam et Pupiniam 10, 4727 s. v. *'Simnessa'*.

³³) aut subest *Clu(stumina)* tribus aut *Clu(ciana)*, *Clu(sini)* vel simile cognomen.

Frusino

C 10, p. 554, cf. p. 510. a. 451 = 303 *'Frusinates tertia parte agri damnati, quod Hernicos ab eis sollicitatos conpertum'* Livius 10, 1, 3 = Diodorus 20, 80 (a. 448 = 306) *Φρουσίνων ἐν πολέμῳ ἐξήσαντες ἀπέδοντο τὴν γῶρην*. deinde praefectura fuit (Festus p. 233), saeculoque fortasse iam sexto suffragium nacta est civitas.

β 10, 5663 *'- - Magneius L. f. Onf. Niger, II vir - -', . . Magneius L. f. Onf. Sardus - -'*.

sed Aniensis etiam testimonium adest, γ 10, 5665 *'N. Clodio N. f. An. Sabiniano - -'*. Palatina, quae certe ab hominis condicione pendet, β 10, 5662.

Fundi

C 10, p. 617. eisdem quibus Formiani (quos vide) fati Fundani usi sunt.

z Livius 38, 36, 9 (ad a. 566 = 188) *'a C. Valerio Tappone, trib. pl., rogatio perlata est, ut in Aemilia tribu Formiani et Fundani, in Cornelia Arpinates ferrent, atque in his tribubus tum primum ex Valerio plebiscito censi sunt'*. C 3, 776 = 6195 (Troesmi) *'Tib. Veturio Tib. fil. Aemilia Mauretano Fundis, praefecto castrorum leg. V Mac. - -'*. 6, 3503 (Romae) *'- - L. Albius L. f. Aem. Tatiatus F(undis), nisi Formiis aut filius legi praestat, tr. mil. bis'*. 3884 (R., coh. urb. latere. a. 197—198) (v. 1, 35) *L. Aemilius L. f. Aem. Regillus Fund(is)'*.

β 10, 6240. 6241. 6243. 6244. 12, 4357 = Herzog 32 (Narbone, litt. saec. primi incipientis), *L. Aufidio L. f. Aem. Viniciano Epagatiano, praef. fabr., trib. mil., aed. bis, quinq. bis Fundis - -'*.

γ 10, 6250 = 6353 cum add. p. 1015. 6254. 6268 (antiqua) vs. 5.

Palatinae testis z 5, 6881 (= Mommsen inscr. Helv. 32; in summo Poenino) *'- - L. Paccius L. f. Pal. Nonianus Fundis, 7 leg. VI victricis p. f. - -'* ad hominem potius quam ad patriam referendus est. alter Palatinae testis debilissimus est lectionis incertae ε 10, 6224. maxime offendit Maecia tituli z 6, 3884 (Romae, coh. urb. latere. a. 197—198), 4, 9 *'M. Arrantius M. f. Macc. Antoninus Fund(is)'*; rem bene opinor Mommsen expedivit, qui quadratarium, de cuius fide et sollertia alio loco agam, *[Br]und(i-sium)* scribere debuisse coniecit 10, p. 617; in eiusdem tituli vs. 1, 35, quod iam supra dixi, recte *Aem(ilia)* cum *Fund(is)* procedit. Oufentina γ 10, 6253 fortasse civis Tarracinaensis sive Privernatis est.

Gabii

C 14, p. 278 sq. oppidum, quod iam regibus Romani tenentibus foedere cum Romanis coniunctum memoriae proditum est, quando civitatis Romanae in communionem vocatum sit ignoratur. neque de tribu quicquam constat.

Claudia et Palatina β 14, 2795 = Wilmanns 752 (a. 140) *'- - Gabis in municipio in curia Aelia Augusta, scribundo atfuit universus ordo decurionum, referentibus L. Vipstano L. f. Cl. Publico Messalla L. Setrio L. f. Pal. Prisco, IIII vir(is) q(atin)q(uenadibus) - -'*. Falerna γ 14, 2820 *'[?] Se[r]. Clodius P. f. Fal. - -'*. Quirina, sed in Flavio homine ε 14, 2806 = Nibby viaggio antiq. 1, 237 *'T. Flavio T. fil. Quir. Aeliano ordo et populus Gabinus patrono [et curat(ori) rei] publ. - -'*.

Herculaneum

C 10, p. 156 sq. bello sociali oppidum a Romanis expugnatum est ducibus T. Didio et Decio Magio Hirpino, cf. Vell. 2, 16; Sisenna fr. 54 Peter.

§ 1, 1245 = 10, 1457 (litt. antiquioribus) 'M. Spurius M. f. Men. Rufus, II vir i. d. -'.

§ (?) 10, 1403 (fragmenta albi cuiusdam rep. Herculanei in theatro), c: 'adlegerunt M. Clodius M. f. Men. Proculus C. Iulius C. f. Men. Alexander L. Ben- nius L. f. Tro. Maritimus Cn. Laelius Cn. f. Mae. Probatus [T]i. Acutius Ti. f. Spendon C. Alficius C. f. Mae. Firmus Cn. Lusienus Cn. f. Men. Iustus Cn. Lusienus Cn. f. Men. Probus Q. Hedius Q. f. Men. Modestus [Se]x. Caecilius Sex. f. Mai. Proculus [Se]x. Caecilius Sex. f. Mae. Astus, unus versus erasus, [Se]x. Clodius Sex. f. Maximus . . . Veturius C. f. Mae. Priscus . . . Quinctius C. f. Men. Florus . . . artorius C. f. Vol. Isio . . . Aurelius M. f. Mae. Priscus C. Postumius C. f. Fal. Blandu[s] C. Novius C. f. Fal. . . . -'; sunt igitur Meneniae sex tribules (2, 3, 8, 9, 10, 16), Maeciae quam ad Neapolim referemus sex (5, 7, 11, 12, 15, 18), Falernae tribus Nolanorum duo (19, 20), Tromentinae unus, Voturiae unus; in duobus homi- nibus tribus nescio ob quam causam omissa est.

γ 10, 1442, 1446, 1470.

z 10, 1416 (a. 48—49).

de n. 1449 v. s. v. 'Nuceria'.

Horatia ε 10, 1468 (ea. a. 750 = 4 vel ea. a. 26).

Hernici

oppida: Ferentinum, quod erat caput Hernicorum, Aletrium, Anagnia, Verulae, Capitulum, Treba. — C 10, p. 572 cf. 499, 509. ut tempora vetusta omittam, 'Hernicorum tribus populis Aletrinatis Verulano Ferentinatis, quia maluerunt quam civitatem, suae leges redditae conubiumque inter ipsos, quod aliquamdiu soli Hernicorum habuerunt, permissum³⁴⁾. Anagninis quique arma Romanis intulerant civitas sine suffragii latione data, concilia conu- biaque adempta' Livius 9, 43, 23, 24 ad a. 448 = 306. Ferentiniates certe post a. 559 = 195 civitatem Rom. adsecuti sint necesse est, cum eo anno 'novum ius' temptarent, 'ut Latini, qui in coloniam Romanam nomina dedissent, cives Romani essent' (Livius 34, 42, 5). Hernicos omnes mature in civitatem aut ius Latinum receptos esse apparet e Ciceronis or. pro Balbo 13, 31 'ex ceteris generibus gentes universae in civitatem sunt receptae, ut Sabinorum, Volscorum, Hernicorum', de off. 1, 11, 35 'maiores nostri Tusculanos Aequos Volscos Sabinos Hernicos in civitatem etiam acceperunt', cf. Strabo 5, 3, 4, p. 231.

Hernici ita autem in tribus discripti sunt, ut regio contigua Anagni- norum Aletrinorum Ferentinatum in Poblilia censeretur, Verulani in eandem tribum in quam Arpinates vicini venirent (Corneliam), Capitulani prope Anienem fl. habitantes Carsiolanos, ni fallimur, sequerentur (Aniensem); unde coniecturam spero non temerariam iudicatum iri, Trebas quoque et Sublaqueum in Aniensi collocata fuisse.

³⁴⁾ 'ius quasi Latinum' est Mommseno.

Menenia

Interamna Lirenas Sucasina

Teretina

C 10, p. 525, 529. colonia iuris Latini facta est a. 442 = 312 cf. Diod. 19, 105. Liv. 9, 28 (coll. 10, 36). Vell. 1, 14. bello Hanniblico quod militiam detrectabat poenas subiit (Liv. 27, 9, 7, 29, 15, 5).

§ 10, 5344 'Q. Marcio Q. f. Ter. Regi, III vir(o) i. d. -'. addit Mommsen, recte opinor, duos titulos, quorum alter Casini exstat, alter Aquini; priorem et ex magistratuum ratione et Caprii nomine³⁵⁾ — cum enim gentem Interamnae floruisse —, hunc et e municipii vocabulo et magistratuum tribusque ratione Interamnates origine esse effici: 10, 5186 'C. Caprius C. f. Ter. C. n. III vir i. d., iter[um] q/q., cet. -'. 5411 (Pontecorvi Pighius repertum esse dicit) 'C. Cavaris Sex. f. Ter. VI. . . . Apulus, III vir i. d., cet. -'; adn. Mommsen eundem fortasse esse, quem fasti Interamnates a. 72 III viratu functum esse dicunt, 10 n. 5405, 2, 4 CAVARIS.

γ 10, 5353 'L. Aefrio L. f. Ter. Negro -'.

Palatina γ 10, 5377. Seaptia z 10, 5368.

Lanuvium³⁶⁾

?

C 14, p. 191 sq. a. 416 = 338 in civitatem Romanam inscripti sunt, non ita multo post suffragiis et honoribus uti coeperunt. tribum Lanuvi fuisse Maeciam Dessau contendit Niebuhrum secutus (hist. Rom. 3, p. 164) his argumentis nusus: Maecia tribus 'addita est ad veteres paucis annis post civi- tatem Lanuvinis datam, scilicet a. u. c. 422, ideo ut in ea novi cives cense- rentur (Liv. 8, 17, 11) et nomen accepit a Maecio castro (Paulus Festi p. 136), quem locum fuisse non procul a Lanuvio videtur colligi posse ex Livio 6, 2, 8 (cf. Plut. Cam. 34; Diod. 14, 117). accedit ad eam coniecturam firmandam, quod C 14 n. 2104 magistratus aliquis Lanuvinus habet tribum Maeciam [sacc. II ' - s. p. q. L., dedic(ante) Q. Varinio Q. f. Maec. Laeriano, aed.']. non multum sed tamen non nihiltribuendum videtur ei rei, quod in sigillo plumbeo C 2, n. 3439 satis antiquo inveniuntur duo Roscii adscripti tribui Mae- ciae, Roscios autem Lanuvinos cognoscimus ex Cicerone de divin. 1, 36, 79'. ego rem ob Romae viciniam tribuumque primigeniorum finium exiguitatem diiudicare non audeo.

Fabia et Pupinia z—γ 14, 2108 (Genzani). Galeria γ 14, 2148. Quirina β 14, 2112 (a. 136) vs. 1, 9 ' - L. Caesennio L. f. Quir. Rufo, dict(atore tertium) idemq(ue) patr(o- no) -'. Palatina β 14, 2092 ' - D. Granius Pal. Celer, flam. maximus'. 2114 (L.?) 'D. . . cirio D. f. Pal. Auspicato, aedili municipi, curatori muner. -'; cf. Capuanum 10, 3913.

Lavinium et Laurentes

Lavinium — C 14, p. 186 sqq. Gust. Wilmanns, de sacerdotiorum p. p. R. quodam genere (Berolini 1868, p. 1—17) — quod ne unquam quidem

³⁵⁾ hoc, quod 'Caprii ibi maxime floruerunt' nescio unde sumpserit Mommsen; reli- quorum titulorum his locis rep. duo sunt eiusdem hominis Capriae gentis (5338, 5339) Interamnates, tres n. 5459, 5460, 5461 (?) Aquinates, unus n. 5694 Cereatinus, unus n. 5715 Soranus.

³⁶⁾ Cività Lavinia; acc. Genzano, sed cf. ad 'Ariciam'.

rem p. suam habuisse certis argumentis affirmari potest, inde a quinto saec. ab u. c. sui iuris iam non fuit. Laurentes C 14, p. 183. Wilmanns p. 16 sq.

de tribu oppidi Strabonis et Lucani aetate paene deserti non edocet 14, 2058 (Laurentinus) 'C. Albini Sp. f. Col. Celer -', cum Collina Spuri filios sequi soleat. neque edocet, ut titulos alios omittam. 9, 705 (Teani) '- M. Numisius M. f. M. n. Cor. Quintianus, Laurens Lavinus, cet.', cum Laurentis Lavinatis nomen non ad originem, sed ad sacerdotium publicum referendum sit.

Minturnae

C 10, p. 595. a. 440 = 314 a Romanis superati (Liv. 9, 25) colonos ciyes Romanos acceperunt a. 459 = 295 (Liv. 10, 21, 8. Vell. 1, 14, 5).

§ 10, 6012 (a. 249) 'P. Bacbio P. f. Ter. Iusto, - - omni(b)us honorib(us) in re publ. funct(o) cet.' ≅ (?) 6013 '[P. Bac]bio [P. f.] Ter. Iusto, II vir(o), aed., q. II, cet. - -'.

γ 10, 6049 '- P. Rutilius P. f. Ter. Veratianus - -'.

cf. Ter(etinam) 10, 4777 s. v. 'Suessa'.

de 10, 6015 (Anien.) et 6016 (Aem.) cf. 'Formias'. Falerna § 10, 6021. Pollia 10, 6011, in quo titulo *Narbones(i)* vocabulo patriam quam cognomen indicari cum Mommseno malo, cf. 'Narbonem'. Quirina ε 10, 6006 (a. 138-161). de Tromentina ε 10, 6090 v. 'Formias'.

Misenum

de Misenatis agri titulis cf. quae ad 'Puteolos' dicta sunt. — C 10, p. 317. Misenum olim agri Cumani pars fuit (Liv. 24, 13, 6 ad a. 540 = 214): oppidum ex portu, quem ibi instituit Augustus (Suet. Aug. 49) crevisse dicit Mommsen; v. d. forsitan recte dixerit; sed neque portum a Caesare filio institutum Suetonius l. c. quod video discrete affirmat nec intellego quomodo e Plini narratione ep. 6, 20, 7 oppidum ex classiariorum statione natum esse ('crevisse' Mommsen) coniectura satis certa efficiatur. quando sui iuris factum sit, prorsus ignoratur. Beloch, Campanien (Berol. 1879) p. 190 ad Octavianum (a. 723 = 31), Mommsen l. c. ad Claudium oppidi origines refert. ceterum cf. quae ad 'Cumae' dixi.

α 6, 2381 (Romae, lat. mil. praet., m. f. a. 153) b 2, 13: 'T. Sextius T. f. Cl. Albellius M[iseno?]. 3884 (lat. coh. urb. a. 197-198) 2, 29 'M. Ulpianus M. f. Cl. Maximus Misen(o)'.

§ 10, 3679 '- C. Iulii C. f. Cl. Hegemonis, adlec(t)i in ordin. decur. Miseni - -'. 3680 '- D. Iunio D. f. Clau. Certo, sacerdoti et aruspici publico ex genere sacerdotum creato - -' ≅ 3681 (Puteolis) '- D. Iunio D. f. [Cl]a[u]d. 37) Certo, sacerdoti et aruspici publico - -'.

γ 10, 3050?

ξ 10, 3392.

cf. 10, 1593 [Cl]aud., 1597 Cla? 1761 Cl. Puteolanos.

Sergia δ 10, 3361.

Miseno an Cumis oriundus sit M. Antonius Iulianus, augustalis immu(n)is Misen(i), item august(alis) Cum(is), adlec(us) trib(ui) Palat(inae), cuius sepulcrum exstabat 10, 3676 Miseni, ignoratur.

37) QVAD· est in lapide.

Teretina

Neapolis

de titulis agri cf. quae infra ad 'Puteolos' dicam (Mommsen C 10, p. 171. 172. 183 sq. 1008 sq. 38). — 10, p. 170 sqq. Neapolitani a. 428 = 326 foedus cum Romanis percusserunt ita opportunum, ut bello Italico composito cunctarentur civitatem Romanam libertate prisca commutare; atque illa adempta Graecos mores patriaeque linguae usum retinuerunt.

α 3, 645 (Philippis) '- L. Iuni Maximi Me(cia) Neapol(i), cho(rtis) III (praetoriae), benef. prefectoru(m) pr. - -'. 5, 901 (Aquilaie) '- Q. Cuccilio Q. f. Maccia Maximo Neapoli, mil. coh. VII pr., singulari tribunat. 6, 220 (Romae, laterc. vigilum a. 203) v. 11 'T. Flavius T. fil. Macc. Alexander Neap.' 221 (Romae, in laterculo coh. vig. a. 113) vs. 1, 11 'lib(rarius) ur(?) s(ab)pr(a)fecti, C. Antistius Mac. Earu(us) Neap.' 2382 (lat. mil. praet., m. f. a. 173) a 19 'buci., C. Manilius C. f. Macc. Faustus Napol.' 3884 (coh. urban. a. 197-198) vs. 1, 17 M. Orbis M. f. Macc. Felix. Neap.'

§ 10, 1491. 1493.

γ 10, 1486 (Neapoli rep.? — patri tribulis ipsi quoque in Maecia censo C 3, 429 Ephesi positus est). 1501 (pater tribulis redire videtur in laterculo Herculanensi 10, 1403 g, I 11). 1504 (add. p. 1008; a. 59).

cf. 10, 1403 g, I 5. 7. 11. 12. 15. 18. (Mae., Mai.) s. v. 'Herculaneum'.

Quirina in homine Claudio non offendit ε CIG 5842.

Nola

C 10, p. 142. 969. a. 441 = 313 N. a. Romanis expugnata (Liv. 9, 28. Diod. 19, 101) et in fidem recepta est. bello Marsico Italici eo oppido potiti munitissimo popugnaculo usi sunt.

α 6, 2874 'C. Iulius C. f. Fal. Fortis, miles coh. X urb. 7 Prisc., domo Nola - -'.

§ 10, 1266 (post a. 79) 'Q. Cacsio Q. f. Fal. Fistulano, cet., aed., q. II vir., praef. fabr(um) - -'. 1273 'P. Sextilius P. f. Fal. Rufus, aed. iterum, II vir quinq. Pompeis, decurio adlectus ex veterib(us) Nola, - - L. Petronio L. f. Fal. Vero, vitrico, decurioni Nola - -'. 1274 (N.?) 'L. Sitrio M. f. Fal. Modesto, aed., p]raef. fab. - -'.

γ 10, 1330. 1334.

cf. 10, 1403 g, I 19. 20 (Fal.) s. v. 'Herculaneum'.

Collina (α) δ 10, 1263 '- C. Germanio C. [f.] Collin(a) Valentino], mil. leg. XV Apol[lin.], mil. coh. XI urb. a A[lf]i[?] veterano coh. c[i]u[s]dem], deducto a tiro N[er]u - -'. Palatina § 10, 1275. Galeria γ 10, 1305. 1314. 1319 ad oppida spectat Campaniae, quae inter ortum solis et meridiem sita est, sc. Abellam et Abellinum.

Nuceria Alfaterna s. Constantia

C 10, p. 124. Nucerinorum primum mentio fit ad a. 438 = 316, quo ad Samnites defecerunt (Diod. 19, 61), a. 446 = 308 in deditionem accepti sunt (Liv. 9, 41, 3), sed mox ad foedus aequum admissi videntur (Cic. pro Balbo 11, 28; Polyb. 3, 91, 5), in quo fidem erga Romanos servaverunt usque ad belli Marsici tempora.

Menenia

38) Mommsenum in agri titulis componendis ita secutus sum, ut ne Teretinae testem quidem exstantem Pollenae (10, n. 2399), quae est sub Vesuvio, ad Neapolim referrem sed ad Puteolos.

α 10, 1075 (Pompeis) '... *Vibius M. f. Men. Cocianus Nucrinus, IIII vir* --' (quamquam incertum est, utrum cognomen an patriae nomen *Nucrinus* sit).

β 10, 1081 'M. *Virtio M. f. Men. Cerauno, aedili, II vir(o) iure dicundo, cet.* --' 1449 (Herculaney; fortasse est civis Herculanensis, adlectus Nuceriam) 'L. *Mammi...* | *Men., patri t...* | *decur.* | *mun...* | *Nu[ch]er. al[lecto]*'.

γ 10, 1087. 1090. 1093³⁹⁾.

Cornelia γ 10, 1088.

accedit Sarnum (C 10, p. 127).

γ 10, 8363 'L. *Caesio L. f. Men. Labeoni; L. Caesio L. f. Men., patri* - -'.

Ostia

C 14, p. 3 sqq. Schwegler, röm. Gesch. 1, p. 600, not. 5. oppidum antiquissimum coloniae iure ab Anco Marcio rege donatum esse traditur (Liv. 1, 33, 9; Dionys. 3, 44; al.).

α 6, 2384 (Romae, lat. mil. urban. a. 198) b 8 'C. *Fundanius C. f. Pal. Nedumus Ost.*', b 11 '[Q.] *Iulius C. f. Pal. Rogatianus Ost.*', b 12 'tess., Q. *Aemilius Q. f. Pal. Datus Ost.*' 3884 (coh. urban. a. 197—198) (1, 10, 11) 'Q. *Amulius Q. f. Pal. Vitalis Ost., opt. ab a. P. Aelius P. f. Pal. Lucianus Ost.*' (1, 14) 'L. *Pompeius L. f. Pal. Victorinus Ost.*' (1, 20) 'C. *Iulius C. f. Pal. Viator Ost.*' (1, 28) 'trac. pr. M. *Iulius M. f. Pal. [Feli]es Ost.*' (1, 30) 'C. *Aemilius C. f. Pal. Felix Ost.*' (2, 17) 'T. *Clodius T. f. Pal. Maximus Ost.*' (2, 19) 'L. *Annilius L. f. Pal. Saturninus Ost.*' (2, 24 sq.) 'L. *Caecilius L. f. Pal. Sula Ost., L. Caecilius L. f. Pal. Victor Ost.*' (2, 44) 'C. *Iulius C. f. Pal. Saturninus Ost.*' (2, 48) 'Q. *Caelius Q. f. Pal. Prudens Ost.*' (3, 33) 'M. *Licinius M. f. Pal. Florus Ost.*' (3, 39) 'L. *Gallionius L. f. Pal. Saturninus Os.*' (4, 1, 2) 'M. *Fulvius M. f. Pal. Pudens Ost., M. Iunius M. f. Pal. Titianus Ost.*' (4, 6, 7, 8) 'Q. *Castricius Q. f. Pal. Saturninus Ost., Q. Furfanus Q. f. Pal. Fortunatus Ost., opt. M. Acretius M. f. Pal. Su(c)cessus Ost.*' (4, 11) 'M. *Lollius M. f. Pal. Rusticus Ost.*' (4, 20) 'Q. *Valerius Q. f. Pal. Calpurnianus Ost.*' 8, 2825 (Lambaesi) ' - M. *Aurelio M. f. Pal. Sextiano Ostia, 7 frumentario, exercitatori singularium inop., hastato leg. III Aug.* - -'. 14, 373 (O., post a. 211) 'L. *Licinio L. fil. Pal. Herodi, equit. Rom., decuriali decuriae viatoriae equestris cos., decurioni, quinquemali, duumviro, - - optimo civi* - -'.

β 14, 166 (O.). 292 (= 11 n. 1447^a, nunc Pisis est). 306. 321. 335. 341 (Romae exstabat). 351. 352 (est Romae). 354. 371. 378. 438: tituli saeculorum I, II, III p. Chr.

γ 14, 60 ≅ 61. 309. 390 (a. 138—161) ≅ 391. 665. 741. 783. 793. 868. 949 (est Romae). 1353. 1388. 1728.

ε 14, 106 (est Romae, a. 165).

praeter Palatinam tribum Voturiae nomen in hominibus Ostiensibus ita frequens est, ut non possimus non putare Ostiam duabus tribubus, Palatinae et Voturiae, adtributam fuisse. neque video quanam civium pars in alterutram tribum p. R. recepta sit. antiquissimus Voturiae testis β 14, 426.

α 14, 230 (est Romae) ' - L. *Iulius L. f. Vet. Victor Ost(ia)* - -' qui miles coh. vig. fuisse videtur.

β 14, 349 'C. *Fabio Longi p(rimi) p(ilaris) filio, Longi p(rimi) p(ilaris) n(epoti), Fabi Rufi pron., C. Gratti abn., Vot. Agrippae, praetori sacris Volka[ni] fac(iandis)*'.

³⁹⁾ ubi ad LIVIVIO quod traditur cf. 6, 3884 LIVIBVS.

dec. decr. *decurio[ni] adlecto*], *aedili, II [viro . . . . .]*'. 412 (O.?) ' - Cn. *Sergio Cn. f. Vol. Prisco, - - praetori sacris Volcani, ex d. d. aedili adlecto*' (est liberti filius). 415 ' - C. *Silio L. f. Vol. Nervae, decurionum dec. decurioni adlecto, II viro, - - L. Calpurnio L. f. Vol. Saturo, d. decreto aedili adlecto, C. Silio C. f. Vol. Nervae* - -'. 456 'C. *Tuccius L. f. Vol., duumvir* - -'. 72 (a. 138—161) 'M. *Acilius A. f. Vol. Priscus Egrilius Plarianus, praef. aerari militar., pontif. Volcani et aedium sacrarum, p. c.* - -'.

γ 14, 358 (2, 1, 4). 417. 1166. 1393 vs. 2. 1748.

Claudiae tribus patrum et liberorum clientium tribulis β 14, 374. Cornelia γ 14, 705. Galeria γ 14, 707. Horatia β—γ 14, 324 (a. 203). Lemonia γ 14, 1808. Menenia β 14, 298 (post a. 79). de Papiria ε 14, 154 cf. 'Thibursium Bure' Africae. Pollia et Voltinia γ 14, 1332. Pomptina γ 14, 532. Quirina β 14, 362 ≅ 363 ≅ 364. 400 (a. 141) ≅ 401. γγ 14, 479 (in homine Flaviae gentis). γ 780. 1159. ε 14, 161. 169 (a. 195). 247 (est Romae, a. 138—161), cf. 248. Succusana γ 14, 397 (O.?). Tere-tina β 14, 409. Voltinia γ 14, 1332 s. s. δ 14, 209.

Pompei

C 10, p. 89 sqq. quando Pompei in Romanorum potestatem venerint, non constat: certe nondum venerant a. 444 = 310 quo classis Romana ad Nucerinum agrum depopulandum eo appulit. bello Marsico a Romanis desciverunt (Appian. b. c. 1, 50. Oros. 5, 18. Vell. 2, 16). post coloniam a Sulla Pompeios deductam unam, non quod diu ob Cic. pro Sulla c. 21 crediderunt multi vv. dd. duas exstitisse res publicas, probavit Mommsen.

β 10 1019 'T. *Terentio T. f. Men. Felici maiori, aedil(i)* - -'. 1024 'A. *Umbicio A. f. Men. Scauro, II vir(o) i. d.* - -'. 1037 'L. *Ceio L. f. Men. Labeoni, iter(um) d(uo)v(iro) i. d. quinquemali* - -'. 1064 'L. *Avianius L. f. Men. Flaccus Pontianus, Q. Spedius Q. f. Men. Firmus, II vir(i) i. d.* - -'. 1074 (post a. 751—752) d: 'A. *Clodius A. f. Men. Flaccus, II vir i. d. ter quinq., trib. mil. a populo* - -', e: 'L. *Cellius L. f. Men. Calvos, decurio Pompeis*' (c vide sub Palatina).

γ 10, 8058, 29 'T. *D(. . . .) M. f. Men. Pantherae*'.

10, 1075 cf. s. v. Nuceria.

Palatina β 10, 1074, e (vide supra) 'A. *Clodius M. f. Pal., scriba, magist. pag(i) Augusti) Fel(ice)s sub(urbani)*'. Collina γ 10, 1046 (litt. saec. Augustei). Fabia ε 10, 797 (a. 47—54). Falerna γ 10, 1033. Papiria γ 10, 8047, 18a et b. Velina δ 10, 960 (ante a. 751—752).

Praeneste

C 14, p. 288 sq. Praenestini post annum 416 = 338, quo longa bellorum et foederum serie exacta in Romanorum dicionem venisse videntur, suis legibus et magistratibus usi sunt ad bellum Marsicum usque. anno 667 = 87 Appiano (b. c. 1, 65) teste Cinna consul ἐξέδραμεν ἐς τὰς ἀρχαὶς πόλεις τὰς οὐ πρὸ πολλοῦ πολέμιζας 'Ρωμαίων γενομένης, Τιβερτίν τε καὶ Πραηνεστίν καὶ.

α 6, 2382 (Romae, laterc. mil. praet., m. f. a. 177) b 11 'equ., C. *Lactilius C. f. Men. Splus Praen(este)*'. 3884 (coh. urb. a. 197—198) 2, 43 'M. *Trutellius M. f. Men. Liberalis Praen.*' (2, 46) 'sig. T. *Celsius T. f. Men. Crescens Praen.*'

β 14, 2972 (a. 243) 'P. *Acilio P. f. Men. Paullo, IIIII vir(o) Aug., q. col., aed., II vir(o), cet.* - -'. 2974 'M. *Albinus M. f. Men., aed., II vir, cet.* - -'.

2888 (saec. III in.) '- - C. Valerio C. fil. Men. Dolutio Marciano, VI vir(o) Aufg./, dec., omnibus honoribus curiis muneribus functo - -'. 2991 = Orelli 3051 (cum suppl. 3, p. 265) 'A. Munio A. fil. Men. Euaristo, spl. eq. R., pat. col., omnibus honor. nitide functo - -'. C 14, 2987 = Or. 3749 (Labicis) 'L. Herennio L. f. Men. Cossutiano, decurio allectus . . . curia Praeneste - -'. C 14, 2992 'L. Nivellio L. f. Men. Prisco, harispici, allecto inter decuriones - -'.

γ C 14, 3359. 3381. 3391. 3413.

Aniensis C 14, 2960 v. sub 'Capitula Hernicorum', γ 3362 (idem homo ter dictus). 3393. Arnensis γ C 6, 2625 = 14, 2844 = Hübner ex. 315 ('facile originis urbanae' Dessau). Collina γ C 14, 3380. Fabia γ C 10, p. 979 = 14, 2827. Horatia ε C 14, 2925 (post a. 117) = (?) 2925^a. Papiria ε 2933. Pollia δ 2954. 2958. Pupinia ε 2924 (coll. Dessavii nota). 2930. 3004. Quirina γ 2931. δ 2957. Romulia β 2989. *Se[?]gia*?? β C 1, 1134 = 14, 2896 v. sub 'Tarento'. Sergia γ 3379. Stellatina ε 2937. Torentina δ 2961 v. sub 'Vienna'. Palatina α (?) C 14, 2947 (post a. 192). β—γ 2839. γ 3004. 3389.

Privernum

C 10, p. 637. 'oppidum captum redditumque Privernatibus — ex annu-
lium fide narrat Livius 8, 1, 3 ad a. 413 = 341 — *praesidio valido inposito
agri partes duae ademptae*. bello autem a. 425 = 329 iterato et confecto
Privernates maximas dicuntur subisse poenas; quibus exactis *ex auctoritate
patrum latum ad populum est, ut Privernatibus civitas* (sc. sine suffragio)
daretur' (Liv. 8, 21, 10; cf. Valer. Maxim. 6, 2, 1). at tamen bellum prius
fictitium videtur esse et quidem ob similia consulum nomina a. 413 = 341
et a. 425 = 329 excogitatum et 'vere pertinere ad a. 436, quo instituta
est tribus Oufentina teste Festo p. 194' (Mommsen l. c.). ad suffragii commu-
nionem quando pervenerint non constat, sexto saeculo a. u. c. id factum
esse Mommsen coniecit 10, p. 510.

α C 6, 3884 (latere. coh. urb., m. f. a. 198) vs. 2, 36 'C. Mollius C. f. Ofen. Noctus Priv.' cf. Festum p. 194 'Oufentinae tribus initio causa fuit nomen fluminis Oufens quod est in agro Privernate mare intra et Tarracinam. Lucretius [immo Lucilius]: Priverno Oufentina venit fluvioque Oufente. postea deinde a censoribus alii quoque diversarum civitatum eidem tribui sunt adscripti'.

γ 10, 6447 'L. Asinio(s) L. f. Ouf. Cudia - -'. 6457 '[M.] Trebelli C. [f.] Ouf. - -'.

Puteoli

C 10, p. 182 sqq. — fuit ante Cumanorum; postea coloniam eo deduci iussit populus Rom. a. 557 = 197 et deduxit a. 560 = 194 (Liv. 32, 29, 3. 34, 45, 1 cf. 34, 42, 6; Vell. 1, 15; Strabo 5, 4, 6 p. 245; lex parieti faciendo a. 649 = 105). Puteolos aeque atque Ostiam, alterum Urbis portum et quodammodo partem in Palatina census fuisse tituli militares urbani 6, 2384 et 3884 evincunt; Palatinae tribulium quorum lapides e Puteolorum ruinis ipsi emergerunt vel potius emeruisse videntur⁴⁰), unus alterque etiamsi alius cuius-

⁴⁰) museum illud Neapolitanum pulcherrimum lapides continet cum ex omnibus Italiae inferioris oppidis, quae in regum Neapolitanorum dicione fuerunt, atque etiam

libet oppidi civis fuisset in Palatina censeretur necesse fuit; quare hi testes minus mihi vigent. inter reliquas tribus, quas tam multas in oppido celeberrimo reperiri nemo credo mirabitur, principem locum et numero et argumento Falerna obtinet. possis eos omnes homines dicere Capuanos Atellanos Nolanos alios; at non ausim consentire, intercedere enim videtur nescio quatenus ratio inter civium genera oppidorum in Palatina censorum; neque Romae procerum quemquam in Palatina censum tenemus et Ostiae magnam oppidanorum partem ad Voturiam accedere constat.

Palatina:

α 6, 2384 (latere. mil. urban., a. 198) β 3 'M. Valerius M. f. Pal. Cassius Puteol.' 3884 (coh. urb. lat. a. 197—198) 2, 4 'C. Statius C. f. Pal. Crescens Puteol.' 3, 4 'M. Octavius M. f. Pal. Lateranus Puteol.' 3, 8—11 'L. Lucilius L. f. Pal. Saturninus Puteol., Q. Agrius Q. f. Pal. Saturninus Puteol., M. Aurelius M. f. Pal. Anianus Puteol., C. Cornelius C. f. Pal. Felix Puteol.' 3, 24 'B. tr., L. Hostorius L. f. Pal. Crescutianus Puteol.' 3, 36 'Q. Cornelius L. f. Pal. Honoratus Puteol.'

β 6, 1944 (Romae). 10, 1576 (P.?) hominis a libertino (?) oriundi. 1795 (est Neapoli). 1807 filii libertini (?) hominis.

γ 10, 1633 (a. 112).

δ 10, 1777 (exstabat Neapoli).

Falerna:

β 10, 1685 = 11, 95*₃ (est Neapoli, dubitans inter Puteolos collocavit Mommsen; ante a. 14) 'L. Bovius L. f. L. n. Fal. Celer, II vir, q., augur, cet. - -'. 1799 (id.) 'C. Fictorio C. fil. Fal. Firmo, aedil(i), q(u)estor(i), II vir(o), cet. . . . .'. 1806 (id.) ' . . . . . onio S[ex?] f. Fal. Musculo, cet., quaest., II vir(u) bis, ter-
tium) quinq(u)ennali) - -'.

γ 10, 2130. 2400, vs. 1. 2415. 2569 'C. Iulius C. f. Fal(er)no Rufus sibi et C. Iulio Musogenis f. Fab(i)o Menophilo patri - -, (. . .) Iulio C. f. Fal(er)no Basso fratr(i) - -'; patris scilicet tribus ad condicionem ipsius ni fallor pertinet⁴¹), filii autem in tribum patriae venerunt. 2639 ≅ 2640. 3086*.

ε 10, 1708?

Collina, quae certe non ad patrium oppidum, sed ad hominis condicionem pertinet. α 10, 1782 'L. Annio L. f. Col. Modesto, hon(orato) equo publ., - -', cui decuriones 'in curia basilicae Augusti [An]nionae' II viris rogantibus statuam fieri ab Annio Adiecto liberto loco adsignato a II viris censuere, ut defuncti patrem Annium Numisianum, virum ornatum, bonum *circa* piumque patrem in tam gravi fortunae iniuria qua posset indignatione a tanta avocarent tristitia'. γ 10, 8182. Claudia, Misenatium tribus β 10, 1957? δ 10, 1761 (cf. auct. 10, p. 1008). ε 10, 1593. Clustumina γ 10, 2764 (P.?).

Roma ex urbe advectos, tum in vicinis regionibus erudatos. inter eos facillime Pompeiani et Herculenses tituli separari possunt aut actis musei testibus aut ob argumentum. de reliquis non ita constat, cum saepissime acta musei sileant. hoc autem teneamus Mommsen 10, p. 1009 admonet, initio huius saeculi exstitisse 'Neapoli tria musea publica in universum ad origines ordinata, Farnesianum urbanum, Porticense Puteolanum, denique Herculense. itaque de origine maioris partis incertarum musei Neapolitani decisum est, ut certo iure agro Puteolano attribui possint'. Puteoli enim clarissimum et opulentissimum oppidum totius sinus, quem nos Neapolitanum, Puteolanum veteres dicebant, pleraque nobis Romanae aetatis documenta servavit.

⁴¹) KT, p. 117 (Iuliorum n. 12).

Fabia non habet quod offendat in Iuliorum titulis 10, 2569 s. s. et 1878. praeter hos γ 10, 3071. δ 10, 1767. Horatia δ 10, 1757. Onfentina γ 10, 1939. Papiria γ 10, 3200 (P.?). Quirina semel in Claudio homine 10, 2274 (KT, p. 119, Claud. n. 20). γ 10, 2838. ε 10, 1687 (non ante a. 270—275). Sabatina γ 10, 2333 (saec. fortasse primi). Teretina γ 10, 2399 (litteris antiquis). Velina γ 10, 2841. Voturia δ 10, 1758.

Salernum

?

C 10, p. 61. Livius 32, 29, 3 C. Acilium tr. pl. narrat legem tulisse a. 557 = 197, ut ad castrum Salerni colonia e. R. deduceretur; Salernum coloniam factam a. 560 = 194 idem (34, 45, 2; cf. Vell. 1, 15, 3) memoriae tradidit. — lapides Salerni vel prope Salernum exstantes, in quibus tribuum nomina reperiuntur, cum neque patriam diserte enuntient neque certa ratione cum Salerno civitate coniungi possint non sufficiunt ad quaestionem de huius rei publicae tribu absolvendam.

Falerna γ 10, 627 '— Proculeius C. f. Fal.⁴²⁾ Magnus —'.

Quirina γ 10, 569 (cum auct. p. 1005) '— C. Pomponius (?) M. f. Quirin(a) Xsermius (?) iuri studiosus —'. 643 '— M. Titiceni M. f. Qui. Maximi —'.

hos titulos, quos modo dixi, Mommsen citat quo loco de Salerni tribu disserit; addam duos titulos, sed quos quoniam modo intellegam nescio; in altero 10, 557 (qui Positani inter Amalfi et Minervae prom. exstat) Appuleiorum qua cognosci potest plus LX memoria traditur, omnium libertinorum (2, 16 nec pater nec patronus nominatur); inter eos 2, 8 invenitur 'L. Appuleius L. f. GA PHILOC (GAPHILOS cod. Barb. cl. 58, n. 16 f. 177 — auct. 10, p. 1005 — GA PHILOC Pansa); Mommsen in indicibus cognomen exhibet *Ga Philocalus*, ego si huius Appulei solius in lapide adservaretur memoria, *Ga(leria)* [vel *Galeria*], GA.] *Philocalus* temptarem, nunc non audeo. alterum titulum 10, 645 (in littore Amalfitano in ecclesia del Casale del Ponte) unicus testis Camera, rei epigraphicae non adeo guarus, sic exhibet 'valeriae | c. f. | ouf'; in femina tribus ferri non potest itaque testi illi hic fidem nullam habeo.

Setia

Pomptina?

C 10, p. 640. in agro Pomptino Setia Latini iuris colonia deducta est, cf. Vell. 1, 14, 2; novi coloni adscripti sunt a. 375 = 379 (Liv. 6, 30, 9).

in libri 'de trib. orig.' p. 45, not. 159 nescio an recte coniecerim in titulo lectu difficillimo ε 10, 6465 versum 1 sq., qui sic traditur C·OPPIO·C·F·PONI·POM | IVS ///// legendum esse ita fere: 'C. Oppio C. f. Pon[ti(ina)] Pom . . ius[o] . . .; fuit autem ille homo 'p(atronus) c(oloniae) S(et(inae))'.

Sinuessa

Teretina(??)

C 10, p. 463 sq. in Ausonum oppidi Vesciae agro a. 459 = 295 (Vell. 1, 14, 5) vel a. 458 = 296 (Liv. 10, 21, 8) haec civium condita est colonia. de tribu non constat.

Teretina (de qua constaret, nisi Minturnae vicinae essent): β C 1, 1199 = 10, 4727 (Carinoliae in agro Falerno) 'L. Papius L. f. Ter. Pollio, duovir: L. Papius L. f. Fal. patri: mulsum et crustum colonis Senuisani et Caedicianeis (qui sunt Sinuessae vicani, cf. Plin. 14, 6, 62) omnibus, munus gladiatorum cenam colonis Senuisani et Papiis (i. e. iis qui nomine

⁴²⁾ sic Vallamberto, C·F·F·ALL Como et Procacelli, C·FLA Staibano.

Papiorum essent), *monumentum* *hs (duodecim) ex testamento, arbitrato L. Nocerini L. f. Pup. Pollionis*. pater et filius Polliones quod in diversis tribubus fuerint inde explicari credo, quod filius alterius atque paternae rei publicae civis factus est, Sinuessae putaverim; pater autem ad oppidum aliquod in Campania media situm accessit. Pupiniam, quo pertineat, referre nescio; certo oppidum aliquod in his partibus situm in hac tribu fuerit necesse est, quoniam sat multi Pupinae testes in his potissimum agris prodierunt, dico Capuanos titulos 10, 3897. 4353. 4409. Trebulanum 4568. γ 10, 4739 vs. 1 L·F·TER·LC·Falerna v. 10, 4727 s. s. Pupinia v. 10, 4727 s. s. Quirina β 10, 4737 (fortasse interpolatus) 'Ser. Caecilius Ser. f. Quir. Birronianus, scriba librar(um) quaest(ori)us trium decuriarum, quinquen(n)alis, p(atronus) c(oloniae) Sinues(sae) —' ≅ 6, 1808 (Romae) '— Ser. Caecilius Ser. f. Quir. Birronianus et M. Caecilius Ser. f. Quir. Statianus'.

Sora

Romulia

C 10, p. 560. Soram Romani a. 409 = 345 (Liv. 7, 28, 6) expugnaverunt bisque amissam a. 439 = 315 et 448 = 306 receperunt a. 440 = 314 (vel 442 = 312) et 449 = 305 (Liv. 9, 44, 16. Diod. 20, 90). colonia iuris Latini quae a. 451 = 303 ibi est condita (Liv. 10, 1, 1. Vell. 1, 14, 5), ad bellum Marsicum usque mansisse videtur. fuit inter illas colonias Latinas quae bello Hanniblico militiam detrectabant ideoque fidei quam violaverant meritas poenas luerunt (Liv. 27, 10, 8. 29, 15, 5 coll. Mommseno l. c.).

α EE 4, 887 (Romae, latere. coh. praetor. a. 142) 2. 26 ' . . . P. f. Rom. Maximus Sora'. C 6, 1, p. XI n. 31 ex anonymi Einsidlensis sylloge = 6, 14313 '— M. Camurius P. f. Rom., Soranus —', si quidem *Sorani* voce Sora patria recte intellegitur.

β 5, 976 (Aquileiae) 'P. Caesius P. f. Rom., aedilis Sorae, publicanus Romae —'. 10, 5714 'M. Baebio M. f. Rom. Secundo, aed., p[r]aef. i. d., II vir q[ui]t., cet., M. Baebius M. f. Rom. Sabinus, M. Valerius M. f. Rom. Septimius, M. Valerius M. f. Rom. Secundinus, heredes eius —'.

γ 10, 5723. 5724. 5725. 5728. 5737. 5738. 5742. 5746. 5753. 5755. 5756. 5758. 5761. 5773, fortasse etiam 5710.

accedit Romuliae testis 10, 5677 s. v. Arpinum relatus, et alter 10, 5811 rep. Aletri. Cornelia γ 10, 5732 originem potissimum Arpinatem indicat.

Stabiae

Menenia

C 10, p. 84. Stabiae a. 665 = 89 a L. Sulla deletae sunt, Plin. 3, 5, 70, App. b. c. 1, 42. 'nunc in villam abiit' ait Plinius l. c.; quoniam tunc pertinerit, ad Pompeios an ad Nuceriam an ad Surrentum non video. dolendum est, quod initium vs. 3 tituli 10, 772 hiati scatet ('d. m. . . aesi) *Daphnus, [augus]tal. Nuceriae et . . . aedem geni Stabiar(um) [delapsi]s marmorib. [r]exata [ae]de restituit*).

Menenia γ 10, 8133 'Ser. Atti L. f. Men. —'

Fa[l(erna)?], quae est tribus oppidorum Campaniae septentrionalis γ 10, 8136 'C. Valerio C. f. Fa[l?] Rufo —'.

Sublaqueum, oppidulum in Hernicis (q. v.) situm, sua re publica non videtur usum esse, quod autem viri docti (Bunbury in Smithii lex geogr. 2^a,

p. 1041) e Taciti annalibus (14, 22⁴³) Subiacenses Tiburtium finibus comprehensos esse intellegere sibi videbantur, vide ne erraverint verbisque Taciti minus diligenter in hac re compositis nimiam auctoritatem tribuerint, quod idem etiam Dessau C 14, p. 354 bene et quidem fusius monuit.

tribus unius vestigium in Subiacensi agro repertum est, Aniensis: γ 14, 3460 (litteris bonis et ut videtur rei p. liberae) 'L. Maenius Q. f. Ani. - -'.

ceterum hoc potissimum loco adnotandum mihi videtur, in universo agro, qui inter Capitulum Hernicorum et Tibur in confinio regionum primae et quartae situs est, Aniensem solam regnare, sed cum civitatum singularum in his partibus sitarum territoria definire non possimus, satis habeo tribules secundum ordinem vicorum, qui nunc sunt, digerere:

Ampilione γ C 14, 3521 'I. Do[mi]tio T. f. An. [I]usto . . . . .'

Belvedere (inter Olevano et Pagliano) δ C 14, 3438 (litteris aevi fere liberae rei p. extremi) 'M. Munatuleius M. f. Ani. Marcellus, [trib. mil.] a populo, M. Munatuleius C. f. Ani. Moderatus pater'.

Castelmadama γ C 14, 3519 'T. Annio[le]nus M. f. Anie. - -'. accedit Sergiae tribulis δ 3515 (litteris optimaе aetatis) 'L. Boebio L. f. Serg. Balbo, trib. mil. leg. VIII. item trib. mil. . . . .'

Ceciliano γ C 14, 3504 'C. Amius T. f. Ani. - -'. 3508 'C. Macedinus C. f. Ani. Rufus'. 3510 'T. Vetii St[ati] f. Ani. Lacontini'. 3513 'A. Cerrio A. f. Ani. Plebeio fratri C. Cerrius A. f. Ani. Flaccus - -'. accedit Camiliae tribulis, quem Tiburtinum esse veri simile, γ 3506 'L. Caelio Ti. f. Cam. Montano - -'.

Rocca Canterano γ C 14, 3466 '... nius St. f. Ani. Hesio . . . . . nius T. f. Ani. Salu . . . . . nius T. f. Ani. Pol. . . . . nius M. f. Ani. Ru . . . . .'

Saracineseo γ C 14, 3494, vs. 2 'I. . . . . L. f. Ani. Pilo'.

(in Monte Papese Galeriae mentio fit ε C 14, 3516, aetatis Hadrianae ' - - M. Messius M. f. Gal. Rustici Aemili Afri. Cati Prisciani Arri Proculi X vir(i) stitibus iudicandis, cet.')

ceterum conferas quaeso quae de Atilis et de Treba Augusta in hoc agro sitis dixi.

Suessa Aurunca

C 10, p. 465. Suessam a. 441 = 313 colonia iuris Latini deducta est (Liv. 9, 28, 7. Vell. 1, 14, 4).

α 5, 912 (Aquileiae) 'C. Firmidius C. f. Aem. Rufus Suess(a) Aurunca, mil. coh. VI pr. - -'.

γ 10, 4743 ' - - M. Maecius Q. f. Aem. Arat(m)'. 4776 'C. Varius T. f. Aem. - -'.

Quirina ε 10, 4750. Teretina γ 10, 4777, quae Minturnensem fortasse originem indicat.

Surrentum

C 10, p. 76.

α 6, 221 (in vigilum laterculo a. 113) vs. 2, 10 'sec(utor) tr(ibun) Ti. Claudius Men. Latinus Surr(ento)'.

⁴³) 'discumbentis Neronis apud Simbruina stagna, a quis Sublaqueum nomen est, ietae daptes mensaque disiecta erat, idque finibus Tiburtum acciderat, unde paterna Plauto origo'. verumtamen Tacitus his verbis, si ea iuste audimus, Sublaqueum ipsum vicum in Tiburti agro situm fuisse diserte non dicit.

Aemilia

Menenia

β 10, 688 ' - - || L. Cornelio L. f. Men. M . . . . ., flamine Romae Ti. C[ae]s. Aug[ustinus], auguri, aed., II vir(o) qu[inquenn]ali), praef. fabr. bis - -'.

γ 10, 689 'L. Arruntio P. f. L. n. Men. Rufo Eledio Proculo - -, huic decuriones statuas duas - - ponendas decreverunt'.

Falerna γ 10, 680 II (ante a. 14).

Tarracina

C 10, p. 623 sq. Anxur Volscorum a. 348 = 406 Romani cepisse dicuntur; certe cum foedus cum Carthaginiensibus faciebant a. 406 = 348, eum agrum possederunt (Polyb. 3, 22, 11); a. 425 = 329 colonia e. R. eo deducta est (Liv. 8, 21, 11. Vell. 1, 14, 11).

α 3, 6086 (Ephesi) 'L. Memmius T. [f.] Ou[f.] Tarrichinensis - -'. 6, 2920 ' - - L. Patulcio T. f. Ou[f.] Celso Tarr., mil. coh. XII urb. 7 Claudi - -'. 3884 (latere. coh. urb. a. 197—198) 2, 10 'C. Cornelius C. f. Off. Tato Tarr.', 2, 49 'C. Vettius C. f. Ofent. Vitalis Torr.', 4, 24 'Sex. Aurelius Sex. f. Ofentin. Ingenius Tarr.', 4, 29 'Q. Marcus Q. f. Ofent. Marcianus Tarr.'

β 10, 6330 ' - - M. Tati M. f. Ou[f.] Rufi, duovir(i) - -'.

γ 10, 6326. 6362. 6386. 6388. 6394. 6396. 6401. 6404. 8264. 8271.

δ 10, 6325.

Falerna γ 10, 6373 (cum add. p. 981). Fabia ββ 10, 6318. Galeria δ 10, 6309 (cum add. p. 1015, a. 29—37?). Quirina ε 10, 6322 (Tarracinae ante a. 169) ≡ Wilm. 1194 (Tibure) ≡ Mur. 173, 8 (Tibure) ∞ 10, 6321. γγ 10, 6324. PVB (vel PVP?) β 10, 6326 una cum Oufentina dicitur.

Teanum Sidicinum

C 10, p. 471. Mommsen Teanenses sive Sidicinos ca. a. 412 = 342 in fidem Romanorum (Liv. 7, 29, 4 sqq. ad a. 411 = 343 et 8, 1, 2 ad a. 413 = 341) receptos, mox una cum Campanis a. 420 = 334 (Vell. 1, 14, 3, qui errore habet a. 433 = 321) civitate sine suffragio donatos esse docet coniecturis satis probabilibus, de tribu non constat: reperiuntur enim

Falerna δ 10, 4786 'C. Cabilenus C. f. Fal. Gallus, leg(ionis) VIII Mutinensis'.

Quirina γ 10, 4820 'C. Vibio C. f. Quir. Norbano - -'.

Teretinam latere suspicatur Mommsen β(?) 10, 4795, vs. 1 'PAF INFT ER NASHAE QVINQ; sic etiam suspicari licet Claudiam 10, 4806, vs. 1 'C. Clodio C. f. Cia . . . and . . . subesse, praestat autem utrumque testimonium omnino omittere.

conferas ea quoque quaeso quae infra de Rufranis dicuntur, quae utrum ad Venafrum an ad Sidicinos pertinerint, parum adhuc liquet. de 10, 4624^a (Tromentina) v. Cubulteriam.

Treba Augusta

C 14, p. 353; cf. 'Hernicos'.

Aniensis γ C 14, 3453 'C. Suectidius M. f. Ani. Frege . . . - -'.

Menenia β C 14, 3448 (a. 33—34) ' - - M. Castricius M. f. Men. Mutro, quinq. - -'.

Trebula Balli(ni?)a

C 10, p. 442. 'meminerunt, ait Mommsen, Trebulae huius ex antiquis Livius fortasse 10, 1, 2 ubi refert Trebulanis a. u. e. 451 civitatem datam

Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

esse, certo 23, 39 ubi narrat Trebulanos, cum ad Poenos defecissent, a. u. c. 539 vi a Romanis receptos esse una cum Cubulterinis.

Pupinia (de qua tribu cf. quae ad Sinuessam dixi): γ 10, 4568 'M. Marius M. f. Pup. [S]ophu[s] M. Mario M. f. Pup. Luperco fil(io)'.
 Palatina (10, 4564) referenda videtur ad hominem Capuanum. ceterum conferas quaeso, quae infra ad Trebulam Mutuescam (regionis quartae) dicentur.

Tusculum

C 14, p. 252 sqq. 10, p. 509. Tusculi res antiquiores omitto; ante annum certe 416 = 338 'civitatem' (sc. sine suffragio) Tusculanis concessam esse credamus Livi auctoritas (8, 14, 4) nos admonet. non ita multo post in suffragii quoque communionem venisse videntur.

α Livius 8, 37, 8—12 Tusculanis a. 431 = 323 narrat Polliam tribum infestam se praeuisse: (§ 12) 'memoriamque irae eius Tusculanis in poenae tam atrocis auctores mansisse ad patrum actatem constat, nec quemquam ferme ex Pollia tribu candidatum Papiriam ferre solitum' Liviumque secutus est Valerius Maximus 9, 10, 1 'quam ob causam Papiria tribus, in qua plurimum postea Tusculani in civitatem recepti potuerunt, neminem unquam candidatum Polliae tribus fecit magistratum'. schol. Bob. ad Cic. pro Planc. 8, 20, p. 254 Or. 'Tusculani plurimum livoris -- circa municipes suos habuisse videntur. -- nec aliter etiam Lucilius de corundem moribus sentit hoc dicens: prima Papiria Tusculidarum⁴¹⁾'. C 6, 219 (a. 130) ' - - coh(ortis) IV [sc. vigilum] 7 Coeli C. f. Papiria Valent(is) Tusculo - -'.
 γ 14, 2574.

Aniensis ε 14, 2609 (ad Alexandriam Troadis referenda videtur). ζ 14, 2523. Arnensis ε 14, 2498 (post a. 117). Claudia ε 14, 2501 (post a. 157). Clustumina γ 14, 2688. Collina in libertini hominis filiis duobus 14, 2523. Palatina β 14, 2634. Pupinia γ 1, 1046 = 14, 2691. Quirina β 14, 2636 (a. 131). Velina ε 14, 2604 (ante Neronem). 2607 ad Piceni Firmum referenda.

Velitrae

C 10, p. 651 sq. taceo de iure Latii quo Veliterni inde ab a. 260 = 494 usi dicuntur in annalibus vetustis; id enim a. 361 = 393 defectione amiserunt omnino neque usque ad bellum Hannibalicum receperunt: neque in coloniis iuris Latini, quas tum fuisse constat, numerantur Veliterni et post illam defectionem in bellis cum aliis tum Latino cum populo Romano saepius armis acerrime contenderunt. Mommsen (eiusque opinio quominus vera sit nihil opinor officit) ob defectionem in civium sine suffragio gregem abiectam neque suffragium nactam esse civitatem ante bellum Marsicum putat. de tribu non constat: reperiuntur enim Clustumina Quirina Stellatina, ut Scaptiam tribum Octaviae gentis, quam inde praecipuam ortam Suetonius (Aug. 1) auctor est, omittam.

Clustumina β 10, 6555 'M. Ofasius Firmus Marus Cornelius Mari f. Clu. Cossinus, praefectus fabrum, cet., II vir, patronus colon(iae) Fortunis Antiatibus d. d.'. Quirina β 10, 6576 'Q. Graio Q. f. Quir. Iano, praef. fabr., II vir(o) - -'. Stellatina γ 10, 6598 (V.?) 'L. Careius C. f. Stel. - -'.

⁴¹⁾ quae tradita sunt: *tu solidarum*, Wunder apte emendavit.

Venafrum

C 10, p. 477. 'de populi vicibus auctores silent, nisi quod Venafrum fuisse inter oppida c. R., in quae quotannis a praetore urbano praefectus mitteretur, ex Festo (v. praefecturae p. 233) intellegitur, item traditur bello Italico Venafrum cum cohortibus duabus a Mario Egnatio proditione captum esse (Appian. b. c. 1, 41)' Mommsen l. c.

α 6, 3541 (Romae) 'M. Ocius M. f. Ter. Rufus Venafr(o), - - C. Veliternio C. f. Ter. Sabino, privigno, tr(ibuno) mil(itum)'. Venafranum origine videtur etiam ille '[L. Gab]inius L. f. Ter. [Cosmian]us, trib. leg. VI, augur., . . . cet., cui '[Inter]anna]tes Lirenates' utpote benevolo '[patr. et] cur. r. p.' titulum 10, 4860 Venafrum posuerunt; item 10, 4886 'M. Munnatio M. f. Ter. Prisco Aquinates patrono - -'.

β 10, 4862 (a. 14/37) ' - - M. Vergilio M. f. Ter. Gallo Lusio patri, prim(o) pil(o) leg. XI, cet., II vir(o) iterum, pontif(ici); A. Lusio A. f. Ter. Gallo fratri, trib. mil. leg. XXII Cyrenaicae (sc. Deiotariana), praef. equit.' 4867. 4872 (post a. 14). 4873 (post a. 117). ∞ ε 4864 = (?) 4985. 4876. 4877. 4881 'C. Herennio C. f. Ter. Melai, aedili, II vir(o) - -'. quem L. Nonio Asprenate eos. III Non. Sept. (a. 6 p. C.) natum, mortuum A. Gabinio Secundo eos. III Non. Sept. (ante a. 41 p. C.) constat. 4883. 4884. 4885. 4887. 4893.

γ 10, 4842. 4871. 4878. 4890. 4899, vs. 2, 4931. 4945. 4950. 4954. 4956. 4964. 4967. 4974. 4982. 4988. 4989. 4991. 4992. 4996. 4997. 4999. 5006. 5007. 5018. 5021, fortasse etiam 5029, vs. 2.

adde 9, 2714 Aeserninum, fortasse etiam 9, 2469 Saepinatem.

titulum 10, 4868 ad Forum Iuli Narbonense revocamus.

Pollia γ 10, 4966.

Rufrae (10, p. 475). quod Livius 8, 25, 4 ad a. 428 = 326 et *Allifas* **Callifas*que et *Rufrium* oppidum a Romanis captum narrat, si recte *Rufrium* oppidum dicit nosque recte ad *Rufranos* paganos, quorum mentio fit in titulis n. 4830 (a. 725 = 29). 4831. 4833 Presenzani et in contiguis partibus repertis, referimus, eo tempore vel non ita multo post res p. huius oppidi sublata sit necesse. qua sublata cuiusnam civitatis pars R. evaserint, Venafrum facile vel Teani, ut efficiatur, disertus testis praesto non est: Teretinae tribulis lapidis infra dicendi Venafranum esse potest, quoniam Venafrum in Teretina fuit; nec vero cum desint certa argumenta tribus Teani efficiendae, ab hoc oppido titulum quem dixi prorsus abiudicare placet.

γ 10, 4836 (Presenzani) 'M. Baronio L. f. Ter.'

Verulae

C 10, p. 565. de eius fati v. 'Hernicos'.

β 10, 5796 (a. 197) ' - - L. Alfio L. f. Cor. Valentinus, II vir(o) iterum qq., p(atrono) m(unicipi) V(erularum), curat. reip. col. Casinatium' cet.'

γ 10, 5798 'Q. Blaesio Q. f. Cor. Rufo - -'.

Cornelia

Ulubrae

C 10, p. 642.

α 10, 6491 ' - - M. Asidonio M. f. Pom. Attico, d(omo) Ulubr(is) - -'.

Collina § 10, 6489 '- - M. Petroni M. f. Col. Montani, veteran(i) ex praetor(io) Aug(usti), decur., II vir(i) Ulubr(is), quaestori(s) r. p.' 6490 'C. Oppius Sp. f. Col. Rufus, pagi magister, idem praefectus Ulubris iure dicundo -'. Menenia γ 10, 6496. Seaptia γ 10, 6493 vs. 2. Tromentina γ 10, 6494 vs. 1.

Volturnum

C 10, p. 357. a. 560 = 194 colonia e. R. eo deducta est (Liv. 34, 45, 1. cf. 32, 29, 3. Varro l. L. 5, 29).

Falerna § 10, 8215 (a. 198) 'C. Iulio C. f. Ful. Magno, nauare(o) princ(ipi) clas(sis) pr(aetoriae) Misen(ensis), adlecto in ord(inem) decur(ionum) et inter (duo)virale[s] decret(o) decur(ionum) p(ostulatione) p(opuli) -'. Pa[latina] vel Pa[piria] 10, 3723, v. sub 'Capua'. Qui[r(ina)] 10, 3724, v. sub 'Tiburte'.

Regio II.

Aecae

C 9, p. 85.

α C 6, 2381 (Romae, lat. coh. praet. a. 153) a 2, 11 'd. d., L. Geminus L. f. Pa[. Maximus Aec.']; ab Aec. litteris quod scio nisi Aecarum et Aeclani nullius oppidi nomen incipit; ad Aeclanum autem oppidum Pa . . . . . tribus non pertinet.

Aeclanum

C 9, p. 98 sq. 121⁴⁵). — usque ad bellum Italicum civitate Aeclanenses caruerunt; eo autem tempore pars a Romanorum partibus steterunt, pars arma eum iis contulerunt.

α C 9, 1151 (Aeclani) 'L. Calternatio (?) L. f. Cor. L. . . . . sio⁴⁶) - - v(iro) e(gregio), c(ivi), patr(ono) et curat(ori) splend. col. Aeclanensium -'.
β C 9, 1123 [L. Eggio . . .] f. Cor. Ambibulo Pom[ponio] Longino Cassiano L. Maecio Postumo, cos. (a. 126), flam. Claud., cet., II vir(o) qq., item (?) pat(rono) col(oniae) - -' ~ 1165 '- - M. Pomp. Bassulo Cor. Longiniano, eq. R., L(aurenti) L(avinati) - -' (qui est avunculus consulis n. 1123) ~ 1164 '- - M. Pomponio M. fil. M. n. M. pron. M. abn. Corn. Bassulo, II vir(o) qq. - -' (est avus cos. n. 1123). 1132 '[C]. Betitio C. fil. C[or. Pictat]i, p[raef. coh. pr(im)ae] Fl[aviae] Comm[agen]orum,

⁴⁵) ager Aeclanensis quousque pertinerit Compsam versus et Abellinum difficile est definire; attamen hoc unum crediderim non posse revocari in dubium, quin Frigento vicus in Aeclanensium pertica fuerit: nam in titulo n. 1049 (et 1050?) ibi rep., qui vocatur dumviri iure dicundo, non sunt Compsae, sed Aeclani, postquam colonia factum est. quapropter Frigento et proximum Gesualdo, quamquam illo loco qui reperti sunt tribulium tituli n. 1049 et 1050 uterque Galerian, Compsinam tribum, habent, huius autem loci Stellatinae tribules propter Beneventi vicinitatem ex eo potius oppido oriundos putaverim, intra Aeclanum territorium, reliquum autem agrum inter Compsam et Aeclanum Compsinum fuisse (propter tribum) censeo.

⁴⁶) 'CORL// (S aut B)IO Dressel, CORL//IO ego; CORNELIO quod in lapide suppletum est, vestigiis antiquae scripturae contrarium est' Mommsen adn.

Pa[p(iria)?]

Cornelia

q(uaestori), III vir(o) i. d., III]I vir(o) quinq[ue]m] - -' eiusque filius 1160 (a. 138—161) 'C. Neratio C. fil. C. n. C. pron. C. abn. Cor. Proculo Betitio Pio Maximiliano, quaest., II vir. quinq., p. c., cet. - -' ~ 1161 '- - C. Neratio C. f. C. n. C. pronepot. C. abnepoti Cor. Proculo Maximiliano Betitio Pio, pat. col. - -' ~ (?) 1231 '- - C. Betitio C. fil. Cor. Pio - -'. 1167 '- - C. Quintio C. fil. Cor. Basso, II vir(o) aedil(i), II vir(o) iur. dic., cet. - -'. 1168 '- - Sex. Secundi Sexti f. Cor. Secundini, II vir., cet. - -'. 1182 ' . . . . [d]ec. dec. L. . . . . us C. f. Cor. . . . . I ob hono . . . .'. 1425 (Aequi Tutici) '- - M. Seio M. f. Cor. Maximo - - dec(urioni) Aeclani - -'. 1133. 1142. 1152. 1156.

γ C 9, 1207. 1208. 1256 (titulus paulo vetustior). 1310 (litteris antiquioribus). 1319.

ε C 9, 1126.

Palatina γ C 9, 1226. Galeria § C 9, 1049 et 1050, quos Aeclanensium magistratum, sed Compsinorum civium puto, cf. ad Compsam. γ C 9, 1194. 1215 (litt. antiquis). Sergia γ C 9, 1403. Stellatina γ C 9, 1042 (quattuor tribules) et 1056 Beneventum spectant.

accedit Trevicum.

'Universum agrum [vallis Ufite fluvii super.] pertica Aeclanensium comprehensum fuisse inde colligitur, quod et tribus eorum bis ibi invenitur (n. 1401. 1414) et magistratus Aeclano convenientes n. 1414. 1415' Mommsen C 9, p. 121.

§ C 9, 1414 (Hadriani aetate) 'Ti. Claudio Ti. fil. Cor. Bithynico, quaest., II vir. aed., cet. - -'. γ C 9, 1401 '- - L. Camurio L. f. Co[r.]⁴⁷) Erotiano - -'.

Anxa (s. Callipolis)

C 9, p. 3.

β C 9, 8 '- - D. Vibullius D. f. Fab. Fuscus, decurio - -'.

* Pollia § C 9, 7 'L. Iuli L. f. Pol. Iuliani Prisci, vet. specul. leg. XII fulm. - -'. (L. f. Pol. et Iuliani Prisci Andreasius solus ex sched. Farnes. tradidit.)

Aquilonia

C 9, p. 88. 668.

Galeria γ C 9, 6265 'L. Licini M. f. Gal. Macri - -'. Sergia γ C 9, 6266 '- - Q. Tatius P. f. Ser. Postimus - -'.

Ausculum

C 9, p. 62. — Appianus b. c. 1, 52.

α C 9, 665 '- - P. Fundanio P. f. Pap. Prisco, patron(o) municipi⁴⁸), omnibus honorib. et meritis functo, patron(o) civit(at)is Auscul(anorum), qui cum multa et maxima in remp. saepius praestiterit, fontem quoque - - induxit et cives patriamqu(a)e reformavit - -'.

β C 9, 669 'L. Vimmio L. f. Pap. Frontoni, aed. i. d. - -'.

homo cui positus est n. 666 LICIN | HORCL | AEDIL TR | cet., siquidem vs. 2 Hor(atia) tribus et cognomen quoddam a Ci . . . . . litteris incipiens subest, ad Venusiam vicinam pertinere videtur.

⁴⁷) trad. COL.

⁴⁸) 'municipium illud quodquod fuit, diversum fuisse videtur ab Ausculo' Mommsen ibid. p. 62.

Barium

C 9, p. 30 sq.

α C 6, 2381 (Romae, lat. coh. pr., m. f. a. 155) b 1, 10 '... itius L. f. Cl. Barinus Baris'.

β C 9, 283 '... Petro[ui]o L. f. Cla.⁴⁹⁾ Strabo[ui], IIII vir(o) aedil. potest., [praef. (?)] iur. dic. - '. 284 'P. Publicius P. f. C[la.]⁵⁰⁾ A(d)itor, aed. [pot.] ter. iur. dic. - '.

Beneventum

C 9, p. 133. 136 sq. 190. 198⁵¹⁾. — a. 486 = 268 colonia Latini iuris facta est (Vell. 1, 14. Liv. ep. 15. Polyb. 3, 90, 8. Eutr. 2, 16) eumque statum ad bellum sociale usque servavisse videtur. in numero satis magno titulorum oppidi florentissimi, qui tribum prae se ferunt, non ita pauci aetatem Augusteam superant.

α C 3, 1480 (Sarmizegetusae) 'Sex. Pilonius Sex. f. Ste. Modestus Benevento, 7 leg. IIII F. f. [in coh.] IIII hast(atus) post(erior) - - ordinem accepit ex equite Romano, cet. - '. 3, 2706 (cf. p. 1034; Delminii; a. 245) 'M. Ippi[us] L. f. Stel. Benevento Vitali[s], 7 coh. VIII vol. [Philippianae] - '. 6, 3884 (Romae, lat. coh. urb. a. 197—198) vs. 1, 31 'M. Curtius M. f. Stel. Mesticus Ven(cento)'. vs. 2, 12 'T. Sextius T. f. Stell. Festus Ben.', vs. 4, 19 'Cn. Domitius Cn. f. Stel. Donatus Ben.', vs. 5, 10 'M. Culchius M. f. Stell. Fortunatus Ben.' 9, 2092 (Dentecani) ' - L. Ver[at]io [A]nfidio⁵²⁾ Rufo Stel. Br(aveento?), (centuria) prin(cipis) leg. XXII primi[g.] - '.

β C 9, 1503 (a. 167) 'C. Sufonius C. f. Ste. Secundus, aed., decur. Beneventi, pag(i) Ve[re]nti[um] curat(or), patronus - '. 1604. 1614. 1615. 1617 (a. 146). 1622. 1632. 1637. 1640 ~ 1641. 1642. 1651. 1655. 1660. 1662.

γ vetustiores: C 9, 1528. 1855. 2025. 2131 (= 1, 1222). 6287. 6289; reliqui: 9, 1587. 1607. 1747. 1810. 1846. 1906. 1984. 1992. 2095. — 1957.

δ ad deductiones aut a triumviris r. p. c. per L. Munatium Plancum cos. a. 712 = 42 factam aut alteram Caesaris Augusti 'pertineant necesse est tituli Beneventani veteranorum legionum duarum VI ferratae et XXX eo numero reperti inter Beneventanos, ut non casu veteranos eos Beneventi consedissee appareat, sed agmine eo deductos. sunt enim optinae aetatis omnes et tales quales conveniunt veteranis Caesaris Augusti; denique deductionis certum indicium in n. 1616 [' - C. Lisidio M. f. Ste., leg. XXX, M. Lisidio Q. f. Pub., patri - '] tribus est filii Beneventana a patris diversa . . . . magis autem Actiacam deductionem hic intellexerim quam triumviralem, cum tituli non tantam vetustatem prae se ferant, quantam haec requirit' Mommsen optime 9, p. 137. legionis VI ferratae exempla: 1502. 1601. 1606. 1613. 1622. 1624. 2091; legionis XXX classicae (2, cf. C 10,

⁴⁹⁾ tribus vestigia haec solus Paglia servavit, . . A Mola et Como.

⁵⁰⁾ trad. CIA.

⁵¹⁾ a Caesare Augusto Caudi oppidi ager ex parte quidem coloniae Beneventanae adiectus est (lib. col. p. 232. C 9, n. 2165: 'colonia Iulia Concordia Aug. Felix Beneventum in territorio suo quod cingit etiam Caudinorum civitatem muro tenus'), ita ut ex Caudino agro titulus unus Arpiae rep. accedat.

⁵²⁾ sic Mommsen in indice p. 728 quae traduntur *Lucreano Lufidio* recte emendavisse videtur.

Claudia

Stellatina

n. 18): 1603. 1605. 1610. 1616. 1620. 1629. 2099. 2114. 2115. 2167. 2217. — reliqui milites: 1608. 1611. 1625. 1628.

ε C 9, 1584. 1685.

Beneventanum hominem puto Cn. Marcium Cn. f. Rustium Rufinum, cuius duo Beneventi exstant tituli 9, 1583, cum esset tr. coh. VI vig., et 1584, cum esset praef. coh. vigilum (a. 205), tertius urbanus 6, 1056, quartus prope Abellinum repertus (10, 1127). — Beneventanorum etiam videntur 9, 1042. 1056 ad 'Aeclanum' supra relati; 2131 sub 'Vitolano'; 2383. 2415. 2416 sub 'Allifis'.

Palatina α C 9, 1619 (a. 117—138) 'C. Oclatio C. f. Pal. Modesto, augur(i), II vir(o) i. d., cet. - ', hic opus quadrigae - - cum municipibus suis obtulisset - '. β 9, 1638. 1646. 1657. δ 9, 1618. Falerna γ C 1, 1223 = 9, 1927 'C. Petuellius Q. f. Fale. - ', quem potius Telesinum (vel Caudinum?) putabis; cf. hominem Beneventan(um), [p]r(aetorem) Beneventi, duovir(um) Tele[s]iae, qui Telesinorum tribum Falernam accepit (in titulo Telesino 9, 2210 n. v.) *Gal(eria?)* γ C 9, 2022. Menenia γ C 9, 1783. 2083. — quod Guarini 9, 2103 vs. 1 NVMSIO · P · L · MEN · A . . . . tradidit, incuriosius quam verius descriptum puto. Poblilia γ 9, 1616 (cf. supra ad Stellatinae testes δ). Pupinia β 9, 1633. γ 9, 1607 (2). 1793. 1844^{52a)}. Sabatina γ 9, 1531.

Brundisium

Maccia

C 9, p. 8. 19. — a. 508 = 246 vel 509 = 245 B. colonia iuris Latini deducta est inque ea condicione ad bellum sociale usque permansit oppidum commercio celeberrimum (Liv. ep. 19. Vell. 1, 14, 7).

α C 6, 2382, b 31 (R., lat. milit. praet., m. f. a. 179) 'Q. Lollius Q. f. Macc. Cassianus Brun.' in laterculo urbano coh. urb. a. 197—198 C 6, 3884, 4, 9: 'M. Arruntius M. f. Macc. Antoninus Faud.' Mommsen (C 10, p. 617) fabrilis errore FVND · pro BRVND · scriptum suspicatus est. — accedit C 9, 47 (Brundisi) 'L. Cassius L. f. L. nep. L. pron. M[ac].⁵³⁾ Flavianus IIII [vir] aed. p., i. d. - - cum Cassius Flavianus eques Romanus in[d]us[tr]ia morum et el[o]quenti[a] v[e]r[e]c[ite]r emine[n]tis [et v]erissim[i] civis impleverit famam - '.

β C 9, 44 (litt. bonis) 'C. Antonius M. f. Macc. Achaicus, IIII vir. aed. pot., cet. - '. 46 'Ti. Andio Ti. f. Mai. Marino, IIII vir(o) aedil. potes., IIII vir(o) iuris dicu(di) - '.

γ C 9, 139. 170.

Quirina hominis Claudii cuiusdam β C 9, 216. Sabatina ε C 9, 39.

Caelia

Claudia

C 9, p. 30.

α C 6, 2382 (Romae, lat. mil. praet., m. f. a. 179) b, 33 'C. Valerius C. f. Cla. Masculin(us) Cael(ia)'.

Canusium

Oufentina

C 9, p. 34 sq., 42. Canusium, oppidum opulentissimum, suis legibus usum est usque ad bellum Marsicum, quo a Romanis defectit (Appian. b. c.

^{52a)} nescio an hoc frustulum cum alio quodam fragmento 9, 1647 ita coniungendum sit, ut versum primum fere expleat.

⁵³⁾ vel M[ac]., trad. Mi.

1, 42, 54, 84); postea demum ad civitatem et Onfentinam tribum pervenisse statuamus oportet.

β C 9, 415 'Sex. Dasimio A. f. Onf. Primo, IIII vir(o) aed., IIII vir(o) i. d., cet. - -'.

γ—δ C 9, 336 '... ius C. f. Onf. Tertius ... - -, ... ius P. f. Onf. Gar ... , [tribunus mil. - -, ... tius C. f. Onf. Silo'.

ε C 9, 339 'Athenasi; L. Annio L. f. Onf. Rufo, v. v. in omni actu vitae suae, patr. col. - -' ≅ 340 'L. Annio L. fil. Onf. Rufo, patrono - -'. L. Annium Rufum quendam in albo Canusino a. 223 (C 9, 338) inter praetextatos dici Mommsen animadvertit.

Palatina α C 9, n. 3958 (Capuae) ' - A. Canulcio A. f. Pal. Salutari, domo Canusi - -'. Galeriam in titulo C 9, n. 362 Ligorius bis improbe inseruit. Sergia γ C 9, 359.

Caudium

Falerna

de Caudino agro inde ab Augusti Caesaris aetate cf. quae supra ad 'Beneventum' attuli. — C 9, p. 198, 673.

α C 6, 478 (Romae) ' - T. Livius T. f. Fal. Successus Caudi(o), mil. cho. I pr. Lepid. 7 Pomp. - -'. 3884 (R., coh. urb. lat. a. 197—198) vs. 1, 34 'C. Sestius C. f. Fal. Secundus Caud.' 9, 2168 (prope Caudium) 'M. Cluvius M. f. Fal. Caudi(o) Priscus, mil. co(ho)r. III pr. cent. Prisci - -'.

γ C 9, 2182 (litteris antiquis) 'N. Firrei N. f. Fal., - - L. Firrei N. f. Fal.'

Compsa

Galeria

C 9, p. 88 sq. ⁵⁴⁾ de oppidi fati nihil fere cognitum est nisi quod a. 538 = 216 ad Hannibalem defecit (Liv. 23, 1), mox a Romanis (a. 540 = 214; Liv. 24, 20) receptum est; 'item bello Italico occupatum esse ab legione Hirpinorum, qui in fide Romana mansissent (Velleius 2, 16 si quidem recte pro Cosa ibi Compsam viri docti reposuerunt)' Mommsen l. e.

α C 6, 2382 (Romae, lat. mil. praet., m. f. a. 171) a 6: 'M. Baebius M. f. [G]al. ⁵⁵⁾ Impericianus Comps(a)'.

β C 9, 974 'L. Antistio Q. f. Gal. Paulo, IIII vir(o) quinq., patrono municipi - -'. 975 'C. Baebio C. f. Gal. Lupulo, IIII vir(o) aed., cet. - -'. 976 'M. Mindius M. f. Gal. Maximus statuam Mercurii ob honorem quinq. posuit - -' ≅ 977 'M. Mindio M. f. Gal. Maximo, IIII vir(o) aed., cet., . . Mindio M. f. Gal. Proculo, - - M. [Mindio] . . [f.] Gal. Liviano - -' ≅ 978 'L. Mindius M. f. Gal. Max.'. 979 ' . Pontio Gal. Marcellino, IIII vir(o) i. d. - -'. 981. 1049 et 1050 (Frigenti).

γ C 9, 1016 (litteris vetustis). 1017 (litteris antiquis). 1018. 1078.

δ C 9, 1005.

ε C 9, 973 ' . . . . M. f. Gal. Primo, X vir(o) stl. iul., cet., cos. ⁵⁶⁾ - -'. 1006.

Horatia δ C 9, 996. Poblilia γ C 9, 986. Se[rgia?] γ C 9, 1011 (litt. antiquis). Stellatina C 9, 1092 (Gesualdi, 'translata eo ut suspicor e Frigento' Metellus ait). 9, 1056 (Frigenti) v. sub 'Aeclano'.

⁵⁴⁾ de agri finibus confer quae ad 'Aeclanum' dixi.

⁵⁵⁾ CAL exstat in lapide.

⁵⁶⁾ 'ad M. Umbrium Primum consulem a. 289 titulum non rettulerim omnino antiquiorem' Mommsen ad l., in indice omittit; immo potius videtur idem esse ac M. Nummius Umbrius Primus M. f. Senecio Albinus, qui a. 206 fascies gessit.

Genusia

C 9, n. 259. Plin. 3, 11, 105. v. sub 'Matera' ad calcem huius capitis.

Gnathia (vel Egnatia)

C 9, p. 28. Leones Brundisini qui titulum C 9, 2666 Egnatiae repertum esse contenderunt, erravisse videntur; immo Aeserninus origine videtur.

Herdoniae

Cornelia?

C 9, p. 64.

C 9, 692 'C. Tintirio Sep. (aut Se[r.]?) f. Cor. - -'.

Larinum

Clustumina

C 9, p. 69.

β C 9, 737 ⁵⁷⁾ 'T. Vibbio T. f. Ou . . . . ⁵⁸⁾ Clementi, aedili, IIII vir(o) i. d. et IIII vir(o) quinq. - -', T. Vibbio T. f. Cru. Prisco, aed., cet. - -'.

ε C 9, 731 ' . . . . [?] Clu] Capito . . . . [patr]on(o) municip., cet. - -'.

Cornelia β C 9, 735 'C. Paccio C. f. Cor. Prisco, aed., II viro quinq. i. d., patrono coloniae Venafro(rum) - -'; quem hominem Mommsen Larinatem potius quam Teanensem credit fuisse.

Leuca

Fabia?

C 9, p. 3. 'Leucam oppidum licet exiguum suam rem publicam habuisse videtur effici posse ex n. 6; nam decuriones, qui ibi locum dant, minus facile referas ad Veretum oppidum aliquantum inde remotum' Mommsen; sed ex Augusteis Italicarum civitatum laterculis Plinius Leucae nomen non prodidit.

γ C 9, 6 (Patù q. e. medio fere loco inter Leucam et Veretum) 'M. Fadio M. f. Fab. Valerifa]no - -'.

Ligures Baebiani et Cornelianiani

Velina

C 9, p. 84. 125. — Taurasiae, quam L. Cornelius Scipio Barbatus cos. a. 456 = 298 se cepisse praedicat, ager publicus populi Romani permansit ad a. 574 = 180 usque, quo P. Cornelius Cethegus et M. Baebius Tamphilus proconsules Ligurum Apuanorum ad XL milia liberorum capitum cum feminis puerisque eo perduxerunt (Liv. 40, 38); auctus est eorum colonorum numerus aliis Liguribus Apianis (ad septem milia hominum, Liv. 40, 41), quos Q. Fulvius Flaccus eodem anno eo perduxit. Ligures rem p. vel potius duas res p. habuisse ex nomine, quod oppidis his datum est, apparet (*Ligures qui cognominantur Cornelianiani et qui Baebiani* Plin. 3, 11, 105. *Ligures Baebiani* C 9, 1455. 1456, *ordo et populus [Liqu]rum Baebian[or]um* n. 1466, *curat(or) Ligu-*

⁵⁷⁾ adnotat Mommsen: 'complura leguntur in hoc titulo molesta - -, corruptus igitur fortasse est, sed nequaquam falsus'.

⁵⁸⁾ num subest [Cr]u . . . ?; . OV Tria, om. Pollidoro.

rum *Cornelianorum* n. 2354), sed non quo iure fuerint liquet neque utrum ager Taurasinorum, quem usque ad annum deductionis in tribu quadam fuisse censum oporteat, exinde tributum discriptus esse totus desierit an Ligures, cum agri eius partem ex iure Quiritium mansisse ponamus, in tribum eius agri an in aliam recepti sint. Garrucei utramque Ligurum rem p. in Velina fuisse quod statuit, non displicet.

a) Baebiani

β C 9, 1465 'L. Turselio L. f. Vel. Fulvio, pont(ifici), aed., ect. - - L. Turselius L. f. Velin. Rufinus avo - -'.

γ C 9, 1491 ' - - L. Tullio L. f. Veli(na) - -'.

Aemilia δ C 9, 1460 'C. Valerius C. f. Aem. Arsaces, legione V Alaudae - -'.

b) Cornelianii

β C 9, 937 'M. Villius M. f. Vel. Speratus ob honor(em) q(uin)q(uemalitatib) - -'.

Luceria

C 9, p. 74. Luceria a. 439 = 315 (Diodor. 19, 72) vel 440 = 314 (Liv. 9, 26; annum 431 = 323 Velleius 1, 14, 4 dicit) a Romanis expugnata statimque colonis iuris Latini adsignata est.

principem locum obtinet C 9, 799 (Luceriae) 'C. Valerius C. f. Cla. Proculus domo Baeterris, vet. leg. IIII Mac. - -', ad quem Mommsen haec adnotat: 'Baeterras cum constet pertinuisse ad Pupiniam, Proculus hic non eius tribus est, sed Lucerinorum, fortasse propterea quod deductus fuit Luceriam. legio IIII Macedonica cum sublata sit a Vespasiano, hinc de tituli aetate iudicandum est'.

β C 9, 806 'L. Vibienus L. f. Cla. Licin[us], II vir Siponti, IIII vir Luceria - -', cuius hominis origo, cum Sipontinorum tribus num eadem fuerit ac Luceriae nesciamus, utra civitas fuerit diiudicari nequit.

γ C 9, 783 'Apollini dico Aug. . . . Q. Lutatius Q. f. Cla. Cat. . . . ., Q. Lutatius P. f. Cla. Ca. . . . .'. 843 ' . . . hellius M. f. Cla. Bassus'. 852 'Q. Egnatius M. f. Cla. - -'. 884 ' . . . . . ius C. f. Cla. Rufus - -'.

δ C 9, 794 'L. Anicius L. f. Cla. LEC - -' 59). 797 'Q. Nonius Q. f. Cla., leg. VI - -'.

Galeria γ C 9, 835. Pupinia γ 828. Sergia γ 882.

Lupiae

C 9, p. 6⁶⁰).

β C 9, 24 (coll. add. p. 652) ' - - P. Tutorius P. f. Camill. Hermatianus, dec. - -'.

γ C 9, 26 ' - - C. Avidius C. f. Cam. Rufus - -'.

Rudiae

C 9, p. 6.

⁵⁹) Mommsen, indic. p. 767, in LEC *leg(ionem)* suspicatus est, sed possit esse cognomen *Leo*, *Lec[us]* vel simile quoddam.

⁶⁰) Lupiensium et Valesiorum fines certo non possunt definiri; attamen propter 9 n. 26 in Lecce oppido ipso repertum etiam n. 24, quem propter situm monasterii Cerate Valesi potius quam Lupiarum esse dixeris, huc rettuli; accedit C 3, 4486 qui Valesium in Fabia fuisse nescio an indicat.

Claudia

z EE 4, 908 (Romae) 'M. Arrius M. f. Fab. Severus Rudis, mil. coh. X pr. [7] Laeli'.

β C 9, 23 ' . . Tuccio M. f. Fab. Cerif[al]i, [c]xorato eq. pub. a sacratissimo principe Hadriano Aug., patrono municipii, IIII vir(o), aed., item aedili Brundisi - -'.

Sipontum

C 9, p. 65 sq.

cf. Lucerinum titulum C 9 n. 806.

Tarentum

Claudia

C 9, p. 21 sq. oppidum a. 482 = 272 a Romanis expugnatum et ad foedus admissum est; 'cum bello Hanniblico a. 542 = 212 defecisset armisque rursus in Romanorum potestatem redactum esset (a. 545 = 209), immunita propterea libertate, tamen suas leges retinuit - -. colonia eo deducta est a. 631 = 123 - -. eam coloniam maritimam civium fuisse et res ostendit et confirmat Plinius (h. n. 3, 10, 99) sinum Tarentinum arguens nomen traxisse 'ab oppido Laconum . . . contributa eo maritima colonia quae ibi fuerat'. quod inde item apparet non tam Graecam rem publicam mutatam esse quam alteram Latinam ei adiunctam, id eo confirmatur quod significant Lucilius (apud Ciceronem de fin. 1, 3, 7) et Cicero (pro Arch. 3, 5, cf. Verr. 4, 60, 135) et ait Strabo 6, 1, 2 p. 254 in Italia praeter Regium et Neapolim Graecum mansisse unum Tarentum' Mommsen l. c. attamen ad eandem tribum in qua coloni cives Romani censiti sint, postea quin Graeci isti sint adducti dubitari non posse existimo.

γ C 9, 250 ' - - A. Titini A. f. Cla. Iunioris'. 252 'A. Titini A. f. Cla. Prisci' ⁶¹).

titulum C 9, 235 Columellae, tribus Galeriae testem, non ad Tarenti tribum quicquam efficere Grotefend nos docuit. Maecia δ 9, 6157 'P. Puticius P. f. Mac. Niger, mil. leg. VI, missus - -', fortasse Brundisio vel e Macedoniae quodam oppido Maeciae addito oriundus; de tempore huius testis cf. 'Stoberam'. titulum Praenestinum C 1, 1134 = 14, 2890 ('C. Tampius C. f. Se[?] Tarenteinus, pr(actor) - -') hominis Tarentini cognomine, non Tarento origine usi putabimus.

Teanum (Teate) Apulum

Cornelia?

C 9, p. 67. — a. 436 = 318 vel insequenti foedus cum Romanis pepigit (Liv. 9, 20, 4. 7).

β C 9, 705 ' - - M. Numisius M. f. M. n. Cor. Quintianus Laurens Lavinas, flamen Floralis, patronus munic. - -'.

de titulo 9, 735 cf. 'Larinum'.

⁶¹) Titinii pro nominis minus usitati frequentia et Tarentinorum titulorum numero satis multi Tarenti prodierunt: 240. 250. 251. 252. 253. 255; 249 *Titiniae* pro tradito *Titiae* vel *Tititiae* corrigendumne est?

Venusia

C 9, p. 44 sq. 61. Venusiam Romani a. 436 = 291 ceperunt et colonis iuris Latini eo missis confirmarunt, a. 554 = 200 novis colonis auxerunt. Venusini bello Marsico arma cum Romanis contulerunt, sed a Metello devicti sunt. eo tempore oppidum in civitatem Romanam venisse inde quoque effici videtur, quod ab sociali bello initium sumpserunt fasti Venusini publicati.

α 6, 2381 (coh. praetor., miles factus a. 154) b 1, 29 '... M. f. Hor. Bassus Ven(usia)'. 2654 '- L. Octavius L. f. Hor. Felix Venusiae, mil. coh. VII pr. 7 Veri - '.

β 9, 667 'C. Luccius C. f. Hor., II vir. i. d. Venusia, M. Luccius C. f. Hor., II vir. i. d. desig. Venusia'. 434 (cl. auctar. p. 694) 'C. Flavio C. f. Hor. Faustino DC⁶²) - -, mil. in coh. IX pr. - -' 651 (cl. add. p. 694). 652 (post a. 37).

γ 9, 477. 499. 500. 521. 523. 531. 575. 578. 585 vs. 2. 596. 615 vs. 1. δ 9, 435.

cf. 9, 666 supra ad 'Ausculum' scriptum.

Pomptina: de tituli 9, 562 sinceritate non constat: tradit eum Lupoli sic 'roscio l. f. pom. rufo | in fr. p. XII'.

Veretum

C 9, p. 3. — cf. 'Leucam'.

Vibinum

C 9, p. 86 sq.

β 9, 964 'P. Paccius P. f. Gal. Lactus, II vir, M. Gavio L. f. Gal. - -'.

γ 9, 967 'P. Puculeio Q. f. Rom. Rufo ex testamento, arbitrato C. Cluseni C. f. Gal.⁶³)

Romuliae testis 9, 967 iam s. s.

in agro regionis secundae sita sunt oppida hodierna Matera et Vitulano, de quorum condicione et nomine quae apud Romanos fuerint non constat:

Matera: γ 9, 260 cuius tituli duo certa exstant exempla, Ferrarini cod. Reg. f. 101' et Marucelliani libri A 79. I f. 92'; Ferr. Materae titulum repertum dicit, auctor Maruc. autem 'non memini, ait, ubi sit'. 'T. Mamilio C. f. Hor. (NOR·Ferr.) Rufo - '.

regio circa Vitulano oppidum: Falerna β 9, 2128 '- C. Acellio C. f. Fal. Vementi, - - aed., praetori II vir(o), cet., - -', qui fuit homo Telesinus. Men(enia?) 9, 2127. Pollia γ 9, 2138. Stellatina γ 9, 2131 (litt. antiquis) hominis Beneventani fuisse videtur.

Ielsi: γ C 9, 946 ad Bovianum vel Saepinum nescio an pertineat: 'L. Statio L. f. Vol. - -'.

Itaque oppidorum priscorum regionis II tribus ne ex tertia quidem parte nobis adhuc innouerunt.

⁶²) adnotat Mommsen: '2 fin. cum vix videatur posse admitti in lapide esse fuisseve domo Venusia [neque, ipse addo, verisimile sit Faustinum d(omo) C. . . . ., Canusio fortasse, ortum postea in civitatem et tribum Venusinorum pervenisse neque DC litteris d(e)curionem] aut militiae quendam gradum dici], confugiendum est ad interpretationem per se parum aptam d(e)curioni c(oloniae)'.

⁶³) GAL. Giustiniani, Q. AL Reale.

Horatia

Regio III.

Atina

C 10, p. 37. 40.

α 6, 2592 (Romae) '- C. Veveius C. f. Pom. Quietus Atina, mil. coh. V pr. (cent.) Galli - -'.

β 10, 337 'Q. Statius Q. f. Pom. Gallus, tr. mil. bis, II vir ter - -, Q. Statius Q. f. Pom. Gallus fil(ius), praef. fabrum, II vir'. 338 'A. Antonio A. fil. Pom. Pelagiano, III viro q[ui]q[ue], cet. - -'. 379 'M. Iustio M. f. Pom. Secundo, III viro i. d. M. Iustio M. f. Pom. Firmu[s], III vir aed., III vir i. d., III vir qu[ui]q[ue], pater - -'. 399 '- C. Bovianus C. f. Pom. Celer, aed., III vir iur. dic., q[ui]aestor - -'. — 10, 344 (qui civi e Potentia ni fallor oriundo positus est) v. s. 'Petelia'.

γ 10, 342. 352. 366. 387.

Pomptina

Buxentum

C 10, p. 51. colonia c. R. a. 560 = 194 triennio post legem de colonia ducenda latam condita (Liv. 32, 29. 34, 42. 45. Vell. 1, 15), mox novis colonis aucta est (a. 568 = 186, Liv. 39, 23).

β 10, 461 '- L. Sempronio L. f. Pom. Prisco, aed., duovir(o) des(ignato) - -'.

Croto

C 10, p. 14. Crotonem Romani a. 477 = 277 (Frontin. strateg. 3, 6, 4) ceperunt, bello Hanniblico amiserunt et receperunt; a. 560 = 194 cives Romani coloni eo deducti sunt (Liv. 34, 45).

β 10, 110 'L. Lollio L. f. L. n. L. pr[o]n. Cor. Lollio Marciano, equo publ. ornato, patrono col., omnibus hon. functo - -'.

Eburum

C 10, p. 49.

α 6, 3884 (Romae, coh. urb. lat. a. 197—198) (1, 26) 'C. Granus C. f. Fab. Priscus Ebur(o)'.

β 19, 451 '- T. Fl(avio) T. f. Fab. Silvano, patr(ono) mun(ic.) Ebur(ini), II viro II qq., cet. - -'.

Grumentum

C 10, p. 27. bello sociali oppugnatum dicunt App. b. c. 1, 41; Flor. 2, 6 [3, 18]; Seneca de ben. 2, 23, 2; Macrob. Sat. 1, 11, 23.

β 10, 224 (cum add. p. 961) 'M. Otacilio M. f. Pom. Basso aedili, - - M' Otacilius M. f. Pom. Quintus fil(ius) - -'. 226 '- C. Stremponio C. f. Pom. Basso, aedilicia p[ro]testate, praetori II vir(o) qq., cet. - -'. 227 'C. Turcio C. f. Pom. Netro, aedil(i), praetori II vir(o), quaestori - -'. 228 '... ttio L. f. Pom., [in nostra] colonia omn[ib]us mun[er]ibus et princ[ip]alibus honoribus innoc[en]ter fu[n]cto, cet., decurioni e[st] III vir(o) splend[idi]ae civitatis [Reginor]um Iuliensium - - [col]l[eg]ium Beneris patrono - -'. 229 '... ttio Q. f. Pom. . . . ilogeni, dec. . . - -'.

Pomptina

γ 10, 223. 241.
 ♂ 10, 218.

Claudiam non tribum, sed coloniae agnomen dici in titulo urbano 6, 2382 (lat. coh. pr., m. f. a. 179) b, 29 'Q. Vibius Q. f. Cla. Neoptolemus Grum(ento)' Mommsen (C 10, p. 27) nescio an recte suspicatus sit. Oufentina et Tromentina § 10, 221 = 1, 1263. Scaptia ε 10, 211. Sergia § 10, 219 = 1, 604 (a. 697 = 57). γ 10, 8093 (a. 711 = 43). in fine 10, 220 addam potius ne syllogae huic absit quam quod aliquem usum praebuit (a. 703 = 51) '[Se]x. [P]oppaedi[us] Sex. f. [Se]r. Aebutius C. f. . . al. aediles -'; adn. Mommsen '3 in. fortasse tribus alterius aedilis scripta fuit *Galeria Falernare* [vel *Palatina*?]; quod si ita est, alterius tribus intercidit 1 fin. [nisi eadem utriusque fuit tribus]'.

Paestum

C 10, p. 52 sq. oppidum, quod Lucanis eripuerant, Romani a. 481 = 273 iure Latii colonia deducta donaverunt (Liv. ep. 14; Vell. 1, 14). non videtur ante bellum sociale commissum municipium e. R. factum esse.

§ 10, 479 'Q. Ceppio Q. f. Mae. Longino, pon[tif(ici)], II vir(o) design. -'. 484 '- [M.] Vinici[o] M. f. Mae. Rufo, II vir(o) q[ui]q[ue], pal. col[on]i -'.

γ 10, 494 'C. Petronio C. f. Maec. Basso -'.
 ε 10, 483 '- M. Tullius M. f. Maecia Cicero, eq. R., I(aurens) I(avinas), p(atronus) c(oloniae) -'; idem n. 482 [eur(ator) r. p.] Volceianor., [? Atinati]um, Acerentino[rum], Ve[st]iensium, Bucentin[or.], Tegianensium' dicitur.

Quirinam (vel Oufentinam) libertini hominis titulus testatur 10, 497 (litt. vetustis) 'A. Scalponi Paq. l. Qui(?)' ⁶⁴).

Petelia

C 10, p. 15.

α/β 10, 113 'M. Meconio M. f. M. n. M. pron. Cor. Leoni, aed., IIII vir(o) leg(e) Cor(nelia), cet. -' ≅ 114 'M. Meconio M. f. Cor. Leoni, aed., IIII vir(o) leg(e) Cor., cet. -'.

Potentia

C 10, p. 21. nomine ipso origo oppidi indicatur. praefecturam dicit lib. colon. p. 209.

§ 10, 131 '- M. Helvius M. f. Pom. Clarus Verulanus Priscus, aed., IIII vir, cet. -'. 137 'P. Plaetorio P. f. [P]om. Urso, aed., IIII vir(o) i. d., cet. -'. 138 '- M. Valerio M. f. Pom. Cres[c]entiano, aed., IIII vir(o) i. d. -'. 344 (Atinae) 'M. Traesio M. f. Pom. Fausto sen(iori), IIII viro qq. Potent(iae), cur. r. p. Bantnor(um), cur. r. p. Atinatiu[m] -'. 433 (Muri = Numistri, cf. C 10, p. 46; tradidit Corcia: 'malamente trascritta e supplita come meglio ho saputo'; cavere igitur ab interpolatione nos iubet Mommsen) '- M. Arrio M. f. Pom. N. . . . tuano n. m. II viro qu. . . . quinq. Potentiae -'.
 γ 1, 1261 = 10, 169.

Horatia ε 10, 135 (post a. 86).

⁶⁴) QVI Kiessling, OVI Auggelluzzi, OVf Gehring.

Tegianum

C 10, p. 33. Mommsen *Tergilanos* Plinii (3, 11, 98) Tegianenses esse putat.

§ 10, 8095 ' . . . . . Q. f. Pom. Gall[us], ... [it]erum, flamen div[us] Aug.?' . . . -'.

γ 1, 1259 = 10, 291 'M. Minatius M. f. Pom. Sabinus -'. in titulo 10, 310 '- C. Puculeio C. f. Pont[oro] -' Pontorus nescio an cognomen potius sit quam Pont(in)a Orus.

Copia Thurii

C 10, p. 17 sq. Thurinos Romani a. 472 = 282 a Lucanorum obsidione liberatos in suam dicionem redegerunt iterumque cum ad Hannibalem illi defecissent receperunt; a. 561 = 193 'in Thurinum agrum (sic Livius 34, 53; in castrum Frentinum quod legitur apud eundem 35, 9 eodem redit sive corruptela subest sive castellum quoddam agri Thurini significatur) colonia deducta est iuris Latini' Mommsen.

§ 10, 125 'C. Mario C. f. Aem. Rufo, IIII vir(o) i. d. C(opiae) Thur(iorum) -'.

Hirschfeld in tituli Narbonensis frustulo C 12, 4531 ^{R RVFINIANVS PAL · COPIA} Copiam [Thurios] vel Copiam [Lugudunum] patriam indicari suspicatus est.

Vibo Valentia

C 10, p. 7. Vibonem coloniam iuris Latini a. 515 = 239 Romani dederunt (Vell. 1, 14, 8) vel a. 562 = 192 (Liv. 34, 53, 1). neque oppidi condicio usque ad bellum Marsicum mutata esse videtur.

α 10, 53 (Valentiae; a. 138—161) 'Q. Maticilio Q. f. Aem. Sex. Decciano, q(uin)q(uemali) c(ensoria) p(otestate), cet., ob amorem patriae -'.

γ 10, 73 ' . . . . . | Aem. | Fortunatus | ex t. f. i.' siquidem vs. 2 Aemilia tribus dicitur.

Camilia γ 10, 82 '- Segulio C. f. Cam. Tiflano -'. Tromentina γ 10, 8041, 39 'M. Tucci(us) L. f. Tro. Caponus'.

Volcei

C 10, p. 43. Volcei Romanis se dediderunt (Livio 27, 15 teste) a. 545 = 209.

§ 10, 1809 (orig. inc.) 'M. Paccius M. f. Pom. Bassus, augur, aedil(is), II vir Volceis -'; Mommsen adnotat: 'offendit duovir; nam Volceii Lucaniae municipii locum tenuerunt recti a quattuorviris'. 8106 '[L.] Haedinio L. f. Pom.' ⁶⁵) Sanio Marcello, aed., IIII vir(o) i. d. (bis), q(uaestori) a(limentario) -'.

ε 10, 408 (Commodo regnante) 'L. Fulvio C. f. Pom. . . . . Bruttio Praesenti Min. . . . . Valerio Maximo Pompeio L. . . . . Valenti Cornelio Proculo . . . . . Aquilio Vicentoni, cos. II (a. 180), pr. . . . . [patri] C[r]ispinae Aug., cet.'

Palatina § 10, 416. γ 10, 392. Sergia § 10, 417.

⁶⁵) 'POM potius quam ROM' ectyp. Momms.

Regio IV.

Aequi (Aequiculi).

Bella, quae inter Aequos Romanosque gerebantur per sat longinqua tempora, P. Sempronius Sophus cos. a. 450 = 304 praeclara victoria confecit. mox a. 450 et 452 coloniae duae iuris Latini Alba et Carsioli in agrum qui Aequorum fuerat, deducta sunt, Aequis vero ipsis civitas data est (Cicero de off. 1, 11, 35), 'scilicet sine suffragio, ut eorum res publica ita solveretur. -- Aequiculorum populo post acceptam civitatem Romanam ad vicos pagosque redacto tempore posteriore res publica restituta est sub communi nomine Aequiculorum'. Mommsen C 9, p. 388.

Aequiculi

C 9, p. 388⁶⁶).

β C 9, 4120 '- - L. Callio L. f. Cla. Restituto, veterano Aug. ex coh. pri. pr., mag(istro) i. d.⁶⁷), q(uestori) - -. 4128 'L. Cresidio L. f. Cla. Basso, II vir(o) Aequic(u)l(is), IIII vir(o) Cars(e)olis - -'.

γ 9, 4142. 4148. 4151 vs. 1, 3, 4. 4154 (litt. pulcherrimis aetatis liberae rei p.) 'L. Titienus C. f. C. n. Cla. - -'. 4158 (litt. antiquioribus) 'T. Vibienus T. f. Cla. Grassianus - -'.

δ 9, 4123.

Cla(udiam) in IN 873* = C 9, n. 4149 Martelli fraude inseruit.

Papiria β/2 9, 4122 (a. 14-37). Pollia δ 9, 4121 (ca. a. 23).

Claudia

Alba Fucens

C 9, p. 370sq. in agrum Albensium colonia iuris Latini a. 450 = 304 deducta est (Liv. 10, 1. Vell. 1, 14. App. Han. 39); antiquum oppidum ignoratur. bello Punico altero magnam fidem in Romanos praestitit, sed a. 545 = 209 milites pecuniamque amplius se daturam negavit ideoque poenas dedit. bello Marsico ita fideles in Romanos se praestiterunt, ut postea certatum sit inter Albenses et Pinnenses, utri maiore fide et studio illis diebus res Romanas defendissent.

β C 9, 3922 '- - M. Marcio M. f. Fab. Iusto, vet. divi Had(riani), equiti coh. VII pr., IIII vir(o) aed., IIII vir(o) i. d., cet. - -'. 3933 '- - L. Avidio L. f. Fab. Successo, [IIII] vir(o) [i]ur. d[ic]i . . . .'.⁶⁸) 3939 'C. Hostilio [C.] f. Fab. Apro,

⁶⁶) de finibus inter A. et Trebulam v. infra ad Trebulam Mutuescam.

⁶⁷) cf. de eo magistratu Mommsen p. 388, qui quo tempore Callius Restitutus magistratu iure dicundo functus est, Aequiculus nondum municipium obtinuisse coniecit.

⁶⁸) adnot. Mommsen 'descripsi partem tituli evanidi' eandemque esse quamvis dubitans coniecit ac 3949 a Phoebonio traditam: '- - L. Titius L. [fil.] Fab. (trad. L. TITIVS · L · TIT · F · AB/// vel L · TITIVS · L · TIT · F · AB) Nae . . . . [IIII] vir iur. dic., qua[est]r. r.] p., cet.

Fabia

IIII vir(o) i. d. - -'. 3941 'C. Nonio C. f. Fab. Pelagio, IIII vir(o) aed.'. 3942 '- - A. Nonio A. f. Fab. Rufo, IIII vir(o) i. d. - -'. 3943 '... Pompulcei M. [f.] Fab. . . . . ari, IIII vir(i) . . . .'. 3950 (a. 168) '- - . . . [A]maredio C. f. Fab. . . . . o, IIII vir(o) i. d., cet., IIII vir(o) i. d. [Ma]rsi[s] Anxatibus - -'.

γ 9, 3928, 4003 vs. 1. 4011. 4017.

δ 9, 3926, duobus exemplis serv. coll. 3927 et 3928.

Aniensis ε 9, 3925; Carseoli proximum oppidum Aniense est. Claudia β 9, 3946. Falerna γ 9, 4039 'P. Vettio P. f. Fal(erna?)⁶⁹) . . . .'. Oufentina α 6, 2517 (Romae) '- - T. Vibio T. f. Munatia[no], tribuli tribu Oufen[tina] Albensi, eq. coh. III pr. [p] . . . .] - -'. Palatina β 9, 3942. Poblilia 9, 3924? Quir(ina?) γ 9, 4006 vs. 3.

Carsioli

Aniensis

C 9, p. 382. a. 452 = 302 colonia iuris Latini Carsiolos deduci iussa est. bello Marsico ferro et igni vastatos esse Florus 2, 6 narrat.

β 9, 4061 'M. Anneius Q. f. Ani. Postumus, augur - -'. 4064 'Cn. Cossutio L. f. An. Successino, IIII vir(o) [iur.] dic., quaest. r. p. - -'.

γ 9, 4075 '... C. Alfius C. f. Ani. P. . . . . vir[us] . . . .'. 4084 'L. Lisius Q. f. Ani. Ro . . . L. Lisius L. f. Ani. Poi . . .'; sic habet Garrucci, eadem fere Rossi, Gualtieri tribus nulla paene vestigia dat. 4085 'C. Lulurius C. f. An. Sei . . . .'. 4095 '... Volesedius T. f. Ani. Gall(us)' ~ 4096 'T. Volesedius T. f. Ani. Gall(us) - -'. 4101 '... anus T. f. An(iensis?) . . . .'.

δ 9, 4058.

Cam(ilia?) γ 9, 4089, vs. 1.

Cliternia

Claudia

C 9, p. 394.

β 9, 4169 '- - T. Sellusi C. f. Cla. Certi, aedili Reate, quaest. IV, duumviro Cliterniae, praef. fabr. cos. II, iudici ex V decuriis - -'.

Frentani.

Oppida: Anxanum, Histonium, Iuvanum, Ortona, (Cluviae?). — C 9, p. 263. — a. 450 = 204 foedus cum Romanis pepigerunt. post bellum Marsicum, quo acerrime contra Romanos pugnaverant, omnes in Arnensem tributum relati esse videntur.

Anxanum

C 9, p. 278.

β 9, 2999 'benef[ic]iario tribuni cohor. V [p]r. C. Attio C. f. Arn. Crescenti, aed. Anxani et Cluvis, aed., IIII vir. i. d.'; tribus igitur aut ad Anxanum aut ad Cluvias pertineat necesse est.

Cluviae

ubi fuerit oppidum ignoratur; de tribu cf. 'Anxanum'.

⁶⁹) trad. F · AL . . . . .; num subest f(ilio) Al . . . . .? Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

Histonium

C 9, p. 265.

z 6, 221 (Romae, in laterculo vigilum a. 113), vs. 1, 6 'b(ue)ficiarius s(ub) p(rae)fecti' Q. Marius Arn(ensis) Proculus Hist(onio)', vs. 1, 9 'tess(erarius) in 7 C. Messias Arn. Aper Hist.' Brambach 1176 (Mognutiaci, ut videtur inter a. 739 = 15 et 43 p. Chr. pos.) 'Q. Gavius M. f. Arniens. Histonio, mil. leg. XIII gem. -'.

β 9, 2855 (post a. 79) 'M. Baebio M. f. Q. n. Arn. Suetrio Marcello, equo publico, aed., q., IIII vir. i. d., cet. -'.

γ 9, 2872 'Q. Baebio Q. f. Arn. Silvano'. 2899 '..... ius A. f. A[rn.?] Postum .....'; ARN Romanelli, Marchesani; 'at in lapide spatium non admittere nisi aut AN (vel A·N) aut ARI monuit Dressel' Mommsen adnotat; fuit fortasse ARN.

δ 9, 2851 (post Domitianum).

Iuvanum

C 9, p. 274.

β 9, 2965 '[Se]x. Mett[io] Se[.]x. l. Arn. Ursioni, sev[ir]o Aug. -'.

γ 9, 2975 = 1, 1273 'C. Utius C. f. - Arn. -'. 2992 '... N. Septu-
mius N. f. Arn. Capito -'.

ε 9, 2959 'Ch. P[ro]pp[ae]dio Q. [fi]l. Arn. Maximo, equo [p]ubl., patron[o] munic. In[er]uensis -'.

e Latinorum nomine.

Tibur

C 14, p. 365 sqq. — oppidum illud celeberrimum usque ad bellum Marsicum cum Romanis foedere coniunctum fuit (Appian. bell. civ. 1, 65 coll. Liv. 43, 2, 10 et Polyb. 6, 14, 8).

z C 6, 2427 (Romae) 'L. Calpurnius L. f. Cam. Memor Tibur., mil. coh. I pr. 7 Visini, beneficiar(ius?) -'. 3884 (Romae; coh. urb. a. 197—198) vs. 4, 12 'Ser. Caccilius Ser. f. Cam. Capitolinus Tib.'.

β Wilm. 1804 'C. Bicleio C. f. Cam. Prisco, omnibus honoribus functo, optime de re publica Tiburtium merito -'. Orelli 1662 'Q. Flavius Sp. f. Cam. Decimus -', qui cur(ator) nescio cuiusnam collegii vel reipublicae fuisse videtur. C 14, 4216 ~ 4217.

γ C 1, 1119. Nibby dintorni 32, p. 213.

reliquam farraginem titulorum omnes fere tribus enuntiantium non est cur afferam.

Varia

C 14, p. 357. nonnullis viris doctis hoc oppidum sui iuris fuisse videtur (Strabo 5, 3, 11 C 238). de tribu non constat; unum enim illum titulum Variae exstantem, qui Romanae tribus meminit — meminit autem Camiliae — Tiburtini cuiusdam fuisse Dessau putat (C 14, n. 3472).

in urbano titulo C 6, 2782 '... [P]etronius C. f. Fal. Varia, speculator Caesari[s] -'. Variam oppidum intellegendum esse non crediderim.

Arnensis

Marrucini.

Oppidum: Teate. — C 9, p. 282. Marrucini simul cum Frentanis a. 450 = 304 foedus a Romanis impetraverunt, bello Marsico defecerunt (Liv. ep. 72. 73. 76; Appian. b. c. 1, 39; Strab. 5, 4, 2 C 241).

Teate

Arnensis

C 9, p. 282.

α C 3, dipl. 47 = 9, 2995 (Anxani rep., a. 161—169) vs. 9, 10 '[co]h(ortis) X urb(anae) ..... f. Arn. Apolloniano Teate'. 3, 4060 (Poetovione) 'M. Petronius M. f. Arn. Classicus Marrucius, 7 leg. VIII Aug. -'. 8, 2628 (Lambaesi) '- - P. Seius P. f. Arn. Rufus Teate Marrucinorum, praef. leg. III Aug.'.

β 9, 3023. 3024.

γ 9, 3072 (nel tenimento di Letto Manopello nella contrada Pignataro).

Marsi.

Oppida: Marruvium, vicus Supinum, Cerfennia, Antinum, Anxa. — C 9, p. 349. — a. 450 = 304 Romani foedus cum Marsis pepigerunt ruptumque a. 452 = 302 renovaverunt; post bellum, quod Marsicum dicitur, a Marsis potissimum in Romanos excitatum, has regiones in civitatem tribumque venisse consentaneum est. in Sergiam praeter titulos Ciceronem quoque in Vat. 15, 36 (coll. scholiis ad h. l.) Marsos receptos esse dicere constat; videsis quae ad Paelignos infra dicam. caput unumque per longum tempus oppidum Marsorum Marruvium erat, postea Antinates et Anxates singulas res publicas effecerunt; quo tempore illae sint constitutae, nobis non constat.

Marsi Marruvium

Sergia

C 9, p. 349. 360.

α C 6, 2380 (Romae, laterc. coh. praet. a. 149) pagina 2. 12 'P. Baebius P. f. Ser. Maximus Mars(is)'. EE 4, 887 (Romae; coh. praet. a. 142) 2, 29 '..... Ser. Rufus Mars(is)'.

β 9, 3666. 3669 'L. Octavius N. f. Ser. Balbus, praef. fabr., praef. castror., prim. pil., II vir.'. 3671 '- - Q. Lucilius Q. f. Serg. Gallus, p. p., praef. castr., IIII vir qq., patronus municipii -'.

γ 9, 3823 (M.?). 3828. 3822 (litteris TI·SEC·SAL quae traduntur T. [f.] Se[r.] Sal. .... intellegendum esse videtur).

Tromentina: δ 9, 3670.

Cerfennia

Sergia

C 9, p. 348.

nescio num huc pertineat δ 9, 3649 (in agro Celanensi in contrada la Starza, cf. Kiepert C 9, p. 846) '..... [S]er(gia?) Scatoni, III viro [a. a. f. f., tribu]no militum in ..... [legio]nis IIII Macedon ..... designato -'.

Antinum

C 9, p. 362.

α 9, 3842 (Antini) 'Sex. Petronaco Sex. fil. Valeriano, IIII vir. iur. dicund. Sergia Antino collegius dendrophorum -- patrono --'.

β Noviorum tituli: 3836 'Q. Novio Q. f. Ser. Celeri, IIII vir. i. d., IIII vir. q. q., patr. munic., cet. --'. 3837 'Q. Novio Q. f. Serg. Felici, patrono municipi Antino --'. 3838 'Q. Novio Q. f. Serg. Lucundo, p(atr.) m(un.), cur. kalend., omnibus onerib[us] honoribusqu[e] perfuncto --'. 3839 'Q. Novio Q. f. Ser. (Serg.?) Secundino, omnibus honoribus Mars(is) Antino functo --'. 3840 'Q. Novio Q. f. Serg. Successo, p(atr.) m(un.), omnibus honoribus functus --'.

Supinum vicus

'Cui municipio attributus fuerit, incertum est, hoc tamen certum pertinuisse eum ad Marsorum rem publicam alteram utram aut Antiatum aut Marruvinorum, non ad Albam; nam Supinates tam qui nominantur in titulis Trasacei inventis quam ii quorum n. 3906 meminit in agro Albensi repertus, tribum habent non Fabiam Albensium, sed Sergiam Marsorum' Mommsen 9, p. 364.

α 1, 1169 = 9, 3906 (Massae) 'P. T. Sex. Heremicis Sex. f. Ser., Supinates --'.

γ 9, 3860 vs. 1 'dius N. f. Ser.'. 3869 'T. Mescidius Q. f. Ser. Rufus --'.
 δ 9, 3851 'Q. Titecius Q. f. Ser. Rufus --'; cernuntur in lapide 'arma et insignia militaria perite sculpta'. 3853 'L. Vettedio L. [f.] Serg. Proc . . . ., mil. cho[r] . . . . pr.] 7 M. Miou . . . .'.

Lucus

Lucenses num suam rem publicam habuerint, dubitat Mommsen C 9, p. 367.

β 9, 3894 ' . . . . utidius L. f. Ser.] . . . . ius, IIII vir. i. d. . . . '.

Paeligni.

Oppida: Sulmo, Corfinium, Superaequum: omnia in Sergia.

C 9, p. 290. — una cum Frentanis et Marrucinis P. cum Romanis a. 450 = 304 foedus pepigerunt fidemque servarunt usque ad bellum Italicum, quo defecerunt. Florus 3, 21, 28 Sulmonem oppidum ob eam causam deleri iussum a Sulla ait. Corfinium autem ipsum caput Italiae fuit et Italia dictum est. oppidorum singulorum fines bene distinguere res difficillima neque in his meis quaestionibus huius operae pretium magnum est. tribum Sergiam omnium fuisse Paelignorum et Marsorum Cicero in Vat. 15, 36 auctor est: 'ob hasce res sciasne te severissimorum hominum Sabinorum, fortissimorum virorum, Marsorum et Paelignorum tribulum tuorum iudicio notatum nec post Romam conditam praeter te tribulem quemquam tribum Sergiam perdidisse'. fuerunt qui Sabinos quoque Sergiae tribules a Cicerone dici credi-

Sergia

Sergia

Sergia

derint⁷⁰⁾; sed maiorem partem Sabinorum in Quirina censam fuisse e titulis satis exploratum habemus.

Corfinium

C 9, p. 296 sq.⁷¹⁾.

α Bramb. 1162 = Rhein. Jahrb. 44—45, p. 70, n. 19 (Moguntiaci) 'M. Lutatius M. f. Ser. Albanus, dom(o) Cor(finio), mil. leg. IIII Mac. --'.

β C 9, 3152 (a. 122 ut videtur vel post) ' -- resp. et populus Corfiniensis datis hs CLII n. consummavit curam agente [C. Alfio] T. f. Ser. Maximo', cuius nomen supplevit Mommsen ex Sulmonensi n. 3085 et Corfiniensi n. 3168. 3165 (optimis litt.) 'C. Accavo C. f. Ser. Frentioni, IIII vir(o) i. d. --'. 3169 'M. Attio M. f. Ser. Draconi Clodiano Annavo Rufo pontifici collegium venatorum'. 3174 ' . . . . Ser. Lucundo Cretasio, aed., IIII vir(o) iur. d. --'.

γ 9, 3245 (litteris satis antiquis). 3267 (titulus vetustior).

Palatina: β 9, 3181. 3184.

Sergia

Sergia

Sulmo

accedunt Betifulus pagus, Interpromium, Lavernae. — C 9, p. 290.

β C 9, 3082 'L. Ovidio L. f. Ser. Ventroni, tr. mil., praef. fabrum, IIII vir(o) i. d., IIII vir(o) quinq. --'. 3086 'L. Avillio L. f. Ser. Crasso -- L. Avillius Ser. f. Ser. Crassus, IIII vir i. d., pater --'. 3088 'C. Gaidio L. f. Ser. Praesenti, -- decurio primus a Betifulo'. 3092 ' -- C. Satrius C. f. Ser. Secundus -- C. Satrius C. f. Ser. Secundus (filius), IIII vir aed[il.] --' ≈ 3091 ' -- C. Satrio C. f. Ser. Hortensiano -- C. Satrius C. f. Ser. Secundus (pater) --'. 3100 (non caret suspitione haec inscriptio) 'M. Lampridio L. f. Ser. Scauro, seviro August(al) -- Luc. Lampridius Ser. Scaurus patri --'.

γ 9, 3094 vs. 1. 3099 (saec. I inc.). 3111. 3126. 3129.

Palatina: β 9, 3083.

accedunt in Sulmonensi agro:

Betifulus pagus α 9, 3088 supra scriptus.

Interpromium (C 9, p. 286), quod Sulmonensium potius quam Teatinorum videtur fuisse.

γ 9, 3049 (litteris profundis vetustis) 'L. Attio L. f. Ser. Raponi --'.

Lavernae (C 9, p. 296). hunc quoque pagum in Sulmonensium pertica potius fuisse Mommsen opinatur, quam in Corfiniensium.

γ 9, 3140 (litteris vetustis) 'T. Herennius V. f. Ser. Bassi . . . .'.

Superaequum

C 9, p. 311.

β 9, 3305 'Q. Vario Q. f. Ser. Genuino, q., pagus Vecellamus (de quo aliunde nihil adhuc nobis innotuit). 3313 ' -- L. Vibio L. f. Ser. Parato -- L. Vibius L. f. Paratus, aedil(is), praef. i. d., II v[ir] i. d. --'.

γ 9, 3324 'P. Messius [P.] f. Ser.'

Sergia

⁷⁰⁾ inter eos fuit, ut recentiores Ciceronis studiosos homines omittam, scholiasta p. 323 Orell.

⁷¹⁾ de Lavernis vide 'Sulmonem'.

Sabinis.

Oppida: Amiternum, Cures, Forum Novum, Nursia, Reate, Trebula Mutuesca. — C 9, p. 396. M. Curius Sabinos a. 464 = 290 devicit et eorum agros ex aliqua parte plebei viritim divisit (Columella 1, praef. 14; Plinius nat. hist. 18, 18; de viris ill. 33); alia pars annis proximis aut adsignata est civibus Romanis aut venit; reliqui agri eis Sabinis, qui antea possederant, relictii sunt; his⁷² Velleio teste (1, 14, 5) a. 464 = 290 *sine suffragio data est civitas*, a. 486 = 268 (1, 14, 6) *suffragi ferendi ius est datum* (cf. Liv. 40, 46, 12 ad a. 573; Varr. r. r. 3, 14, 3; Cicero pro Balbo 13, 31; id. de off. 1, 11, 35; et.); novi cives censiti sunt plerique in Quirina (KT. p. 22; Amiternum, Nursia, Reate), reliqui in Sergia (Cures, Trebula Mutuesca; Cicero in Vatin. 15, 36 coll. schol. Bob. p. 323 Or., q. v. sub Paelignis) et Clustumina (Livius 42, 34, 2 ad a. 583 = 271: *'Sp. Ligustinus tribus Crustuminae ex Sabinis sum oriundus'*; Forum Novum?)⁷³

Amiternum

C 9, 397. 412. 417. 434 cl. 684.⁷⁴ expugnatum est a Romanis a. 461 = 293 indeque Sabinorum universorum vices omnes tulit. Quirinae multi et vetusti testes (n. 4239. 4274. 4288. 4299. 4311. 4398. 4472. 4481. 4487. 4638).

α 6, 2919 (Romae) '- - M. Livio Quir. Quintiano, d(omo) Amiterno, mil. coh. XII urb. (centuria) Prisci - -'.

α-β 9, 4206 'C. Sallio C. f. Quir. Proculo, splendidissimo viro, II qq., patrono decurionum et populi Amit.', et. ≅ 4207 'C. Sallio C. f. Quir. Proculo et.' ≅ 4399 (Forulis) 'C. Sallio C. f. Quir. Proculo et. vicani Forulani patrono - -' ≅ 4399 (Forulis). Proculi filius laudatur in titulo Amiternensi 4208 ob merita, quibus *'patriam suam hofnoravit'* et ob amorem in *'cives'*.

β 9, 4198. 4199. 4201. 4270 (cf. add. p. 683). Gruter 1106, 4.

γ 9, 4239. 4248. 4274. 4288. 4299. 4311. 6352 vs. 4.

ε 9, 4193 cl. 4456.

C 6, 3884 p. 1, 36 (m. f. coh. urb. a. 198) 'L. Gargilius L. f. Sab(inis) Septimus Amit(erno)' legendum esse videtur, id quod Mommsen primus proposuit.

Palatina: β 9, 4200 (Amiterni? Caudi?) γ 9, 4508. Collina β 9, 4269. Claudiam et Sergiam et Quirinam v. in titulo 9, 4519. Clustumina et Voltiniam et Quirinam v. in titulo 9, 4201.

Ager Amiterninus:

FORVLI (fuit vicus Amiterninorum, cf. C 9, p. 417).

β 9, 4398 (litt. vetustis) 'Q. Oriolemus . . . . Q., oct(o)cir, Q. Oriolemus Q. f. P. n. Q., eque[s] . . . . J'.

γ 9, 4423 '- - P. Pomponius P. f. Lic(inus) Qui. - -'.

⁷² utrum omnibus Sabinis an plerisque, diserte non indicatur. — ceterum Quirinam anno demum 541 = 213 natam esse accepimus.

⁷³ Velinam num recte ad Sabinos rettulerim (KT. p. 25—27), nescio.

⁷⁴ de Fificulano pago v. Peluinum.

praeterea Quirinae tribulium memoria exstat:

nel campo di Pile β 9, 4327. — Coppito γ 9, 4333. — Tornimparte γ 9, 4357. — Preturo γ 9, 4472. 4486. 4487. — La Barete β 9, 4519 *Cl(udia), Qui(rina), Ser(gia)*. — Montereale γ 9, 4638. 4639.

Cures

C 9, p. 471 sq. tribui Sergiae adscriptas fuisse infra scripto uni testi sed gravissimo crediderim, quamquam non nego esse quae Quirinam commendunt.

α Bull. d. comm. comunale di Roma 1886, p. 86, n. 112 'T. Pupuleius T. f. Serg. Restitutus Curib(us) Sabinis, mil. coh. XI urb. 7 Severi - -'.

Quirinae testimonia: Festi verba p. 254 Müll. *'Quirina tribus a Curensibus Sabinis appellationem videtur traxisse'*; quae si quidem recte dicta sunt, Quirinae originem a Curensium vicinis civibus Romanis viritim adsignatis fortasse praestabit repetere quam a Curibus ipsis. — γ C 9, 4967 '- - C. Cal[p]urnius C. f. Quir. [A]pol[l]inaris - -', cuius pater vs. 1 sq. dicitur: 'C. Cal[p]urnio Sp. f. Col. Apol[l]inari, apparitori Aug., pr[a]econ[i] [d]ec. [I]ul. - -'. 5005 vs. 1 'T. f. Qui'.

Collina β 9, 4976 (post a. 161). 4968 (ante a. 68). 4967 (s. s.); Fabia 9, 4965 (a. 101—102, 103; = CG 4238 c, Tloe rep. = KT p. 117, n. 10 Iuliorum); Palatina β 9, 4973 (est Romae; ubi repertus sit, ignoratur).

Forum Novum

Clustumina (3)

C 9, p. 453. in his agris non unius cuiusdam tribus exempla prae ceteris frequentiora reperta sunt; Clustumina Mommsen cum Foro Novo coniungit, recte fortasse; sed iam malim e novis titulis lucem sperare.

Clustumina: β 9, 4789 'C. Tonnio C. f. Clu., II vir(o) des(ignato) - -'.

γ 9, 4808 '[Q.] Catius [Q. f.] C[l]u. (trad. O CATIVS O·T·CIV) - -'.

Claudia? β 9, 4790. Papiria γ 9, 4812. Stellatina γ 9, 4798 (bis).

Nursia

Quirina

C 9, p. 427. Mommsen num recte 'ad iustam civitatem Nursinos probabile est pervenisse non ante bellum Italicum' dicat nescio, certe eos saec. V exeunte cives Romanos factos esse et Sabinorum communis sortis participes fuisse constat.

β 9, 4542 'P. Cac . . . . P. f. Qui., V[I vir] Aug.' Orelli 3966 (Spoleti) '- - T. Varatio T. f. Quir. Sabino, IIII vir(o) aed. potest., quaest. aerari Spoleti,⁷⁵ item VIII vir(o) II vir. pol. Nursiae - -'.

γ 9, 4569 '- - T. Egnatieno T. f. Quir. Corentho - -'. 4592 ' . . . . C. f. Qui. | Ruf. . . . . - -'. 4603 'P. Verius L. f. Quir.'.

ε 9, 4546 'Q. Satorio Q. f. Quir. Maci[m]o, patron(o) m[un.] et patron. iuven. - -', Q. Sasturio . . . . Quir. . . . ., patron . . . ., patron . . . . - -'.

Reate

Quirina

accedunt vici Aquae Cutiliae et Interocrium. — C 9, p. 438 sq. 450. — Flavios imperatores, quorum tribus Quirina fuisse videtur, inde originem traxisse narrat Suetonius Vesp. 1. 2; cf. Silius 3, 596.

⁷⁵ Spoletium autem in Horatia censebatur.

α 9, 4684 (Reate, post a. 79) ' - C. Iulio C. f. Longino, domo Voltinia Philippi Macedonia, veteranus leg. VIII Aug. deductus ab divo Augusto Vespasiano Quirin(a) Reate - '. 4686 (Reate, a. 184) 'L. Oratio L. fil. Quir. Iusto, p. p., praef. castror. leg. III Cyr., cet., plebs Reatina patrono, quod - - hs. c. m. n. - - municipibus suis dedit - '.

γ 9, 4685 (cum. add. p. 685) ' - C. Octavio C. f. Quir. Pastor[i] - ', quem filium puto C. Octavi P. f. Pastoris Pub. Verona, sig. leg. VIII, Reate ab divo Aug. Vesp. deducti eiusdem tituli. 4702 (cum add. p. 685). 4707 (add. p. 685). 4729. 4734. 4739? 4740.

Pollia: α 5, 7619 (Pollentiae) ' - T. Titius Felix Reatinus, tribu Pollia - '; originem Reatinam cum Pollentia domo, quae Polliae fuit tribus, mutavisse Titium coniciamus necesse.

ex agro Reatino accedunt:

Montereale γ 9, 4638 et 4639, quos titulos rettuli ad 'Amiternum'.

INTEROCRIVM (C 9, p. 435), celeberrimus Reatinorum vicus.

γ 9, 4647. 4649. 4654. 4655. 4659(?).

AQVAE CVTILIAE (C 9, p. 437). γ 9, 4663 vs. 2.

in valle Canera: β 9, 4753 (Contiliani; ante a. 117). 4754 (prope Poggio Perugino).

Trebula Mutuesca

Sergia

C 9, p. 463 sqq.⁷⁶⁾ — L. Mummio eos. a. 608 = 146 (cf. 9, n. 4882) vicum hic fuisse, eumque postea suam obtinuisse rem publicam Mommsen statuit; municipium fuit in divi Augusti tabulis indeque dictum est apud Plinium (nat. hist. 3, 107). tribum Trebulanorum horum Sergiam fuisse, in qua Curenses quoque proximi suffragium tulerunt, credamus necesse est, quoniam satis multi eius testes prodierunt, quos quomodo alii oppido vindicemus non videmus. Fabiae igitur testis ille urbanus (C 6, 3884, coh. urban. a. 197—198, vs. 3, 7: 'C. Safinius C. f. Fab. Primus Trebl.') ad aliud huius nominis oppidum pertinere videtur, aut ad vicinos Trebulanos Suffrenates aut ad Trebulanos Ballinienses regionis primae.

β C 9, 4888 'T. Petronio T. f. Serg. Sabino, tribuno mil., mag. iuvent. ....'. 4889 '.... s. P. f. Ser. Rufus, mag. iuvent. bis, [.... quin]q., VIII vir bis, cet.'. 4900 intra sepulcrum '.... [V]aleri M. f. Ser[er]gia? ....', in sepulcri porta '.... VIII vir II aer proc. ....'.

γ 9, 4897 (a. fere 47—54). 4913 (Ser[er]gia?). 4925. 4944.

δ 9, 4887 (bis). 4861 = 6364.

Fabia: de C 6, 3884. 3, 7 cf. quae supra scripsi. β C 9, 4896 'T. Petidio T. f. Fab. Cessino, VIII viro aediliciae potestatis, cet., plebs Trebulana - '; Alba Fucens, quae prope Trebulam Mutuescam sita est, in Fabia censita est.

⁷⁶⁾ equidem non intellego neque ex re epigraphica huius regionis neque ex locorum natura, quam ob rem Kiepert Aequiculanorum finibus agrum inter Saltum et Turanum fluvios septemtriones versus ultra Leofreni et Pace comprehensum fuisse credat; Mommsen autem cum 9, n. 4119 inter Aequiculanos, n. 4925 inter Trebulanos edat, non sibi ipsi constat.

Aniensis γ 9, 4938 (Carsiorum tribus est); Palatina β—ε 9, 4885; Pomptina ε 9, 4881; Quirina β 9, 4892. γ 9, 4940; Voltinia β 9, 4119 (Trebulana potius quam Aequiculana); Voturia (?) γ 9, 4917, vs. 2.

Samnites.

Summa est laus bellorum illorum, quae Samnites acerrimo cum studio atque nulla clade oppressi aut fatigati gesserunt, ut fines et libertatem servarent. in bello sociorum contra Romanos, quod Marsicum dicitur, tanto furore tantaque pertinacia Urbis excidium expetebant, ut eorum impetus nisi una cum omnium fere eorum interneccione propulsari non possent. tanta erat clades, ut hodie (Flori utor verbis 1, 11, 8) *Samnium in ipso Samnio requiratur nec facile appareat materia quattuor et viginti triumphorum* (cf. Strab. 5, 4, 11 C 249. 250). bello demum confecto Samnites agri tributim divisi videntur.

Aufidena

Voltinia

C 9, p. 259.

β 9, 2804 'M. Luceio M. f. Vol. Ser[c]ro, bis II vir(o) i. d., II vir(o) i. d. quinq. - '. 2806 'C. Pomponio C. f. Vol. Severo, II vir(o) i. d., q. - '. 2807 ' - L. Pallio L. f. Vol. Iusto, q. pec. alim. - '.

γ 9, 2809 (litteris antiquioribus) 'L. Vettio Min. f. Vol. Ursulo Veri[no] d(uum)-v(ero) - '. 2816 ' - Cn. Afranio Cn. f. Vol. Eromius (?) - '. 2697 ' - Cn. Afranio Cn. f. Cn. n. Vol. Prisco Sabiniano - '.

ε 9, 2805 'L. Mario L. f. Vol. Clementi, patrono municipi . . . . '.

cf. titulos 9, 2669. 2714 Eserminos s. v. 'Esernia'.

Bovianum vetus

Voltinia

C 9, p. 257. Caracenorum Samnitium caput fuisse videtur.

β 9, 2772 'C. Tullio M. f. Vol. Celeri, mil. coh. VIII pr., curatoris fisci, M. Tullio M. f. Vol. Cordo p(atr)i, II vir(o) i. d. - '. 2776 ' - M. Epidio M. f. Vol. Sever(o), dec. B. m. - '.

γγ 9, 2771 (litteris antiquis) '.... ius C. f. Vol. Pedro - ', infra sella curulis et suppedaneum (?) depinguntur. 2792 '.... I VOL | .... IR'.

γ 9, 2789 'Pap. Pontio T. f. Vol[?] Proculo - '.

δ 1, 1278 = 9, 2770 'M. Papius Sex. f. Vol., Sex. Papius N. f., C. Papius Sex. f., C. Papius Sex. f. Vol[?] . . . | [p]ilus . . . imus princeps tertius | . . . l. XXXIII coerant'.

externus homo fuerit necesse est 9, 2786 (litt. antiquioribus); legitur enim 'L. Mario P. f. Lem. Nasoni - '.

Bovianum Undecimanorum

Voltinia

totus ager inter Bovianum Undec. Saepianum Fagifulas Terventum Aufidenam in tribu Voltinia suffragium tulit; igitur quod earum civitatum

⁷⁷⁾ est titulus pessime descriptus, verba Mommsen ex hisce traditis restituit ' - N · E · I · D · L · V · Q · N · P · V · O · L · S · F · V · P · R · D · E · C · B · M · - '.

fines non ubique satis definiri possunt (cf. e. g. C 9, p. 227), in hac re nihil refert. — C 9, p. 239. Bovianum hoc, quod caput Pentrorum Samnitium Liv. 9, 31 dicit, bello Marsico a Sulla captum ait Appianus b. c. 1, 51.

β 9, 2565 'Q. Arruntio Q. f. Vol. Iusto, q., aed., pat. col., pat. mun. Saepin., pat. mun. Vicentin., pat. et cur. r. p. Terevent., sacer. Tuscul. fanitatis cet.'. γ 9, 2573 'L. Cerrinio L. f. Vol. -'. 2575 '..... [P]oblicio L. f. Vol. Rufo -'.

Aniensis: δ 9, 2567. Lemonia: γ 9, 2576.

Esernia⁷⁸⁾ vel Aesernia

C 9, p. 245. a. 491 = 263 colonos Latini iuris Eserniam deductos esse Livius ep. 16 et Velleius 1, 14, 8 auctores sunt; bello Marsico Italici oppidum (Αἰσερνίαν ἑωμερικῶς Appian b. c. 1, 41) obsederunt et expugnaverunt munieruntque et ultra belli tempora tumultu tandem civili confecto amiserunt.

β C 9, 2645 'M. Calidio L. f. Tro. Balbino, IIII vir(o) i. d., iter(um) quinq., trib. mil. -'. 2647 'L. Fannio C. f. Tro., IIII vir(o) i. d., iter. quinq., tr. mil. -'. 2648 '..... Tro. Maximo, IIII vir(o) i. d., IIII vir(o) quinq. bis, cet. -'. 2649 (post a. 117) 'P. Septimio P. f. Tro. Paterculo, praef. coh. I Pannonior. in Britannia, cet., patrono municipi, IIII vir. i. d., IIII vir. quinq., q. II -'. 2655 'L. Abullio De[xtro] C. Utio C. f. T[ro.] Celeri, curatori viae Cu..... dato a divo Hadriano, curatori viae A..... dato ab imp. Antonino Pio, item IIII vir(o) i. d., q., II[II] vir(o) quinq. [i. d.], cet. -'. 2656 'L. Abullio L. f. Tro. Hymito, aedili -'. 2658 'M. Celerio M. f. Tro. Corintho, IIII vir(o) i. d., q(uaes.), d(ce.) -'. 2663 'M. Munatio M. f. Tro. Crispo, aedili, annonae curatori -'. 2664 (litteris antiquis; nota praetorem unicum adhuc repertum Aeserniae) '..... Tro. Naso, praetor'. 2665 'M. Polius M. f. Tro., IIII vir i. d. -'. 2668 'C. Septimulcio C. f. Tro. Obolae, IIII vir(o) -'. 2671 'M. Vergilio M. f. Tro. Varroni, IIII vir(o) i. d., iter(um) quinq.'. 2674 'T[ro.] IIII vir 2675 'Cn. Mario Cn. f. Tro. Severo, scribae Aesernino -'. ento'.

γ 9, 2694. 2701 (litt. vetustis). 2719. 2730. 2735. 2744 vs. 1 'Satrio N. f. Tro.', sed vs. 2 'Satrio N. f. Vol.'. 2749. ε 9, 2646.

Galeria?: 9, 2629, quod vs. 1 traditur cuiusdam IIII viri nomen '... pesCENNIVS · Q · F · GA' GA potest quidem in Galli cognomen vel simile suppleri, sed nescio an Ga[ll(eria)] tribus propter litterarum minorem formam intellegenda sit. Pomptina?: α 6, 2377 (Romae, latere. coh. praetor. a. 136) vs. 2 '... olcius M. f. Pom. Felix Aesern(ia)', vs. 6 '... Matius L. f. Pom. Vitalis Aesern(ia)', sed recte mihi videtur Mommsen POM (pro TROM) quadratarii errore scriptum esse putare. Romulia?: β 9, 2666 quem De Leo fratres Brundisini ex Egnatiae prope Monopolim rudibus, Riccianae autem schedae (confectae post a. 1748) Aeserniae repertum dicunt; 'utro loco erratum sit, parum constat' Mommsen h. l.; neque neglegendum est Marcum Mondo inscriptionem 'nuper Aeserniae' detectam esse dicere (Mommsen p. 696): '... D. Publicius D. f. Rom. Ephesus, aed. pot., IIII vir i. d., IIII vir lege Petronia -'. at cum Romuliae nulla exstent in his regionibus vestigia, Garruceius audendus videtur, qui [T]rom(entinam) coniecit. Teretina?: γ 9, 2714 (litteris vetustioribus; Allifae et Venafrum oppida vicina in Teretina censebantur). Voltinia: β 9, 2669. γ 9, 2744, vs. 2 iam inter Tromentinae testes (γ) citatus; puto cives origine Aufidenates.

⁷⁸⁾ cf. Schweder, Beiträge zur Kritik der Chorographie des Augustus 3, 1883, p. 22.

Fagifulae

C 9, p. 237.

α 6, 3884 (Romae, militum coh. urb. latere. a. 197/8) (1, 7) 'L. Fagigulanius⁷⁹⁾ L. f. Vol. Celadus Fag(ifulis)'. β 9, 2553 (a. 140) '... Q. Parius Q. f. Vol. Sever(us) ob honor(em) quinquen. -'. 2557 'C. Pontius C. f. Vol. Priscus, aed. -'.

Voltinia

Saepinum

C 9, p. 227.

Neratiorum inscriptionum tam magnus numerus Saepini e terrae visceribus effossus est, ut facile illos origine Saepinates credas; ex quibus titulis in nostrum usum hi faciunt 9, 2454 'L. Neratio L. f. Vol. Prisco⁸⁰⁾, praef. aer. Sat., cos. (a. 83?), leg. pr. pr. in prov. Pannonia (a. 98?), scribae quaestori et munere functi patrono' ≈ 2455 'L. Neratius L. f. [Vol. Priscus], cet. L. Neratius L. f. Vol. Pr[is]c[us], f., cos.', cet. ≈ 2457 'L. Neratio C. f. Vol. Proculo, cet., cos. (saec. II medio) municipes Saepinat(es)'. ≈ (?) 2516 'L. Neratio L. .... | Vol. Rufin ..... | ..... acc. .... | ..... s. ....'.

β 9, 2465 'Cn. Badio Cn. f. Vol. Saepican(o), IIII viro aed., Cn. Badius Cn. f. Vol. Saepicanus filio -'. 2467 'Ti. Heio Ti. f. Vol. Rufo, IIII vir(o) -'. 2471 'C. Nummio L. f. Vol. Labconi, IIII vir(o), q.'. γ 9, 2491. 2530 (bis ut videtur). 2532. 2545.

Falerna γ 9, 2541, Telesinorum?; Teretina (?) 9, 2468, Allifanorum aut Venafranorum est.

Voltinia

Telesia

C 9, p. 205. bello sociali cum plerisque Samnitibus a Romanis defecisse videtur; fortasse in hoc oppido natus est Pontius Telesinus, Samnitium in hoc bello dux ille fortissimus.

α C 6, 3884 (Romae; coh. urban. a. 197—198) vs. 1, 15 'L. Mimius L. f. Fal. Nestor Tel.'. β C 9, 2227 'C. Her(c)ennio Strabonis f. Fal., praetor(um) II vir(o) -'. 2234 'C. Minucius C. f. Fal. Thermus, pr. II vir bis, cet. - C. Minucio C. f. Fal., patri -'. 2236 'P. Satrio P. f. Fal. Rufo, aed. -'.

γ C 9, 2253. 2283. 2303 ad principem titulum s. s. accedit C 9, 2240 (litteris antiquis scriptus) '..... Visellius L. f. Fal. Flaccus Beneventan(us) hic sepultus e(st), duovir Teles(iae), p[ro]r(ector) Beneventi'; videtur nempe Beneventanus homo Telesiae in civitatem receptus esse.

adde praeterea titulos hominum ut videtur Telesinorum et Falernae tribulium 9, 2128 (s. v. Vitellano, reg. II); 2541 (s. v. Saepinum); 1, 1223 = 9, 1927 (s. v. Beneventum).

[Co]l(l)ina δ 9, 2280 (Sp. f.); Pomptina β 9, 2239; Stellatina δ 9, 2217 (litteris optimis) 'P. Manlio P. f. Stel., legionis XXX'; adn. Mommsen: 'tam tribus quam legio significant hunc fuisse ex militibus deductis Beneventum'. quod Mommsen inde deductionem illam ad Telesini quoque territorii partem pervenisse suspicatus est, propter tribum non recte videtur iudicavisse.

⁷⁹⁾ Mommsen 9, p. 237 quadratarii errorem pro Fagigulano adesse suspicatur.

⁸⁰⁾ cf. de eo Teuffel, Röm. Literaturg. § 342, 1.

Tereventum

C 9, p. 241.

§ C 9, 2597 '- - L. Lucretio L. f. Volt. Severo, II vir(o) quinq., quaest. II - - L. Lucretius L. f. Volt. Cordus, II vir quinq., flaminialis patri - -. 2599 'L. Ofillio L. f. Vol. . . . . | II vir quinq. cet., M. Ofillius L. f. Vol. Fl. . . . . - -. 2601 '- - C. Pontio C. f. Vol. Marcello, II vir(o) [ma]nicip(i) Terrentiat - -. 2603 '- - C. Munatius C. f. Volt. Marcellus aed., II vir i. d., cet. - -.

γ 9, 2614 (bis). 2615. 2623.

§ 9, 2593 '- - P. Florio P. fil. Vol. Praenestino, mil. legion. in Norico Ael(i)s Obilab(is), b. trib. - -, ubi Mommsen Ael. Obilab. non domum militis, sed castra, ubi legionis II Italiae pars in Norico tetenderit, recte putare mihi videtur.

Vestini.

Oppida: Aveia, Peltuinum, Pinna.

C 9, p. 317. — anno 452 = 302 'Romae, Livius ait (10, 3, 1), cum Vestinis petentibus amicitiam ictum est foedus'. bello autem Marsico acerrime contra Romanos pugnaverunt, sed non omnes; Pinnenses quidem constat fidem servavisse et summo studio Italicis restitisse. bello finito Vestini ad Quirinam, quae non erat una ex octo illis tribubus minoris notae, accesserunt. — aliquamdiu unam rem publicam habebant (cf. inter alia Livii verba 44, 40 ad a. 586 = 168); quando haec soluta sit, ignoratur.

Aveia

C 9, p. 341.

α C 6, 2490 (Romae) 'L. Cornelio Firmiano Q[ui]r. Ar[ei]a⁸¹) veterano cho. III pr., misso honesta missione - -.

§ 9, 3613 ' . . . . Qui. Secundo . . . . pr[ae]f. iuri dic., qu[ae]st., ... [flam.] Aug., curator iur. Cl[audiae] . . . .] - -.

γ 9, 3618 (litt. vetustis) 'C. Allidius V. f. Quir. Sura'. 3621 = 1, 1298 'P. Bruttius P. f. Qui. - -. 3633 'L. Pagnio L. f. Qui. Severo'.

§ 9, 3609 ~ 3610.

ε 9, 3602 (post a. 54) cuius viri esse putat Mommsen alterum quoque titulum (4518) in Amiternino agro repertum.

Papiria: γ 9, 3625 exstat in oppido Cività di Bagno, sed Roma huc delatus esse videtur.

Peltuinum

C 9, p. 324.

§ 9, 3384 '- - Q. Statio Q. f. Quir. Syro, aed., quaest. alim., quaest. mun. Pelt., cet., P. Statius Q. f. Quir. Severus patri - -. 3385 '- - Q. Statio P. f. Qui. Verecundo], aedili, cet. - -. 3434 'C. Nerio C. f. Quir. Severo, aed., q[uaestori] r. p., cet. - -. 3437 'C. Pausculano C. f. Quir. Maximo, aedili quinq., praef.

⁸¹) sic restituit Mommsen ex traditis Q·R AVILA (vel AVLIA vel AVIL).

Voltinia

iuris dic., cet. - -. 3438 '- - T. Pompueno T. f. Quir. Iuveni, aedili, q. alimentor(um) p[ar]tis Peltuinat(ium) desig. - -.

γ 9, 3477.

Aemilia: 9, 3440 (litteris antiquioribus). Palatina: 9, 3524.

ager Peltuinatium:

Aufinum (C 9, p. 320) 'Tituli Ofenae reperti cum habeant quidem magistratus, sed quos satis constet Peltuini honores gessisse, probabile est Aufinates non tam suam rem publicam habuisse quam adiunctos fuisse nescio quomodo rei publicae Peltuinatium' Mommsen l. c.

? § 9, 3382 'T. Caesienus Egrasie (?) Quir. Vestinus Restitutus, cet.', qui titulus a manu recenti totus immutatus esse dicitur a Dresselio. 3384 et 3385 vide supra.

Capestrano. 'Romana aetate pagus videtur fuisse satis celebris, nomen ignoratur' Mommsen C 9, p. 320.

§ 9, 3379 ' . . . . Q. f. Qui. Crispo, [leg . . .] Claud. p. f., prim(o)pi[lo] . . . . '.

Furfo (accedunt vicus Carapelle sive is Furfonis pagi pars fuit sive cuiusdam n. 3523 dicti . . usustrani (?) et S. Stefano C 9, p. 333) vicus vel pagus Peltuinatium.

§ 9, 3519 (Carapellis) '- - P. Quintio Sex. f. Quir. Tironi, mil. coh(o)r. XI urb. 7 Scaefi et Sex. Quintio Sex. f. Quir. Firmo, militi coh. XI urb. 7 Sabini ex collegio I. o. m. Sex. Quintio Sex. f. Quir. Firmus, aed., pater p[ro]osuit'.

γ 9, 3548 (prope Furfonem) vs. 1 ' . . . . Qui. Ruf. . . . . ' 3553 (Carapellis) ' . . . . [Var]iasius P. f. [Qui]r. - -. 3549 (S. Stefani) 'P. Rufrio T. f. filio Qui. Pio Pudenti - -.

Fificulanus pagus (C 9, p. 338), qui Vestinorum potius quam Amiterinorum fuisse videtur:

§ 9, 3573 'C. Curtilio C. f. Quir. Faustino, equiti coh. I pr., adlecto in ordine dec., - - C. Curtilius C. f. Quir. Marcellus pater - -.

Pinna Vestina

Quirina

C 9, p. 317.

§ 9, 3356 '- - Cn. Lucio Cn. filio Quir. Vario Festiano, decurioni - -. 3357 'Cn. L[ucio]⁸²) Cn. f[ili]l. Quir. Heleno - - Cn. L[ucius]⁸²) Cn. f. Quir. Helenus, IIII vir aed., IIII vir i. d. quinq., fil(io) - -.

Regio V.

Ancona

Lemonia

C 9, p. 572. 690. oppidum nobilissimum reique Romanorum navalis sexto iam saeculo (Livius 41, 13) 'velut cardo' habitum quas condiciones ante bellum Italicum habuerit nescimus.

§ C 9, 5903 'T. Rubrio T. f. Lem. Varici, - - quaestori, C. Fulvio C. f. Lem. - -. 5904 ' . . . . sidonio L. f. Lem. Tonio Mode . . . . | [sacerdoti Au]g[ust]i) Victoriae Caesaris - -. 5841 (Auximi) 'L. Praesentio L. fil. Lem. Pacto L.

⁸²) traditur L.

Attio Severo, praefecto coh. I Afr. c. R. eq., iudici selecto ex V dec., pr. Auximi, pat. col., aedili, II vir(o) Anconae -.

Pollia: γ 9, 5931. Quirina: γ 9, 5902.

Aseculum Picenum

C 9, p. 494. Aseculum belli initio Italici, quod inde exarsit, magnam famam cepit.

α EE 4, 887 (Romae, coh. praet., a. 141) vs. 2, 9 'M. Aurelius M. f. Fab. Musacus Asc(u)l(o)'.

γ C 9, 5212 'P. Diani P. f. Fab. Nigri -'. 5223 '[T.] Oebrotsini T. f. Fab. Mam . . . .'. 5256 '- - C. Vibi Pet(ronis?) f. Fab. Balbi -'. 5270 vs. 2 ' . . . . Q·F·FAB'.

Aseculanos cives putaverim etiam eos, in quorum memoriam positi sunt hi lapides:

Castorani: γ C 9, 5283 '- - P. Audieno Q. f. Fab. Capitoni -'; S. Omèro: FAB(ia?)

γ 9, 5171 (litteris antiquioribus) L·PEI; Nereti: γ 9, 5169 (litteris antiquis) '- - L. Betui C. f. Fab. -'; Pisis: C 11, 1437 '- - C. Saturius L. Satori Picentis p(rimi) p(ili) filius Fab. Secundus, equo publico, ex V decuriis, praef. coh. II Asturum, augur, patronus coloniae Aseculanorum -'.

titulum Q. Iuni Q. f. Onf(entina) Severiani (9, 5189), qui sine loco traditus a Mommseno ad Aseculum relatus est, ex Auximate n. 5843 T. Saleni T. f. Vel. Sedati fictum coniecit Dessau 9, p. 699. Quirina: γ 9, 5225. Stellatina: γ 9, 5204.

Auximum

C 9, p. 559. 'Auximum . . . . colonos cives Romanos accepit a. u. e. 597 (Vell. 1, 15) vel paullo ante; nam quae de eo oppido ad a. 580 (Liv. 41, 21, 12. c. 27, 10) et 582 (Liv. 42, 20, 6) annales afferunt, coloniae potissimum apta sunt'. Mommsen l. c.

β: hoc loco Oppiorum vinculo quodam parentelae, ni vel maxime fallor, inter se coniunctorum titulos recensebo: C 9, 5831 'M. Oppio Capitoni Q. Tamudio Q. fil. T. n. T. pr(o)n. Vel. Milasio Aninio Severo, equo publ., cet., q. q. II, q. IIII, p. c. et p. c. Aesis et munic. Numanat., idem quinq., coloni -' ≅ 5832 'M. Oppio Capitoni Q. Tamudio Q. f. T. n. T. prn. Vel. Aninio Severo, equo publ., cet., patrono col. Auxim. et col. Aesis et munic. Numanat., ordo et plebs Treiens(is) patrono municipi, curator datus ab imp. Antonino Aug. -'; 5833 (a. 117—138) 'C. Oppio C. f. Vel. Sabino Iulio Nepoti M'. Vibio Sollemni Severo, cos., cet., patrono col. -'; 5839 (a. 137) 'C. Oppio C. f. Vel. Basso, p. c., pr. Auximo, cet. -' ≅ 5840 (paullo postea positus) 'C. Oppio C. f. Vel. Basso, p. p., p. c., pr. i. d. Aux., cet., centuriones leg. II Traianae fortis -'; 5849 'C. Oppio C. f. Vel. Pallanti, pr. et quaestori Auximi, idem quaest. alimen[t.] -'. — eum Oppio Sabino n. 5876 quodammodo coniunctus est ille, cui titulus positus est Auximi 5830 (a. 138—161) 'C. Iulio C. f. Vel. Oppio Clementi, X vir. stilib. iudic., cet., patrono coloniae, coloni'.

5843 'T. Saleno T. f. Vel. Sedato, veterano Augg., cet., pr., qq., quaestori rei p. Auximat., patrono colleg. centonarior. -'; cf. 5858 'L. Feronio L. f. Vel. Ruf[o], scribae -'.

γ 9, 5820. 5878. 5881?

δ 9, 6383.

ε 9, 5838 (litteris antiquis), vs. 1.

Fabia

Collina α 9, 5835 ≅ 5836 'Q. Plotio Maximo Col. (Collin. 5835) Trebellio Peli-diano, equo p., trib. leg. II Traian. fort., cet., qq., p. c. et suo pont.' priorem titulum collegium fabr. Auximat., alterum colleg. cent. Auximat. 'ob eximium in municipes suos amorem' posuit. nescio an subsit in COL· vel COLLIN· cognomen aliquod potius quam tribus. Lemoniae testem 9, 5841 hominis Auximi pr(aetoris) et patroni, Anconae aedilis et II viri ad Anconam rettuli. Sergiae tribulis 9, 5844 mihi Augustam Praetoriam videtur originem indicare.

Castrum Novum

?

C 9, p. 491. Castrum coloniam deductam esse una cum Sena Gallica et Hadria inter a. 464 et 468 Livius ait epit. 11, una cum Firmo a. 490 Velleius 1, 14, 7, ita ut verisimile sit, alterum Etruriae alterum Piceni oppidum dicere; cf. Bunbury^{2a}) in Smithii dictionary of Greece and Roman geography 12, 564 et quae infra de Castro Novo Etruriae dicuntur.

Papiria vel Scaptia: γ C 9, 5150 '[L.]artius L. f. | . . ap. Rufus'. V[el(inae)] vestigia suspicatus est Mommsen 9, 5147 L·A·G·I·D . . . . | Velina (?) | KAESG . . . . Voltinia? β 6, 951 (Romae, a. 97) '- - L. Sertorius L. f. Volt. Euanthus, aedil(is) c(oloniae) C(astri) N(ovi) -' si recte supplevit Henzen. quaerendum est, utrum Castrum novum indicetur; Mommsen autem propter tribum minus bene de c(olonia) C(. . .) N(cmau-sensi) cogitat.

Cingulum

Velina

C 9, p. 541. Cingulum oppidum T. Labienus, tr. pl. a. 691 = 63 constituit suaque pecunia exaedificavit (Caesar b. c. 1, 15). in cuius oppidi agro nova res publica exstiterit, memoriae non traditum est.

α C 6, 3884 (coh. nrh., a. 198) vs. 5, 1 'C. Macler. C. f. Vel. Severus Cing(u)l(o)'.

β 9, 5686 (post a. 47) 'M. Cernitio M. f. Vel. Pollioni, II Vir(o) bis, augur(r)i] -'. 5687 'P. Septim[us] P. f. Vel. Ta . . . ., servir -'.

Cupra Maritima

Velina

C 9, p. 502.

γ C 9, 5331 'C. Tarquinius C. f. Vel. Pollio -'.

ε 9, 5303 '[L.] Publicio L. f. Vel. Consultino, equo publico, iudici selecto decuris quinq. -'.

Maeecia γ 9, 5335 hominis fortasse Hadria oriundi.

Cupra Montana

Velina

C 9, p. 543 sq.: 546.

γ C 9, 5714 utrum ad Cupram Montanam an ad Planinam pertineat, incertum; rettuli inter Planinenses.

δ 9, 5735 'Q. Feronius Q. f. Vel. Clemens, corn . . . .'.

^{2a}) quae de duobus Castris Novis traduntur, Bunbury bene comparavit nisi quod Livium et Velleium il. cc. idem Piceni oppidum dicere existimavit.

Falerio

C 9, p. 525; p. 517.

β C 9, 5441 'Q. Allio Q. f. Vel. Rufo, II vir(o) quinq. ite[r.], cet.'. 5443 'C. Annio C. f. Vel. Tironi, aedil(i), II vir(o) qu. -'. 5445 'M. Fabio M. f. V[el.]. Maximo, aedilitate remissa, II vir(o), praef. fabr., p[re]s[er]p[er] patrono col. | R[om]PR'.
 γ 9, 5426 (a. 43) '- - C. Octavius L. f. Vel. Celer -'. 5474 (litteris vetustis) '- - L. Vetili Q. f. Vel. Praetutiani'. 5479 '..... M. Gav. .... | Vel. M.....', sed cf. Mommsen ad n. 5358. 5502 (F.?) '..... us C. f. V[el.].? .....'.
 ex agro accedit γ 9, 5521 (S. Ginesii) 'C. Petillenus C. f. Vel. Rufus -'.
 Aniensis γ 9, 5480 (litteris antiquis) 'P. Gavius P. f. Ani. Camurs'.⁵³⁾ Fabia β 9, 5439 (saec. II ex. vel III in.).

Velina

Firmum

C 9, p. 508. Beloch, Ital. Bund, p. 144. colonia Latina Firmum deducta est a. 490 = 264 (Vell. 1, 14, 17). bello Hannibalico Firmani populo Romano fidem servarunt (Liv. 27, 10, 7). a. 586 = 168 in sua potestate (Liv. 44, 40, 6) erant. bello sociorum a. 665 = 89 Cn. Pompeius Strabo consul Firmi ab Italicis oppugnatus est (Appian b. c. 1, 47).

Firmi ab Italicis oppugnatus est (Appian b. c. 1, 47).
 α C 6, 2381 (coh. praet., a. 156) a 1, 22 '..... s T. f. Vel. Iuvenis Fir. Pic.'. a 2, 5 'd. d., M. Pacilius M. f. Vel. Fortunatus Fir. P.', cf. a 1, 11 a. 153 (cl. C 9, p. 508) '..... [S]alvius L. f. VES. Maximus Fir. Pic.'. 2382 6, 17 (lat. mil. a. 178) 'M. Vettius M. f. Vel. Aufidius Fir. Pic.'. 2519 '- - C. Umidio C. f. Vellina Campan(o) domo Firmo Piceno, equiti coh. III pr. 7 Salpici -'. 2660 '- - L. Terentius L. f. Vel. Simplex Firmo Picen(i), spec. coh. VII pr. 7 Sei. -'. 2940 '- - T. Ravolenus T. f. Vel. Donatus, Firmo Pic., mil. coh. XIII urb. 7 Vindiciis -'.
 β 9, 5357 (post a. 138). 5363 ≅ 5364 ≅ 5365. 5362? 5375 v. 3.

γ 9, 5386 'M. Clodius C. f. Vel. Rufus hic requiescit, P. Clodius C. f. Qui(rina) fratri fecit'. 5396.

Palatina: 9, 5358 (imperatore Pio vel paullo post, cf. Hirschfeld Vwg. 1, p. 226) hominis ut videtur Firmo oriundi, cf. 9, 5358. 5359. 5360 Firmanos et quae Dessau ad Tusculanam inscriptionem C 14, 2607 enarravit. Sabatina: α quomodo intellegendus sit Bramb. 1179 (Mogontiaci) 'T. Iulius T. f. Sab. Secundus Firmo, mil. leg. XIII gen. Mar. vic. -', mihi non plane liquet. Veturia: α 6, 2781 'P. Oflinus P. f. Vet. Primus Firmo (Pic)en(i), mil. coh. . . pr.'. Vermiglioli, iscr. Perug. 9, 2 p. 435 = C 11, 1935 (Perusia) 'A. Halinus A. [f.] Vet. (Bormann quoque VET. ex lapide dat) Firmo, mil. c(o)ho. V pr. -'. fortasse in utroque titulo VET. pro VEL. lapideae soli crimini est dandum.

Maccia

Hadria

C 9, p. 480. Beloch, Ital. Bund, p. 144. — colonia Latina, quae ibi est condita a. 465 = 289 (Livi epit. 11), fuit bello Hannibalico inter eas, quae Romanam fidem servabant (a. 545 = 209, Liv. 27, 10, 7).

α C 7, 100 (Iscae) '- - P. Saltienius P. f. Maccia Thalamus Had(ria), pr(a)ef. leg. II Aug. -'. 101 (ibid.) 'pro salute Augg. m. Severi et Antonini⁵¹⁾ et Getae Caes. P. Saltienius P. f. Maccia Thalamus Hadria, praef. leg. II Aug. -'.
⁵³⁾ Camertes in Cornelia censebantur.
⁵¹⁾ Hübneri typotheta ANTONIN cum exhibet, fortasse erravit.

β 9, 5015 '- - C. Tullio C. f. Mai. Frontoni, q.'. 5018 'Sextus Publicius Sex. f. Mae., scriba -'. 5157 '..... Mestrius C. f. Macc., VI vir Hadriae, . . Mestrio C. f. Mae., patri -'.
 γ 9, 5025. 5034.

accedunt ex agro: Basciani γ 9, 5051 (litt. antiquioribus); prope S. Omèro β 9, 5156 'Q. Eppius P. f. Mai., sexvir', qui potius Hadriatinus quam Truentinus civis est aequae atque ille cui 9, 5335 (Ripatransone prope Cupram Maritimam) 'Vibio L. f. Macc. | cet.' positus est.

in titulo C. Capiv(a)e (?) Vitalis CBN 6128 = C 9, 5016 [M]e(ciae) tribus vestigia non subesse iam mihi videntur.

Interamnina Praetuttianorum

Velina

C 9, p. 485⁵⁵⁾.

α C 9, 5105 '- - P. Fadius P. f. Vel. Gratus Inter(amnina) -'. EE 4, 887 (Romae; coh. praet., a. 142) 2, 13 'evoc(atus) L. Calpetun(us) L. f. Vel. Crescens Int. Praetuttianorum'.
 γ 9, 5091 'Q. Artorius Q. f. V[el.].? .....'. 5093 '(.....) Vel. Bassus'. 5096 'A. Caesellius N. .... | Vel.'. 5098 'C. Carfinius C. f. Q. n. Vel. Capit(o)'. 5107 'C. Licinius C. f. Vel. Mancina .....'. 5109 '..... Marcins ..... | Vel. ....'. 5124 (litt. antiquioribus) 'Ca. Vorems L. f. Vel. -'. 5126 'C. Vettio C. f. Vel. L[e]geto⁵⁶⁾'. 5134 '..... cio Q. f. [V]el. .... ater' et in tegula 6078 n. 61 'C. Clodius C. f. Vel.'.
 β(?) 9, 5065 (litt. antiquioribus). 2 9, 5066.

Claudia: α 6, 3884 (coh. urb. m. f. a. 198) vs. 2, 23 'T. Attius T. f. Cl. Leo Interam. Praetuttianorum'. γ 9, 5119 (litteratura antiquiore) 'C. Rafrius T. f. Cla. -'.

Pausulae

Velina

C 9, p. 553.

in tituli mutili C 9, 5795 vs. 2 'Q. T. VEL. S.' adservantur; cf. 5799 'Ti. Pontilius ..... | Vel. Venad ..... | con .....'.
 β 9, 5714 (reperita est apud montem Robertum, sed ad Planinam pertinere videtur) 'L. Plotius L. f. Vel. Crusta'.

Picenum

cum Picenum totum fere praeter Hadriam Castrum Novum(?) Asculum Anconam in Velina tribu censum esse videatur, non miramur quod in Garucci sylloge n. 1372 (Romae in via Salaria) = C 6, 15679 homo dicitur 'L. Cleppius P. f. Vel. Labeo ex Piceno'.

Planina

Velina

C 9, p. 544.

α C 3, 6202 (Troesmis) '..... us T. f. Vel. Claudianus Planina -'.
 γ 9, 5714 (reperita est apud montem Robertum, sed ad Planinam pertinere videtur) 'L. Plotius L. f. Vel. Crusta'.

⁵⁵⁾ complures titulos ex numero eorum qui in museo Delici exstant vel exstabant Castronovanos aut Truentinos potius quam Interamnenses esse Mommsen adnotat. de 9, 5137 cf. ad Morge, praeterea caput de Truento.

⁵⁶⁾ VELLIETO traditur.

Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

Velina

Potentia

C 9, p. 556. Potentiam coloniam e. R. a. 570 = 184 Romani deduxerunt (Liv. 39, 44, 10; cf. Vell. 1, 15, 2).

γ C 9, 5809 ' - - | . . . . . Vel. *Quieti* | . . . . . f. Vel. *Quietus*, pater - -'.
 ε 9, 5810 'C. Lucilius C. f. Vel. *Vindex*, miles c(o)hor. VI praet., cet. - -'.

Velina

Ricina

C 9, p. 547.

α C 8, 503 (Thalae) 'P. Vettius P. f. Velina, mil. leg. III Aug. *Hric(ina)*⁸⁷⁾ - -'.
 4094 (Lambaesi) 'T. Titio T. fil. Vel. Pio [Ricina Picen]i . . . . .] o . . . . .'.
 β 9, 5748 'L. Cirpinio T. f. Vel., pri(mo) pil(o) iter(um), praef. leg. XXII, II vir(o) iterum quinq., municipes'.
 γ 9, 5775 'M. Numicius L. f. Vel.'. 5784 'L. Vettius P. f. Vel. Cerio'.

Velina

Septempeda

C 9, p. 533.

γ C 9, 5601 'C. Flavius L. f. Vel.'.

de Pup(inia) in titulo Muratorii 1084, 1 vide Mommsen ad 9, n. 5579.

Velina

Tolentinum

C 9, p. 530.

β C 9, 5567 (litt. optimis) 'L. Quinctius L. f. Vel. Babilianus, praef. [f]abr. bis, index dec. prima - - [mo]numentum factum et [pro]batum est arbitrato . . . . . f. Quir. Torquati'.

Velina

Trea

C 9, p. 538.

γ C 9, 5670 'L. Pupius Q. f. Vel.'.

ε 9, 5650 ' . . . . . f. Vel. | . . . . . [mi]l. coh. XII | [urbanac? tra]nslato |

[in . . . . . praet.?] - -'.
 ε 9, 5645 (Tiberi aetate vel paullo post) 'M. Vibio M. f. Vel. Balbino, tr. mil., cet., procos. provinc. Narbonensis'. 5653 (litt. deterioribus) 'L. Naevio L. f. Vel. Frontoni, pat. mun. et collegior. collegium fabrum et centonarior(um)'.

Velina

Truentum (= castrum Truentinum)⁸⁸⁾

C 9, p. 492.

⁸⁷⁾ cf. Mommsen EE 5, p. 207.

⁸⁸⁾ est la Cività ad Colonella vicum; accedere dicit Mommsen Sant Omèro, Nereto. Controguerra, Colonella; sed qui ex his vicis sunt eruderati lapides non ad Truentinos cives pertinere puto; nescio num Mommsen recte Truentinorum agrum tantum extenderit; certe ad agrum Truentinorum Corropoli (9, n. 5159) et Montepandone (9, n. 5276, 5279) pertinebant; de reliquis vicis non ita constat; n. 5158 autem VIII·VIR non credo ad Truentum revocandum, antequam melioribus testibus edocti erimus de magistratibus Truentinorum et de finibus Interamniae, quos ad hunc usque locum extensos facile credi potest; quod

α C 6, 2505 'C. Pollius [. . filius]s Veleina Tr[u]entin[o R]estitutus Picen[s], mil. coh. III pr. o Maximi - -'.

α? 9, 5185 (Asculi) = Garrucei 2121

' . . . . . dius M. f. M. Allen . . . . . (aut Mallen . . . . .)

' . . . . . tr. mil. Vel. CEM . . . . .

' . . . . . castro Truen . . . . .

' . . . . . [e]t filicis viva fe[cil]'.

γ 9, 5162 'P. Egnati P. f. Vel.'.

Fabia γ 9, 5169 (litt. antiquis) et 5171 (id.) ad Asculum Piceni pertinere videntur. titulum β 9, 5156 ad Hadrianum retinli.

Urbs Salvia, Pollentia (3)

Velina

C 9, p. 526 sq., p. 530.

α C 6, 2381 (coh. praet., m. f. a. 154) a 1, 16 ' . . . . . Ofilius Q. f. Vel. Proculus Urb(e) Sal(via)'.

β 9, 5533 (paullo post a. 97—99) 'C. Salvio C. f. Vel. Liberali [Nonio] Basso, cos., cet., quinq(uenali) IIII, p(atrono) c(oloniae), cet.'. 5542 ' . . . . . C. VEL (CFVEL) [N]umisio Rufino f(ilio), [eq]uo public(o), decur. [Ur]bisalviae et [Tol]entini, p(atrono) c(oloniarius) Urb[is]alvi[us] et Tolenti[natium] . . . . .'.
 γ 9, 5562 ' - - M. Sicini M. fil. Vel. Olympiani - -'.

Aemilia: β 9, 5560. Cornelia: β 9, 5539. Horatia: γ 9, 5557 = 1. 1422.

superest ut titulos, quos certae rei p. cuidam attribnere non possumus, afferam:

Montesampietrangeli (C 9, p. 526). ε 9, 5227 'C. Vetti L. f. Vel. Tusci, legionis IIII Macedonicae aquiliferi - -'.

Morge prope Campovalano, ubi Mommsen e titulo 9, n. 5136 collegit 'in his partibus oppidum aliquod sui iuris exstitisse; quamquam tantum abest, ut ex titulo rem decidi indicem, ut magis credam aut titulum loco motum esse aut legem de statutis divo Iulio ponendis etiam ad vicos quosdam frequentiores pervenisse'. C 9, p. 490. fortasse in Interamnensium pertica situs erat vicus: γ 9, 5137 'Sec. Pompeio Ser. f. Lucati, trib(u) Sab(atina) - -'.

Petriolo (C 9, p. 526). γ 9, 5523 'L. Papiri C. f. Lem. Adoptati, f(ili)'.

Regio VI.

Hae regione continentur Umbria et Galliei agri pars, quae ad meridiem spectat. Umbros Romani saepius armis adorti sunt et plerosque pugna Sentinati, ut foedus secum inirent, coegerunt. ultimos Sassinates a. 488 = 266 in deditionem senatus populusque Romanus recepit. coloniae in Umbris deductae sunt Aesis (? cf. p. 68) a. 507 = 247 et Pisaurum a. 570 = 184 civium Romanorum, Latinorum vero Narnia a. 455 = 299 et Spoletium a. 513 = 241.

in loco Interamniae et Truenti medio Campi dicti (vel potius Campovalano) oppidum fortasse aliquod sui iuris fuisse Mommsen credidit, ipse non prorsus eo rem decidi concedit p. 490.

ager Gallicus post funestam illam Senonum cladem (a. 471 = 283) in Romanorum dicionem venit inque eo Sena a. 465 = 289 et Ariminum (regionis octavae) a. 486 = 268 condita sunt. eius agri pars eis Ariminum sita una cum Piceno agro Flaminia lege a. 521 sive 525 civibus Romanis assignata est. ceterum etiam ad viam Flaminiam, quam a. 534 = 220 Roma Ariminum stratam esse veri simile est, oppida e. R. aliquot exstitisse Fori Flamini, Fori Semproni, Fani Fortunae nomina ostendunt. reliqua Umbria foederibus cum Romanis coniuncta mansit⁸⁹⁾ usque ad bellum Italicum. tunc pars Romanos, pars Italicos adiuvit. quo bello finito Umbri in civitatem et tribus Romanorum venerunt, ac quidem civitates partis occiduae in Clustumina omnes accesserunt, reliquae censitae sunt in tribubus illis, quas lege Iulia sociis concessas esse opinor, nisi quod Asinatenses in Sergia erant. singularum tribuum agri inter Umbriae populos et in Gallico agro continui fuisse videntur, ita ut oppida fere vicina saepius in eadem tribu suffragia ferrent, Pisaurum et Suasa in Camilia, Aesis Fanum Ostra in Pollia, Attidium et Tuficium in Onfentina, Camerinum et Matilica in Cornelia⁹⁰⁾.

Aesis

Iesi. — Plinius n. h. 3, 113. coloniam a. 507 = 247 Velleio teste (1, 14, 7) *Aesulum* deductam sunt qui *Aesium* rectius dici putent (Mommesen r. Münzw. 332, not. 113). alii de *Aesulo* cogitant (Bunbury in Smithii geogr. 12, 56), alii de *Aefulis* (Hübner Hermae vol. 1, p. 426).

α C 6, 2380 (coh. praetor., m. f. a. 150) vs. 2, 4 '... irius L. f. Pol. Iustus Aesc'. 2381 (id., m. f. a. 153) b 2, 14 'd. d. C. Sarinus C. f. Pol. Felix Aesc[e]'. EE 4, 887 (coh. praet., m. f. a. 142?) vs. 2, 4 'cor. L. Numisius L. f. Pol. Sabinus Aes. Pic[en]i'. Muratori 8, 10 (in vico St. Anatoliae dioecesis Cameriniensis) 'N. Ortori[us] N. f. Pol. Ferox Aesae, evocatus Aug. -'. accedit fortasse ex Mommseni coniectura EE 4, 352 (Delminii, ante a. 42) '... [Pol]l. Aesc. mil. leg. VII -'.

Seaptia γ Colucci 13, 38.⁹¹⁾

⁸⁹⁾ Liv. 28, 45, 19 ad a. 549 = 205: 'Umbriae populi et praeter hos Nursini et Reatini et Amerinensi Sabini omnes ager milites polliciti'. aliique testes in hac re nobis adsunt.

⁹⁰⁾ cf. Beloch, Ital. Bund. p. 55—58. — In digerendis et diiudicandis titulis regionis sextae auxilium petivi a Bormanno Italiae mediae inscriptiones Latinas edituro, quem aestate anni 1884 Marburgi, quod est in Hassia, adii. is et tunc et postea, cum Vindobonam venisset, quae est eius liberalitas, assidua opera me adinovit. summo studio et iterato beneficio etiam I. B. Keune amicus mihi succurrit, qui Bormanno nunc est a manu. itaque titulorum infra scriptorum verba, quamquam inscriptiones ex antiquioribus collectionibus citabo neque quicquam adnotabo, saepissime Bormanni vel eius amicorum cura iam melius lecta afferam. — Pauca quaedam de locorum sitibus singulis capitibus mihi praemittenda sunt, quoniam corporis Berolinensis haec pars adhuc desideratur.

⁹¹⁾ rep. 'in un podere tre miglia e mezzo distante da Iesi lungo la via Clementina, che dalla città conduce al mare'.

Ameria

Ameria, acc. Lugnano in Teverina. — Plinius n. h. 3, 113.

α Brancatello (cod. Barb. 29, 73) hoc frustulum tituli adservavit: '[T.] Pet(tius) T. [f.] Clu. Amer[ia?]' . . . . .

β Gruter 1091, 7 'T. Attilio T. f. T. n. Clu. Adiatroni, omnibus honoribus functo, item curatori kal. Amerinorum -'. 1092, 7 'L. Casurio L. f. Clu. Speculatori, aed., III vir(o) i. d., cet. -'. Orelli 2211 'Sex. Ticiasceno Sex. f. Sex. nep. Sex. pron. Clu. Alviano, pontifici, cet., III vir(o) qq., III vir(o) i. d. II, cet. -'. 3949 = 4100 'T. Petronio T. f. T. n. Clu. Proculo, I/II vir(o) aed. p., III vir(o) i. d., cet. -'. Gruter 1100, 4 ' - Sex. Restianus Sex. f. Clu. Iustus, veter(amus) Aug(usti) et decurio -'. 1097, 1 III vir quidam dicitur . . . . . mars T. f. Clu. Proculus.

γ Gruter 1104, 16. 1138, 16. 32. e schedis C 11: ' - C. Masonio C. (f.) Clus. Lactio -', rep. inter Lugnano et Alviano et Alviano et Alviano C. (f.) Clustumina Lactio -', qui titulus unde Perusiam in museum advectus sit ignoratur.

δ sched. C 11 ' - L. Catio L. f. C. . . ustumina Romano, militi [c]ohor. X praetor. -'.

Pupinia ε sched. C 11. Pomptina α C 6, 3884 (coh. urb., m. f. a. 197) vs. 3, 31 'T. Oredius T. f. Pom. Sue(c)essus Amer(ia)'.

Arna

Clustumina

Civitella d'Arno, acc. Bastia. — Plinius n. h. 3, 113.

β Vermiglioli² p. 479 (cl. X n. 65), repertus 'B., fra Perugia ed Asisi' ' - (. .) Veicidio L. f. Clu. Crescenti, aed., II vir. i. d., q. reip. et aliment. Arnat. -'.

Asisium

Sergia

Assisi, acc. S. Maria degli angeli. — Plinius n. h. 3, 113. Beloch Asinatenses ante bellum civile in civitatem Romanam receptos esse suspicatur (Ital. Bund. p. 57, 165), quod e vetustorum titulorum fide (C 1, 1412. Fabr. 81) *marones* oppido praecerant.

α C 6, 3884 (Romae, coh. urban. a. 197—198) vs. 4, 31 'C. Rutilius C. f. Ser. Donatus Asis'. Muratori 800, 3 (A.) 'C. Aco L. f. Ser. Maternus Asisio, mil. coh. V pr. 7 Proculi -'.

β Muratori 469, 9. 671, 5. Gruter 463, 6.

γ Muratori 1723, 4. Not. sc. 1886, p. 206.

δ Kellermann, vigiles, n. 132.

Onfentina γ Vermiglioli p. 500 n. 106. ε Kellerm. vig. 6. Quirina γ sched. C 11. Stellatina α C 6, 3884 (coh. urban. a. 197—198) vs. 2, 50 'C. Narius C. f. Stel. Proculus Asis(io)', alio modo quod traditur ASIS explicari non posse videtur; nam de Liburnica 'Assis' vel 'Assis' (Ptol. 2, 16, 6; *Asseriam* dicunt Latini auctores) nemo opinor cogitabit.

Attidium

Onfentina

Attigio, acc. Fabriano. — Plinius n. h. 3, 113.

agros Attidiatium et Tuficanorum quoniam definire et separare nobis adhuc non contigit neque qui titulos in iis repertos publici iuris fecerunt satis operam dederunt ut qui Albacinae, qui Fabriani reperti sint discernent, titulos tribulium

una proferre malo quam parum certis argumentis dividere. in re praesenti hanc quaestionem mittere possum, cum una duarum civitatum fuisse videatur tribus. titulorum maiorem partem ad Tuficum pertinere apparet.

Camerinum

Camerino, acc. Cignano. — Plinius n. h. 3, 113. Camertes aequo foedere cum Romanis coniunctos fuisse Livius 28, 45, 20 ad a. 549 = 205 narrat, cf. res a. 444 = 310 gestas 9, 36 et quae de C. Marii studio et beneficiis in aliquos Camertes feruntur narrationes Cic. pro Balbo 46, 47, Plut. Mar. c. 28, Val. Max. 5, 2, 8 (idem de Pompeio patre Cicero pro Balbo 50 tradit).

huc non spectat⁹² Mowat, Mélanges Graux, p. 63 (Arelate) [A. 2 Anjuius [A. 2 f. Cojr. Camars, [X vir stl.] iud., trib. mil. [leg. . .], cet.], cum quo titulo cf. C 12, 3138. β Wilm. 2104 (a. 180—192) 'C. Veianio C. fil. Cor. Rufo, - - aedili, IIII vir(o) i. d., cet.' Effemeridi lett. di Roma 1820, 1, p. 120 '[C. Sa]trio C. f. C. n. [C]or. Barbaro, IIII vir(o) iur. dic., equo publ., patron. Camertes - -'. ε Doni 6, 19 'M. Maenio C. f. Cor. Agrippae L. Tusidio Campestri, hospiti divi Hadriani, cet., patrono municipi - -'.

Lemonia β Mur. 731, 1.

Carsulae

S. Damiani aedicula proxima est rudibus Carsulanis, acc. Quadrelli, Montecastrilli, S. Gemini, Cesi, Aequasparta, Casigliano, castrum Todinum, contrada detta la nova. — Plinius n. h. 3, 113.

z C 3, 1188 (Apuli) 'C. Atrius C. f. Crustumina Crescens Carsulis, mil. leg. XIII gen. - -'.

β iuvenum Capitolinorum gratulat. 1879 p. 29 n. 2 'T. Calvisio T. fil. [Cl]u. Vero, augur(i), quinq., IIII vir(o), cet., - -'. p. 30 n. 3 'L. Egnatio L. f. Clu. Victorino, IIII vir(o) i. d. quinq., cet., - -'. p. 30 n. 4 'C. Octavius C. f. Clu. Clemens, IIII vir; C. Octavius C. f. Clu. Rufus IIII vir'. Mur. 597, 3 = Clu. Clemens, IIII vir; C. Furius C. f. Clu. Tiro, ser. q., IIII vir quinq. 704, 4 = l. c. p. 29 adn. 5 'C. Furius C. f. Clu. Tiro, ser. q., IIII vir quinq. tert., pontif.; C. Furius C. f. Clu. Tiro f(i)lius, IIII vir quinq., cet., - -'. Gud. 98, 4 = l. c. p. 28 adn. 6 'C. Tifanius C. f. Clu. Cilo, pr. pil., quinq., augur . . . - -'. Donat. 245, 3.

γ iuvenum Capit. congrat. 1879, p. 29 adn. 10, 12, 13, 16. praeterea p. 31, n. 7 = C 1, p. 186 '[Ti . . .]lio Vibi f. Clu. patri, [. . .]lio Ti. f. Clu. fratri - - . . . lius Ti. f. Pup. Clemens, ser. XXVI [vir., trib. mil. a populo, II vir iure dicundo Carsulis, cet.]'. Mur. 763, 5 ('Casiliani' Manutii Vat. 5253 et Stefanucci, 'Spoleti' Smetius). 1264, 2. 1347, 10.

Pupinia β in titulo s. s. C 1, 186; fortasse in titulo a Ioh. Schuidtio (iuv. Cap. congr. p. 31 n. 6) edito (vs. 2) Pup(in)iae vestigia latent. Pupinia et Voltinia γ Mur. 1476, 4 = l. c. p. 29 adn. 15. Voltinia γ Mur. 1648, 16. 1661, 11.

Fanum Fortunae

Fano. — Plinius n. h. 3, 113. nomine ipso Romana origo indicatur.

⁹² Camartis nomen ad hominem, non ad patriam pertinet.

Cornelia

z C 5, 564 (Tergeste) 'L. Mussius Sal. f. Pol. Fano Fort. - -'. 931 (Aquilaie) 'C. Rufrenus C. f. Pol. Fano Fortunae, miles chor. VII praeto(riae) - -'. 6, 478 'L. Clarennius L. f. Pol. Fan. For. Verus, mil. cho. V pr.'. 3553 'L. Anchario Q. f. Pol. Proculo, Fano Fort., p. p. - -'. 3884 (coh. urb. a. 197—198) vs. 2, 34 'L. Utilius L. f. Poll. Sabinianus Fan. Fort. - -'. vs. 4, 10 'L. Tifernius L. f. Poll. Verus Fan. Fort.'. Brambach 210 (Xanten) ' . . . Pollia Crescens Fano Fortunae, veter. ex leg. XXI - -'.

β Or. 3890. Grut. 416, 8. Mur. 1098, 3.

γ in titulo Gruteriano 271, 5 (Iucundi Magl. 28, 34 f. 261^v).

Camilia Pisaurem patriam indicare videtur hominum: β Grut. 418, 1. δ Mur. 842, 6.

Forum Semproni

prope Fossombrone. — Plinius n. h. 3, 113. qua aetate a Romanis conditum sit, ignoratur.

β Maffei M. V. 362, 3 ' - - C. Marius Cn. f. Pol., II vir - -'.

ε Mur. 701, 4 ' - - L. Maesio L. f. Pol. Rufo, proc. Aug., cet. - -'.

Falerna γ Noël des Vergers, Lettre d'Ombrie et du Picenum p. 16 (bis). — Clustumina Wilm. 694 Pitinatis hominis fuisse opinor, v. Pitinum Mergens. Romulia δ (γ?) Colucci 7, 201.

Pollia

Fulginiae(-ium)

Foligno. — in oratione quam Cicero pro L. Vareno habuit Priscianus (7, 14, 70) haec se legisse dicit: 'C. Ancharius Rufus fuit e municipio Fulginate', item legit in eadem oratione 'in praefectura Fulginate'. Plinius n. h. 3, 113 inter oppida regionis sextae 'Fulginiates'; itin. Hieros. 613, 11 Wess. 'civitas Fulginis'; Appianus b. c. 5, 35 Φουλζινίων τὴν χωρίον, alia; quod Beloch (ital. Bund, p. 23) titulo Fulginate Wilm. 1599 nos edoceri putat, Foroflaminensium et Fulginiatum unam fuisse remp., erravisse videtur; sic enim v. 12 sqq. legendum est 'patrono civitat(ium) Forofla(miniensium), [F]ulginia(tium),⁹³ itemque Iguvinorum'.

β Mur. 672, 2 = 1047, 5 ' - - C. Anchario C. f. Cor. Vero, dec. Fulg., aed. E(oro)fl(am.), mil. coh. III pr. - -'.

Velina ε Wilm. 1148 (post a. 71) 'Cn. Domitio Ser. f. Vel. Afro Titio Marcello Curcio Lucano, cos., cet.', qui adoptione filius factus est Cn. Domiti Afri, cos. a. 39, Nemausus oriundi. — de P. Aelio P. f. Papir. Marcello (Wilm. 1599) v. ad 'Apulum' Daciae.

Hispellum

Spello, acc. Fiamenga. — Plinius n. h. 3, 113.

β C 11, 1937 (aliquot milia a Perugia sept. versus) ' - - L. Verseni L. f. Lem. Graniani, tri[b.] coh. XXXII volum[t.], trib. leg. XVI Fl. firm., II vir(i) Hispellatium, patrono municipi Arnat., cet.'. Grut. 351, 1 '[C.] Alfius C. f. Lem. Ruf(us), II vir quin[q.] col. lul. Hispelli et II vir quinq. in municipio suo Casini (cf. quae p. 17 ad hunc titulum exposui) 'C. Alfius C. f. Lem. Quadratus, VI v[ir] equo publico, in honore aed[ilitatis] est mortuus - -'. AEM 8, p. 84, 1 (Ratiariae)

⁹³ in lapide est FORO FLA · FVLGINIA³

'L. Vecilius C. f. Lemon. Modestus, e[qu]uo pub., de [qu]u[i]u[qu]ue dec(ur)is, VI vir, aed., II v[ir]i iure dic. colon. Hispel[ti]u[m], quacs[us]q[ue] II, augur (Ratiariae), cet.'. Zaccaria, stor. 10, p. 618 'T. Statius T. f. Lem., sev[er]'. sched. C 11 'Cn. Decimius Cn. f. Lem. Bibulus, evocatus leg. XIII, VI vir'. Mur. 750, 3 = Grut. 474, 6. Wilm. 2102.

γ Mur. 1455, 2. duae schedulae C 11.

δ Mur. 782, 6.

Oufentina γ Mur. 1653, 11. una schedula C 11. — Papiria ε H 5427 (post a. 74). — Pollia x Bramb. 1201 (Mognutiaci, ante a. 47) 'L. Nocellius T. f. Polia Hispelo, miles leg. XVI - 2⁹⁴'. — Stellatina γ Mur. 1621, 5.

Iguvium

Gubbio, acc. Costacciaro, Scheggia. — Caesar b. c. 1, 12. Plinius n. h. 3, 113. Iguvinos usque ad legem Iuliam de civitate sociis danda latam cum Romanis foedere coniunctos fuisse apparet e Ciceronis pro Balbo verbis 20, 47.

β Colucci 11, 236 'Cn. Disinius T. f. Clu., II vir'.

γ Colucci 11, 249 '- - Cn. Deci Sex. f. Clu. Pacti'. Fabretti 639, 332 = 677, 35 'Cn. Pisentius Cn. f. Clu. Capito, victumarius'. 641, 118 '- - C. Tidi Cn. f. Clu. Secundi'. not. d. scavi 1877, 243 '- - Cn. Fullonius T. f. Clu'.

Lemonia γ not. d. scavi 1877, p. 122 = Fabr. 711, 322.

Clustumina

Interamna Nahars

Terni, acc. Stroneone (cf. C 9, p. 451), S. Pietro de Perticara. — Plinius n. h. 3, 113. inter 'municipia Italiae splendidissima', quae Sullae iussu sub hasta venierunt, Florus 2, 9, 27 = 3, 21, 27 dicit.

α C 6, 221 (latere. vigilum a. 113) vs. 2, 9 'hor(rearius) leg(ionis?) C. Peturcius Cru. Pudens INTAN'.

β Mur. 681, 4 'L. Antronius L. f. Clu. Clausus, tr. mil., IIII vir i. d.'. Wilm. 2097 (a. 240) 'T. Fl. T. f. Clu. Isidoro, eq. Rom., patri duorum eq. pub., omnibus honorib[us] honeste functo, quinq. II, cet., patrono municipi Interamnat. Nort., Casuentinorum, Vandenatium - 2'. 2098 'T. Pignarius T. f. Clu. Natta, [p]ontif., IIII vir, pr. sacr., tr. mil., [T. Pignarius T. f. Clu. IIII vir, pr. sacr., pater'. Grut. 455, 4 'A. Pompeio A. f. Clu., q., patrono municipi Interamnat. Nahartis - 2'. Mur. 736, 6 'Sex. Pomponius C. f. Clu. Balbus, IIII vir i. d., cet.'. Mur. 695, 8 = 765, 8. Magalotti, Terni (Fuligno 1795) p. 49.

γ C 9, 4763^a. Mur. 1652, 2 (?). Donati p. 322, 8. 430, 13. 370, 5. Or. 3754. Magalotti p. 70. quinque schedae C 11.

Palatina Grut. 422, 7 v. Oericulum et Bleram.

Matilica

Matelica. — Plinius n. h. 3, 113.

β Wilm. 1598 (a. 117—138) 'C. Arrio C. f. Cor. Clementi, militi coh. IX pr., cet., II viro quinquenniali, patrono municipi, curatori reipublicae decur. et Aug. V[I] viri] municipales Matil'.

⁹⁴) Grotefend i. R. t. d. p. 59 et Mommsen EE 5, 226 de cognomine Hispelo potius quam de civitate cogitandum putant.

Cornelia

Mevania

Bevagna, acc. Massiccio, Montefalcione. — Plinius n. h. 3, 113.

iam oritur difficillima de huius oppidi tribu quaestio, quam ad finem perducere nequeo. tituli enim domestici omnes fere in Aemilia tribu consentiunt,

α Mur. 1736, 2 'T. Resio T. f. Aem., leg. pro pr.; locus sepulturae ipsi posterisq[ue] eius ob plurima erga suos municipales merita publice datus'.

β Mur. 1112, 4 = 677, 2 'L. Atatio Cn. f. Cn. n. L. pronepot(i) L. abnepoti Aem. Memori Aponio Firmo, cet., IIII viro iur. dic., IIII viro quinquenniali, pontifici, patrono municipi Mevanatium'. 699, 3 'T. Eleurius T. f. AEM - 2'. X vi[r]i?], C. Eleurius T. f. AEM - 2'.

γ Mur. 1636, 8 '[C.] Gargonius C.] f. Aem. Lenta'. sched. C 11 '... L. f. Aem.'. cod. Vat. 6040, f. 119' (?). addit his Keune quamquam dubitans frustum cod. Barb. 30, 92 f. 202 '[. . . Egnat]io [.] f. f. Aemil. [.] . . . .]tlenfo . . . .]f'.

tituli externi autem aut Clustuminam

C 6, 5, 1786* = Fabretti 9, 167 (in agro Tudertino rep.) 'C. Edusius Sex. f. Clu., natus Mevaniae, centurio legion. XXXX Augusti Caesaris et centurio classicus - 2'.

aut Fabiam

C 6, 3884 (coh. urb., m. f. a. 197) vs. 2, 42 'M. Cossutius M. f. Fab. Proculianus Mev'.

aut Oufentinam exhibent

C 6, 2382 b 4 (coh. praet., m. f. a. 176) 'sp. L. Bassemnius L. f. Off. Felix Mev'., b 16 (m. f. a. 178) 'Ti. Claudius Ti. f. Off. Victorin. Mev'.

Clustuminam quidem ita in homine Mevaniae nato explicare possumus, ut eum in Tudertinam civitatem et tribum receptum coniciamus; compendia vero MEV, MEVA, MEVI quod video non licet ad aliud oppidum conferre; Mevaniolam oppidum, quod ab iisdem tribus litteris incipit, in Stellatina fuisse consentaneum est, aliud vero oppidum cuius nominis idem sit initium ac Mevaniae equidem ignoro. possis quidem C 6, 2382 b 4 de Mediolanio cogitare, ut lapicidam MEVI pro MEDI errore scripsisse putes; at reliqua exempla non tolles.

Tromentina γ cod. Vat. 6040, f. 119'.

Mevaniola

Galeata. — Plinius n. h. 3, 113 'Mevanionenses'.

β H 7271 'M. Satellius Q. [f.] Stel. Marcellus, [pu]rpurarius, sexvi[r] - 2'. 5122 'Q. Velcema L. f. Stel. Proculo, decurioni Mevaniolae collegium c[on]tonario-rum m[un]icipiū M[ev]aniolae patrono - 2'.

Stellatina

Narnia

Narni, acc. S. Cassiano. — Nequinum oppidum a Romanis a. 455 = 299 captum est Latiniq[ue] iunius 'colonia eo adversus Umbros missa a flumine Narnia appellata' (Livius 10, 10, 5). anno 545 = 209 cives Romanis militiam detrectavisse (Liv. 27, 9), a. 555 = 199 novis colonis auctos esse constat.

α C 6, 3884 (coh. urban., m. f. a. 198) vs. 4, 5 'L. Acmilus L. f. Papi. Maximus Nar(na)'; sed etiam de Nar(bone) cogitari posse moneo.

β Wilm. 2096 (a. 56) 'Q. Laetilius Q.] f. Pal. Pietas, C. Vibius . . f. ?P]ap. Secundus, IIII vir(i) [quinq]uennales] - 2'.

Papiria (?)

accedit quod veri similis coniectura est, Nervam imperatorem qui Narnia oriundus fuit Papiriae tribulem fuisse et Sitifim quam ille condidit in Papiriam relatum esse.

Oericulum

Otricoli. — Livius 9, 41, 10: 'Otriculani sponsione in amicitiam accepti'.⁹⁵⁾ — Plinius n. h. 3, 114.

α scida C 11 (a. 202) 'Chamarcorei | L. Iulio L. f. Arn. Augurino, patrono civitatis, cet., omnibus honoribus et oneribus civitatis suae functo - -'.

γ scida C 11 'I. C. F. ARN'.

Palatina β Or. 3852. Amati sched. Vat. 9736 f. 44'. ε Marini Arval. p. 150 in duobus titulis. Galeria ε scheda C 11 'L. Aemilio L. f. Gal. Nasoni Fabullino, trib. lat. leg. XX Val. viet., III vir(o) capit(ali) - -'.

Arnensis

Pollia

Ostra

fere prope Monte Alboddo, acc. Belyedere. — Plinius n. h. 3, 114.

α C 6, 3884 (coh. urban., m. f. a. 197) vs. 1, 9 'L. Cocceius L. f. Pol. Clemens Ostra'.

β Mur. 738, 1 'Q. Precio Q. f. Pol. Proculo, equo publ., auguri, II viro designato - -'.

Velina sched. C 11 'C. Lepius C. f. Vel. - -'.

Pisaurum

Pesaro, acc. Candelarea. — eo deducti sunt coloni cives Romani anno 570 = 184 (Liv. 39, 44. Hieron. ad ol. 160, 2. Vell. 1, 15, 2).

α C 3, 2014 (Salonis, a. 42—68) 'L. Caesius L. f. Cam. Bassus domo Pisauri, vet. leg. VII C. p. f. - -'. 6, 2381 (coh. praetor., m. f. a. 154) a 1, 14 'Suito C. f. Ca[m.]⁹⁶⁾ Marcellinus Pisau(ro)'. 7, 188 (Lindl) '... Camilia Pisau(ro), mil(es) leg. I ...'. Wilm. 2112 'Zminthi — T. Caedio T. f. Cam. Atilio Crescenti, eq. p., patr(omo) col. et primario viro, q., II vir(o) et II vir(o) qq., cet., cives - - ob eximiam benignamq(ue) erga omnes cives suos adfectionem - -'.

β Mur. 671, 4. Fabr. 106, 252. 486, 165. Olivieri, marm. Pis. 22, 52.

γ Colucci 6, 283 bis. Mur. 1723, 9. 1740, 5. 1763, 5. tres schedae C 11.

Palatina β Grut. 440, 7 ∞ 440, 8. 440, 6. Or. 2545. γ Grut. 685, 7. Pomptina ε Wilm. 1215 (post a. 238). Sabatina β Fabr. 700, 211 (2, saec. II). Stellatina β Or. 2301. [P]ol(lia) aut [C]ol(lina) γ in inscriptione quadam incertae originis inter schedas C 11. Tromentina α Archivio storico per le Marche e per l'Umbria 1 (1884). p. 381.

Camilia

Pitinum Mergens

Acqualagna. — Plinius n. h. 3, 114: 'Pitulani cognomine Pisuertes et alii Mergentini'; Wilm. 694 'municipium Pitinum Mergens'; Or. 82 'municipium Pitinatum Pisaurensium'. — de Pitinis oppidis conferas quaeso

⁹⁵⁾ quae 30, 19, 10 ad a. 551 = 203 de Oericulo oppido traduntur, aut mendum continent aut ad aliud quoddam cognomine oppidum pertinent.

⁹⁶⁾ CAR traditur.

Clustumina

quae C. Müller ad Ptolem. 3, 1, 46 (Πίτων) exposuit. Mochi, sopra gli avanzi di antica città nel terr. di Cagli e di Acqualagna, 1876.

β Wilm. 694 (Fori Semproni) 'C. Hedio C. f. Clust. Vero, equo publ., cet., II vir., II vir. quinq., quaestori, patrono municipi (Fori Semproni), flaminī, item Pitino Mergente III vir. quinq., III vir. aedili, patrono municipi, pontifici - -'. hunc hominem Pitinatem potius quam Forosemproniensem putandum credo, quod Forum in Pollia censum esse videtur, et hoc quoque fortasse alicuius momenti est, quod cum Forosemproni non habitavisse litterae docent, quas II viri et decuriones huius municipii semel et iterum ad eum dederunt. Mur. 741, 6 = 1122, 4 'C. Saguro C. f. Clu. Prisco, pr. design., trib. pleb., cet., III vir(o) quinq., pontific(i), patron(o) municipi - -'. scheda C 11 'C. Marius C. f. Cl[u?] . . . .] aed., III vir i. d., III vir quinq.] - - C. Gellio C. f. Clu. Blaeso fratri - -'.

β Mur. 830, 3 'C. Ligustinio C. f. Clu. Diserto, (centurioni) leg. XX V. v. - -'.

Plestia (-tium?)

Oufentina

Pistia prope Colfiorito. — Plinius n. h. 3, 114 'Plestini'. Wilm. 2104 saec. II ex. 'resp. Plestinor(um)'.

β Colucci 11, 24 'C. Affipio C. f. Ouf. [Mart]ali, III vir(o), quaest. - -'. 11, 25 vs. 3 'L. liconio T. f. Ouf. VI vir . . . .'

Sarsina (Sassina)

Pupinia

Sarsina, acc. Monte Castello, Riversano, Romagnano. — a. 488 = 266 de Sassinatibus triumphum actum esse in fastis triumph. legitur. in sociorum catalogo, qui Romanos contra Hannibalem adjuverunt, enumerantur apud Polybium 2, 24, 7. — Plinius n. h. 3, 114.

α C 6, 2381 (cohort. praetor., m. f. a. 156) b 1, 23 '... f. Pup. Aper Sassin(a)'. 2769 '[C. A]rri(us?) C. f. Pup. M... tus Sassina, milis [coh. . .] pr. 7 Prudentis - -'. 2929 'L. Vellius Sex. f. Pup. Firmus domo Sassinas, miles coh. XIII [5] L. Vesi'.

β Bormann inser. antiq. Sass. (1874) n. 15. 16 (post a. 117). 14 (post a. 79). sched. C 11 'C. Sassinati C. f. Pup. Polycarpiano c[ollegii] c[entonariorum] m[unicipii] S[assinatis]'.

γ Bormann l. c. 6. 38. 55.

Palatina α C 6. 2382 (coh. praet., m. f. a. 177) b 25 'M. Badusius M. f. Pal. Marcian. Sasi'.

Sena Gallica

vide quae ad Senam (Saenam) reg. VII dicuntur.

Sentinum

Lemonia

Sentino, acc. Sassoferrato, Sta. Croce, Avellana, S. Pietro di Seorzano, Castello. — Plinius n. h. 3, 114.

α C 6, 2381 (lat. coh. praetor., m. f. a. 155) b 1, 18 '... s T. f. Lem. Fortunatus Sentino'.

β Or. 3861 'L. Sentinati L. f. Lem. Vero, III vir(o) quinq. iur. dic., ordo et pleps Sent. - -' ∞ Gud. 138, 8 'L. Sentinati L. f. Lem. Vero, III vir(o), quinq.

tamen Tudertibus senati consulto et populi iussu dat civitatem (= fr. 119 Peter). — Plinius n. h. 3, 113.

α C 6, 213 (a. 181) '- - 7 Q. Socconius Q. f. Cru. Primus Tuder - '. 2382 (coh. praet., a. 173) a 15 'T. Titius T. f. Cru. Placidus Tuder'. 2384 (coh. praet., a. 198) vs. 2, 9 'Q. Selus Q. f. Cl. Nundinus Tud.'. 3884 (coh. urban., a. 197) 5, 14 'C. Catianus C. f. C[lu]. C[lu]e[r] Tud.'. diplomatis n. 9 (a. 74) testis secundus 'L. Caunuti Luculli Clu. Tuder'. Mur. 872, 5 (St. Vito) 'M. Upius M. f. Clu. . . . rmus Tuder, mil. coh. XIII - ' = ¹⁰¹ Mur. 866, 5 (Casalaltae) '- - L. Verus P. f. Clu. firmus Tuder, mil(es) coh. X e[quitatus] - '.

β Mur. 1120, 3 ≡ Grut. 423, 1. 754, 1. accedunt alii domestici tituli.

γ Mur. 1246, 6. 1710, 3. et alii pauci tituli.

δ Gruter 558, 2.

Politia α Mur. 882, 3 (Pisauri) ' . . . . Pol., miles leg. VIII. veteran(us), oriundus Tuder, - '. Voltinia α C 6, 2559 '- - C. Attio C. f. Vol. Severo Tuder, mil(es) coh. V pr. 7 Ariti - '. Grut. 1032, 1 = 1099, 5 'T. Popilio T. f. Vol. Albino Tuder, praef. coh. I Alpinor., trib. leg. VII gem. fel., praef. alae I Tunerorum Fronton(ianae) vicani rici Martis Tudert. - '. Leōnij. Memorie storiche di Todi (1860) n. 80. 148. δ not. d. seavi 1885 p. 185.

Onfentina

Tuficum

Ficano, acc. Moseano, Albacina. — iam, quos ad 'Attidium' adnotare supersedi, Attidiates quoque titulos una cum Tuficanis proferam. — Plinius n. h. 3, 114.

β primum locum obtinent C. Caesi C. f. Onf. Silvestris p(rimi)p(ilaris), cet., patroni municipii (Tuficanorum credo) tituli quattuor Albacinae reperti (Bull. d. Inst. 1845, p. 131. 132), quem hominem in Sex. Aetri Perocis honorem verba ad decuriones fecisse memoria adest in titulo Fabriani exstante Wilm. 692^a = Bull. d. Inst. 1845, p. 137.¹⁰² — H 7173 (Albacinae) 'L. Cresio L. f. Onf. Proculo, IIII vir(o) - '. Or. 88 'L. Musetio L. f. Onf. Sabino, equo publico, patrono municip. Tufic. et municip. Attidiat(um) et Cuprens(um) Mont(anorum), pontif(ici), augur(i), IIII vir(o) iuri dicund(o) - ' ~ δ Maff. 364, 4. Doni 5, 172 (recte is testatur Albacinae, non Sentini stetisse hunc titulum) 'L. Tifauio L. f. Onf. Marcello, equo publ., IIII vir(o) iur. dic., patrono municipi - '. γ Mur. 1746, 7 (Albacinae) ~ (?) δ 854, 5 (Albacinae) ~ (?) 854, 6 (Attidi), et una scheda C 11 (Albacinae). δ Maff. 364, 4 (prope Albacinam). Wilm. 692 (Albacinae, a. 141).

Clustumina

Vettona

Bettona. — Plinius n. h. 3, 114.

α Vermiglioli p. 409 (Sestini) 'L. Tullio L. f. Clu. Vero, Vettonensi, eq. p., Laur. Lav., curat. r. p. S(estinorum), patrono SEX U, - '. β Vermiglioli p. 409 'A. Bacchius A. f. Clu., sev(ir) - '.

Stellatina

Urvinum Metaurense

Urbanates 'Metaurense' aliosque 'Hortenses' solus Plinius n. h. 3, 114 dividit. reliqui rerum scriptores et qui orbem terrarum descripserunt tituli-

¹⁰¹ est idem titulus neglegentius descriptus.

¹⁰² eiusdem hominis alius titulus accedit Orelli 4344 (Albacinae).

que (nisi laterculum EE 4, 888, 5 exceperis: vrv·mat; Mur. 253, 4 *Urvinat. Mat.*; C 6, 1507 *reip. Urvinatium Matauresiu[m]*; C 12, 3170 [*reip.*] *Urbinitis Mataurensis*; Bull. d. Inst. 1864, p. 246 vrv·HOR·) *Urbinites* nudos dicunt, cf. Paulum Diaconum p. 127 Müll., qui Urbinites in tertio municipiorum genere fuisse testatur, sc. eorum quae bello Marsico tandem confecto in civitatem Romanam adscripta sunt. veri simile igitur est Urbinites non ante saeculum ab u. c. septimum vel octavum divisos esse, ita ut iam in una eademque utrumque oppidum tribu suffragia ferret. Urbinum Hortense prope Collemancio, Mataurense ubi nunc est Urbino situm fuisse Nissen ostendit Bull. d. Inst. 1864, p. 241 sqq.

α C 5, 8283 (Aquileiae) 'L. Sallustius . . . | Ste. Urvino | mil. cho. VII pr.'. 6, 2617 '- - L. Sentidius Vercundus Stellatina Urvino'. 3884 (coh. urban., a. 197) vs. 1, 29 [t]ess. C. Aemilius C. f. Stel. Octavianus Urv.'. EE 4, 888 (Romae, laterc. mil.) vs. 5 ' . . . . f. Ste. Severus Urv. M[at.]. accedit fortasse C 6, 2381 (a. 154, coh. praet.) b 2, 5 'T. Flavius T. f. Stel. Cornelianus U[rvino]', quamquam etiam de V[en(evento)] cogitari potest.

β Or. 3445 (post a. 138). 3865. Grut. 392, 1 ~ (?) Wilm. 1459 (a. 185 - 192). 410, 7. Mur. 703, 4. Fabr. 9, 516. 519. rep. extra Urbinum, nunc est Pisauri. scheda C 11 'Sex. Abulenio L. f. Stel., centur. leg. XIX, X vir, aedil(is) et IIII vir i. d.'.

δ Rivista bolognese IV fasc. 1 p. 1.

Urvinum Hortense

Stellatina

Collemancio (Collemaggio). — Plinius nat. hist. 3, 114; Bull. d. Inst. 1864 p. 246.

β Henzen 5994, ubi sunt L. Calidius L. f. Stel. Nigrinus, IIII vir iur. dic., IIII vir quinq., cet. eiusque filii duo L. Calidius L. f. Stel. Nigrinus et L. Calidius L. f. Stellat. Quintianus. Vermiglioli p. 416, n. 13 (a. 223).

nel campo di Morelli, distante due miglia incirca da Montefiore: Marini Arv. p. 332 'T. Gemini L. f. Stel. Picae, centurion(is)'.

Torgiano: Vermiglioli 492, 86 'Sex. Turreno Sex. f. Lem.'.

Umbria patria indicari videtur in titulo Narbonensi C 12, 4448: 'C. Manlius C. f. Pap. Rufus Ueber, ex decuria licitorum viatorum, quae est col. I. P. N(arb.) M(art.) - '. in Papiria quidem Narnienses suffragia tulisse veri simile est.

Regio VII.

Haec regio Tuscis populis completa est, qui ultra Tiberim eisque Appenninum habitabant. Etrusci, qui totam fere Italiam septentrionalem mediamque atque Campaniam occupaverant, quique iam agebant, ut reliquas huius paeninsulae partes in suam dicionem redigerent, saeculo quinto a. u. c. et Gallis vehementissime infestantibus et Romanis Latinisque repellentibus inque vicem, ut hostium animos et vires infringerent, arma inferentibus,

aliisque praeterea causis opprimi et praecipitari coepti sunt; atque intra plus centum annos perfectum est, ut eorum periculosa et minime ferenda potentia subverteretur.

Romani¹⁰³⁾ postquam a. 358 = 396 Veios exciderunt et annis proximis Capuantes et Faliscos pacaverunt, in agro quem ex his ceperant quattuor tribus novas civium Romanorum constituerunt (a. 367 = 387) et duas Latini nominis colonias (a. 371 = 383) Sutrium atque Nepete constituerunt, quibus novi agri fines defenderentur. anno fere 396 = 358 Caerites Falisci Tarquinienses Romanorum opes, ut concuterent, summa vi contenderunt; sed tantum aberat, ut in hac re proficerent, ut Caerites (a. 403 = 351) altera agri parte multarentur ipsique inter cives sine suffragio reicerentur, mox Tarquinienses quoque et Falisci foedus cum Romanis Samnites contra Romanos quinto bellum quod demum exarserat Etruscis Samnites contra Romanos adiuvantibus (a. 443 = 311) brevi Fabi Rulliani victoriis praeclaris extinctum est. anno quidem 456 = 298 bellum renovatum est, sed Etrusci sociorum clade Sentinati exterriti facile pacati sunt. et si qui postea rebellaverunt, id quod in Faliscis a. 513 = 241 accidisse meminimus, haec bella male tentata sunt.

Ut vero agri publici Romani fines accurate describamus et Etruscorum uniuscuiusque populorum iura et foedera enarremus nobis adhuc non contigit. id quidem constat, inter annos 507 = 247 et 577 = 177 Alsium Fregenas Pyrgos Saturniam Graviscam Lunam colonias e. R. conditas esse;¹⁰⁴⁾ Tarquinien-simum Veientium fines et partes agri Caeritum (a. 401 = 353), Tarquinien-simum (a. 446 = 308), Volcentium (a. 474 = 280), Faliscorum (a. 513 = 241) populo Romano in possessionem datas esse; fora quoque Aureli Cassi Clodi Subertanum saeculis quinto et sexto constituta esse videntur atque praefecturae in Tusceis sitarum interdum fit mentio. de reliquis vero Etruriae rebus illorum temporum nihil comperimus.

Alsium

colonia e. R. eo deducta est a. 507 = 247 (Vell. 1, 14, 8, cf. Liv. 27, 38).

ε Bull. d. Inst. 1851, p. 172 = Garrucci syll. 1124 'M. Heremius M. f. Mac. Rufus, praef. Cap. Cum., q(u)estor'.

ε C 11, 3718 'P. Metilio P. f. Cla. Secundo Pontiano (?) eos. design. a. 123)] -', cuius memoria frequens est in titulis provinciae Africae, ad cuius exercitum ab imp. Hadriano legatus pro praetore missus est.

¹⁰³⁾ de Gallorum victoriis non est cur hoc loco dicam.

¹⁰⁴⁾ accedit fortasse Cosa Latinorum colonia a. 481 = 273 condita, si quidem in Etruscis deducta est; sed hoc ipsum equidem minime crediderim, quod Livius, qui in coloniis Latinis illis, quarum fidei a. 545 = 209 servatae memoriam tradidit, ut solet (27, 8, 7, 29, 15, 5, 36, 3, 6) situm ordinem fere sequatur, ab altero mari Pontianos Paestanos Cosanos inter oppida maris superni (Hadriam Firmum Ariminum) et mediterranea (Beneventum Aeserniam Spolegium Placentiam Cremonam) profert (27, 10, 7, 8).

Arretium

C 11, p. 336 sq. quod Plinius n. h. 3, 52 Arretinos Veteres et Fidentiores et Iulienses esse dicit, Bormann non ad res publicas tres locis inter se diversis constitutas pertinere putat, sed civium Arretinorum genera ita distincta esse. Arretini a. 444 = 310 legatos Romam miserunt pacem foedusque petitorios (Liv. 9, 37, 12; cf. Liv. 27, 24 ad a. 546 = 208; 28, 45 ad a. 549 = 205).

α C 3, 2678 = EE 4, 340 (Tragurii, a. 42—68) 'C. Vibius C. f. Pompt. Pude(n)s dom(o) Arret(io), a leg. VII C. p. f. -'. 3, 6418 (Burni, ante a. 42) 'A. Sentius A. f. Pom. Arret(io), vet. leg. XI -'. 6, 2381 (cohort. praet., a. 153) b 1, 16 '... na C. f. Pom. Clemens Arr.'; b 2, 9 (a. 156) 'd. d. Q. Laetinius Q. f. Pom. Firmus Ar.'; 2382 (coh. praet., a. 177) b 10 'M. Vetilius M. f. Pom. Pudens Arret.'; 19 (a. 178) 'M. Aelius M. f. Pom. Iustus Arret.'; 2475 'A. Setinius M. f. Pom. Maximus Arretio, mil. coh. II pr. 7 Vibi -'. 2478 '[L. Val]erius Q. f. Pom. Iustus Arretio, mil. coh. II pr. 7 Iuli -'. 2577 'Q. Gabinus Q. f. Pom. En... Arretio, mil. coh. V pr. 7 Severi -'. 2661 'M. Titius C. f. Pom. Verecundus, domo Arretio, milit. in coh. VII pr. - 7 Iuli -'. 10, 6123 (ad Formias) 'T. Flavii T. f. Pom. Servati Arretio'. 11, 2594 (Clusii) 'C. Umbricio L. f. Pomp. Celer, d(omo) Arretio, equiti coh. VIII pr. a Comini -'. EE 4, 887 (Romae, coh. praet., a. 142) 2, 16 'L. Gessius L. f. Pom. Clemens Arret(io)'. Brambach 336 (Coloniae Agrippinae) 'A. Titius C. f. Pom. Severus Arretio, 7 leg. VI -'. Orelli 3547 (Tiferni Tiberini) 'C. Annius C. f. Pom. Gallus, domo Arretio, (centurio) leg. IIII Scyth., et.' — Maecenatis illius Augusti clarissimi amici, quem 'ebur ex Etruria, lasar Arretinum' princeps iocans vocabat, in columbarii Romani quodam titulo sic videtur fieri mentio 'C. Maecenatis L. f. Pom(ptina)-' (Grut. p. 945, 10. Bormann progr. Marburg. 1883, p. 2 sq.). cf. C. Cilnius P. f. Pom. Paetinus C 6, 1376.

β 11, 1843. 1847 ('Pomptina'). 1848.

γ 11, 1851. 1859. 1870. 1879. 1864.

δ 11, 1834 (post a. 79). 1835 (post a. 44). 1837. 1838.

Palatina β 11, 1841. Quirina γ 11, 1871. Sabatina ε 11, 1836 consulis a. 261.

Blera

Plinius n. h. 3, 52. — altera Blera Apuliae suam rem p. non videtur habuisse.

α C 6, 221 (vigilum laterculus a. 113) vs. 2, 6 'lib(rarius) coh(ortis) C. Oecius Arn. Similis Bler(a)'. EE 4, 887 (Romae, coh. praet., a. 142) vs. 2, 21 'P]etronius T. f. Arn. Venerand(us) Bler(a)'.

Aniensis tituli Urbani C 6, 2608 'P. Fabricius P. f. Aniensis Sabinus Blere, mil. coh. VI pr. 7 Petroni -' num pro Arnensi lapicidae errore scripta sit, diiudicari non potest. Palatina β C 11, 3337 (post a. 138) C. Iuli C. f. Pal. Iuliani.¹⁰⁵⁾ Tromentina β Bull. d. Inst. 1864, p. 148 'C. Anteio C. f. Tro., patri, IIII vir(o) -'. Suburana C 11, 3351.

Caere

a. 401 = 353 civitatem sine suffragio accepit. quando ad suffragium pervenerit non constat, sed certe ad id ante bellum Marsicum pervenit (KT p. 58, not. 188).

¹⁰⁵⁾ cf. titulos Oericuli et Interanniae Nahartium repertos.

Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

de tribu non constat ex hisce titulis:
Garrucci 1905 'M. Laici L. f. Gal. (?)'.¹⁰⁶ Garrucci 1934 'L. Veturi M. f. Pop. (?)'.¹⁰⁷
C 11, 3615 = 3257 'T. Egnatio T. f. Vol. Rufo, q. a[e]d., dict., aed. Etrur[iae] - -'.

Capena

post variae fortunae bella Capenates anno 359 = 395 a Romanis devicti pacatique sunt (Liv. 5, 24, 3). post Gallici tumultus funestas caedes 'in civitatem accepti, qui Veientium Capenatiumque ac Faliscorum per ea bella transfugerant ad Romanos agerque his novis civibus assignatus' Livius 6, 4, 4 ad a. 365 = 389: idem Livius ad a. 367 = 387 haec enarrat (6, 5, 8): 'tribus quattuor ex novis civibus (eisdem potissimum quos 6, 4, 4 hic dictos esse putabimus) additae: Stellatina, Tromentina, Sabatina, Arniensis', quibuscum haec Festi (s. v. 'Stellatina' p. 343 Müller) comparanda sunt: 'Stellatina tribus dicta non a campo] eo, qui in Campania est, sed eo, qui [prope] abest ab urbe Capena, a quo Tusci profecti Stellatinum illum] campum appellaverunt'.¹⁰⁸ reliquorum Capenatium res publica quo tempore ad Romanam civitatem accesserit non constat: sed adsunt singularia quaedam, et municipi foederati nominis honor et praetores, quibus illud iam ante bellum Italicum exortum factum esse comprobetur. ad tribum ni fallor Stellatinam Capenates accesserunt.

γ Fabretti 644, 401 '(.) Tarquitius C. f. Stellatina) Bassus, (.) Tarquitius T. f. St., pater, - - (.) Tarquitius C. f. St., frater'. Ann. d. Inst. 1883, p. 257, vs. 1 '..... Q. f. Ste.....', sched. C 11, ined. ' - - L. Laecanius L. f. Stel. Saturninus - -'. Mur. 1318, 9 ' - - C. Canienus C. f. Ste. - -'.

Arniensis Sabatinae Tromentinae, quas praeter Stellatinam Livius l. c. dicit, in titulis domesticis mentio non fit, sed adsunt Aniensis γ sched. C 11, ined.; Lemonia γ bull. arch. comm. 1878, p. 270; Palatina γ—= Orrelli 3251, γ AEM. 9, p. 229, sched. C 11, ined., vs. 2?; Quirina β Wilmannus 2081, γ archiv. soc. Rom. di storia patria 1883, p. 494, not. 3.

Castrum Novum

C 11, p. 530. — Bormann quae sunt in periocha libri Liviani undecimi scripta ad a. 464 = 290 'coloniae deductae sunt Castrum, Sena, Hadria' de Castro Novo in Tuscis sito dictum esse putat, ob oppidorum a Livio 36, 3, 6 dictorum situs (cf. notam 104) satis certum esse videtur hoc Castrum Novum a. 563 = 191 inter alias colonias cum praetore de vacatione rei navalis certavisse.

γ C 1, 1341 = 11, 3584 ' - - M. Ligu[r]ius . . f. Ser. Rufus'. — de Volatinia cf. β 6, 951 s. s. pagina mea 63.

¹⁰⁶ sic Kaibel, GAL. Usener et Brizio. — iam video Bormannum ipsum (C 11, 3662) GAL. legisse.

¹⁰⁷ sic Garrucci, PO Klügmann, Keep, Brizio. — POHO Bormann (C 11, 3689), ita ut ei POLIO fuisse videatur.

¹⁰⁸ cf. titulum Soriani repertum C 11, 3040 anni 750/751, ubi sunt mag[ist]ri iter[um] [p]agi St[ell]atini.

Stellatina

Clusium

C 11, p. 371 sq. — Clusinos ante annum 205 = 549 cum Romanis foedere coniunctos fuisse e Livi verbis 28, 45 compertum habemus.¹⁰⁹

α C 6, 2500 ' - - L. Marius L. f. Arni. Clusio Pyrmus, mil. coh. III pr. 7 Caesili - -'. 2707 ' - - C. Frentinus C. [f.] Arniensis¹¹⁰ Crescens Clusi, [mil.] coh. VIII [pr. 3] Valenti[s]. 11, 2108 (Clusi) 'Q. Gavius Q. f. Arn. Clemens Clusio, evoc. Aug., a qu(a)estionibus'.

β C 11, 2124 (aetatis fere Augusti) ' . Venidius Q. f. Arn. Kalemus, [q(uac)stor] et aed[il]is).

γ C 11, 2138 (?), 2252, 2271, 2347, 2358 (?), 2382, 2394, 2403, 2405, 2424, 2489, 2510 (?),¹¹¹ 2516 (?).

δ 11, 2109 vs. 2 (?).

Quirina C 11, 2106 (saec. II ex.).

Arniensis

Cortona

C 11, p. 349. — Plinius nat. hist. 3, 52. Livius 9, 37, 12.

α C 6, 3642 'T. Vettius T. f. Ste. Seneca Cortona, mil. coh. XV 3 Titiaci - -'. 11, 1903 (valle di Pierle) 'M. Sertorius M. f. St[el. V]erecundus C[o]rtona, mil. coh. [I] pr. 7 Anni - -'.

β C 11, 1905.

Stellatina

Faesulae

C 11, p. 298 sq. prodigia ex Faesulis Romam relata sunt apud Obsequentem ad a. 658 = 96, 660 = 94, 662 = 92. cum Florentia quodammodo, certe in rebus sacris, coniuncta fuit inque eadem tribu atque illa censita est.

α C 6, 2484 'C. Avillius C. f. Sea. Severus Fe[s]sulis, mil. coh. III pr. 7 Paulini - -'. 10, 6097 (ad Formias) 'L. Naevius A. f. Scap. Clemens Faesulis, miles c[on]hortis IX praetoriae 3 Rulli Celeris - -'. Brambach 1075 (Moguntiaci, post a. 43) 'Aulus Baebius C. f. Scap. Clemes Faes., mil. leg. XXII - -'.

β C 11, 1548 'A. Faltemius C. f. Sea., sexvir - -'.

δ C 11, 1543 (Hadrianae fere aetatis) ≅ 1544 (bini Scaptiae tribules Gargenniae gentis; huius tertium quendam gentilem domo Florentia fuisse Bormann monet coll. 6, 2764).

Scaptia

Falerii

C 11, p. 465 sq. armis Romanis cum iterum iterumque devicta esset civitas Faliscorum, bello Punico primo confecto denuo (a. 513 = 241 vel 516 = 238) eos devictos et agri altera parte multatos esse traditum est. qua eos condicione Romani usque ad bellum Marsicum esse iusserint, nescimus. — ceterum cf. Hortam.

Horatia

¹⁰⁹ quod Plinius nat. hist. 3, 52 inter oppidanos regionis septimae et Clusinos novos et Clusinos veteres nominat, ad civium genera revocandum esse censet Bormann.

¹¹⁰ sic tradidit Winghius, minus bene igitur ab editoribus collectionis urbanarum inscriptionum Arniensis[i] scriptum est.

¹¹¹ vs. 2 'V[et]etis (= Vetti) Arnen[si]s'.

β sched. C 11, ined. (Rignani) 'C. Agernio C. f. Hor. Flavo, IIII vir(o) i. d., IIII vir(o) quinq. Faleris -'. 11, 3100 (post a. 102/3) 'C. Nummius Hor. V[er]us, proc. summaru[m]n(?) provinciae [. . . . .] D[acorum], cet., pontif[ici] sacr[ario] Iun[onis] Cu[r]ritis] - C. Nummius C. f. H[or.] . . . . .], patronus reip. -'. 3099 'T. Nummio T. f. Hor. Augustali, trib. mil. leg. V Maced., cet. C. Nummius Verus suo et . . . . .'. 3123 'C. Iulius C. f. Hor. Severus, cet., IIII vir aed., IIII vir i. d., IIII vir quinq. -'. 3125 'Q. Tullius Q. f. Horat. Cincius Priscus, pontifex sacrarius Iunonis Quiritis, patronus municipi -'. 3136.

γ C 11, 3176.

δ C 11, 3108 (post a. 117). 3109.

ε C 11, 3112 (alius in eodem titulo dicti hominis est Voltinia tribus).

Aniensis ε Don. 5, 229 = Mur. 739, 1 referenda videtur ad Alexandriam Augustam Troadis, ubi videsis; Fabia ε Wilm. 690 (post a. 194). Voltinia ε in titulo s. s. C 11, 3112.

Ferentinum

C 11, p. 454.

α C 6, 2778 'P. Lollio P. f. Stel. Pietati Ferentis, mil. coh. . . . . pr. . . . .'. β 11, 3008 vs. 1, 2 ' . . . . . i]o C. f. Stel. | . . . . . ae | cet. IIII vir(o) i. d. ter quinq. -'. 3013 ' . . . . . i]o C. f. Stel. Severo, [IIII] viro i. d. qp. II, cet. -'. β(?) 11, 2998 ' . . . . . eius C. f. Stel. Quadratus, L. A . . . . . rius L. f. Ste. Clemens -'. γ 11, 3032? 3036.

Romulia γ 11, 3038.

Stellatina

Seaptia

C 11, p. 306. a Romanis hoc oppidum conditum videtur, quod quodammodo in Faesularum (q. v.) locum succresceret.

α C 3, 414 (Smyrnae) traditur sic: 'chiaiscina scarp. ciop. mil. leg. XII fulmi. -', in quibus 'C. Prastina Scap. Flor., e. q. s.' subesse suspicatus est Mommsen. 2837 (Burni) 'P. Gavius P. f. Scapt. Bassus [Fl]o[rentia]¹¹²⁾ . . . . .'. 4463 a (Carnunti) 'Q. Cereonius Q. f. Scap. Celer Flo., m. l. X g[eminae] -'. 5, 925 (Aquileiae) 'M. Munatius M. f. Scap. Etruscus Florentinus -'. 7258 (Segusione) 'M. Virius . . . Seaptia Celer Florentinus, mil. cohort. XII praetoriae -'. 6, 217 (a. 182) 'Q. Tersina Q. f. Scap. Lupus Florentia, miles coh. XII urb. -'. 2531 ' . . . . . e]n]us A. f. Scap. Celer, domu Florentia, miles coh. IIII pr. -'. 2684 'Sex. Laelius Sex. f. Scap. Fuscus Florentia -', militavit in coh. IIII pr. -'. 2764 'C. Lausenna M. f. Scap. Proclus Florentia, mil. coh. VIII pr. 7 Magi . . . . .'. 2913 ' - Gran- 'Q. Gargemius L. f. Scap. Celer Florentia, mil. coh. XI pr. -'. 2921 'C. Petanius Seaptia Maecr Florentia, mil. coh. XII urb. c. (?) Eseru. -'. 2922 'L. tronius C. f. Scap. Iustus Florentia, mil. coh. XII urb. -'. 3884 (coh. urb., Pinario L. f. Seaptia Materno Florentia, mil. coh. XII urb. -'. 10, 1756 (Puteolis?) 'C. a. 198) (2, 3) 'L. Roscius L. f. Scapt. Rufus Flor.'. 11, 1599 (sub Florentia) ' . . Satrius Q. f. Scap. [Al]banus [Fl]or., mil. chor. I pr. (7) Martialis -'. 14, 2948 (Praeneste) 'L. Aufidius C. f. Scap. Celer Florentia, eques coh. IIII pr.

¹¹²⁾ PIO traditum est.

(centuria) Classic(i) -'. bull. dalm. 9 (1886) p. 178 n. 142 vs. 2—4 ' . . . . . [? P.] f. Sca. . . . . is Flor[entia] . . . . . | [? mil.] leg. XX . . . . .'. β C 11, 1600. 1609. 1616. 1617.

γ C 11, 1666. 1668. 1672.

δ C 11, 1596.

Romulia α C 6, 3464 (exstat in codice Marucell. A 196 manu Gorii scriptus ex litteris episcopi Firmani Bened. Varchi) ' - T. Flavius T. f. Rom. Felix Florentia, reter(amus) Aug(usti) n(ostri) T. Vespas(iani) -', cui num fides habenda sit Bormann prorsus ignorari dicit 11, p. 306.

Forum Clodi

Quirina

C 11, p. 502. apud Plinium in indicibus oppidorum ex Augustis depromptis 3, 52 praefectura Claudia Foroclodi legitur; item sunt in titulo C 11, 3310 a C. Clodi C. f. Vestalis, qui Augusto fere vivo pro consule erat cuiusque maiorum aliquem viam Claudiam sive Clodiam munivisse et in media via forum constituisse, hoc autem forum item ut praefecturam, cuius caput esset, ex eius nomine nominatum esse Bormann censet (l. c.) Claudienses ex praefectura Claudia urbana. in agro huius praefecturae Carcias sitas fuisse Bormanni quamquam non certa tamen probabilis coniectura est (C 11, p. 553), ita ut eius opinio Foroclodienses in Quirina suffragium tulisse sit quo commendetur.

β C 11, 3303 (Bracchiani, i. e. fere in Foro Clodi), quod decretum decurionum factum est a. 18 'Un. Accio Cn. f. Arn. Lutatio, T. Petillio P. f. Qui., II vir(is)'. 3770 (Carcis) 'C. Tarcontio C. f. Quir. Maximo - C. Tarcontius C. f. Qui. Maximo (sic) -'. γ C 11, 3303? 3036.

Gravisciae

Stellatina

Livius 40, 29 ad a. 573 = 181 colonia Gravisciae eo anno deducta est in agrum Etruscum, de Tarquiniensibus quondam captum. quina iugera data. triumpho deduxerunt C. Calpurnius Piso P. Claudius Pulcher C. Terentius Istra; cf. P. Claudi Pulchri elogium apud Wilmannsum n. 611 b ('coloniam deduxit Graviscam') et Velleium 1, 15, 2.

α C 6, 2928 'L. Coranus L. f. Ste. Valens, domo Graviscis, mil. coh. XIII urbanae 7 Paulli -'. β C 11, 3303? 3036.

Cl(audia?) in urbana inscriptione C 6, 3884 (coh. urb., a. 197) vs. 3, 6 'L. Fulonius L. f. Cl. Magnus Graviscis' nescio an cognomen quam tribum esse putari praestet.

Horta

Stellatina

C 11, p. 463. Hortam quodammodo cum Faleriis coniunctam fuisse ex titulo quodam Verecundensi potissimum intelleximus, ubi est Cn. Baebius Cn. f. [Stell. Cae]realis, municeps Ortanorum atque Faleri[ensium, V]erecundensium incola (C 8, n. 4249).

α C 6, 2380 (coh. praetor., a. 152) vs. 2, 9 'C. Arsellius C. f. Ste. Restutus Orta'. 8, 4194 (Verecundae) 'gen(ū) vici Aug. Cn. Baebius Cn. fil. Stell. Caecalis Ort., fl(amen) p(er)p(etuus) -'. β C 11, 3303? 3036.

Arnensis γ C 11, 3071.

Luca

C 11, p. 295 sq. ad hoc oppidum haec Livi pertinere videntur: 40, 43 (ad a. 573 = 181) '*Pisanis agrum pollicentibus, quo Latina colonia deducetur, gratiae ab senatu actae, triumviri creati ad eam rem Q. Fabius Buteo M. et P. Popillii Laenates*'.
 α C 3, 2911 (Iaderae, ante a. 10) '*C. Allio T. f. Fab. Luc(a), veter. leg. XX - -*'.
 6, 2382 (coh. praetor., a. 176) b 5 '*C. Enastellio C. f. Fab. Exoratus Luca*'. 3884 (cohort. urban., a. 197) vs. 3, 26 '*L. Venuleius L. f. Fab. Irenaeus Luca*'. 10, 6443 (Priverni) '*L. Firvius L. f. Fab. Postumus, d(omo) Luca, miles coh. XV urban(ae) 7 Arrunti, signifer - -*'. EE 4, 887 (Romae, cohort. praet., a. 142) vs. 2, 15 '*C. Menenius C. f. Fab. Priscus Luca*'. 2, 28 '*... Fab. Proculus Luca*'. Rhein. Jahrb. 66 (1879) p. 72 (Königshofen prope Argentoratum) '*C. Largennius C. (f.) Fab. Luc(a), mil. leg. II 7 Scaevae - -*'.
 Palatina γ C 11, 1539.

Lucus Feroniae

Plinius nat. hist. 3, 51. Strabo 5, 2, 9 C 226. hic Lucus, 'in agro Capenati' (Liv. 27, 4 ad a. 544 = 210) situs, quando ad suam rempublicam pervenerit, ignoratur.¹¹³⁾

α C 6, 2584 '*- - P. Octavio P. fil. Vol.¹¹⁴⁾ Marcellino Lucu Feroniae, veterano Augustorum, cet. - -*'. videndum igitur est, ne unus alterve titulorum ad Lucum Augusti, Galliae Narbonensis oppidum, enarratorum huc potius pertineat.

Luna

C 11, p. 259 sq. Livius ad a. 577 = 177 haec refert: '*et [L]una[m] colonia eodem anno duo milia civium Romanorum sunt deducta, triumviri deduxerunt P. Aelius M. Aemilius Lepidus Cn. Sicinius, quinquagena et singula iugera et semisses agri in singulos dati sunt, de Ligure is captus ager erat*' (41, 13), cf. 45, 13, 10 ad a. 586 = 168.

α C 6, 2381 (cohort. praet., a. 155) a 1, 20 '*... nius Q. f. Gal. Olympus Luna*'. a 2, 12 (a. 153) '*Sal. Baebius Sal. f. Gal. Iustus Luna*'. 2382 (id., a. 173) a 18 '*L. Valerius L. f. Gal. Tertius Luna*'. EE 4, 956 (Romae) '*P. Valerius T. f. Gal., Lunc(n)sis, - - militavit specul(ator) ann(is) IIII*'.
 β C 1, 1399 = 11, 1345 '*M. Minatio M. f. Gal. Sabello, duovir(o) iter(um)*'. 11, 1731, a. b. (a. 66).
 γ 11, 1362. 1373. 1403?

Palatina β (?) C 11, 1326. (Quirina ε 11, 1337 v. Leptim Magnam Africae).

Nepet

C 11, p. 481. anno 369 = 385 Nepet oppidum a Romanis denuo captum et paullo post (a. 371 = 383) colonis Latini iuris (Liv. 6, 21, 4, coll. Vell. 1, 14, 2) eo deductis adsignatum est: anno 545 = 209 eum aliis undecim

¹¹³⁾ Lucus Feroniae, qui III lapide a Tarracina erat (C 10, p. 624) nunquam sua re publica usus esse videtur.

¹¹⁴⁾ in Chisiano *Velina* legitur, reliqui vero testes in *Voltinia* consentiunt.

Fabia**Voltinia****Galeria****Stellatina (?)**

coloniis Latinis Romanis auxilia denegavit (Liv. 27, 9, 7) eiusque rei a. 530 = 204 poenas dedit (Liv. 29, 15). tribus utrum Stellatina an Pomptina an alia quaedam fuerit, certo diiudicari non potest.

Stellatina: β C 11, 3208 in edicti cuiusdam municipalis fine haec leguntur: *P. Aemilius M. f. Ste., - -, A. Camilius A. f. Ste. - -, Sex. Voltinius Sex. f. Ste. - -, C. Cassius C. f. Ste. - -*.

γ 11, 3235 '*- - A. Sicini A. f. Stel. Dextri - -*'.

Pomptina: β 11, 3217 vs. 2 '*Pom(ptina)? ...*', vs. 3 '*IIII vir. i. [d.] ...*' exstant. 3205 (saec. I) '*Q. Veturius Q. f. Pou. Persus, Lupercus Fabianus ex collegio Virtutis, trib. mil. II, praefectus fabrum - -*'. Horatia γ 11, 3209. Palatina β 3212.

Perusia

C 11, p. 352 sq. foedus Perusinos cum Romanis ante a. 538 = 216 pepigisse putemus necesse est (Liv. 23, 17, 11; cf. 28, 45, 18 ad a. 549 = 205).

α C 5, 918 (Aquileiae) '*Sex. Hostilius Sex. f. [T]ro.¹¹⁵⁾ Mausuetus Perusia, eq. coh. VIIII pr. 7 Pudendis - -*'. 6, 2596 '*C. Vitricio C. f. Tro. Maximo, d(omo) Perusia, mil. coh. V pr. - -*'.

β C 11, 1941 '*C. Betuo C. f. Tro. Ciloni Mianciano Valenti Antonio Celeri P. Ligurio Rufino Liguriano, aedili, II vir(o) quinq., cet. ∞ (?) Noel des Vergers 49. 1926 (a. 205) 'C. Vibio C. f. L. n. Tro. Gallo Proculiano, patrono Perusinorum, patrono et curatoris r. p. Vettonensium, indici de V dec., aedili, cet. - -*', patri imp. Vibi Treboniani Galli, avo imp. Vibi Galli Volusiani, quos Perusinos domo fuisse constat.

γ 11, 1994. 2044. 2055.

δ 11, 1919. 1938.

Lemonia δ 11, 1933. — 1937 ad Hispellates revocandus videtur.

Pisae

C 11, p. 272 sqq. Paulus Diaconus p. 127 M.

α C 6, 2530 '*Q. Cassius P. f. Gal. Valens Pisis, milit(avit) in coh. IIII pr(aetoria) ann(is) XVIII, evocatus an(nis) II - -*'. 2719 '*P. Rantifanus P. [f.] Gal. Cyrenicus Pisis, - - militavit - - in coh. VIIII pr. [s] Salvi B[l]as[t]i - -*'. 10, 5912 (Anagninae) '*C. Camullius C. f. Gal. Pisis, mil. coh. IIII pr. - -*'. (11, 1488 vs. 4 '*Gal. Pisis, cet.*', versus priores non possunt bene intellegi).

β C 11, 1441. β—γ 1449.

γ 11, 1440. 1462. 1524 a.

δ 11, 1524 (ante a. 9). 1436 b.

Fabia ε 11, 1437 Asculani civis esse videtur. — γ 1462. 1500.

Pistoriae

C 11, p. 298.

α Br. 1200 (Mogontiaci, ante Vespasianum) '*miles leg. XVI - - Sex. Lartidius Sex. f. Vel. Pistoris - -*'.

β C 11, 1541 '*L. Baebio P. f. Vel., IIII vir(o) i. d. Pistor(ius)*'.

Saena

C 11, p. 332 sq.

¹¹⁵⁾ PRO est in lapide pro TRO.

Tromentina**Galeria****Velina****Oufentina**

Saenam oppidum in Oufentina fuisse testantur tituli duo, alter Raeticus alter Britannicus. at utram ad Saenam pertineant, regionis sextae an septimae, non ita constat. viri docti ea re moti, quod Ptolemaeo 3, 1, 43 Σίζυζ hoc oppidum dicitur *Saena*que est in titulis s. s., recte de Etruriae oppido cogitare videntur. tribus Oufentinae vestigia, quae in domesticis titulis reperiuntur, omnia fere parum firma mihi videntur. sed iam miror Senae Gallicae, oppidi satis celebris, tribum nullo modo cognosci potuisse.

α C 3, 5538 (Iuvavi) 'Q. Munatius Q. f. Ouff. Lupus Saena, mil. coh. VIIII pr. 7 Ligusti -'. 7, 1345 (Hexham) '... Terentius ... f. Ouf. Firmus Saen(a), praef. castr. leg. VI v. p. f. -'.

γ C 11, 1815 '... C. Vibio C. f. Ouf. Clementi, equo publ. -'.
 δ 11, 1805 'C. [L.]uctilius L. f. OVI (sic traditum est in cod. Neapol., Ouf.) Bormann coniecit) Lupus, - mil. chor. IIII pr. ... -'. 1804 '... L. Laelio L. f. [O]u[f.] (sic Bormann coni., QVE Pecci legit, anonymus quidam QVI) Valenti, veter(ano) -'.

aliarum tribuum testes sunt tituli hi, quos ex parte Saenam ex aliis oppidis advectos esse Bormann putat: Arnensis δ 11, 1806. Fabia γ 1810. Quirina γ 1808 (a. b). Sabatina γ 1809. Sergia γ 1812 (?).

Saturnia

C 11, p. 419. Livius 39, 55 (ad a. 571 = 183) 'Saturnia, ait, colonia civium Romanorum in agrum Caletanum est deducta', v. Festum s. v. praefecturae p. 233 M.

β C 11, 2650 (a. 234?) 'C. Didio C. f. Sab. Silvestri, II viro [i. d.], cet., [VI] viri Aug(ustales) et plebs u[r]bana Saturn(ina) -'.

γ C 11, 2661 vs. 1. 2671 'M. Valeri Sp. f. Sab.'.

Surrina Nova

alii hoc oppidum, ubi nunc est Sorrina, fuisse conieciunt (C 11, p. 461), alii prope Viterbium ad aquas sulfureas, dictas 'il Bollicame' (ibid. p. 454). Bormann vero (l. c.) non diversum esse a Foro Subertano ante a. 543 = 211 con-dito (Liv. 26, 23, 5). ceterum unus tribulis inter *Sorrineses Novenses* adhuc inno-tuit idemque Palatinae tribus ε C 11, 3014 (Madonna della Quercia presso di Viterbo).

Sutrium

Velleius 1, 14, 2: 'post septem annos, cum Galli urbem ceperunt, Su-trium deducta colonia est', cf. Diodorum 14, 117 (ad a. 364 = 390?): sed fuit certe inter colonias Latinas, quas militiae a. 545 = 209 detrectatae poenas huisse scimus (Livius 27, 9, 29, 15). tribuum varietatem in testibus primoribus quomodo explicem nescio; sane miror in uno titulo tres rusticas ad Sutrinam originem referri, ut urbanam illam Palatinam mittam; erunt certe qui e lapicidae socordia et negligentia cum cetera tum haec in mar-more profecta esse vitia putent.

α C 6, 3884 (coh. urb., a. 197) vs. 3, 12 'cor. tr. A. Saenius A. f. Papir. Rosclus Sutri(o)'. EE 4, 887 (Romae, coh. praet., a. 141) vs. 2, 19 'M. Antonius M. f. Pap. Proculus Sutri(o)'.

Sabatina

Papiria

β Wilm. 2087 'M. Anteio M. f. Pap. Restituto, pr. iuv., aedili, cet. -'. Orelli 3807 'C. Lepidio C. f. Pap. Victori, II viro iure dic., cet. -'. C 11, 3267 '... Cassius [T. f.] Pa[p.] Aquila, ... Cassius M. f. Pap. ....'.

Aniensis α C 6, 3884, vs. 3, 29 (m. f. a. 197) 'C. Iulius C. f. Ann. Proclianus Sutri(o)'. Palatina α C 6, 3884, vs. 1, 27 (m. f. a. 197) 'M. Durnius M. f. Pal. ... en-tinus Sutri(o)'. Pollia α C 6, 3884, vs. 2, 2 (m. f. a. 198) 'L. Afranius L. f. Poll. Sc-datus Sutri(o)'. Velina β Grut. 481, 6 '... T. Valerio T. f. Vel. Victori, decurioni Sutri, II vir(o) i. d. iterum quinquennali, cet., -' (de Voturia C 11, 3257 cf. Caere).

Tarquini

Stellatina

Tarquinienses in sociorum numero habitos esse, ex iis quae Livius 26, 3, 12 ad a. 543 = 211 tradit, intellegimus. Beloch (italischer Bund p. 59. 60) eumque secutus Bormann (C 11, p. 510) anno 446 = 308, quo indutias in annos quadraginta Tarquiniensibus datas esse Diodorus (20, 44) et Livius (9, 41, 5) narrant, civitatem sine suffragio concessam esse putant. — C 11, p. 510 sq. 524.

α C 6, 2381 (coh. praetor., a. 156) a 1, 8 '... frius C. f. Ste. Proclus Tarqui(niis).

β Wilm. 1165 'P. Tullio Varronis fil. Stel. Varroni, cos., cet., praetori Etru-riac, quinquennali Tarquinis -', cuius filius L. Dasumius P. f. Stel. Tullius Tuscus, cos. a. inc., adest in altero titulo Tarquiniensi Wilm. 1188.¹¹⁶ — Henzen 7054 'L. Papirius L. f. Stel. Cognitus, pra(e)f. fabr., IIII vir iur. dic., -'. sched. C 11, ined. 'C. Pilius C. f. Ste. Rufus, IIII vir -'. Bull. d. Inst. 1873, p. 91 '... L. Sevi L. f. Stellatina Clementis, arispicis -', ex ordine arispicum LX, curator(s) arcae bis, IIII vir(i) iure dicundo, item aedili(s) -'.

γ schedae duae ineditae: 1. 'L. Colgio L. f. Stel. Silvino -'. 2. (β—δ?) (est quidem Centumcellis titulus hic adservatus, sed a Mommseno eum propter formam et propter tribum Tarquiniensem putari a Bormanno accepi) 'Sex. Vettius A. f. Ste. Rufus -'.

Arnensis γ C 11, 3845 (alla bandita de' Matarozzi prope Corneto). Lem[onia?] β (?) 3544 (rep. 4 milibus a Tolfa Cerveteri versus).

Tuscan

Stellatina (3)

C 11, p. 450.

β 11, 2958 '... L. Numisio [S]tella[t?] Proculo, IIII vir(o) i. d., qq. desig. -' et γ 2970 'L. Atinius P. (?) f. St[e.] An ...' utrum Tuscanae reperti an Tarqui-niis Tuscanam advecti sint compertum non habemus.

Vei

Tromentina

ex annalium scriptorum fide a. 358 = 396 Veios vi captos deletosque et Veiente agro publicum agrum Romanum auctum esse; postea a. 365 = 389 eos Veientes Capenates Faliscos, qui per bella proxima ad Romanos per-fugissent, in civitatem acceptos (Livius 6, 4, 4) atque biennio post ex iis

¹¹⁶ L. Dasumius Tullius Tuscus a Dasumio illo adoptatus esse creditur, cuius testa-mentum illud celebre anno 108 scriptum aetatem tulit (C 6, 10229); Tullii Tusei filius C 6, 1400 dici videtur: 'M. Dasumio L. f. Stellatina Tullio Varroni Lugudunenses'.

tribus quattuor novas factas, Stellatinam Tromentinam Sabatinam Arnensem (Livius 6, 5, 8). sed quo tempore reliqui Veientes ad rem p. suam quandoque ad civitatem Romanam pervenerint, non traditur. Veios oppidum non ante Augustum restitutum esse verisimile est (Bormann C 11, p. 556 sq.).

β Veientium decurionum euidam decreto (anni p. Chr. 26. Wilm. 2079) scribendo adfuerunt praeter duoviros et quaestores novem centumviri, quorum unus et pater et tribus adscribuntur 'P. Acuvius P. f. Tro.'. γ C 11, 3843.

δ Or. 3448 'M. Tarquitiu T. f. Tro. Saturnino, praef. coh. scutatae, primo pilo leg. XXII, cet.'. cuius statuam 'ex ruina templi Martis vexatam' medio fere tertio saeculo Cn. Caesius Athictus, qui erat adlectus inter centumviros, sua pecunia reficiendam et in publicum restituendam curavit.¹¹⁷⁾ idem Tarquitiu una cum filio a. 26 inter centumviros Veientes nomen subscripsisse videtur (Wilm. 2079).

Palatina γ Nibby viaggio 1, p. 59. — cf. Nepesinum C 11, n. 3212.

Vetulonia

Plinius nat. hist. 3, 52.

α C 6, 2382 (coh. praet., m. f. a. 173) a 16 'sp. C. Anneus C. f. Sca(p)t(ia) Firmus Vet(u)lo(nia)'. 2472 = 8112 'C. Papirius C. f. Scapti(a)¹¹⁸⁾ Pudenti Vet(ulonia), ex coh. [I]I pr. 7 Vibi - -', nisi 'vet(eranus) ex coh. II pr. 7 Vibi' legere praestat.

de Tromentina urbani tituli 221 (vs. 1. 7) cf. oppida incerta s. v. 'Vet. . . .'.¹¹⁷⁾

Visentium

C 11, p. 444 sq.

α C 6, 2381 (coh. praetor., a. 154) b 1, 6 'Q. Popilius Q. f. Sab. Faustus Visent(io)'.

β 11, 2910 'honori Visentium sacrum M. Minati M. f. Sab. Galli, II vir(i) i. d. quinq. - -' ≈ 2911. 2914 a 'L. Caesio L. f. Sab. Cestio Balbino, patri, II vir(o) quinq., L. Caesio L. f. Sab. Valenti, fratri. - - L. Cestio L. f. Sab. Balbino - -', L. Cestio Sab. L. f. Apro - -, L. Caesius L. f. Sab. Balbinus - -'.

Volaterrae

C 11, p. 324 sq. ante a. 549 = 205 Volaterrani cum Romanis foedus pepigerant (cf. Liv. 28, 45). L. Sullae legem de Volaterranis civitate adimenda non diu valuisse auctor est Cicero in oratione de domo 30, 79.

α C 3, 430 (Ephesi) 'L. Cavio Sab. Vesceuaniano, domo Volaterras - -'. 6, 215 'vex. (cohort. praetor.) L. Locer L. f. Sab. Constitutus Volaterra - -'. 2587 'A. Rufius A. f. Sab. Verus Volaterris, mil. coh. V pr. 7 Rutili - -'. 2683 'Sex. Ladi-nius Sex. f. Sab. Modestus Volaterras, mil. coh. VIII pr. 7 Veri, sp. Aug. - -'. 2939 'Sex. Pap[i]o Sex. [f.] Sa[b.]¹¹⁹⁾ Sever[o] Volaterris, mil. coh. XIII urb. 7 Rufi - -'.

β C 11, 1745. Notizie degli scavi 1884, p. 418.

γ 11, 1758.

¹¹⁷⁾ C 6, 221 p. 1. 7 (a. 113) legitur 'vex(illarius) in 7 Sex. Iulius Trom. Clemens Vet.'; VET. pro VEI. fabrilis errore sculptum esse Grottefend coniecit idque probavit Bormanno (C 11, p. 557).

¹¹⁸⁾ Scaptio traditum est.

¹¹⁹⁾ traditum est SEX PAPO SEX SAPI SEVERVS SOLATERRIS.

Scaptia

Sabatina

Sabatina

δ 11, 1741.

EE 1, 146 Volaterranum civem dici credibile non est.

Volei

Sabatina

C 11, p. 447. a Romanis a. 474 = 280 (fast. Cap. h. a.) devicti sunt inque eorum agro Cosa colonia deducta est a. 481 = 273 (Plinius n. h. 3, 51. Velleius 1, 14, 7).

β 11, 2930 'C. Septimius C. f. Sab., IIII vir i. d.'.

γ 11, 2939 a 'C. Lucretio C. f. Sab. Tettiano - -'. 2941 'C. Plotius C. f. Sab.'.

Quirina γ 11, 2934.

Volsinii

Pomptina

C 11, p. 423. Volsinienses Romanos a. 489 = 265, quamquam saepius cum illis acerrime conflixerant, ut sibi auxilium ferrent contra 'servos' quosdam suos, imploraverunt. oppido anno insequenti a Romanis diruto incolae in alio loco collocati sunt. prodigia e Volsiniis Romam relata esse scimus a. 650 = 104, 660 = 94, 661 = 93 (Iul. Obseq. c. 43. 51. 52).

α C 6, 2381 (cohort. praetor., a. 153) b 1, 27 'Pom. Firmus Volsin.'. 2382 (coh. praet., a. 178) b 14. 15 'L. Cusinius L. f. Pom. Legitimus Vols., Q. Viccius Q. f. Pom. Pudens Volsi.'. 2513 'A. Valerius A. [f.] Pom. Rufus] Volsinis, mil. coh. III pr. 7 Capitonis - -'. 2923 'A. Plotio Pom. Iusto Volsinis, mil. coh. XII urban. 7 Apulei Valentis - -'. 3884 (cohort. urban., m. f. a. 198) vs. 3, 19 'L. Vivennius L. f. Poment. Rufinus Vols.'.

β C 11, 2708. 2709. 2713.

γ C 11, 2757 (Florentiae adservatur; Orvietine repertus est?). 2776. 2803. 2816?? Leonij, Memorie storiche di Todi (1860) n. 200 (presso il castello del Doglio).

ε 11, 2697 a (saec. I inc.). 2698. 2704.

Arnensis γ 11, 2744.

Accedunt ex Etruria haec oppida recentia, quae in quarum civitatum antiquarum agris sita fuerint, non liquet:

Bomarzo (Polimartium). — C 11, p. 561.

Arnensis γ 11, 3045 'Q. Calpurnius C. f. Arn. - -'. 3050 'Q. Vibius Q. f. Arn. Rufus - -'.

Anguillara.

γ C 11, 3775 'M. Clodius Sp. f. Col. Rufus'.

In calce huius capituli addi liceat titulus urbanus C 6, 1828 'L. Tarquitiu L. f. Pom. Etrusco Sulpiciano, scribae quaestori. - -'; gentem Tarquitiam vere Etruscam origine esse constat, quamquam hic Etrusci nomine patriam indicari non extra dubium est.

Etruriae igitur civitates, de quarum re tribuaria nobis constat, divisas esse cognovimus per XIV tribus; ex his continuantur fere Stellatina et per

Capenates Ferentinos Hortanos Nepesinos et per Graviscanos Tarquinienses Tuscanenses, Sabatina per Saturnienses Visentinos Voleentes, Scaptia per Faesulanos et Florentinos, Galeria per Lunenses et Pisanos et regionis VIII Velleiates et regionis IX Genuates; Arnensis regnavisse videtur in eis agris, ubi fuerunt Polimartium sive quod aliud eius oppidi nomen fuit et regionis VI Oericulum.

Regio VIII.

(KT p. 76, n. b)

Iam perventum est ad septentrionales Italiae plagas, prius quam Romanorum Gallorum dominium. in quo numero Senones erant, quos a. 471 = 283 P. Cornelius Dolabella consul vicit; pars eorum caesa, pars patria expulsa est, ager vero in publicum populi Romani additus et civibus assignari coeptus. coloniae Senae Gallicae inde ducuntur origines, et C. Flaminium trib. pl. a. 522 = 232 legem de agro Picente et *Gallico*¹²⁰⁾ quamquam senatu et nobilitate adversantibus tulisse res notissima. itaque illos quoque Gallos, qui in libertate erant, metus incescit ne mox ipsorum praedia Romanis concedere cogerentur armaque cum his conferre parabant. sed ei qui in Italiam irruperant, Boii Insubres Gaesatae Taurisci, ingenti clade illa Telamonia prostrati sunt (a. 529); iam anno 530 Boii et Lingones, a. 531 Anares, anno proximo Insubres in deditionem venerunt. itaque omnis ager qui inter Apenninum et Alpes situs est tunc in Romanorum potestate erat praeter sociorum Cenomanorum Venetumque, praeterea Ligurum, qui nomini Romano infestos se praebebant. paucis annis post, cum Hannibalicum bellum nascebatur, Galli quoque, ut libertatem et agros reciperarent, Romanos summo ardore adorti sunt, sed Poenis devictis Boiorum et Insubrum impetus repressi et extincti sunt; Ligures vero ne tunc quidem pacati visi sunt.

Romani, ut agro Gallis adempto tuti fruerentur, vias straverunt, oppida munierunt, agros civibus Romanis et Latinis assignaverunt. tunc inter alias ductae sunt Flaminia via a. 534 Spoletio Ariminum, 606 Postumia via Genua Placentiam Cremonam Veronam ulteriusque, 622 Popillia via Arimino trans Padem Ostia, 645 Aemilia Volaterris Vada Sabatia Dertonam; coloniae civium Romanorum in his regionibus deductae sunt a. 571 Parma et Mutina,¹²¹⁾ a. 654 Eporedia et forsitan paullo ante Dertona; Latinorum autem coloniae exstiterunt a. 536 Cremona et Placentia, a. 565 Bononia, a. 573 Aquileia. praeterea, ut quae de singulis adsignationibus tradita sunt omittam, Romani municipia et fora quaedam in his partibus munierunt, de quorum origine

¹²⁰⁾ scilicet eo agro, qui eis Ariminum ultra Picenum situs erat, cf. Catonis ex originum libris verba apud Varronem de r. r. 1, 2, 7 = Peter, fragm. 43.

¹²¹⁾ sed Polybius iam sub initia belli Hannibalicis fuisse testis est *Μοτίον ἀποικίαν* *ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν* *Πομπηίων* (3, 40, 8).

praeter nomina nulla fere testimonia adsunt. sed quamquam magna et firma argumenta adhuc desiderantur, Polliae tribus frequentia cum nominibus illis Romanis arte coniuncta indicare videtur, quae pars agri ante Marsicum bellum a civibus Romanis occupata sit.¹²²⁾ in hac enim tribu censebantur ex coloniis Parmenses Mutinenses Eporedienses,¹²³⁾ ex foris ad vias publicas constitutis Forocornelienses Forofulvienses Forogermanienses, Forolepidenses (Lepidiregienses),¹²⁴⁾ ex reliquis oppidis Claternenses Faventini Fidentini (?) Hastenses Industrienses Pollentini Vardagatenses: Faventiam et Fidentiam ante bellum Marsicum habitatas fuisse pro explorato habemus, reliqua oppida quae dixi quando condita sint ignoratur. Polliam tribum in Gallicis oppidis omnis causa propagatam esse Bormann acute coniecit et probavit;¹²⁵⁾ idem factum videtur antea in Aesi colonia a. 507 (cf. p. 68), iisdem fere temporibus in Fano Fortunae et Foro Sempromi.

Reliqua Gallia cispadana et Latinum nomen ex transpadana una cum ceteris sociis Italicis in civitatem recepta sunt, Galliae transpadanae lege Pompeia Latium concessum est a. 665 = 89, lege Iulia a. 705 = 49 civitas optima. de qua re cum fusius alio loco disputaverim (KT p. 75—88), hoc loco satis habeo tribuum laterculos subicere:

a) oppida Latii veteris in Gallia cisalpina sita, quae bello Marsico in civitatem recepta sunt, quinque innotuerunt: Bononia in Lemonia censebatur, Placentia in Voturia, Cremona et Ariminum in Anienis, Aquileia in Velina.

b) in Gallia cispadana praeter Polliam, quae ante bellum sociorum sola in Gallia regnabat, et Pomptinam Dertonae, Lemoniam Bononiae, Voturiam Placentiae, Aniensem Arimini hae septem tribus sociis concessae sunt:

	in regione VIII	in regione IX
Arnensis	Brixello	—
Camilia	Ravennae	Albae Pompeiae (et Augustae Bagiennorum)
Falerina	—	Albintimilio
Galeria	Velleiae	Genuae ¹²⁶⁾
Maecia	—	Libarnae
Poblilia	—	Albingauno
Tromentina	—	Aquis Statiellis

c) in Gallia transpadana praeter Polliam et Aquileiae Velinam hae quindecim tribus regnabant:

¹²²⁾ KT p. 76, Beloch, Ital. Bund p. 67 sq., Bormann AEM 10, 1886, 227 sqq.

¹²³⁾ Dertonenses, de quorum iure nobis certum iudicium ferre non licet (cf. Velleius 1, 15, 4 *de Dertona ambigitur*), in Pomptinam tribum recepti sunt.

¹²⁴⁾ reliquorum fororum Galliae cisalpinae aut tribus ignoratur aut origines in tempora Marsico bello posteriora incidunt (Vibii et Iulii); Fori solius Brentanorum (reg. VI) alia tribus est, Pupiniim dico, id quod casu infelici ne meo tempore enarrare prohibitus sum; sed in auctario res repetetur.

¹²⁵⁾ I. c. p. 226.

¹²⁶⁾ continuus igitur in Galeria tribu ager erat Genuae Velleiae Lunae Pisarum.

	in regione X Cremonae (Lat.) Atriae	in regione XI Vercellarum — Novariae
Aniensis		
Camilia		
Clandia ¹²⁷⁾	Aceli, Albonae, Apsori, Beruae, Concordiae, Emonae, Iulii Car- nici, Nedini, Tarvisii, Varvarorum	
Fabia	Brixiae, Patavii	—
Lemonia	Parentii	—
Menenia	Feltriae, Vicetiae	
Oufentina	—	Comi, Mediolanii
Papiria	Belluni, Opitergii, Tridenti	Ticini
Poblilia	Veronae	—
Pupinia	Tergestis	Landis Pompeiae
Romulia	Atestis	—
Sabatina	Mantuae	—
Scaptia	Altini, Fori Iulii	Caburri (et Augustae Taurinorum)
Stellatina	—	Bergomi
Voturia	—	

Augustus, cum in Salassia Praetoriam condidisset coloniam, Sergiam addidit.

Ariminum

C 11, p. 76 sq. in Senonum agro Ariminum colonia Latina deducta est a. 486 (Vell. 1, 14, 6; Eutrop. 2, 16; Liv. epit. 15; Hieron. chron. ad ol. 123 p. 119 Schoene); in bello Romanorum cum Hannibale fideles manserunt (Liv. 27, 10). bello demum sociali peracto lege Iulia in civitatem recepta videtur: a. certe 676 (Plin. hist. nat. 10, 21, 50) et 685 (Cic. pro Caecina 35, 102) c. R. fuit.

α C 6, 2377 (coh. praet., a. 136) vs. 5 '... [L]artius L. f. Ani. Atrox Arim(ino)'. 2382 (mil. praet., a. 178) b 18 'lib. tr., C. Vacellius C. f. Ann. Iustian(us) Arimi(n)o'. 3884 (coh. urb., a. 198) vs. 4, 4 'P. Caesius P. f. Ann. Sabinius Arim(ino)'. 8, 2812 (Lambaesi) 'M. Aquilius M. f. Anies. Proculus Arimin(o). Arim(commentar. - -'. 11, 379 (A.) 'C. Faesellio C. f. An. Rufioni, eq(ue) pub(lico), L(au-renti) L(avinati), cur(atori) reip. Forodr(uentinorum), patr(ono) col(oniae) Arim(ini) itemq(ue) vicinorum vicorum VII et coll(egiorum) fabr(um) et cent(onariorum), optimo et rarissimo civi, quod liberalitates in patriam civesque a maioribus suis tributas exemplis suis superaverit - - vicani vici Dianensis' (≈ 11, 378 sub β). 421 (A., a. 115—117) 'M. Vettio M. f. Ani. Valenti, imp. Caesaris Nere(ac) Traiani opt. Aug. Ger. Dacici Part. II vir(i) quinq. praefecto), flamin(i), auguri, patrono coloniae vicani vici Aventin. optimo civi, patrono suo' (≈ 383. 395 sub ε). Mur. 525, 2 (Massae) 'C. Suriinus T. f. Ani. Seneca Arimini, mil. coh. VII volunt. - -'. β 11, 378 (a. 138—161). 392. 393. 403 (? litteris aetatis reip. liberae). 406. 409. 414 (α). 417 (post a. 54).

γ 11, 380. 404. 410. 477. 527.

δ 11, 396.

ε 11, 390 (a. 69/79) ≈ 391, quos titulos salinatores civitatis Menapiorum et salinatores civitatis Morinorum Lepidio Proculo Arimini utpote in eius patria

¹²⁷⁾ Claudiae ager continuus et in Liburnia et in ea parte Italiae quae ab oriente et meridie Histria terminabatur.

posuerunt. 395 (a. 66) ≈ 383 (hunc titulum M. Vettio Valenti provincia Britannia patrono posuit).

aliarum tribuum hi exstant testes:

Palatina α 11, 385 (post a. 98) 'L. Betutio L. f. Pal. Furiano, p. p. leg. I Ital. II viro quinq. II vir(o) i. d., cet., amantissimo patriae - -' ≈ 386 ≈ 387. β 11, 411 = Mur. 703, 8. 418 Clustumina β 11, 422 = Mur. 1081, 12 'C. Voluseno L. f. C[lu.]¹²⁸⁾ Iusto aedili, quaest. Sestini, decur. Arim. - -', qui homo Sestinas fuisse videtur. Lemonia β 11, 413 Bononiam vel Anconam respicit patriam. Quirina ε 11, 377.

Bononia

C 11, p. 132 sq. colonia Latina Bononia condita est post a. 565 = 189; cf. Velleius 1, 15, 2. Livius 37, 57, 7. — Paullus Diaconus p. 127 v. municipii (in tertio municipiorum genere).

α C 5, 904 (Aquilaie) 'M. Calventius T. f. Lem. Bon., mil. cho. VIII pr. - -'. 6, 2382 (mil. praet., a. 178) b 24 'C. Satrius C. f. Lem. Maximus Bon.'. 2465 'Q. Encius Q. f. Lem. Montanus Bononia, mil. coh. II pr. 7 Iuli Secundi - -'. 2687 'Q. Pomponius Q. f. Lemonia Bononia Fortunatus, m. coh. VIII pr. 7 Per-penne - -'. 2693 'M. Annus M. f. Lemo. Paulinus Bononia, mil. coh. IX pr. 7 Ulpian. - -'. 2727 'L. Vibius L. [f. L]emo[nia] Marcellus Bono[n.],¹²⁹⁾ mil.] in coh. IX pr. - -'. 2761 'T. Vemoni Lem. Agricola Bono., mil. coh. X pr. 7 Victorini - -'. 3438 'M. Tadius M. f. Lem. Tertius domo Bononiae, evocatus - -'. 3884 (coh. urb., m. f. a. 197) vs. 4, 27 'M. Domitius M. f. Lem. Getulicus Bon.' 11, 21 (Ravennae, post a. 42) 'T. Curtius T. f. Lem. Bon., vet. leg. VII C. p. f. - -'. Mommsen, inser. Helvet. 255 (Vindonissae, inter a. 71 et 103/107) 'L. Titinius L. f. Lemonia Victorinus Bono., mil. leg. XI C. p. f. - -'. Brambach 209 (Xanten) 'M. Caelio T. f. Lem. Bon., a leg. XIII - -'. [cecidit bello Variano - -; P. Caelius T. [f.] Lem., frater - -'. 1207 (Moguntiaci; a. 47—67) 'M. Val. M. f. Lem. Matto Bononiae, mil. leg. XXI rap. - -'. 1213 (ibid.; post a. 43) 'C. Mattheus C. f. Lemonia. Priscus Bono., mil. leg. XXII pr. - -'. Pais suppl. corp. inser. vol. 5, n. 180 = Archeografo Triestino 6 (1879/80), p. 238 (Aquilaie) 'C. Aninio ... Lem. Bono[n.], mil. leg. VIII [f. ?] - -'. Jahrb. f. Rheinl. 81 (1886) p. 233 (Coloniae Agrippinae) '... [An]relius A. f. [Le]m. Bon[onia], eques, [?] natus anno(rum) XLV, [mis]-sus ex leg. I - -'. Not. d. scavi 1885, p. 191 (Romae) 'C. Vesius C. f. Lem. Cordus, domo Bononia, miles coh. VIIII pr., beneficiarius praefecti - -'. — adde C 6, 2381 (praetor., miles f. a. 155) b 1, 19 '... f. Pol. Aper Bonon[ia]'. β 11, 711.

γ 11, 765. 770. 786. 809.

Maecia? α C 1, 1474 = 10, 7121 (Syracusa, servavit Iosephus Gaetanus) '[C]n. Octa-ri(us) A. f. M(a)rcia(?) Nic[ol]nor. Bononia (trad. BOLONAR), [pub]lic(amus) Vener(ei) Heruc(inae) pavimentum sedilia fecit - -'; adnotat Mommsen 'titulum cum propter sermonem vetustiores probabile sit scriptum non ante coloniam ab Augusto deductam Syracusa, iam mahi sic ut dedi constituere; corruptelae tamen eius generis sunt, ut de certa restitutione desperandum sit'. Pollia α C 6, 2381 (coh. praet., m. f. a. 155) b 1, 19 '... f. Pol. Aper Bono(nia)'. β 11, 740 a ('cum de inventione nihil traditum sit, propter Polliam Cavedoni et Bortolotti territorio Mutinensi vindicaverunt. nec tamen Mutina videtur habuisse sexviros. contra videtur esse posse territorii Claternensis' Bormann) 'Q. Titiasius

¹²⁸⁾ trad. CVL Rigazzianus, CVI Clementinus, ... Donius, CLV Fantaguzzi, COL ed. Mur.

¹²⁹⁾ trad. L · VIBIVS · L · L · TEMOMARCELLVS BONO.

Q. f. Pol. Vestalis, Q. Titiasius Q. l. Philemo, VI vir(i)'. Sabatina γ 11, 750 a (est B.; ubi repertus sit, ignoratur). Notizie degli scavi 1883 p. 124.

Brixellum

C 11, p. 183.

α C 6, 100 (a. 157) ' - - C. Iulius C. [f.] Arn. Africanus Brixello, optio equit. coh. VIII pr. 7 Iuli - '. EE 4, 887 (coh. praet., a. 141) vs. 2, 7 'C. Caesius C. f. Arn. Fortunatus Brix.'. Rhein. Jahrb. 78 (1884), p. 59. 136 (prope Coloniam Agrippinam; saec. I ex. vel II in.) ' - - M. Petronio L. f. Floce(u)lo, Arn(ensis) d(omo) Brixelli - '.
γ C 11, 1033 '[L. Babu]rio C. f. Arn. . . . . no, patri - - C. Baburius L. f. Arn. - '.

Aniensis: α 6, 2381 (coh. pr., m. f. a. 156) b 1, 24 ' . . . . Ani. Fortis Brixill(o)'.
Arrensis

Claternae

C 11, p. 128.

α EE 2, 352 = C 3, 6547 (Opunte Locrorum) ' - - T. Catoni T. f. Pol. Sabino Clat[ernis], evoc. Aug. - -, T. Κάτων T. υ. Πολ. [Σα]βίνω Κλατ[ερναι] ἑξουστ. Ἀρχεστ. - '.
Tromentina: γ C 11, 685 (Muratorio 'misit Dionysius Saneassanius; auctoritas tituli parva est' Bormann) ' - - C. Bellitii C. f. Trom. Felicissim(i) - '.

Faventia

C 11, p. 120 sq. Bormann Faventiam ante bellum Marsicum civitate optima usam esse inde effici putat, quod tribui Polliae adscripta sit, quam illis iam temporibus in Gallico agro regnavisse videri supra dixi.

α C 3, 2817 (Scardonis, ante Vespasianum) ' . Appinius Pol. Favent[i]a Quadratus, v. veteranorum leg. IIII Mac. - '. 6203 (Troesmi) 'T. Rascanus Fortunatus Pollia Faventia - '. 6, 2381 (coh. praetor., m. f. a. 155) a 2, 6 'd. d. L. Modius L. f. Pol. Felix Favent[ia]'. a 2, 13 (a. 153) 'evoc. L. Licinius L. f. Pol. Maximus Favent[ia]'. a 2, 17 (a. 154) 'C. Heremius C. f. Pol. Probus Faventia'. 8, 10605 = EE 5, 505 (saec. I in. vel med.) 'Q. Annacus Q. f. Pol. Balbus Faventinus, - - miles leg. V, donatus bis, II vir Thuburn[icae] - '. 11, 628 (= 3, dipl. 49 anni 216) 'C. Popilio C. f. Pol. Qu[ic]to Faventia'. scheda quaedam (suppl. C 3 (Carnunti) militis vet. leg. XV Ap. Pol. Favent[ia] esse videtur. EE 4, 888 (Romae, lat. mil.) vs. 6, 7 ' . . . . P. f. Pol. Proculus Fav[ent.], ... 1' f. Pol. Severus Favent[ia]. Bramb. 1381 (Gustavsburg) 'T. Iavennius C. f. [P]ol. Proculus Faventia, 7 leg. XXII pri[m.] - '.

β C 11, 632.

γ C 11, 640. 655 a. 661.

δ C 11, 629. 630.

Palatina γ 11, 650.

Fidentia

C 11, p. 202.

γ C 11, 1138 (aetatis reipublicae liberae esse posse titulum Bormann putat) 'T. Octavio T. f. Pol[itia(?)]' - '.

Pollia?**Forum Corneli**

C 11, p. 126.

α MII 257 (Vindonissae, inter a. 71 et 103/7) 'L. Vennat[i]o L. f. Pol. Maxim[o] d(omo) For(o) Cor(neli), mil. leg. XI [C.] p. f. - '. C 3, 2716 (Delminii, ante a. 42) 'Q. Oppius Q. f. Pol. Foro Corne[li], signifer leg. VII - '. Bull. comm. arch., ser. 3, 1886, n. 1655 '[. . .] Petronius P. f. Pol. [Te]rtius Foro Corneli. . . . praetoriae'. Bormann l. c. et Bohm (EE 5 p. 254) Forocornelienses cives et Polliae tribules putant eos, qui inter praetorianos militare coeperunt alter a. 156 C 6, 2381 a 3, 10 'L. Attius L. f. Poll. Verus Fo . . . . ' alter a. 154 ibid. b 1, 7 ' . . . Prubenna T. f. Pol. Marcellinus Foro'.

β C 11, 667 'C. Cardius C. f. Pol. Primus, magister hic (?), servit urbe Corneli'.

γ C 11, 677 vs. 3 et vs. 5 Pol(lia) tribus enuntiari videtur.

Pollia**Forum Livii**

C 11, p. 115. Stellatinae mentio fit in titulis duobus, quorum alter (C 11, 600) in Foroliviensi oppido ipso repertus est, alter (C 11, 624) prope castellum di Fiumana, quod aliquot milibus passuum Foro Livii meridiem versus distat; vicinarum civitatum quidem nullam in Stellatina fuisse scimus (proximi enim Stellatinae tribules Urbinum Mataurense incolebant), ita ut sit quo commendetur opinio eorum qui Forum Livii in Stellatina fuisse putant. verum iam praestat rem in dubio relinquere, praesertim cum neque de origine civitatis neque de eius agri finibus edocti simus.

β C 11, 624 ' - - C. Partisius C. f. Stel. Atinas, IIII vir quinquennalis, praefectus equitum, cet.'.

δ C 11, 600 'C. Castricius T. f. Calvus [trib. mil. leg. . . .] <benecolus> Stellatina <Agricola> cet. - '.

Clustumina β C 11, 623 'C. Baebius T. f. C[lu]m., tr. mil. leg. XX (?), praef. orae marit. Hispan[iae] citerioris bello Actiensi, [I]III vir iure d[ic]undo - ' Umbros sapit. Bononienses autem Lemonia γ C 11, 608 'L. Remmius M. f. Lem. Scaera - '.

Forum Popili

?

C 11, p. 111.

Aniensis ε C 11, 571 = 3, 4013 (Andautoniae) L. Fumisulani L. f. Vettoniani, qui anno nescio quoniam consul fuit et anno 85 (cf. C 3, dipl. 12) 'Pannoniam' rexit.

Mutina**Pollia**

C 11, p. 150 sq. Mutinam paullo ante bellum Hannibalicum coeptum Romani occupavisse videntur; a. 571 = 183 colonia civium Romanorum eo deducta est (Liv. 39, 55, 6).

α C 6, 9 ' - - missi honesta missione ex coh. III pr. 7 Gradivi Q. Rosinius Q. fil. Pol. Severus Mutina - '. 2381 (coh. praet., m. f. a. 153) a 2, 10 'P. Murtelius P. f. Pol. Marcellinus Mut.'. b 1, 21 (m. f. a. 155) ' . . . . f. Pol. Felix Mutin(a)'. 2492 ' - - T. Faesulanus Stator, mil. coh. III pr., Pollia Mutina - '. 2739 ' - - M. Ballonio M. f. Pol. Paulo Mutina, mil. coh. X pr. 7 Frontonis - '. 3884 (coh. urban., m. f. a. 197) vs. 1, 4 'C. Rubrius C. f. Poll. Ursus Mut(ina)'.

Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

10, 18 (vicino al porto Locrrese) '(.) Aticius T. f. Pol. Mutina, 7 l(egionis) XXX Classicæ¹³⁰ 11, 834 (sub M.) 'Q. Ambilius T. f. Pol. Tiro Mutin(a), miles cohort(is) VII praet(oriae) 7 Graecini -'. EE 4, 887 (Romae, coh. praet., a. 142) vs. 2, 25 '... T. f. Pol. Nepos Mutin(a)'. Pais suppl. C 5, n. 186 (Aquileiae) 'P. Maeneliu[s] St. f. Pol. Muti(na), miles chor. VI praet. -'. Brambach 88 (Noviomagi) 'L. Cornelius L. [f. P]oll. Cim[u] Mut., vet. ex leg. XX -'. 923 (Kleinwinterheim) 'P. Flavoleius P. f. Pol. Mutina Cordus, mil. leg. XVIII gem. -'.

β C 11, 856.

γ C 11, 946 (?). 949.

Tromentina γ 11, 927.

Parma

C 11, p. 188 sq. colonia e. R. facta est a. 571 = 183 (Liv. 39, 55).

α C 5, 905 (Aquileiae) 'L. Cassius C. f. Pol. Parm(a), mil(les) cho. XII -'. 6, 2382 (coh. praet., a. 178) b 21 'M. Aebutius M. f. Pol. Verus Parma'; b 30 (a. 179) 'C. Veturius C. f. Pol. Profuturus Parm(a)'. 2686 '... Q. Modio Q. f. Pollia (a. 179) 'C. Veturius C. f. Pol. Profuturus Parm(a)'. 3884 (coh. urb., a. 197 m. f.) 2, 35 Anomo Parma, mil. coh. VIII pr. 3 Neptis -'. 3884 (coh. urb., a. 197 m. f.) 2, 35 'M. Vibius M. f. Poll. Antipus Parm(a)'. EE 4, 887 (coh. praet., m. f. a. 142) 2, 14 'L. Fotidius L. f. Pol. Sabinus Parm(a)'.

β C 11, 1064.

γ C 11, 1121.

δ C 11, 1054.

Galeria C 11, 1132.

Placentia

C 11, p. 242 sq. 254. — anno 536 = 218 colonia nominis Latini in hoc oppidum deducta est testibus Aseonio in Pisonian. p. 3 (cf. Liv. epit. 20) et Polybio 3, 40, 5.

α C 3, 4502 (Carunnti) '... M. Vettius M. f. Veturia Sarns Placentia -'. 6, 2382 (militum praet., a. 177) b 12 'eq. M. C(ri)stianus M. f. Vol. Rest(it)utus Place'. 2471 'T. Nervius P. f. Vol.¹³¹ Tertius domo Placentia, mil. coh. II pr. [a] Servili -'. 2546 'Pri. Rutilius Vitalis Vol. Placentia, mil. coh. IIII pr. 7 Val[er]i -'. 3884 (coh. urban., a. 198) vs. 4, 30 'L. Pompeius L. f. Vet. Valerianus lentis -'. 3884 (coh. urban., a. 198) vs. 4, 30 'L. Antestius C. f. Vet. Plac., Plac.'. Bramb. 1197 (Moguntiaci, a. fere 9—47) 'L. Antestius C. f. Vet. Plac., mil. leg. XVI -'. 1204 (ibid., eiusdem aetatis) 'T. Vicinus T. f. Vol. Plac., mil. ex leg. XVI -'. 1516 (Aquis Mattiacis, saec. I ex.) 'L. Veturius Sp. f. Vol. Plac. Primus, veter. ex leg. XVIII gem. -'.

β C 11, 1224.

γ 11, 1241.

Collina γ C 11, 1314. Cornelia γ 11, 1263. Onfentinae testis β 11, 1230 (P.?) a Bormanno recte videtur ad Mediolanum referri.

Ravenna

C 11, p. 6. 70. 'Cn. Pompeius pater, Cicero (pro Balbo 50) ait, rebus Italico bello maximis gestis (a. 665 = 89) P. Caesium equitem Romanum,

¹³⁰) huius legionis tricesimae veteranos a Divo Augusto in Beneventanum agrum deductos esse Mommsen suo iure coniecit.

¹³¹) VOT Gruter a Castalione accepit, VOT Cittadinus tradidit.

Pollia

virum bonum, qui vixit, Ravennatem, foederato ex populo nomine civitate donavit?

α C 6, 215 (coh. praetor.) '... opt. C. Iulius C. f. Cam. Primitus Ravenna, fac(tus) centurio -'. 2382 (coh. praet., m. f. a. 178) b 22 'T. Flavius T. f. Cam. Licinianus Rave.'; b 32 (m. f. a. 179) 'Q. Lucilius Q. f. Cam. Presens Rave.' 2539 '... L. Licinio L. f. Cam. Iuliano Ravenna, mil. coh. IIII pr. -'. 2551 '... L. Vibidius L. f. Cam. Praesens Raven., 7 coh. IV [p]r. -'. 3884 (coh. urban., m. f. a. 197 et 198) 1, 32 'C. Clodius C. f. Cam. Saturninus Rav.'; 1, 37 'M. Cluvius M. f. Cam. Urbanus Rav.'; 2, 9 'M. Aurelius M. f. Cam. Iuvenis Rav.'; 3, 14 'L. Popirius L. f. Cam. Victor Raven.'; 3, 35 'C. Oscius C. f. Cam. Iulianus Rav.'; 3, 37 'C. Vatinius C. f. Cam. Extricatus Rav.'; 4, 22 'L. Vibidius L. f. Cam. Urbanus Rav.'. EE 4, 887 (Romae, coh. praet., m. f. a. 141) vs. 2, 22 '... vius T. f. Cam. Roscianus Raven.'.

β C 11, 19. 131. 132. 133. — 863 (Mutinae).

γ C 11, 139. 164. 232.

δ C 11, 22.

aliarum tribuum testes Ravennae ut in oppido satis celebri plures ad nostram memoriam servati sunt: Claudiae ε C 11, 14; Onfentinae γ 11, 149 (R.?) ; Palatinae β 11, 1 (R.?) ; Polliae ε 11, 13; Pupinae δ 11, 20; Quirinae 11, 239 'Q. Venerius Q. f. Quir. Fastus - Q. Venerius Q. f. Quir. Manlius Achaicus frater -', ubi potest esse, ut Achaici nomine origo Venerii alterius indicetur.

Regium Lepidum

Pollia

C 11, p. 173. propter ipsum nomen Lepidum hoc oppidum conditum sive constitutum esse putatur a M. Aemilio Lepido, a quo a. 567 = 187 via Aemilia Arimino Placentiam munita est.¹³²) quae res eo confirmari videtur Bormanno, quod nomen antea fuisse Forum Lepidi Festus indicat p. 270 ed. M. 'in Gallia cisalpina, ubi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur'.

α C 6, 212 (a. 181) '... C. Veturius C. f. Pol. Rufinus L(epido) R(egio) -'. 2382 (coh. praet., m. f. a. 179) b 28 'L. Metellius L. f. Pol. Valerianus Lep. Reg.'. 2615 'L. Satirius L. f. Pol. Tiro Lepido Regio, miles coh. VII pr. -', L. Satirius C. f. Pol. Clemens Lepido Regio, miles coh. VI pr. -'. Bull. dalm. 9, 1886 n. 40 (Roški de Slap = Varvariae) 'M. Fraxaninus Ser. f. Pol. domo Regio Lepido, veteranus leg. XI eques, cet. -'. conferendus est titulus mutilus ille in Callisti coemeterio repertus, in cuius vs. 3 Pollia Lepido scriptum est (C 6, 3653).

β C 11, 969. 972.

γ C 11, 990.

Veleia

Galeria

C 11, p. 204 sq.

α Bramb. 1183 (Moguntiaci) 'Cn. Masius T. f. Gal. Veleias, - - aquilifer) leg. XVIII gem. -'. Rhein. Jahrb. 72 (1882) p. 60 (prope Coloniam Agrippinam; ante a. fere 43) 'L. Baebius L. f. Gal. Veleias, vet. leg. XX [V. v.] - -'. a Plinio (nat. hist. 7, 163) ex tabulis publicis census, 'quem intra quadriennium Impera-

¹³²) addit I. c. Mommsen haec: 'nominis alterius, quod est Regium, nescio an causa fuerit regis Aegyptii tutela a Lepido administrata, cuius rei monumentum est etiam nunc inscriptus 'M. Lepidus, tutor reg.'.

β C 5, 7670. 7722. addendus videtur β 5, 7616 Pollentinus (?) nisi ad Albam revocandus est.

γ C 5, 7670. 7673. 7676. 7679. 7681. 7693. 7719. 7723. 7724. 7728 (add. p. 1091). 7731. 7732. 7734. 8962.

z C 5, 7667. Pais suppl. 977. 7160 (est Taurinis, sed suo iure I. F. Muratori Bagiennis reddidit titulum).

Poblilia z C 5, 7730 ad Album Ingannum haud scio an referenda sit. — utrum in titulo C 5, 7671 vs. 1 *Pa[p.]* vel *Pa[b.]* tribus an cognomen lateat, diiudicari nequit.

Bodincomagus

vide Industrium.

Dertona

C 5, p. 831 sq. — Mommsen mouet Dertonae origines sic ad viae Postumiae Placentia Genuam stratae munitionem (a. 606 = 148) recedere videri ut Bononiensem coloniam a. 565 = 189 deductam ad viam Aemiliam a. 567 = 187 factam, atque Velleium 1, 15, 4 in coloniarum laterculo inter colonias a. 631 = 123 et 636 = 118 deductas verba habere: *'de Dertona ambigitur'*.

z C 3, 2915 (Iaderae) *'L. Fadienus L. f. Pomp. Fuscus, dom(o) Dert(ona), vet., speculator -'*.¹³⁷ 4057 (Poetovione) *'C. Cornelius Pom(ptina) Dert(ona) Verus, vet. leg. II adi. deduct(us) c(oloniam) Ulp(ian) T(rai)anum P(octovionem) missio(n)e agr(aria?) altera, cet.'* 5, 7375 (originis incertae; fuit olim Mediolani, ad Dertonenses adscivit Mommsen) *'C. Metilio C. fil. Pomp. Marcellino, eq. R. eq. p., iudici ex V dec. inter selectos, II vir qq., flam. divi Traiani, patrono collegiorum omnium, patrono coloniae Foro Iuli Tricensim, cet., civi abstinentissimo coll. fabr. Dert. patrono -'* 6, 221 (vigilum coh. a. 113) vs. 1, 10 *'(beneficiarius) trib(uni) L. Postumius Pom. Maxim(us) Dert.'* 2377 (praetor. coh., a. 136) vs. 4 *'[M. V]alerius M. f. Pom. Apronianus Dert.'* 2466 *'- - L. Enni L. f. Pomptina Optato Dertona, trib. Scaptia,*¹³⁸ *veteranus ex coh. II pr. o Rufi -'* 2970 *'- - C. Calvius C. f. Pom. Sabinus Dertona, mil. coh. III vig. o Rufi -'* MIH suppl. 1, 37 (Vindonissae, a. 9—68) *'C. Allius C. f. Pom. Oriens domo Dert(ona), 7 leg. XIII gem.'* Westd. Corresp. 5, 1886, p. 205 n. 143 (Moguntiaci, a. fere 43—71) *'C. Faltovius C. f. Pom. Secundus Dertona, mil. leg. XXII pr. -'*

γ C 5, 7378 (D.). 7445 (Bassignanae). 7448 (Quargnenti?)

Drips(. . .)

situs huius oppidi nobis adhuc non innotuit; C 5, 4484 patronus quidam *civitatum Vardagatensium et Dripsinatium* dicitur; praeterea domus *Drips* . . . et in militum titulis Urbanis C 6, 2379 (6, 43). EE 4, 887 (1, 4) et in Pompeiano lapide 10, 1079 invenitur.

Collina z C 10, 1079 (add. p. 1009) ex Scafatensi agro (?) *'L. Vottonius L. f. Col. Saturninus Drips.'*

Forum Fulvi Valentia

C 5, p. 840. eo tempore, quo via Postumia inter Placentiam et Genuam strata est (a. 606 = 148), hoc Forum conditum esse videtur.

¹³⁷) huius frater signifer erat in *'leg. X[I]/III g.'*

¹³⁸) scil. in hac tribu, antequam Dertonae civis factus est, census est.

Pollia

Pomptina

z Bramb. 1170 (Moguntiaci) *' . . . . Pollia Valentia, mile(s) leg. IIII Mac. -'* 1171 (ibid.) *'P. Urvinus P. f. Pol. For(o) Fulvi, speculator leg. XIII -'* MIH 269 (Zurzach) *' . . . Augiacus . . f. Pollia Super [Val]entia,*¹³⁹ *miles [leg.] XI C. p. f. -'* tribun Polliam forsitan enuntiet titulus quoque unus domesticus γ C 5, 7443 *'M. Vibio Q. f. P[ol.], v[et]er. leg. IX Hispaniensis - - Sal. Vibio M. f. P[ol.], filio'* γ C 5, 7445. 7448 ad Dertonam rettuli.

Genua

C 5, p. 885.

z C 6, 2867 *'- - M. Cattio M. f. Secundo Galer. Genua, mil. chor. X urb. 7 Nigri -'*

Galeria

Hasta

C 5, p. 857.

z C 3, 4455 (Carnunti) *'C. Arruntius C. f. Polli(a) Assta Primus, veteranus leg. XV Apol. -'* 5, 7559 (H.) *'C. [T]illius M. f. Pol. Vital(is) Ast(a), vetera-*
[n]us, cet. -' 6, 2506 *'- - M. Septilio P. f. Pol. Nepoti Hasta, mil. coh. III pr. 7 Gradivi -'* 2905 *'L. Caelio L. f. Pol. Clementi Hasta, mil. coh. XII urb. 7 Iuli -'* Bramb. 989 (Moguntiaci, ante a. 43) *'C. Cornelius C. f. Pol. As[t(a)], mil. leg. XIV gem. -'* 1166 (ibid., a. 43—71) *'C. Valerius L. f. Poll. Tertius Hasta, mil. leg. IIII Mac. -'* 473 (Bonnae, a. 9—71) *'M. Cominius L. f. Pol. Assta, miles leg. I -'*

β C 5, 7566. 7567. — accedunt, ni fallor, C 5, 7456. 7462.

γ C 5, 7577. 8960. Pais, suppl. 971.

Palatina β C 5, 7565. Camiliani γ 5, 7571 et 7588 ad vicinam Albani Pompeiani, Tromentinam 5, 7570 ad Aquas Statiellas referendam puto.

Industria

Pollia

C 5, p. 845. e Plinii verbis 3, 122 et e titulis evincitur Industriam vetusto nomine *Bodincomagum* appellatam esse.

z C 6, 2613 *'P. Ovinconius P. f. Pol. Ingenuos, domo Bodincomagus, mili-*
(tari) coh. VI pr. 7 Audasi -' AEM 10, 1886, 236 (Poetovione) *'L. Antonius L. (f.) Pol. Modestus Industria, vet. leg. XIII gem. . . . .'*

β C 5, 7468 *'- - L. Pompei L. f. Pol. Heremiani, eq. Rom. eq. pub., q. arr. p. et alim., aedil., II viro, curatori kalendarior(um) rei p. collegium pastophorum Industriensium patrono -'* 7481 *'M. Minio A. f. Pol., de decem paternis primo pro*¹⁴⁰ *praef. eq., II vir. quinq. -'*

γ C 5, 7491. 7466.

β z C 5, 7478.

z Industria titulum eum venisse conicit Promis, qui nunc est Taurinis C 5, 7159.

Palatina β C 5, 7485 ≡ 7486 (I.?). Papiria γ 5, 7484.

Libarna

Maccia

C 5, p. 838.

¹³⁹) *[Poll]entia* Mommsen EE 5, p. 221

¹⁴⁰) quid subsit non intellegitur.

β C 5, 7425 (a. 97—98) 'Q. Attio T. f. Maec. Prisco, aed., II vir. quinq., flam. Aug., cet.'. 7430 'C. Catio L. f. Maec. Martiali, scribae - -'.

Pollentia

C 5, p. 866. 868.

α C 6, 2439 'T. Monianus L. f. Pol. Seneca, dom(o) Pollent(ia), eques coh. I pr. - -'. 7, 156 (Viroconii) 'C. Mannius C. f. Pol. Secundus Pollen(tia), mil. leg. XX, cet.'. Bramb. 1180 (Moguntiaci) 'Q. Luccius Q. f. Pollia Faustus Polentia, mil. leg. XIII gem. Mar. vie. - -'. 1188 (ibid., ante a. 43) 'L. Statius L. f. Poli(a) Pole(ntia), miles leg. XIII gem. - -'. adest etiam homo Reate oriundus, qui Polliam tribum sibi vindicat utpote nimirum civi Pollentino facto: C 5, 7619 (P.) 'T. Titius Felix Reatinus, tribu Pollia - -'. in titulo eo, qui in Fuente en Callada conventus Asturici repertus est C 2, 2629 'C. Pelusius (aut Pelceius aut Pelucius) C. f. | Pop. Polent.' utrum Pol[.] Polent(ia) an Pol[m.] Pol[.]ent(ia) intellegendum sit an aliud nescio quid subsit ignoro.

β C 5, 7600 (est Albae, propter tribum Pollentinam credit Mommsen). 7678. 7655. γ C 5, 7594. 7620. 7621, add. p. 1091. 7630. 7635. 7656. 7659. 7660. 7662.

Camiliam β 5, 7616 (testes viderunt sive vidisse se aiunt Pollentiae aut Albae aut Augustae Taurinorum) Albae aut Augustae Bagiennorum reddamns necesse est. Fabia γ 5, 7648. Quirina β (?) 5, 7651 qua tribu cives multos Romanos Alpium Maritimarum Pollentinorum finibus proximarum receptos esse constat. Palatina β 5, 7642.

Vada Sabatia

C 5, p. 892. Vada suam rem publicam habuisse Mommsen inde colligere sibi videtur, quod Vadis 5 n. 7775 titulus hominis senatorii positus est et quod n. 7779 tribus Camilia dicitur. haec equidem testimonia parum certa puto,¹⁴¹⁾ quibus nisi Vadensium civitatem aliquam sui iuris fuisse credamus. tribus testis unus Camiliae apparuit, quae eadem est vicinorum oppidorum Augustae Bagiennorum et Albae Pompeiae.

γ C 5, 7779 '- - L. Nemanus Cam. Severus - -'.

Vardagate

de finibus agri cum non constet, titulos 5 n. 7456 (Torsei) et 7462 (Cunici) ad Hastam vicinam, n. 7466 (Vesolani) ad Industriam rettuli. — C 5, p. 842.

α C 14, 223 (Ostiae) 'L. Pedanio Sp. f. Pol. Felic[i], domo Vardacate, militavit - -'. Bramb. 1189 (Moguntiaci, ante a. 43) 'T. Quintius T. f. Pollia Vardacate, mil. leg. XIII gem. - -'.

γ C 5, 7451 '- - Sex. Suafcius Sex. f. Pol. Celer, - - C. Suafcius Sex. f. Pol. Fuscus - -'.

Accedunt tituli, qui in vallibus Bormidarum et Belbi (quae in cuius oppidi pertica sitae fuerint, ignoratur C 5, p. 853) reperti sunt, omnes Camiliae aut Tromentinae

¹⁴¹⁾ neque enim innotuit cuius iussu titulus C 5, 7775 scriptus sit.

testes, ut de uno Papiriae debilissimo 5, 7533 (Fori nell'Alessandrino), in quo plura me offendunt, quam ut in explicando eo morer. Camiliam (Monesiglii: γ 5, 7551. 7552; Castini γ 5, 7550; Spigni β 5, 7544. δ 5, 7543) Albenses aut Bagiennos olet, Tromentina (Spigni γ 5, 7546. Canelli 7540) Aquas Statiellas.

ubi nunc est Chieri, Romana aetate fuisse videtur *Correa* (sive *Carreo*) quod *Potentia cognominatur* (Plinius nat. hist. 3, 49), testes Polliae γ C 5, 7502 et Quirinae γ 7501 innotuerunt.

de titulo 5, 7537 (alle Tesolle fini di Rocchetta Palafina) v. s. 'Comelio'.

Regio X.

(KT p. 80—88. 91—107.¹⁴²⁾

Acelum

C 5, p. 198. KT p. 91.

α Bramb. 947 (Bretzenheim, ante Claudium imp.) 'M. Petronius M. f. Cla. Acele, mil. leg. XIII ge(m.) - -'.

β C 5, 8808 'C. Coelio . . . . | Clau(dia tribu?) . . . . | Taur . . . . | III vir . . . . | praef. i . . . . | cet.'.

Fabia ad Patavium spectare videtur: α C 5, 2090 (Villa di S. Maria) '- - C. Velle-nius Fabia Maximus, veteranus, ex militia (nempe in patriam) reversus - -'; γ 2106 (Fonte) '- - Velleius T. f. Fab. - -'. Papiria 2089 cf. sub 'Opitergio'.

Albona

C 3, p. 390.

β C 3, 3047 '- - Ti. Gavillius C. f. Claud. Lambicus, aed., II vir - -'. 3054 'Sex. Gavillio Sex. f. Cla. Germa, aed., II vir(o) - -'. 3055 'P. Gavillio Sex. f.

¹⁴²⁾ antiquae cuiusdam Italiae descriptionis formam a Plinio servatam longe a solitis recedere Italiaeque fines ad Iadestinum sinum aliquando positos esse l. c. ex Plinii fide demonstravi. haec solus quod scio Heisterbergk (Name und Begriff des ius Italicum, 1885, p. 76 sqq.) impugnavit. sed vir ille doctus quamquam alia multa ibidem egregie et caute tractavit, in hac re falsa opinione deceptus esse videtur. inde enim eius argumentatio oritur, quod provincias ante totam Italiam pacatam Romano imperio addi coeptas et iisdem quibus Italiam consiliis administratas esse dicit itaque, ut Italiae agri provinciales dominio ex iure Quiritium et immunitate (hoc autem ius Italicum dictum est) situ ipso superarent, fieri potuisse negat. neque haec beneficia Italiae post bellum sociorum data esse neque igitur oppida illa inter Arsiam et Iadestinum sinum olim inter Italica habita esse recte a me sumi. at, ut brevis fiam: in Italia et in provinciis eadem prorsus genera oppidorum fuisse ante septimum saeculum finitum supra fidem dicitur neque iure Heisterbergk τὸν τῆς Ἰταλίας νόμον, cuius meminit Cassius Dio (48, 12, 5), contempsit neque causam eorum, qui aut inter belli Marsiei fere certamina aut antea ius Italicum natum esse existimant, labefactavit. ceterum Italicos originis et laudis et studiorum communionem maturo cognovisse neque dissimulavisse qui haec studia exercent sciunt, ita ut mirer virum illum doctum Italiae res incolas agros provincialibus opposita credere nos vetare. — restat ut aliud vestigium descriptionis illius Italiae aperiatur, quod repperi apud Plinium nat. hist. 3, 38; sunt enim ibidem inter Italiae incolas 'Veneti Carni Iapudes Histri Liburni'.

Cla. Prisco, aedili, II vir(o) patri - - *M. Gavilius P. f. Cla. Maximus, aed., II vir, f(ilius)*.
 γ 3, 3059 = EE 4, 399 'Sex. Ceionius Voltinensis f. Cla. Lescus (?) - -'.
 3060 *L. Ce[il]onius L. lib. Cla. Priamus* - -'.
 ♂ 3, 3052 (ante a. 42) - - *L. Veratius L. f. Cla. Otho, mil. [l]eg. XI* - -'.

Altinum

C 5, p. 205.
 α C 6, 2726 ' - - *Q. Vennonio Q. f. Scaptia Valenti Altino, mil. coh. VIIII*
pr. 7 Charitoniani - -'. 3884 (cohort. urb., a. 197) vs. 4, 26 'P. Arrius P. f. Scap. Sabinus Altin(o)'.
 β 3, 2914 (Iaderae, fere ante a. 68) 'T. Elvio Sea. Marino, IIII vir(o) Altini' - -'. 5, 2166 'L. Acilius P. f. Sea., decurio' - -'.
 γ Not. d. scavi 1887 p. 129 ' - - *C. Sippi C. f. Sea. Prisci*.
 Claudia β 5, 722 (?). Fabia ε 2163. (γ 2210?) Papiria α C 6, 2733 'Ti. Aurelius A. f. Pap. Clemens domo Altini, miles coh. X pr. 7 Antisti' - -'. γ 5, 2145. Tromentina γ 2236, quem Dalmatae hominis memoriam servare recte fortasse dicit Mommsen. Voltinia β 2162.

Apsoros

C 3, p. 399.
 γ C 3, 3140 'C. Hostilio C. f. Cla. Celeri' - -'.

Aquileia

C 5, p. 83 sq. — eo a. 573 = 181 colonia Latina deducta est (Liv. 40, 34, 2; Vell. 1, 15, 2). lege Iulia (a. 664 = 90) civitate Romana donata esse videtur.
 α C 3, 4351 (Neuhäusel) 'M. Fuficio M. fil. Vel. Marcello Aquil., [p.] leg. I adi. p. f. - -'. 5217 (Celeiae) ' - - Antonius Firmus (?) c[on]sulario? Vel. Aquileia - -'. 5, 742 (in agro Aq. prope Belinam) ' - - *L. Cornelius L. fil. Vell. Secundinus Aquil.*, evoc. Aug. n., - -'. 875 (Aq., a. 105) 'C. Minicio C. fil. Vel. Italo, IIII viro i. d., cet., praefecto amonae, praefecto Aegypti, flammio divi Claudi - -' quem Aquileiae civem esse decreti decurionum infra scripti vs. 6 ostendit. 903 (A.) 'A. Caesilio A. f. Vel. Acastio, p. p., IIII viro iure dic., q. q., reip. suae amantissimo - -'. 6, 2380 (cohort. praetor., a. 152) vs. 1, 8 'vic(timarius?) T. Flavius T. f. Vel. Pudens Aquil.'. 2381 (praet. coh., a. 173) a 20 'eque(s) M. Valerius M. f. Vel. Valeria-Aquil.'. 2382 (praet. coh., a. 173) a 20 'eque(s) M. Valerius M. f. Vel. Valeria-Aquil.'. (a. 175) a 32 'tab. P. Aelius P. f. Vel. Potentius Aquil.'. 2397 (praet. coh.) vs. 8 'M. Acilius M. f. Vel. Marcellus Aquil.'. 2426 = 4883 'L. Caesernius L. f. Vel. Proculus Aquileia, veteranus Aug. ex. coh. I pr. 7 Romuli' - -'. 7, 560 (Hunni) ' - - m. marius velli a longius aquis hanc | posuit. v. s. l. m.¹⁴³ 10, 6229 (prope Fundos) 'P. Bruttius P. f. Vel. Gratus domo Aquileia, 7 cohort. I praet., [primus] p[ri]m[us] leg. XIII' - -'.

¹⁴³ sic legit Camden; Bainbrigg haec: 'mari[us] s velli[us] long[us] us . . .'. Horsley male pro *aquis* tradito *eques* proposuit, melius Hübner *Velli[us] Aquil[us]* et Mommsen *aquil[us]* [i]fer[us] S[ile]jan[o] posuit v. s. l. m.

Scaptia

Claudia

Velina

β C 5, 888, 953, 973, 1012, 8306.
 γ 5, 1242, 1354, 8348, 8463, 8454. AEM 6, p. 80.

Aniensis ♂ C 5, 902. Camilia ♂ AEM 6, 79. Claudia γ C 5, 1189 (Concordiam olet). Fabia ββ AEM 4, 81. γ C 5, 8360. ♂ 917. Falerna γ Pais 333. Lemonia γ C 5, 1315. Palatina β C 5, 749. Pais 169; cf. C 3, 4788 (Viruni). γ 5, 1000, 1090. ♂ 921. ε 867. Papiria ε 874 (?). Poblilia ♂ 891. Pollia β Mittheil. der Centralcomm. 1880, 83. ♂ C 5, 948. AEM 9, 248 (s. II). Pomptina β 738. Quirina β 1442 (?). 1277 = 8293 (?). Romulia¹⁴⁴ γ (♂, coll. cognomine *Actiaco*) 890. ♂ 930. Sergia ε 877 (a. 124). Stellatina γ 1300. Tromentina γ 1107. ♂ 921. Voltinia ♂ 912. Voturia ♂ 936 ∞ 937.

Ateste

C 3, p. 240, cf. 236.

α C 3, 217 (in Cypro apud Policastrum) 'Q. Firmius C. f. Rom. Ates., 7 leg. III Galliae'. 2835 (Burni, ante Claudium) 'T. Cominius C. f. R[om]ilia Ateste, miles leg. XI' - -'. 5, 1029 (Belignae prope Aquileiam) 'M. Fabius L. f. [R]om.¹⁴⁵ Atest. . . .'. 2476 (A.) 'Q. Licinius L. f. Rom. Ateste, vet. leg. XV Apollinaris' - -'. 2501 (A.) 'M. Billienus M. f. Rom. Actiacus, legione XI, proelio navali facto in coloniam deductus, ab ordine decurio allec[tus] . . . .'. 2785 (Patavi) ' - - C. Cluentius C. f. Romul. Proculus Ateste, aedilis, II vir, cet. - -'. 6, 2429 (Romae) 'L. Cassius L. f. Rom. Niger domo Atestae, miles coh. I pr. - -'. 2585 'M. Propetius M. f. Rom. Firmus Ateste, mil. coh. V pr. - -'. 3736 ' - - [L. V]ibullius M. f. [R]om. Felix Atest[is], ev[oc]oc. Aug. exerc[itu] armaturar. - -'. 3884 (in coh. urb. laterculo, a. 198) vs. 3, 18 'P. Acilius P. f. Rom. Cinnamus Atest(e)'. Bramb. 932 (Hechtsheim) ' - - A[t]inius Septimi f. Romilia Ateste, mil. leg. XXII' - -'.

β 5, 2522, 2524, 2860 (A.?). addendus videtur 2395 (lapis nunc Ferrariae adservatur).

γ 5, 2478, 2538, 2553, 2560, 2561, 2569, 2580, 2586, 2592, 2597, 2609, 2613, 2620, 2628, 2646, 2648, 2651, 2653, 2655, 2666, 2678, 2712, 2713, 2724, 2725, 2731, 8832, Pais 512.¹⁴⁶ 522, 523, 526, 536, 543, 545, 552, 553, 556. Not. scav. 1884, p. 269, quibus titulis addendi videntur hi: 2464 (Lendinariae) et 2466 (Badiae).

♂ militum qui fortasse post Actiacum proelium Ateste deducti sunt, satis multi supersunt tituli, quos iam enumerabo

legionis IIII Macedonicae : Pais 514.

legionis V	: C 5, 2508.	coh. praet.	: C 5, 2832.
	2510, 2519(?).	coh. I praet.	: 2505.
legionis V urb.	: 2514, 2515.	coh. V praet.	: 2511 = Pais 500.
legionis VIII	: 2507.	coh. VII praet.	: 2517 (et pater eius militis).
legionis XI	: 2512, 2839.		
legionis XII	: 2502, 2520.	coh. X praet.	: 2496.
legionis XIII	: 2497.	coh. XI praet.	: 2513.
legionis XVIII	: 2499.	coh. II	: 2506.

restat ut titulorum duorum *Actiacorum* 890 (qui est Aquileiae repertus) et 2389 ('ad Lendinaram rettulit Alessius' Mommsen) mentionem faciam.

¹⁴⁴ Atestinae eam originis indicem esse putaverim.

¹⁴⁵ Bertoli DOM tradidit, quod sane ferri potest; ROM coniecit Mommsen. Beretta has litteras emisit.

¹⁴⁶ conferendus cum hoc titulo C 5, 4090^b (infra sub 'Betriaco' citatus).

α C 6, 2382 (praet. cohort., a. 171?) 'M. Valerius M. f. Cla. Sabinius IVLO'.¹⁵²⁾

β 5, 1842 ' - - M. Voluminus M. f. Cla. Urbanus, dec. col. lul. Kar., II vir. i. d. - -'. 1838 (a. 41—54) 'C. Baebio P. f. Cla. Attico, II vir(o) i. [d.], priuopit. leg. V Macedonic., cet., civitas Saevatum et Laiancorua'.

γ 5, 1840 'M. Inventius M. f. Cla. Oclatus, vet. coh. VIII praet. - -'.

Aniensis C 5, 8651 (titulus pessime corruptus). Velina, fortasse Aquileiae, γ 1847.

non mihi ab hoc loco abhorrere videtur, duas civitates et in Claudia censas et prope Iulium Carnicum positas addere, quarum altera certe numquam rem publicam suam habuit, altera Mommseno rem. p. habuisse videtur sed non in Pliniano indice legitur, dico Laebactium pagum et Glemonam.

Glemona; accedere videtur Ad Tricesimum C 5, p. 169 et 167. KT p. 100.

β C 5, 1806 ' . . . . us T. f. Cl. . . . . bo IIIII vir . . . . '.

γ 5, 1794 'L. Tumbilicis A. f. Cla. - -'. 1798 ' - - M. Pacilio M. f. Cla. Collino - -'. 1802 'T. Veratius T. f. Cla. - -'. 1816 (G.?) 'L. Celerius L. f. Cla. Fronto - -'. Collina(?) ε 5, 1812 (ante a. 186).

Pagus Laebactium C 5, p. 191.

γ 5, 8801 'L. Saufeius L. f. Claud. Clemens - -'.

Mantua

C 5, p. 406.

α C 3, 102 (Bostrae) ' - - M. Iulii M. f. Sab. Maximi Mau[t]ua, 7 leg. III Cynnaicae) coh(ortis) V pr(incipis) pos(terioris) - -'. dipl. 54 (= C 5, 4056) anni 248 'M. Praetio M. f. Iustino Sabatin. Mantua'. 5, 4059 (Mant.) ' - - M. Fabio C. f. Sab. Praesenti sacerdot(i) Caeniensis(i), equo publ., iudici ex V decur., aug(uri), II vir(o) i. d., hic. reip. suae hs. cccc leg(avit) - -'. 6, 2655 ' - - C. Rutilio C. f. Sab. Homuncioni Mantua, mil. coh. VII pr. 7 Valli - -'. 8, 2752 (Lambaesi, Commode regnante) 'L. Vespronius . . f. Sabatiana Candidus Mantua, co/s. des., cet. - -'. 3389 (ibid.) ' - - C. Amius C. f. Sabatina Ursulus Mantua'. 3472 (ibid.) ' - - Q. Bierato M. f. Cordo Sab. Mantua - -'. Bramb. 1218 (Moguntiaci, post Claudium) 'M. Sulpicius M. f. Sabati. Vales Mantua, mil(es) leg. XXII pr(imigeniae) - -'.

β C 5, 4058. 4060. 4061. 4062.

γ 5, 4069.

Aniensis γ C 5, 4079 Cremonensis hominis fuisse videtur. Fabia α EE 4, 887 (latere. cohort. praet., a. 141) vs. 2, 12 'M. Veturius M. f. Fab. Festus Mantua', Fab(ia) lapideae errore pro Sabat(ina) scripta esse videtur.

Nauportus

C 3, p. 183. hoc quidem certum est, Emona cum Italia contributa multo magis Nauportum ad Italiam pertinuisse . . . . haec Nauporti cum Italia contributio ad ipsum Augustum referenda videtur esse Mommsen l. c.

Velina tituli C 3, 3778 ' - - L. Serrilius L. f. Vel. Sabinus - -'. Aquileiensem potius videtur esse tribus quam Nauportensem, qui nisi fallor in Claudia erant.

¹⁵²⁾ haec est Kellermannii interpretatio; qui sextum CIL volumen ediderunt, de *Iu- [c]a[c]o* cogitaverunt.

Nedinum

C 3, p. 371.

β C 3, 2867 'M. Fulvio M. f. C[yl].¹⁵³⁾ Rufino, aedi(li)'. 2869 (Nedini ponit Venet. Antiq., Iaderae Iucundus) 'Sex. Octavius Cla.¹⁵⁴⁾ Constans, II vir, pontif. - -'. 2871 (Nedini vel Iaderae¹⁵⁵⁾ 'T. Turranius L. f. [C]laud. Rufus ob honorem aedilitatis - -'.

γ 3, 2864 (paullo ante a. 138) ' - - P. Mutilius P. f. Cla. [C]rispinus - -'. 2876 (Iaderae falso tribuisse videtur qui servavit hunc titulum Venetus Antiquus) 'M. Papisius M. f. Cla. Maximus - - M. Papisio M. f. Cla. Nigro (patri) - -'.

ε 3, 2865 (ante a. 14) ' . . . . v[er]ter. [. . . .] le(gion.) VIII, L. Octavio [. . .] f. Cla. Frontin(o), fratri'.

Nesactium

C 5, p. 2.

quod in titulo C 5, 4 ('C. Furius C. f. Arn. Gemellus, mil. coh. IIII pr. - -') Ar-nensis tribulis apparet, nihil ad tribum quaerendam Nesacti facere puto (KT p. 102).

Opitergium

C 5, p. 186.

α C 6, 2381 (praet. latere., a. 155) a 2, 3 'd(onis) d(onatus), C. Hostilius C. f. Pap. Quintianus Opitere'.

β 5, 1978 in antica legitur 'M. Lactorio M. fil. Pap. Patercliano, IIII viro iur. dic. II, cet.'.

γ 5, 1971 'C. Sempronio C. f. Pap. Cassiano - -'.

Opitergensis origine esse videntur L. Ragonius L. f. Pap. Urinatus Larcus Quintianus, quem consulem fuisse Commode imperante putamus (eius tituli exstant tribum enuntiantes hi: Opitergii 5, 1968. [1969]; Tarvisii 5, 2112; Romae 6, 1502. 1503) eiusque filius L. Ragonius L. f. Pap. Urinatus Tuscenius Quintianus (cos. a. 235), ad quem pertinent tituli 6, 1504. 1505 Romae; 5, 1970 Opitergii; Aceli 5, 2089.

Claudia Concordiensis fortasse civis γ 5, 2012.

Parentium

C 5, p. 35.

α C 6, 2477 ' - - L. Taciti L. f. Lem. Dubitati, [eq.] R. e(quo) p(ublico) - - L. Tacitius L. f. Lem. Secundus Parentio 7 coh. II pr., - - filio - -'.

β 5, 335 'C. Cantio L. f. Lem. Septimiano, eq. publ., flam., patron(o) colon. lul. Parent(ii), curial(i) veter(i) Par(enti), omnib(us) honorib(us) municipal(ibus) functo, cet., - -'.

Papiria ε 5, 331, Velina β 337, quarum hanc ad Aquileiam, illam ad Bellunum (ubi Praecellia gens floruit, cf. 2043. 2045. 2055) aut ad Opitergium referre licebit.

¹⁵³⁾ legitur CE.

¹⁵⁴⁾ Venetus Antiquus CLAV tradidit.

¹⁵⁵⁾ 'in agro Iadestino in villa Camegnane CYRIACI EXEMPLA OPTIMA, ... inter Nedinenses collocatur CYRIACI EXEMPLUM RESTITUTUM. Camegnanam villam se novisse quaerenti mihi negaverunt viri docti Zarenenses; ego in re incerta rettuli inter Nadinenses propter tribum' adu. Mommsen.

Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

Patavium

C 5, p. 267 sq.

α C 6, 3884 (urb. coh., a. 197) vs. 1, 25 'M. Antonius M. f. Fab. Valens Pata(vio)'. EE 2, 905 (Carnunti) 'C. Aemilius C. f. Fab. Pata(vio) Lixa'. Bramb. 268 (Novesii; ante Claudium ut videtur) 'M. Sulpicius M. f. Fab. Pat., mil. leg. XX - '.

β C 5, 2828. 2829 ~ 2824 ~ 2822 (a. 96—98, vel postea). 2844. 2848. 2849. 2851. 2873. 2878. 2973.

γ C 5, 2787. 2898. 2902. 2915. 2941. 2971. 2979. 2980. 3016. 3037. 3049. 3057. 3061 (? lin. 7).

δ C 5, 2838.

aliarum tribuum testes, qui e Patavino agro prodierunt, contuli KT p. 103.

Pola

C 5, p. 3. de tribu urbis vetustae et celebris, quae ab imperatore Caesare, antequam Augusti nomen recepit, aut a triumviris colonia facta esse videtur, non constat 'mira in tanto numero titulorum tribus raritate. mirum item est nec fortasse casu factum, quod titulus nullus quod sciam, superest militis origine Polensis' (haec Mommsen l. c.).

Camilia β 5, 51 ' - P. Aeli P. f. Camil. Octavi, aed., II vir. i. d. Pol. Velina, cuius tribules vide ne fortasse ad Aquileiam omnes pertineant:

β 5, 47 'L. Menacius L. f. Vel. Priscus, equo pub., praef. fabrum, aed., II vir. cet., - '. 52¹⁵⁶ 'L. Aufust[ius] L. f. Vel. Gallus, [II vir] quinq. [Polae] - '. 58 'Q. Petillio C. f. Velin[a] Crispo, decurioni - '. 60 'CN. I/RO CN. f. VEL SECUNDIN., II vir., [II] vir. qq., patrono est praef. coll. [fabr]or. Pol., cura[tor]i reip. Fla[nati]um - '. ε 5, 35 (ante a. 43) 'Sex. Palpellio P. f. Vel. Histro, leg. Ti. Claudii Caesaris Aug., cet., - '.

Pupinia γ 5, 234 ' . . . . Pup. Statio Stipia mater f., nisi legendum est Pup(o). ε AEM 1881, p. 225 'C. f. Pup. F[irmo], praef. coh[ortis] IIII Thrac(hum) Sy[r(iacae)], cet., - '.

de tituli Hispani 2, 2149^a tribu Galeria cf. KT p. 104.

Tarvisium

C 5, p. 201.

α C 6, 2381 (latere. praetor., a. 154) a 2, 15 sq. 'sp(eculator), C. Titenius C. f. Cl. Secundus Tarvis., M. Calvicius M. f. Cl. Fortunatus Tarr.'. Bull. dalm. 9, 1886, n. 170 (Niniae, a. 42—69) ' - T. Loll[ius] T. f. Clau. Tarriso, mil. leg. XI C. p. f. - '.

γ C 5, 2110 ' - P. Cassius Q. [f.] Cla. Longinus'.

Tergeste

C 5, p. 53. aetate fere Mariana Tergeste vicus erat (Artemidorus ἐν ἐπιτομῇ τῶν ἐνδεξα eam πόλιν dixit, Steph. Byz. 610, 20 Meineke); Straboni

¹⁵⁶) aliud eiusdem tituli exemplum Pococke servavisse videtur: est illud sic per-scriptum: 'au. fustius . ho| uel . gallus/s | + uir . quinq . polae'.

Fabia

est modo vicus (7, 5, 2 C 314: πόλις Καρνεῖς) modo castellum (5, 1, 9 C 215: ἐπορεύειν), 'quem tamen hic Artemidorum secutum esse non sine causa suspi-cere' (Mommsen l. c.). mihi iam ideo Caesaris dictatoris aetate suam rem p. habuisse videtur, quod unam tribum seorsum recepit. Augustus a. 721 = 33 id oppidum, cum ei muros circumdaret (5 n. 525. 526) coloniam videtur fecisse, eique reip. Carnos et Catalos attribuit (n. 532, 2, 3 sq.).

α C 5, 532 (a. 138—161) 'L. Fabio [L. f.] Pup. Sev[er]o[o], quaestor(i) ur-bano - ', cuius 'patria' Tergeste civitas dicitur col. 1, vs. 8; 19; 31; 34. 6, 2380 (praetor. latere., a. 149) vs. 2, 13 'T. Iulius L. f. Pup. Sabinus Terg.'. 2541 'L. Messius L. f. Pup. Potens Tergeste, mil. coh. IIII pr. [o] Genialis - '. 2755 'L. Tros[ius] L. f. Pup. Maximus Tergeste, 7 coh. XI urb., cet. - '. EE 5, 1291 (Thabracae) 'M. Lusius . . . f. Pupi. Ter[ges]te, miles leg. . . . 7 Leonis - '.

β C 5, 549. 550. 554. 1764 (Fori Iulii).

γ 561. 609. 643; accedunt 483 (Isolae rep.), 487 et 499 (Capodistriae rep.).

δ 522. 536. 538 (sed Scussa, qui servavit, PVB tradidit, 'ut solet Scussa sic PVP sibi non intellectum corrumpere' adn. Mommsen). 539.

ε 534 ~ 535 (a. 98/102).

Maecia ε C 5, 533 (ante a. 57). Pomptina ε 531 (post a. 79).¹⁵⁷ Romulia γ 479.

accedit Neapolis (C 5, p. 39), quae utrum suam remp. habuerit an in Tergestinorum finibus sita fuerit, non constat. cum non legatur in Pliniano indice, Tergestinis adicere malui Neapolim.

β 5, 377 'M. Plotius M. f. Pup., aed. potestate - '. 378 'P. Valerio L. f. Pup., IIIII vir(o) coniugi, P. Valerio P. f. Pup. Tironi filio - '.

γ 5, 381 'C. CLEBIUS . T. F. PUP. SENECIO - '. 384 'C. Plotius M. f. Pup. - '. atque in media Histria Pupinia tribus regnare videtur, cf. γ 5, 322 (Pedenae rep.) 'L. Vibius L. f. Pup. Canalius - ' et 413 (Villanuovae) '[. . .] C. Jalpurnius [.] f. Pup., - '. Velina adest Pais 39 (in vallibus Quieti et Montonensis) 'L. Pontius L. f. Vel. Rufus, veteran., mil. coh. VII praetor(iac), cet. - '.

Tridentum

C 5, p. 530 sq.

β 5, 5036 (saec. II fin.?) 'C. Valerio C. f. Pap. Mariano, honores omnes adepto Trident(e), cet., decurioni Briziae, cet., patrono colon(i) publice'. accedit 5034 ' . . . . pl[ebis] et collegium . . . . | . . . . Magurio . . . . | . . . . Pap. Iuc. . . . '.

Tridentinis aliquot populi ex montibus, Latio nempe usi, attributi erant, de quorum iure Divus Claudius a. 46 haec edixit 'quod ad condicionem Anaunorum et Tulliassium et Sindunorum pertinet, quorum partem delator adtributam Tridentinis, partem ne adtributam quidem arguisse dicitur, - patior eos in iure, in quo esse se existimaverunt, permanere (se. in iure Quiritium), cet.' (C 5, 5050, 22 sqq.). ideo verisimile eos post-hac in tribu Tridentinorum fuisse.

δ 5, 5071 (Revò in Anaunis, de quibus cf. C 5, p. 537) 'L. Scantius Pap. Crescens, veteranus, speculator pract. 7 Iusti - '.

¹⁵⁷) est titulus in honorem C. Valeri Festi illius positus, qui a. 71 fascies gessit; huius patriam Veronam fuisse causis non idoneis probabat Haakh PRE 6, 2, 2361.

Varvari

Plinius n. h. 3, 130, 139. de eorum situ nihil constat.

α C 11, 104 (Ravennae) ' - - M. Valerio M. f. Claud. Colono Liburn. Varvar(ino), scrib. classis pr(aet.) Raven(natis) - - '.

Verona

C 5, p. 327 sq.

α C 3, 2937 = EE 4, 371 (Iaderae) 'C. Modius C. f. Pub. Primus Verona - - '. 5220 (Celebiae) 'L. Bractius L. f. Pub. Veron., vet. leg. VIII Aug. - - '. 5, 95 (Polae) ' - - M. Postumi L. f. Pub. Postumi Veronensis - - '. 911 (Aquilaie) 'C. Fabius C. f. Publil. Verona, miles leg. VIII Hisp. - - '. 6, 2382¹⁵⁸ (cohort. praetor., a. 172) 'C. Vennacius C. f. Pub. Tertius Veron.'. 2452 ' - - Q. Visius Q. f. Publil. Marius Veron., mil. coh. I pr. 7 Prudentis'. 2474 'L. Sempronius C. f. Publ. Severus domo Verona, m. cho. II pr. 5 L. Alfi Verecundi - - '. 2580 'L. Lucilius L. f. Pub. Rufus Verona, mil. coh. V pr. - - '. 2657 'M. Scutius M. f. Pub. Firmus Verona, coh. VII pr. - - '. 2765 'L. Teutius L. f. Pub. Valens domo Verona, eques coh. XI pr.'. 2766 'M. Apicius M. f. Pub. Padens Verona, mil. coh. XII pr. - - '. 2938 'Sex. Naevio L. f. Pub. Verecundo, sign. coh. XIII, nato Veronae - - '. 3884 (urb. coh., a. 198) vs. 3, 16 'T. Antonius T. f. Publ. Profuturus Veron.'. 9, 4685 (Reate) 'C. Octavio P. f. Pastori Publilia Veron(a), sig. leg. VIII, deductus Reate ab dno Aug. [Vesp.] - - '. Bramb. 233 (Asciurgii, inter Vespasianum et Hadrianum) 'L. Vettius M. f. Publilia Firmarus Verona, veterafinus leg. VI vic. p. f. - - '. 1186 (Moguntiaci, Claudii fere aetate vel post) 'Q. Pompeius Q. f. Pub. Severus Ver., mil. leg. XIII g. M. v.'. 1191 (ibid., ante Claudium ut videtur) 'M. Valerius L. f. Pub. Ver., mil. leg. XIII gem. - - '. Fabr. 137, 125 (Pisauri) 'Q. Seianus Quincif. Pub. Ver., mil. leg. XIII gem. - - '. MIH 254 (Vindonissae, a. 71—103/107) 'M. Magius M. (f.) Pub. Maccus Verma, mil. leg. XI C. p. f. 7 Marci Modesti - - '.

β C 5, 3249, 3334, 3341, 3388, 3397, 3401, 3408, 3412, 3420, 3422 (V.?). 3432, 4443 (Brixiae). Pais 624, 629. — decurionis Veronensis filium et Publilia tribulem habes C 5, 3403.

γ C 5, 3407.¹⁶⁰ 3484, 3502, 3523, 3538, 3552, 3570, 3575, 3597, 3600, 3618 (?), 3645, 3662, 3697, 3711, 3720, 3734, 3735, 3743, 3747, 3757, 3783, 3785, 3797, 3805, 3807, accedunt ex agro inter Mantuum et Veronam 4050 (Carpenedoli) et 4052 (Montechiari).

δ C 5, 3355, 3358, 3360, 3361, 3371, 3374, 3375.

ε C 5, 3335, 3336, 3340 (Claudii aetate), 3342 (consulis a. 201) ~ 3343.

Camilia α Fabr. 137, 123 (Pisauri) ' - - M. Pacci M. f. Cam. Veronae Senecion(i), mil. coh. VII praet. 7 Marimi - - ' sed is homo Veronae natus, postea in civium Pisauriensium numerum receptus putandus est. Claudia α C 3, 4188 (Savariae) 'L. Licinius L. f. Clau. Lepid(us), natus dom[o] Verona, re[ti]. leg. . . II . . . ' ubi Mommsen haec adscripsit 'Claudia tribus in homine Veronensi quomodo explicanda sit ignoro nisi quadartarius male dedit Veronam pro Viruno'. mihi potius is Verona relicta in Savariensium cotarius male dedit Veronam pro Viruno'. mihi potius is Verona relicta in Savariensium cotarius male dedit Veronam pro Viruno'. mihi potius is Verona relicta in Savariensium cotarius male dedit Veronam pro Viruno'. Collina γ C 5, 3625, Cornelia γ 3640, Pollia

¹⁵⁸) a, l. 10.

¹⁵⁹) QVINCTILLIVS et PVBLICIAE traduntur.

¹⁶⁰) cf. Maionica, Epigraphisches aus Aquileia (1885) p. 12.

Claudia

Publilia

α C 6, 3892 ' - - Q. Millonio Pollia Marcellino Verona, [. . . c]ho. V pr. . . . ', sed fortasse in titulo, quem Dominus Giorgi exscripsit, POLLIA vel POLLIA erat. Quirina ε C 5, 3337 ~ 3356 (ante a. 105). Romulia γ 3569, 8846, 8862. — tituli Perusini Or. 4349 (cum suppl. Henzen p. 478) textus qui fuerit non satis intellegitur.

in Publilia consentaneum est fuisse etiam Arilicenses — C 5, p. 400. β n. 4015 — et Arusnates — C 5, p. 390. β (?) n. 3937. γ 3907 (?), 3951; sed Voltinia adest ε 3936 (post a. 48) —, qui in Veronensium territorio habitabant.

Vicetia

C 5, p. 306.

α C 5, 2806 (Patavi) ' - - [. . . Vale]rius Men. [Opt]atus Vice(tia), [per]petuus (?) sacerdos [Isid]is Aug[ustae] pas[tophorus]. 7, 155 (Viroconii, ante Neronis tempora ut videtur) 'M. Petronius L. f. Men. Vic(etinus), - - mil. leg. XIII gem. - - '. 10, 4832 (Rufis) 'M. Ennius M. f. Men. Vicetinus, scr. aed. curulium, armamentarius decur[ia]q. (?), decurio Vicetiae, dec. colonia Saturnia, aedilis colonia Iulia Felici Classica Suessa - - '.

β C 5, 3122, 3135.

γ 3161, 3163, 3179, 3186, 3189, 3194, 3195, 3206, 3207, 3212.

δ 3123.

Collina γ 3205. Seaptia γ 3101.

Menenia

in calce huius commentarioli de regionis decimae tribubus titulum in portu Lipientiae (cf. C 5, p. 185) repertum n. 1959 ' . . . . . naevius | . . . . . l. f. publ. . . . . | . . . . . fron. . . . . ' qui quid sibi velit, mihi non liquet, apponam.

Regio XI.

Augusta Praetoria

Sergia

C 5, p. 756 sq. Divus Augustus coloniam deduxit a. 729 = 25 in agro Salassorum, qui tum pacati sunt; cf. Strab. 4, 6, 7 C 206. Dio 53, 25, 5. tribus igitur non a Caesare dictatore sed ab Augusto demum profecta est.

α EE 4, 349 (Delminii, ante a. 42) 'Q. Murius Q. f. Ser. Aug[usta], mil. leg. VII - - '. conferendus fortasse titulus Auximas C 9, 5884 'N. Turcius C. f. S[er.] Praetorianus - - ' cum enim idem homo v. 6 eiusdem tituli 'N. Turcius N. f. Ser.' omisso 'Praetoriani' nomine dicatur, verisimillimum mihi videtur hoc verbo originem, Augustam Praetoriam puto, indicari. neque cum Mommseno fecerim, qui in ind. p. 766 illud 'praetorianum' idem ac 'militem praetorianum' valere dicit.

β C 5, 6838 'L. Baebatio L. f. Serg. Fortunato, aedil[iti] - - '. Pais 916 = Not. scav. 1883, p. 55 ' - - C. Iulio C. f. Serg. Sere[ro], d[e]curioni, L. Iulio C. f. Serg. Sala[ss]o? equiti, fratrib[us] P. Iulius C. f. S[er.] St . . . . '.

Augusta Taurinorum

Stellatina

C 5, p. 779 sq. post bellum Actiacum in agro,¹⁶¹ quem quin Caesaris aetate non in ius Quiritium receptum putemus, nihil nos impedire videtur, colonia e. R. deducta esse videtur indeque appellata Iulia Augusta Taurinorum.

¹⁶¹) in fori agro Vibii Caburr. credo.

α C 3, 3565 (Aquinci) 'P. Tarrutenio Stel. Proculo Taurinis, evocato leg. II ad. -'. 6, 211 'M. Autius M. f. Stel. Agricola Taurinis, missus honesta missione Flacco et Gallo cos. (= a. 174) -'. 2421 'T. Antistius Sabinus Stel. Aug. Taurin., mil. an. X, coh. I pr. 7 Romuli'. 2630 'C. Aponius C. f. Stel. . . . . Taurin., mil. coh. VII p[r. 3] Pomponiani -'. 9, 4688 (Reate) '- - C. Valeri C. f. Stel. Caratini Aug. Taurinor., mil. coh. VI pr. 7 Egati -'. Bramb. 99 (Noviomagi, inde a Vespasiani usque ad Traiani aetatem) 'L. Cassius L. f. Stel. Clemens Taurus (?)¹⁶² domo Taurinus, mil. leg. XV prim. -'. 1156 (Moguntiaci, a. fere 41—70) 'T. Clodius T. f. Ste. Optatus Aug. Taur., mil. leg. IIII Mac. -'. 1163 (ibid.) 'G. Mini-cius G. f. Stelatina Asper Augusta Taurinor., mil. leg. IIII Mac. -'. 1173 (ibid., ante a. 43) 'M. Bractius M. (filius) Stel. Taur., mil. leg. XIII cem. -'. 1181 (ibid.) 'Secundus Metilius M. f. Stl. Tau., mil. leg. XIV gem. -'. 1184 (ibid.) 'L. Naevius P. f. Stel. Tauri., mil. leg. XIII gem. -'. — Augustis Taurinis, ut videtur, oriundus est Q. Glitius P. f. Stel. Atilius Agricola, cos. II, cui C 5, 6974 Nerva vivo. 6976. 6977. 6979. 6981. 6982. 6983¹⁶³ post a. 103 positi sunt lapides ~ δ 6969 (p. C. 49) ' . . . Glitii T. f. Stel. Barbari, primipilaris cet.'. — C 6, 1635 'T. Vennonio T. f. Stel. Aebutiano, patrono et municipi col. Aug. [T]aur., eq. R. eq. p., iud(ici) ex V dec. selecto, cet. -'. β C 5, 7007 (post a. 79). 7013. 7021. 7022 (ante Caligulam). 7023. 7027. 7030. 7031 (?). 7036. 7037. Not. d. scavi 1885, p. 57. γ 5, 7032. 7072. 7083. 7123. Not. d. scavi 1884, p. 338. δ 5, 7004. 7006. 7161. ε 5, 7003 (a. 65 vel antea). Or. 2179 (ad XIII ab urbe, prope Flaminiam). Aniensis α 6, 2919 'P. IVNONI · C[?] · P · F · ANNIES[?] · NVNDINC[?] · AVG · TAVRINIS · MIL · IN · COH · XII · VRB · 7 · FLACCI cet.' qui titulus passim non recte lectus videtur. Camiliae, Palatinae, Pobliliae, Polliae, Quirinae testes adsunt KT, p. 109 (adde Polliae γ 7187^a. Camiliae δ 7160. 7162).

Bergomum

C 5, p. 548 sq.

α MIH suppl. 1, 36 (Vindonissae, a. 71—103/107) 'Q. Lucilius Q. f. Vol. Pudens Bergomi, mil. leg. XI C. p. f. 3 Gelli Agricola -'. C 5, 5128 (B.) 'P. Mario Vol. Luperciano, eq. R. eq. pub., omn. honor. municipal. adept., iudici de select., sacerd. Caeninen., coll. fabr. cent. dend. m(unicipii) B(ergomensis) patron(o), cuius eximia liberalitas post multas largitiones hucusque enituit, ut lucar Libitinae redemptum a re p. sua universis civibus suis in perpetuum remitteret -'. Archeogr. Triestino 11, 1885, p. 269 = Pais, suppl. C 5, n. 1143 (Aquilaiae) ' . . . acero L. f. [Vol]t. Bergamo, [ve]l(e)ran(o) le[y] . . . . .'. β C 5, 5126 (post a. 117) 'C. Cornelio C. f. Vol. Miniciano, praef. coh. prim. Damasc. - - IIII viro i. d., cet.'. 5130 ' . . . . . antio Sex. f. Vol. Alponi - -, ... io M. f. Vol. Macro, pontifici, ... M. f. Vol. Montano, IIIII vir(o), IIII vir(o)'. 5132 ' - - L. Blandius C. f. Vol., IIIII vir et augustalis et flaminialis - '. 5138 ' . . . . . M. Maesio M. f. Vol. Maximo, praef. fabr., IIII vir(o) i. d., q., patrono - '. Not. d. scavi 1887, p. 165 ' . . . antio Sex. f. Vol. Alponi - -, ... io M. f. Vol. Macro, pontifici, ... M. f. Vol. Montano, IIIII vir(o), IIII vir(o)'.

¹⁶²) erat fortasse in lapide TAVRIS = Taurinis.

¹⁶³) eos tantum titulos consuli illi positos attuli, in quibus tribus commemoratur.

γ C 5, 5154. 5156. 5158. 5164. 5175 (B.?). ex agro Bergomate accedunt β 5100. γ 5197. 5198. δ 5196.

Aniensis quoque et Oufentinae et Quirinae tribules inter Bergomi incolas nobis immotuerunt, cf. KT p. 109.

Comum

C 5, p. 565. KT p. 80. Madvig, Verf. und Verw. des römischen Staates 1, 31. — Comum non ante a. 705 = 49 in civitatem Romanam pervenisse puto.

α C 5, 5262 et 5263 C. Plinii L. f. Ouf. Caecili Secundi cos., quem Como oriundum esse satis constat¹⁶⁴) eiusque patris naturalis (?) L. Caecili C. f. Ouf. Secundi (?) Not. scav. 1880 p. 336. C 6, 2717 ' - - L. Octavio L. f. Ouf. Paterno Como, mil. coh. VIIII p. 7 Montani'. 3884 (urb. coh., a. 197) 4, 16 'ex(o)c. C. Atilius C. f. Ofent. Maximus Com(o)'.

β C 5, 5257. 5275. 5278. 5294 ~ 5600. 5289. 5290. 5292. 5297. 5300. 5307. 5310. 5311. Rivista arch. Com. 22 (1882) p. 33 = Pais 749.

γ C 5, 5330. 5359. 5584.

Quirina ε C 5, 5266.

De titulis tribum indicantibus, qui inter Larium et Verbanum lacus usque ad Mediolanium Comum Novariam oppida reperti sunt (qui ager nulla continebat municipia, sed id quod cum aliunde tum ex tribu Oufentina admodum frequenti apparet in Comensium et Mediolaniensium fuit pertica) cf. KT p. 110 sq. (ubi adde Oufentinae testimonium: Clivio β C 5, 5447).

illum unum titulum primarium inde repetiverim, repertum Sibrii (quod castellum vicus Mediolaniensium fuisse videtur C 5, p. 601) α 5, 5595 'L. Sentius L. f. Ouf. Niger, signif. leg. IIII Scythicae, hic natus, hic situs est; M. Sentius L. f. Ouf. Maecr, veteran. leg. IIII Scythicae sibi et fratri suo v. f.'.

Eporedia

C 5, p. 750 sq. a. 654 = 100 in Salassorum agro Eporedia colonia c. R. deducta est.

α C 3, 2711 (Delminii, ante a. 42) 'P. Apulannus P. f. Pol. Sabinus domo E[p]or[e]d[ia],¹⁶⁵) tri. mil. leg. XI n. im.'. 6, 1858 'C. Annio C. f. Pol. Prisco Eporedia, ser. lib. - '. Br. 1192 (Mogunt., ante Claudium) ' . . . . . rius Macconis f. Pol. Eporedia, mil. leg. XIII gem. - '. 1224 (ibid.) 'T. Vibius T. f. Pol. Optatus Eporedia, mil. leg. XXII pr. - '. C 11, 3110 (Faleriis) 'L. Numisius L. f. Pol. Viator Eporedia, evocatus Aug. - '.

β C 5, 6790 ~ 6791. Pais 905 = Not. scav. 1881 p. 149.

γ C 5, 6776. 6804. 6822. [7187^a (E.?): Pol(lia?).]

Claudia β C 5, 6786. Palatina β 6792. Voltinia β (?) 6771.

Forum Vibi Caburriatum

C 5, p. 825.

α Br. 1182 (Moguntiaci, ante a. 43) 'Qu. Mettius C. f. Stel. For. Vibi, mil. leg. XIII gem. - '. 1339 (in castello Mattiac., ante a. 43) 'Sec. Metius C. f. St.

¹⁶⁴) vita Plinii, Sueton. p. 92 Reifferscheid.

¹⁶⁵) in lapide fuisse dicitur ETOR FD.

f. An. Secundus Vercellis, mil. coh. IIII pr. - -. 2702 *- - C. Cattio C. f. Aniensi Luciliano Vercellas, mil. coh. VIII pr. 7 Argenton. - -*. 3884 (urb. coh., a. 197) vs. 1, 23 *'L. Valerius L. f. Ann. Primus Vere.'* 3897 *- - L. Catulus L. f. Ani. Crescens Vercell., mil. coh. IX - -*. 14, 230 (Ostiae) miles coh. vig., ut videtur: *- - C. Valerius C. l. Ann. Vercundus Vere. - -*. EE 4, 888 (in latere. militum) *'... f. Ani. Vitulus Vercellis'*. 5, 15 (Copti, legionum duarum Augustae aetatis) 2, 24 *'coh. V - - 7 Clementis C. Vibius C. f. Ani. VERG. (sic)'*. Bramb. 1079 (Moguntiaci) *'Ter. Exsomus Ter. f. An. Ver., mil. leg. XVI - -'* (Vespasiano imperante leg. XVI periit). 1208 (ibid.) *'C. Amius C. [f.] Ani. Salutus Vercellis, mil. leg. XXII pr. - -*. 1983 (Blankenheim) *'... Ani. Vercelladi domo Vercellis, sig. et veter. legion. XXI rap. - -'* (Domitiani aetate legio periit).

β C 5, 6661. 6662. 6664.

Arnensis α C 6, 2664 *'L. Atilius ... f. Arn. [Pri]seus [V]ercellas, miles coh. VIII pr. - -'*, sed Arnensis simili lapideae errore atque 6, 2926 et 2942, ubi pro Aniensi oppidi Cremonae Arnensis scripta est, ortum videtur. Palatina γ (?) 5, 6709. de Oufentinae β 5, 6351 cf. KT p. 115.

Non abs re videtur Italicorum oppidorum latereulis commentarium de Alpibus subicere:

Alpes maritimae.

Alpis maritimae gentes feras et bellicosas a. 740 = 14 Romani devicerunt (Dio 54, 24, 3). civitates earum inde praefecto, postea (certe iam anno 69) procuratori Augusti parebant; caput provinciae Cemenelum fuit. aegre fero, quod de iurium civitatibus concessorum mutationibus et auctoribus nihil fere constat nisi quod Tacitus (ann. 15, 32) Neronem anno 63 *'nationes Alpium maritimarum in ius Latii transtulisse refert et Plinius nat. hist. 3, 135 in latereulo Inalpinorum populorum qui Latio utebantur¹⁶⁶* Ligurum plura genera plus minus diserte enumerat. non igitur constat, quanam civitas ante Neronem Latium vel Quiritium ius et cuius beneficio adepta sit. ceterum Cemenelum oppidum si Plinium recte inter oppida Italica ex Divi Augusti tabulis rettulisse putamus, statim post bellum Marsicum in civitatem¹⁶⁷ et Claudiam tribum venisse existimemus necesse non est, quoniam ante Sullam dictatorem extra Italiam situm fuisse videtur; atque Forum Germa(norum?), cuius nullus rerum scriptor meminit, eodem fere modo et tempore ac pleraque Galliae cisalpinæ fora in Polliam receptum videtur. Quirinam Pedonis et Salinarum ad Neronem potissimum referes.

Brig(omagus?)

C 12, p. 8. *'ordo Brig.'* legitur in titulis C 12, 57. 58.

huc fortasse iure vocatur Papiriae testis prope Vintium civitatem repertus C 12, 17 *'- - P. Enius Frontonis fil. Papiria Lucilianus, dec. Bretenus, II vir, flamen - -'*. BRETENVS vox absona fidei tradita est et emendationem exspectat. Br[ig](omagensen)] Blanc coniecit, de Br[igan]t[i]eno Allmer cogitavit.

¹⁶⁶ cf. infra p. 124.

¹⁶⁷ ceterum Hirschfeld Cemenelum in Latinorum oppidorum numero potius quam civium Romanorum fuisse viderime monet.

Cemenelum

C 5, p. 916. Plinius intra Italiae fines situm esse dicit *'oppidum Vediantiorum civitatis Gemenilo'* (nat. hist. 3, 47).

α C 5, 7872 (C.) *'Matronis Vediantibus P. Enistulius P. f. Cla. Paternus Cemenelensis, optio ad ordine(m) 7 leg. XXII primigeniae pia fidelis - -'*. 6, 2382 (praetor., m. f. a. 173) a 12 *'M. Aurelius M. f. Cla. Paternus Cemen.'* 3339 *'- - L. Gratii L. f. Clau. Verini Cemeneli, mil. frum. leg. II Aug. - -'*. 3916 *'- - T. Aureli Cl. Certi Cemeneli, fr. leg. XX V. v. - -'*. Bulicé, Inscript. Salonit., 1 (1886) p. 53 n. 1102 = AEM 8 p. 151 (Andetrii) *'Ser. Ennius Ser. f. Claudia Fuscus domo Cemeneli, miles coh. VIII vol. - -'*.

γ C 5, 7930. 7934.

Quirinam referemus ad vicinum aliquod oppidum in montibus situm, fortasse Pedonem: β C 5, 7903 *'... [Q]uir. Lauro, decurioni Cemenelensium, equo pub. - -'*. γ 7937 *'P. Etereio M. Etereii Domestici f. Quirina Qu... cet., cf. Nicaensem titulum 7906 'P. Etereio P. f. Q. Quadrato - -'. (Aniensis: ex titulo C 5, 7883 nihil ad nostras res effici iam dixi ad Albintimilium.)*

Forum Germa[norum?]

Pollia

C 5, p. 910.

α C 5, 7832 (F.) *'- - M. Exomnius Secerus Max. f. Pol. Foro Ger., II vir bis - -'*.

Pedo

Quirina

C 5, p. 912.

α C 6, 2753 *'- - M. Stati M. f. Quir. Adiutoris Pedone, mil. coh. X pr. 7 Vindiciis - -'*.

β C 5, 7862 a *'- - M. Fuscus Secundus, decur(io), Quirina - -'*.

γ C 5, 7861 *'- - ... ulattius Quir. Adiutor, veter. Aufg. - -'*.

Salinae

Quirina

C 12, p. 9.

zz C 5, 7907 (Cemeneli, a. 181) *'... Flavio Verini filio Qu[ir]. S[abino], decurioni, II viro [Salin. civitatis suae, II viro [For]oiuldiensis, cet. - -'*.

z C 12, 23 (Vintii) *'- - Q. Vibius Quir. Salin(is) Capito - -'*.

in versu 2 tituli C 5, 7820 qui est *'nella fontana che è a mezza strada tra la Turbia (i. e. Tropaea Augusti) e il Laghetto Vol(tinia) tribus et in versu 1 tituli dubiae fidei C 5, 7983 rep. in vico Puget-Theniers Pub(tilia) num dicantur ignoro.*

Alpes Cottiae.

Regnum Cottium ante a. 745/6 = 9/8 Augustus in provinciae formam redegit, sed ita ut regalis stirps ad praefecturam quattuordecim civitatum, quae his finibus continebantur, vocaretur. imperator Claudius a. 44 regnum

regiumque nomen restituit, Nero defuncto Cottio in provinciae formam redegit (Suet. Nero c. 18). a Plinio nat. hist. (3, 135) et Cottianae civitates et alii in Alpibus siti populi *ut Octodurenses et finitimi Centrones, --, Esturi Liguribus orti, Vagienni Ligures et qui Montani vocantur, Capillatorumque plura genera ad confinium Ligustici maris* Latio donati dicuntur. quae cum 'legamus in descriptione provinciarum in plerisque certe expressa ad eam quam Augustus fecit', Augustum civitatibus s. s. Latium dedisse Mommsen coniecit (C 5, p. 810), fortasse non recte; equidem nullam rationem inter Plinii verba iam adscripta et Augusti Italicarum civitatum indices vel q. d. Agrippae imperii Romani oppidorum laterculos intercedere video, eoque minus intercedere posse putaverim, quod tres ex Alpibus gentibus, quas Plinius l. c. Latio usas esse testatur, Esturos Vagiennos Capillatos dico, idem auctor in eo capite, quo de regione IX Italiae ex Augusti descriptione agitur (nat. hist. 3, 47), repetit neque Latinae condicionis mentionem facit; repetit quidem incuria non insolita montanos, quos dixi, ni fallor, ex descriptione illa litorum maris nostri; sed in toto capite eo ex Divi Augusti libro nisi civitatum iura neque aliud quidquam neque ordinem sumpsit. si Augustus de Alpiorum populorum iuribus ibi aliquid scripsisset, nonne Plinius in capite de IX regione id editurum fuisse credemus?¹⁶⁸) Civitates Cottianae, de quibus constat, omnes erant in Quirina.

Brigantio

C 12, p. 15. 'municipium', Hirschfeld ait, 'dicitur in titulis saeculi opinor primi (n. 95 *munic. Brigantini*.) et quarti (n. 94).

§ C 12, 95 (in castello Brigantino vel Ebroduni rep. dicunt) '- - T. Parridius Parrionis fil. Quir. Gratus, quaest., II vir *munic. Brigantien. sibi et Parrioni Eceingi f. patri, Venae Nematvi f. matri* - -', quem hominem honoribus in patria actis in civium Romanorum numerum receptum esse propter parentum nomina barbara veri simile est.

Ebrodunum

C 12, p. 11. 5, p. 810. 814. Straboni, qui Tiberii Augusti aetate scribebat, *ἑὸν* est (4, 1, 3 C 179). qua aetate ad municipii sive Latini sive c. R.¹⁶⁹) statum deductum sit, ignoratur.

§ C 5, 7259 (Segusione) 'T. Cassio T. fil. Quir. Sextio, dec. et II viro civitatis Ebroduniens(is), flamine Aug. provinc. [C]ottianae - -'.¹⁷⁰) 12, 82 (E.) '- - C. Leuconius Quir. Velox, dec., II vir - -'.

γ C 12, 76 '- - C. Corsius Quir. Bonucius - -'. 91 'L. Vestonius Baronis fil. Quir. Secundinus - -'.

Papiria § C 12, 81.

¹⁶⁸) alia melius temptavit Mommsen in commentario de Alpibus Poeninis C 12, p. 20 sq. atque Octodurenses et Centrones a Divo Claudio Latii beneficium accepisse suspicatus est.

¹⁶⁹) res enim adhuc incerta. Mommsen et Hirschfeld de Latio cogitare maluit.

¹⁷⁰) forsitan etiam vs. 10 [*Quirinae*] nomen subest.

Segusio

C 5, p. 814 KT p. 114. in titulo satis vetusto, cuius aetas certius definiri non potest, Segusini *vicani* dicuntur, C 5, 7261. neque constat, quando S. suam civitatem habere coeperint. in militum praetorianorum laterculo saec. II exeuntis, cuius reliquiae C 6, 2382 perscriptae sunt, *Fla(vium) Segus(io)* (b 7) dicitur; de aetate titulorum C 5, 7234 et 7235, in quibus *municipii* fit mentio, non constat. in civibus Iulium nomen frequentissimum esse videmus.

§ C 5, 7236 '- - Tib. Claudi . .] Quir. In . . . . ., dec., II vir . . . . .'. 7260 'Ti. Claud. Ti. fil. Quir. Nigrino, decur., II vir(o) - -'.

Cornelia § C 5, 7256. Pollia (Eporediensium?) § 7255. Stellatina (Caburrensium?) γ 7302. Voltinia ([*Aquensium*?) 7268.

Aiguilles ('Ebrodunensium territorium catenus pertinuisse non crediderim' Hirschfeld C 12, p. 11): § C 12, 83 'T. Venonius Sm[er]tulli fil. Quir. . . . . civitatem [Romanam per honorem consecutus . . . .]'.
 Quirina

Alpes Poeninae.

Vallis Poenina a C. Caesare pacata, mox cum Raetia coniuncta, Marco et Vero imperantibus¹⁷¹) suo procuratori tradita est. quattuor eius civitates (Vallensium Octodurum, Nantuatium Tarnaiae, Sedunorum, Penneloci) initio stipendiariae, postea a Divo Claudio Latio donatae esse putantur.¹⁷²) tribus unius Sergiae in huius partis titulis fit mentio, quam quomodo ad Claudium referam nescio. ceterum Augustam Praetoriam, quae proxima a valle Poenina in Italiam eunti civitas erat,¹⁷³) in Sergiam a Divo Augusto receptam esse comperimus.

Nantuatium Tarnaiae

Sergia

C 12, p. 24.

§ C 12, 153 'Sex. Varco T. fil. Serg. Prisco, VI viro - -'. addendus fortasse C 12, 158 vs. 2 '. . . . . m . . . ser . . . g . . . '.

Vallensium Forum Claudii A[ugusti] s. Octodurum

Sergia

Plinius (nat. hist. 3, 135): '*Latio donati incolae, ut Octodurenses.*'

Mommsen in titulo MIH 258 (Vindonissae, inter a. 71 et 103 107) 'T. Vite[llius] | Ser. Fe . . . . . | CLA', m/il. leg. XI | C. p. f. - -' tribum Sergiam et Forum Claudii domum quamquam dubitans (p. 124. 125) proposuit.¹⁷⁴)

¹⁷¹) cum haec, quae supra scripsi, iam impressa essent, Hirschfeld litteris me docuit se in praefatione ad C 12 ad Divum Claudium initia huius procuraturae relaturum esse.

¹⁷²) Mommsen C 3, p. 707. 5, p. 757. 12, p. 20 sq.

¹⁷³) distabat ab Octoduro I milibus.

¹⁷⁴) in commentariolo de Octoduri rebus C 12, p. 24 hunc titulum omisit aut abiecit, cf. EE 5, p. 221.

Sardinia (et Corsica).

Sardinia et Corsica insulae anno iam 516 = 238 a Romanis occupatae sunt. sed illa non minore pestilentia infamis quam fecunditate clara erat,¹⁷⁵⁾ haec arida et saxosa.¹⁷⁶⁾ atque partem magnam incolarum, quorum origines ad complures gentes referendae sunt, imperatoria etiam aetate a cultu et humanitate longe afuisse nos docent, quae de bellis et latrociniiis continuis in his partibus accepimus.¹⁷⁷⁾ dum res publica Romana libera fuit, in Sardinia insula nullum oppidum civium Romanorum aut liberum fuit; in Corsica vero colonias c. R. Marianam C. Marius et Aleriam L. Sulla condiderunt. postea a Caesare patre vel filio colonia Iulia Turris Libisonis¹⁷⁸⁾ et Caralis municipium c. R.¹⁷⁹⁾ condita sunt; ad Augustum ducuntur dignitatis Uselitani initia, quorum oppidum postea coloniae iure ornatum est.¹⁸⁰⁾ adde Norenses c. R. (?)¹⁸¹⁾ et municipes nescio utrius generis Sulcitanos¹⁸²⁾ et Cornenses colonos (?)¹⁸³⁾ et forum Traiani. tribus una Quirina in Caralitani Cornensibus Suleitanis occurrit. in Corsica vero tituli fere deficiunt, tribulis memoria adhuc nulla prodit.

Carales

C 10, p. 787. quod Plinius n. h. 3, 85 Caralitani oppidum c. R. dicit, titulis duobus C 10, 7682 et 7844 confirmari videtur. illa inscriptio in museo Caralitano adservatur et C. Iuli municipi liberti] Saecularis nomen continere putatur, haec Viduo deo a C. Iulio municipi l. Felicione dicata in vico Sanluri reperta est, qui vicus utrum Caralitani an Uselitani agro comprehensus sit, ambigitur. qui C. Iulii si recte ad Caralitani municipium referuntur, oppidi formae Romanae origo a Caesaribus sive patre sive filio repetatur necesse.

α C 8, 3185 (Lambaesi) - - L. M[a]gnus Fortunatianus [Q]uirina Caralis, - - m(iles) l(egionis) III A(ug.) - -.

¹⁷⁵⁾ Mela 2, 123. Strabo 5, 2, 7 C 524. 525. Pausanias 10, 17, 2. 6.

¹⁷⁶⁾ Strabo 5, 2, 7 C 224. Senecae cons. ad Helv. 8 et epigr. de Corsica.

¹⁷⁷⁾ de Sardis montanis Strabo 5, 2, 7 C 225. Tacitus ann. 2, 85. Diodorus 5, 15, 5 (Ρωμαίων επικρατούντων καὶ πολλάκις ἐπ' αὐτοὺς στρατευσάντων - - ἀγέρωτοι πολεμικῇ δυνάμει διέμεναν; cf. 5, 15, 3). — de Corsis Mela 2, 122. Strabo 5, 2, 7 C 224 (οἰεῖται δὲ — sc. Corsica — φάλλως τραχεῖα τε οὖσα καὶ τοῖς πλείστοις μέρεσι θύσβατος τελέως ὥστε τοὺς κατέχοντας τὰ ἄρη καὶ ἀπὸ ληστηρίων ζῶντας ἀγριωτέρους εἶναι θηρίων κτέ.). Diodorus 5, 14.

¹⁷⁸⁾ Geogr. Rav. 5, 26 P 411, 13. 14 et Plinius n. h. 3, 85.

¹⁷⁹⁾ Plinius l. c., cf. C 10, 7682. 7844.

¹⁸⁰⁾ colonia Iulia Augusta Uselis C 10, 7845 anni 158; *κολωνία* Ptolemaeus 3, 2, 2.

¹⁸¹⁾ Plinius n. h. 3, 85 coll. C 10, p. 786.

¹⁸²⁾ C 10, 7518. 7519.

¹⁸³⁾ C 10, 7915.

β C 10, 7587 (a. 117—138) - - . . . . L. f. Quir. Rufo, praef. coh., cet., pontific[i], III vir(o) i. d. qq. - - . 7599 Q. Gabinio A. f. Quir. Recepto, III vir(o) iur. dic. quinq., perpetuo flumini divor. Aug. ex consensu provin(ciae). 7603.

γ C 10, 7598.

Galeria ε C 10, 7580 (cf. 6976 Messanensem). Pollia ε 7583 ≅ 7584 cum add. p. 995 (cf. eiusdem hominis Forotraianensem 7860).

Cornus

Quirina

C 10, p. 823. [co]lon[i] in titulo n. 7915, sed male descripto, dici videntur.

α C 10, 7915 Q. Sergio Q. f. Quir. Quadrato, eq. R., patrono civitatis - -, ordo et populus Cornensium optimo vir(i), pat(romo) - -.

Forum Traiani

C 10, p. 816.

β C 10, 7863 - . . . . [C]ol. (vel [P]ol. vel [V]ol.) Pollio, [trib. mil. coh. XV urb., trib. coh. III pr.]

Sulei (in parva insula Sardiniae proxima sita)

Quirina

C 10, p. 782. — quando in municipii formam (C 10, 7518. 7519; cf. 7514) redactum sit hoc oppidum, adhuc quaeritur.

β C 10, 7518 L. Cornelio Quir. Marcello L. Corneli Lauri patri, III vir(o) bis iur(e) dic(undo), cet. - -.

ββ C 10, 7519 [T.] Flavio [T.] f. Quir. Septimiano, III vir(o) in[re] d[ic.], cet. - -.

ε C 10, 7517 vs. 3 '[Quir]ina'?

Voltinia γ C 10, 7524 ad Galliae Narbonensis aliquod oppidum nescio an spectat.

Turris Libisonis

C 10, p. 826. colonia (Plinius n. h. 3, 7, 85) Iulia (geogr. Ravennas 5, 26, Parth. 411, 13 sq.). tribules in his locis duo innotuerunt, iidemque Collinae homines, alter ingenuus, alter libertinus. sed quod Mommsen inde effici cogique posse putat coloniae Tarris Libisonis cives ingenuos in Collinam adscriptos esse, secus iudicatum esse mihi videtur. nam si Puteolos quoque civitatem, portum quasi celeberrimum urbis Romae, in unam ex tribubus urbanis receptam dicit et fortasse antiquo tempore eiusmodi coloniarum cives pariter atque intra urbem degentes tribubus urbanis adscriptos esse coniecit, respondeo Roman ipsam, quae erat ager tribuum urbanarum quattuor, ab Augusto vel certe sub primis imperatoribus Fabiae adscriptam esse, item Augusti fere aetate ex Palatina transisse videri Ostienses in Voturiam (cf. titulum satis antiquum C 14, 426) et Puteolanos in Falernam (cf. C 10, 1685, ante a. 14 positum), neque igitur admitti posse, oppidum a Caesare sive patre sive filio conditum in Collinam coniectum putari, prae-

annos iure referatur testis.¹⁸⁶) sane, quamquam etiam locupletes rerum scriptores veteres de oppidorum condicionibus saepius falsa rettulisse nemo est qui nesciat,¹⁸⁷) Diodori verba, quippe qui in Sicilia genitus de Siculorum rebus scripserit, nullo modo possunt contemni, neque quo alio modo nisi solito intellegantur video.¹⁸⁸)

Augusti igitur aetate¹⁸⁹) demum Siciliae oppida in civitatis Romanae societatem vocata sunt. De tribubus Siciliae et propter titulorum domesticorum satis parvum numerum et quoniam nullius militis e Sicilia oriundi memoria superest parum constat. sed duae potissimum eademque forsitan solae tribus in Siciliae oppidis regnasse videntur, Quirina et Claudia. in insulis autem Siciliae proximis solam Quirinam fuisse opinor.

Catina

C 10, p. 720 sq. — a. 633 = 121 stipendiaria civitas erat (Oros. 5, 13); a Plinio (nat. hist. 3, 89) Strabone (6, 2, 3 C 268) Ptolemaeo (3, 4, 9) colonia dicitur.

β C 10, 7023 '- - Q. Atilio Q. f. Cla. Severo, praef. fabr., II vir. suffragiis popul(i) creati. in 7031 vs. 1 'Cla(udia) . . .', vs. 2 'II vir . . .' intellegi videntur.

γ C 10, 7083 '- - P. Phontcias . . . | Cl. Million . . . | mens . . . Phontcia Mercatilla fil. | piissimo fecit; sed hic titulus Carrerae solius fide traditus est neque satis intellegitur.

Quirina δ (β?) C 10, 7019 'L. Roscio L. f. Quir. Rafo, praef. coh. . . / equitatae, equo pub., adlecto . . .

Eryx mons

C 10, p. 746 sq. — aedes Veneris in monte Eryce eodem modo atque Dianae Tifatinae in sua potestate fuisse videtur; Plinius Erycinos (nat. hist. 3, 91) stipendiarios numerat; Strabo qui aliquanto postquam tabulae publicae illae ex quibus Plinius sua hausit exaratae sunt Siciliae res enarravit, haec habet (6, 2, 5 C 272): νυνὶ θ'ὥσπερ κἀτῇ ἡ κατοικία λειπυχνδρεῖ (τὸ ἱερὸν Ἀγροδίτης τιμώμενον) καὶ τῶν ἱερῶν σωμάτων ἐκλείπει τὸ πλῆθος, ita ut non cum Mommseno et Bunburio¹⁹⁰) fecerim, qui extrema iam aetate rei publicae

¹⁸⁶) quamquam miror Plinium, si eius aetate Sicilia tota in civitatem Romanam erat, nihil de hac re ad ea, quae ex tabulis publicis cepit, addidisse, id quod in Hispanis oppidis fecit (3, 30).

¹⁸⁷) exempla sunt Strabonis error, quo Ravennam colonos Romanos accepisse dicit (5, 1, 11 C 217) et Iosephi contra Apionem verba (2, 4): Ἰβηρες γὰρ οἱ πάλαι καὶ Τυρρῆνοὶ καὶ Σαβῖνοι Ῥωμαῖοι καλοῦνται (cf. Mommsen, Röm. Gesch., 5² p. 62, 1).

¹⁸⁸) ceterum Madvig, Verf. u. Verw. d. röm. Reichs, 1 p. 31, Diodorum huius rei fidem augendo superieicisse putat.

¹⁸⁹) cf. Dio 54, 7, 1 ad a. 733 = 21: ὁ δὲ Ἀγροστός τὰ τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ Συκελίᾳ διοικήσας, καὶ τὰς Συρακούσας ἐτέρως τε τινὰς πόλεις ἀπολοῦσας Ῥωμαίων ἀποδείξας ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπεραιώθη. confer mon. Ancyran Graeca 15, 18.

¹⁹⁰) in Smithii lexico geogr. 1², p. 853

liberae nullam ibi fuisse civitatem Pliniumque cum Strabone pugnare censent. anno p. Chr. 25 res publica nulla hoc loco fuisse videtur (Tacitus, ann. 4, 43).

γ (ε?), cf. Borghesi, opera 8 p. 396) C 10, 7259 'L. Seius L. f. Aem. Fir . . . - -'.

Gaulus

C 10, p. 774. — Ptolemaeus 4, 3, 47: Γαζύωνος (sic) ἡγεσς καὶ πόλις, in titulis saec. II exeuntis municipium dicitur.

α C 10, p. 7507 cum add. p. 994 (G., post a. 161) ' . . . Quir. Postu[m]o, patro[no] municipi, cet., omnib. honorib. civitatis suae honestissim[e] functo cet. - - p[ro]p[ri]e Gaulitana - -'.

β C 10, 7501 cum add. p. 994 (ante a. 29) '- - M. Livi M. f. Qui. Optati, flaminis G[a]ul[itanorum] Iuliae Augusti imp. perp[et]ui - -'. accedit fortasse QUIR . . . in versu primo tituli male lecti 7509.

γ C 10, 7511 'Q. Lylatius Q. f. Quir. Longinus - -'.

ε C 10, 7508 cum add. p. 994 (post a. 161) 'M. Vallio C. f. Quir. Rafo, equo publico exornato - - in solacium C. Valli Postumi, patroni municipi, patris eius . . . - -'.

Pomptina ε C 7506 cum add. p. 994 (litteris aevi labentis) cum quo conferendus Voltumnensis 3722.

Halaesa

C 10, p. 768. Romana re p. libera Halaesina civitas sine foedere immunis ac libera fuit (Cicero Verrin. 3, 6, 13; Diodorus 14, 16, 3); in Plinianis est stipendiaria (3, 91); in titulo C 10, 7458 anno 752 posteriore municipium dicitur, cf. numus Brit. musei (cat. p. 28 n. 16).

γ C 10, 7460 'M. Limbricius M. f. Fd. Rufus - -'.

Lilybaeum

C 10, p. 742. accedit Mazara C 10, p. 738 sq. — Plinius (nat. hist. 3, 90) in orae descriptione 'oppidum Lilybaeum' condicione ommissa; in titulo C 10, 7223 municipium dicitur, in numo (cat. num. Sic. musei Brit., p. 95 n. 7. 8) Augu[stani] Lilybit[ani] sunt. tribus ignoratur.

Claudia: α C 10, 7237 (L., a. 185—192) 'M. Marcio M. f. Cla. Bicti Glauco, patri senatoris, cet., patrono ob merita eius quae in cives suos confert, c. r., adlecto inter tribunicios - -'.

Fabia: α C 10, 7211 (Mazarae) 'L. Amatio L. f. Fab. Maximo Memoriano, q[ui]aestori p[ro]p[ri]e [publicae], aedili, II viro, [pr]aef. imp. Antonini II viri, . . . cet., populus Lilybitanus bono civi - -'.

Onfentina et Voturia: γ C 10, 7224 '- - [M.] Albi M. f. Onf. Pollionis - - C. Domiti C. f. Vol. Rufi - - Mercurio Augusto . . .'. Poblilia β C 10, 7212 'M. Rubellino P. f. Publ. Cestiano Crassiano, flam. divor. Aug. perp., trib . . .'. Pomptina β C 10, 7222 'M. Pacomius L. f. Pomp. Vipsanus Proculus, aed[ilis] - -'.

Lipara

C 10, p. 772. — Plinius (nat. hist. 3, 93): '*Lipara cum civium Romanorum oppido*'; cf. numus musei Britannici catal. p. 264.

β C 10, 7490 '*L. . . omfius L. f. Q/uir. Noment[us] (aedilis)*' - -'.

Melita

C 10, p. 773. 994. — Cicero Verr. 5, 72, 184 Melitenos socios populi Romani dicit; C 10, n. 7495 *mun(icipium) Melitensium* legitur. quod non una cum Siculis in civitatem Romanam Melitenos acceptos putat Mommsen, num recte de hac re anquisiverit, ignoro.

ββ CG 5754 '*. . . . Α(ουκίου) Κλ(αυδίου) υἱος Κυρ(εῖνα) Προδ(ηγ)ης, ἱππεύς Πομπ(η)ίων, πρώτος Μελιτιζίων καὶ π(α)τρων, ἄρχας καὶ ἀμφιπολεῦσας*' - -', cf. KT p. 121 n. 41.

Messana

C 10, p. 716. Mamertinorum civitas M. primo foederata fuit (Cic. Verr. 3, 6, 13; cf. Plut. Pomp. c. 10); Plinius 3, 88 '*oppidum Messana civium Romanorum qui Mamertini vocantur*'. Mommsen hanc mutationem inter a. 684 et 710 factam esse probare studuit; ad annum usque fere 727 ei progredi licuit, cf. supra p. 129.

ε C 10, 6976 '*L. Baebius L. f. Gal. Iuncinus, praef. fabr., cet.*'; cf. Caratana inscriptio C 10, 7580 L. Baebi L. f. Gal. Aureli Iuncini.

Syracusae

C 10, p. 730. Marquardt Staatsverwaltung 12, p. 83 sq. — Divus Augustus coloniam ibi condidit a. 733 = 21 (Dio 54, 7, 1; Strabo 6, 2, 4 C 270; Plinius 3, 8, 89; Ptolemaeus 3, 4, 9; C 10, 7131. [7132?]).

Falerna: C 10, 7156 '*. . . M(?)amilius Sp. f. Fal. Rufus*'. (de Maecia C 1, 1474 = 10, 7121 videsis quae supra de Bononiae testibus dicta sunt.)

Thermae Himeraeae

C 10, p. 761. — C 10 n. 7345: '*colonia Augusta Himereorum Thermitanorum*'; Plinius (nat. hist. 3, 90) qui male de Thermis Selinuntiis cogitare videtur:¹⁹¹⁾ '*Thermae colonia*'.

α C 10, 7398 ('origine non urbana, potius Thermitana' Mommsen) '*. . . Domitius A. f. Quir. Himeraeus sibi et Domitiae A. f. sorori*' - -'; sed *Himeraeus* non tam patriae index quam cognomen esse videtur. Thermitanus fuisse videtur origine L. Acilius L. f. Qui. Rufus, q. pro pr. provinc. Siciliae, tr. pl. praetor, cui patrono Hispellates publice decreto decurionum statnam Thermis posuerunt. C 10 n. 7344.¹⁹²⁾

γ C 10, 7407 '*M. Granio M. f. Quir. Dextro*' - -' 7414 '*L. Iulius L. f. Quir. Attilianus*' - -'.

¹⁹¹⁾ cf. supra p. 129, not. 185.

¹⁹²⁾ de aetate tituli cf. Klein, Verwaltungsbeamten I. 1 (1878) p. 165.

supersunt etiam Claudiae testes, in qua potius quam in Quirina Thermitanos fuisse censet recte fortasse Mommsen:

β C 10, 7348 '*M. Cestio P. f. Cla., primopilo, cet., II vir(o)*' - -'. 7355 '*C. Virio C. f. Cla. Maximo, haruspice(i)*' - -'.

γ C 10, 7422 '*C. METEL CLA*' ; vs. 2 *Cla(udiam)* agnoscere sibi visus est Mommsen.

Titulum C 10, 7316 non Panhormitanum, sed Bovillensem esse iam constat, cf. C 10, p. 993.

Africa et Mauritaniae.

Carthagine Romae aemula urbis (a. 608 = 146) expugnata et funditus deleta Poenorum ager, qui a populo Romano in provinciam redactus est, a Tusca fluvio ad Thenas usque pertinebat. paucaeque in iis finibus oppida e Romanorum magistratum imperio potestateque exempta erant,¹⁹³⁾ quae oppida, cum bello contra Carthaginenses dimicabatur, a Romanorum steterant partibus. sed multum aberat, ut his angustis finibus nominis Romani auctoritas et imperium continerentur; immo vero reges et populi per totam Africam, quae septentriones et occidentem solem spectat, ei parere discabant: iam magis magisque apparebat, potissimum post Iugurtham infelicem illum Numidarum regulum devictum, ibi quamquam non nomine verumtamen re provinciam Romanam esse.

In Carthaginis territorium a C. Graccho a. 632 = 122 colonia civium Rom. deducta est, sed anno proximo Minucii Rufi de legibus Sempronius abrogandis lege abolita est, quamquam agros ipsos coloni Romani in possessione sua retinebant; atque reliquae provinciae agros Romani aut ipsi aut per servitia arare coeperunt.¹⁹⁴⁾ in bello Iugurthino Leptis Magna foedus et amicitiam cum s. p. q. R. iniit. secutum est inter alia bellum illud atrocissimum, quod Pompeiani eorumque Iuba socius contra C. Caesarem male gesserunt. quorum copiis immani acie fasis et prostratis victor non solum ex regno Numidarum novam provinciam effecit, sed etiam ut Afri cum Romanis legum et morum, sermonis et deorum communione quadam coniun-

¹⁹³⁾ '*quci ager intra finis populorum Ieberorum Uticensium H[ad]rametinarum Tjampsitanorum Leptitanorum Aquillitanorum Usaitanorum Teudalsium, quom in amicitiam populei Romanci venerunt, fuit*' lex. agr. a. 643 = 111 (C 1, n. 200), l. 79 sq.

¹⁹⁴⁾ '*L. Appuleius Saturninus, Aurelius Victor de viris ill. c. 73 ait. tribunus plebis seditiosus, ut gratiam Marianorum militum pararet, legem tulit, ut veterenis centena iugera in Africa dividerentur; intercedentem Baebium collegam factu per populum lapidatione summovit*'. haec lex quamquam sicuti lex de coloniis deducendis in Siciliam Achaia Macedonia et reliquae fere omnes Appuleiae Saturnini sublata esse videtur, tamen C. Mario datum esse videtur, ut in aliquot oppida veteranos deduceret. Marianae enim in Corsica sitae coloniae nomen et originem viri docti iam pridem a C. Mario illo repetivere; porro ex titulis nuper repertis alteram, non dico coloniam, sed Marianorum colonorum civitatem vel conciliabulum cognovimus, Uchitanorum se. maiorum.

gerentur nova et salutaria consilia iniisse videtur. tantumque aberat, ut praemature summi illius viri exitu consilia ab eo suscepta et proposita negligerentur, ut principes imperii Romani semper in iis manerent et quae ille voluerat quodammodo perficerent.¹⁹⁵⁾

Mauritania a. 40 p. Chr. regibus suis parere desiit et in dicionem Romanorum venit. divisa autem est in duas provincias, quarum altera quae ad occidentem spectabat Tingitana, altera vero Caesariensis appellabatur.

Inter eos veterum scriptores, qui Africae et Mauritaniae fines formasque expresserunt, Plinius naturalis historiae libri quinti capitibus 1—4 gravissimus et uberrimus auctor indicatur, quoniam cum περιλυσον illum, quem Varonis putant,¹⁹⁶⁾ diligenter expilavit tum civitatum Africae provinciae¹⁹⁷⁾ recensum servavit, quem sive ad Agrippae sive ad publicos quosdam de orbis Romani rebus publicis earumque formis commentarios virorum doctorum communis fere opinio refert. sunt quidem qui in hac naturalis historiae parte Plinium non minus negligentiae quam inscientiae convictum putent. atque fateor numerum neque coloniarum neque municipiorum, quae *Iulio* nomine adiuncto testes et lapidei et alii a Caesaribus aut patre aut filio ante annum 727 = 27 condita esse confirmant, a Plinio compleri; id quoque addo Plinium quod ei e more erat ut cum Agrippianis, quamquam non reliqua oppida, verumtamen colonias aevi inferioris coniungeret, hoc loco neglexisse videri. atque idem ego hoc existimo hanc rem gratissimam nobis praeberi, unde de indole et aetate commentariorum illorum certior ferretur sententia. quam quaestionem absolvere huius loci non est, sed hoc e tenebris quasi elucere puto, Agrippiana q. d. ante annum 727 = 27 scripta esse. Facile fieri potuit, ut Plinius Augusti colonias¹⁹⁸⁾ eis addere neglegeret.

Secundum locum nobis obtinent itineraria Antonini Peutingeri Ravenatis, quae ea re fere consentiunt omnia, quod coloniarum vel municipiorum appellatione nullius provinciae oppida ornant praeterquam Africae et Mauritaniae; haec indoles archetypi ut ita dicam itinerariorum s. s. fuerit necesse est; sed non licet hoc loco amplius de illa re ad rem Romanorum geographicam illustrandam apta disserere, quam me primum observavisse opinor.

Tertio loco ducimus Ptolemaeum, qui capite 1 quarti libri de Mauritania Tingitana, c. 2 de Caesariensi, c. 3 de Africa agit atque Caesariensis octo, Africae octo (decem?) *αὐτοὶ*; diserte enumerat.

¹⁹⁵⁾ de iis quae Dio tradit de Numidia ab Octaviano a. 724 = 30 regio nomini redita, sed non multo post (a. 729 = 25) cum Africa provincia coniuncta, bene egit Mommsen. Röm. Gesch. 5², p. 628.

¹⁹⁶⁾ *de ora maritima* libri tres.

¹⁹⁷⁾ in Mauritaniis Plinio Agrippiani indices nulli praesto fuerunt, quoniam provinciae illae multis annis post Agrippam mortuum constitutae sunt.

¹⁹⁸⁾ inde ab Augusti morte usque ad Flaviae domus imperia ne nos quidem novimus colonias ullas in Africa provincia deductas.

Ex Strabonis autem (17, 3) et Melae (1, 25—38) de Africa occidua commentariis quod ad nos pertineat, nihil fere capi potest. accedit denique titulorum plus minus diserte res Africae illustrantium uberrima copia, quam in dies augeri grato animo percipimus auctumque iri speramus.¹⁹⁹⁾ Hi sunt ergo fontes, ex quibus praesertim hausta sunt, quae fere constant et de Romanorum imperii finium in his partibus prolatione et de castrorum praesidorumque exercitus Africani mutationibus et de morum institutorumque Romanorum propagatione cum in hominibus tum in civitatibus. a litoralibus nomen Romanum nomenque Latinum Iuliis Claudiis Flaviis imperantibus paullatim ad proximas regiones intus sitas pervenit. praeter ceteros autem principes maxime de Africa meriti sunt Divus Traianus atque Divus Severus; hic enim oppidorum suorum longe maiorem partem in summa planitie constituit iisque radices iam septentrionales Aurasii ipsius montis cinxit et montes collesque illi continuos, qui paullatim ad planitiem et mare decurrunt, ornavit; ille autem, ipse Africanus atque Leptitanus patriaeque amantissimus, ultra etiam progressus est.

Ex quo tempore res publica Romana penes principes stetit, cum coloniis et municipiis civium Romanorum vel Latinorum novo modo tribus consentaneum est coniunctas esse. Caesarem patrem olim probare studui tribus illas XXIII, quae post Marsicum bellum melioris notae essent, propagavisse, filium vero tribus VIII deterioris sortis; Claudios et Flavios imperatores Quirinum, Traianum Papirian, Hadrianum Sergium suis civibus dedisse. iam debet addi Claudium imperatorem in Claudiam quoque tribum²⁰⁰⁾ et Marcum in Papiriam novos cives accivisse.

Videamus nunc de Africae et Mauritaniae re tribuaria: ac quidem erat in

tribu	oppidum	in Plinii nat. hist. dictum	quod ab aliis testibus saeculorum I et II dicitur fuisse
Horatia	Africae: Assuras Uthina Mauritaniae: —	5, 29: c. R. 5, 29: colonia —	

¹⁹⁹⁾ praeter C 8 et EE 5 acta quaedam Francogallorum hominum rei epigraphicae apprimè studiosorum quamquam pauca pro bibliothecarum Vindobonensium inopia adhibui: sunt autem haec: Revue archéologique 1882—1887, Bulletin de correspondance Afric. 1—3, Mémoires et Bulletin de la société nationale des antiquaires de France 1882 sqq., Bulletin trimestriel des antiquaires franc. d'Oran 1. 2. 3, 1—136. 4, 1—144, Revue de l'Afrique 5, 1887, Bulletin épigraphique du midi de la France (usque ad fasc. 46, 1887), Bulletin épigraphique de la Gaule.

²⁰⁰⁾ hanc tribum antiquitus Claudiae gentis hominibus completam fuisse res notissima est.

tribu	oppidum	in Plinii nat. hist. dictum	quod ab aliis testibus saeculorum I et II dicitur fuisse
Quirina (reperitur in Africa et in Cirtensibus et in maritimis oris et in campis Bagradae aquis irrigatis, in Mauritania Caesariensi vero universa praeterquam in particula Africae provinciae contigua.)	Africae:		
	Ammaedara	—	colonia Flavia Augusta
	Bisica	—	ante a. 161/9 municipium factum
	Bulla regia	5, 22: liberum	
	Cercina	5, 41: liberum	
	Cirta (Arsacal, Caldae, Celtianenses, Chullu, Mastar, Milen, Phua, Rusica-de, Saddar, Sigus, Subzuar, Tiddis, Uzelis)	5, 22: colonia	C. Iuli Caesaris colonia
	Gigthis	—	
	Guza	—	a. 742 = 12 civitas stipendiaria
	Hippo (Regius)?	[(5, 22)]	
	Madaura	—	ante a. 160 colonia
	Muzna	5, 24	
	Nattabutes	5, 30: natio	
	Sicca	5, 22: colonia	colonia Iulia Veneria
	Simitthu	5, 29: c. R.	colonia Iulia
	Sufetula	—	
	Thibilis	—	
	Thuburbo minus	—	ante a. 161/9 municipium factum
	Utica	5, 24: c. R.	municipium Iulium
	Mauritaniarum:		
	Anzia	—	municipium saec. II
	Caesarea	5, 20: colonia Divi Claudii	colonia Claudia
	Cartenna	5, 20: colonia Augusti	
	Icosium	5, 20: Latium Vespasiani	
	Manliana	—	
	Oppidum Novum	5, 20: colonia Divi Claudii	
	Portus Magnus	5, 19: c. R.	
	Rusguniae	5, 20: colonia Augusti	
	Rusucurru	5, 20: c. R., Divi Claudii opus	
	Tipasa	5, 20: Latium Divi Claudii	

tribu	oppidum	in Plinii nat. hist. dictum	quod ab aliis testibus saeculorum I et II dicitur fuisse
Galeria	Africae: Thysdrus Mauritaniarum: —	5, 30: liberum —	colonia Iulia
Arnensis (in oppidis Carthagine et Saldis eorumque vicinis erat.)	Africae: Curubis Karthago (Agbia, Thibursicum Bure, Thignica, Thugga) Neapolis Thabraca Thuburbo [(maius?)] Thiburnica Uchi maius Mauritaniarum: Saldae Tupusuctu	5, 24: liberum 5, 24: colonia 5, 24 5, 22: c. R. [(5, 29: colonia)] 5, 29: c. R. 5, 29: c. R. 5, 20: colonia Augusti 5, 21: colonia Augusti	coloniae Iuliae (quas non tam Divi Iulii quam Octaviani fuisse verisimile videtur) [(colonia Iulia)] colonia Augusta colonia Mariana Augusta (Alexandriana) colonia Iulia Augusta colonia Iulia Augusta
Claudia	Africae: — Mauritaniarum: Volubilis	— — (5, 5: oppidum)	
Papiria (sub montium radicibus, qui provincias a meridie claudabant, inde a Sitifi ad Hadrumetum usque et Capsam pertinebat.)	Africae: Calama Capsa Cillium Cuicul Diana Giufi Hadrumetum Lamasba Limisa Maconades? Mactar Mascula Thagaste Thamugadi	— 5, 30: natio — — — — — 5, 25: liberum — — — — — — —	Fla(vium?) Cilium (ante) a. 147 colonia factum (ante) a. 141 municipium factum Traiani colonia (ante) a. 116 ad Latium vel civitatem Romanam provectum (ante) a. 161—169 colonia factum a. 100 colonia factum

tribu	oppidum	in Plinii nat. hist. dictum	quod ab aliis testibus saeculo- rum I et II dicitur fuisse
	Thelepte	—	ante medium saec. II co- lonia factum
	Theveste	—	(ante) a. 99 colonia factum
	Thubursic. N.	—	(ante) a. 138—161 Lat.
	Tuccabor	—	vel c. R. factum
	Vallis	—	ante saec. II ex muni- cipium factum
	Zucchur	—	
	Mauritaniarum:	—	colonia Nerviana Augusta
	Sitifis	—	
	Mons	—	
Cornelia	Africae:	—	
	Mustis	—	
	Mauritaniarum:	—	

Ad Caesarem igitur patrem revocamus : Quirinam, Horatiam, Corneliam (?),
[Arnensem ??];

Caesarem filium : Arnensem, Galeriam, [Quirinam ??];
Claudium : Quirinam in Africa et Mauritania
Caesariensi; Claudiam in Mauritania
Tingitana (?);

Flavios : Quirinam;
Nervam : Papiriam;
Traianum : Papiriam;²⁰¹
Marcum : Papiriam.

Africa.

Agbia vide Karthaginem.

Ammaedara

C 8, p. 50. — in Plinii laterculis desideratur, sed C 8 n. 308 (cf. n. 302)
colonia Flavia Augusta (A)emerita Ammaedar(a) vocatur, ut ex Flaviis im-
peratoribus unus oppidum condidisse et coloniae iure donavisse videatur.

α C 8, 2975 (Lambaesi; a. fere 194) '— M. Sili M. f. Quir. Fausti Am-
(maedara), mil. leg. III Aug., defuncti in Parthia'. 352 (A.) 'L. Cassius L. fil.

²⁰¹ Sergia Hadriani in Africis oppidis nondum quod scio reperta est, sed id casu
factum est, quoniam Aelia aliquot oppida in Africa condita esse non ignoramus.

Quir. Faustus, — homo bonus hominibusque perneccarius, quem quaerit patriae
maximus hic populus —.

β C 8, 314 '— Sex. Iulius . . f.] Quir. Tertullus], II viratic[us] —'. 5351
(Calamae; post a. 117) 'T. Flavio T. f. Quir. Macro, II vir(o), flumini perpetuo
Ammaedarensium, cet.'.

γ C 8, 294. 295. 296. 330. 348. 358. 375. 376. 380. 406. 419. 425. 477.

Arnensis γ C 8, 345.

Aradis

C 8, p. 99.

β (?) C 8, 792 (a. 82) 'P. Ennius T. f. Eppilli n. Quir. Paccianus, com-
modis acceptis ex leg. II Aug. ab [imp. Domitiano] Caesare Aug. Ger. cos. VIII . . . .

Arsacal vide Cirtam.

Assuras

C 8, p. 211. oppidum c. R. Absuritanum Plinius n. h. 5, 29 dicit,
col(onia) Iul(ia) Assuras legitur in titulo anni 215 C 8 n. 1798.

γ C 8, 1813 'Q. Novius Q. f. Hor. Felix —'. 1814 'Ser. Novius Hor. Avi-
tus —'. 1821 'L. Valerius L. f. Hor. —'.

inscriptio C 8, 629 Mactaritana ad civem Assuritanum potius quam Mactaritanum
referenda videtur; cf. 'Mactar'.

Bisica

C 8, p. 169. 938. EE 5, p. 284. Bulletin trimestriel d'Oran 1, p. 295 sq.
hoc tantum constat ex titulis iam M. Aurelio et L. Vero imperantibus Bisi-
censium fuisse municipium.²⁰²) postea ad coloniae ius pervenisse videntur,
cf. C 8, 1357 (a. 316 7) 'col. Bisica Lucana'.

ε Bull. trim. 1, p. 302 n. 157 'Q. Ennio T. f. Quir. Erpillo, 7 leg. III Aug.,
fl. pp. . . . ordo Bisicens(is) ex collat[io]ne patronatus'.

Bulla Regia

C 8, p. 157. 934. Plinius 5, 22 oppidum liberum dicit; *ordinis* Bullen-
sis memoria traditur C 8 n. 10580 et EE 5, n. 472 (saec. III ex. vel IV in.).

α C 8, 3274 (Lambaesi) '— L. Vetulenus Quirina Bul(la) Festus, eq. leg. III
Aug. —'.

β C 8, 10580 'Valeriae L. f. Concessae C. Domitius C. f. Quirina Pudens
Lucretius Honoratianus et C. Domitius C. f. Quirina Concessus matri optimaee, item
sacerdot[is] publicae Cererum —'.

²⁰²) cf. praeterea EE 5, 299 (Bisicae, saec. III in.) 'municipium Af[ricae] . . . Bisicense?'
et C 6, 1401 (paullo ante a. 193) '[?] colonia Au[re]l[ia] g[usta] Bisica Lucana ex Africa'. —
quoniam modo ad Bisicensis pertinuerit *civitas Rir(ensis) Aquensium* Sacar(itanorum),
Antonini Pii aetate a sufetibus et decurionibus recta, cuius mentio fit in titulo Bisica ipsa
reperito (Bull. trim. 1 p. 297 n. 149 = EE 5, 295), equidem non video.

Quirina

Horatia

Quirina

Quirina

z C 8, 10579 (post a. 138) 'Gargilio T. fil. Quir. Venatori, p(rimo)p(ilo) praeogativo tempore facto [a] divo Hadriano, cet. - -'.

Calama

C 8, p. 521. 962. — Calamenses, antequam civitatem Romanam adepti essent, a principe et sufetibus rectos esse tituli 8, 5306. 5369 nos docent; quorum oppidum cum Traiani tempore municipium fuisse constet (cf. 8, 5289 a. 114—116; 5323 — divo Nervae Aug.; 5324. 5325 — a. 103) neque in Pliniano oppidorum Romanis legibus constitutorum indice enumeretur, civitatem inter Pliniani auctoris et Traiani tempora accepsisse videtur; Traianum ipsum huius beneficii auctorem fuisse perquam probabilis coniectura est.

β C 8, 5298 '— Q. Nicanius Q. Nicanii Maximi fil. Pap. Honoratus, aedil(is), II vir - -' ~ 5299 'Q. Niciu[s] Q. Nici Pudentis. f.] Pap. Annianus, dec(urio), [s]ac(er)dos Neptuni - -'. 5305 '— C. Arrius Nepotis fil. Sabinus Papir. Datus, aedil., sacer(dos), ite[m] duumv(ir?)'. 5367 '— Iulio Q. fil. Pap. Rusticiano, eq. R., fl. pp., II viral., aedilic. - -'. 5368 '— L. fil. Papir. Rufino, flam. Aug. perp., II vir(o) quinq(uennali) primo - - ordo Calamensium'. 5375.

γ C 8, 5327 (a. 193/211).

Arvensis duo testes rep. ad Ain Kila bu Seba, qui vicus Kalamam propior est, quam ut Mommsenium sequi praestet, qui ad Hipponem regium eos confert: β C 8, 5280 '— Q. Tullius Q. f. Arvensis Florus, f(lamen) A(ugusti) perp(etuus) - -' ≅ 5281. Horatia z C 8, 5354 (ante a. 166); cf. 5355. Quirina xx 8, 2639 (Lambaesi) = KT p. 123 Flavio- rum u. 10. γ 8, 5291. 5286 (Ain Kila bu Seba). z 8, 5363. — cf. 5364, vs. 1: Q(uirina)? Sabatina(?) γ 8, 10844.

Caldae vide Cirtam.

Capsa

C 8, p. 22. Plinius nat. hist. 5, 30 in numero civitatum quarum pleraeque etiam nationes iure dici possunt Capsitanos habet. in titulo quodam C 8 n. 98 inter annos 119 et 138 exarato Capsitanorum municipium, II viratus, flamonium atque Papir[ia] tribus dici videntur, ita ut civitatem Romanam vel Latium huic oppido a Traiano concessum esse probabilis sit coniectura. in tabula Peutingeriana 4 e scriptum legitur Capsa colonia, idemque fortasse corruptum apud Ravennatem 3, 5 P 143, 16 Capsalco.

β C 8, 98 (a. 119—138) '— P. Aelius Papir[ia]? arcum a solo - - [ob honore]m II viratus - -'.

Celtianenses vide Cirtam.

Cercina

insula post Plinii aetatem, qui nat. hist. 5, 41 'Cercina, ait, cum urbe eiusdem nominis libera', quae passa sit fata, ignoratur; itaque dubium, num eo tempore, quo titulus infra scriptus positus est, Cercinae lex iam Romano more constituta fuerit.

Papiria

Papiria

Quirina

α Boissien, Inser. de Lyon p. 269 = Wilmanns ex. inser. 1269 (Luguduni, Severi et Caracallae aetate) 'Tib. Antistio Fausti fil. Quirina Marciano, domo Circina, praef. coh. II Hispanae, cet.'.

Chisiduo

C 8, p. 159. titulum C 8, n. 1269, qui aut Hadriano imperante aut paullo post scriptus esse videtur, decurf[ri]ones c(ives) R(omani) et [muni]- cipes [C]hisiduenses ponendum curaverunt; inde efficitur municipium Chisiduense Latinum fuisse.

de tribu minime constat e titulo C 8, 1269 'T. Flavio T. fil. Quir. Gallico, proc. Aug. pro(r). Afric(ae) tract(us) Kart(haginiensis), cet.'.

Chulla vide Cirtam.

Cillium

Papiria

C 8, p. 33. — de oppidi vicibus nihil compertum habemus nisi quod 8 n. 2568 vs. 46 C. Iulius Septiminius quidam dicitur oriundus FLA·CILIO. quod si recte Flavium Cillium esse intellegitur,²⁰³ Cillium Vespasiano vel eius filiis imperantibus ad honores vel municipii vel iam tunc coloniae pervenisse coniciamus necesse est; sed quomodo Papiria tribus et Flavio- rum aliquis imperatorum oppidi conditor coniungantur, non perspieo.

z C 8, 210 'coloniae Cillitanae Q. Manlius Felix C. filius Papiria Receptus post alia arcum quoque cum insignibus coloniae solita in patriam liberalitate - -'.

titulos C 8, 211 et 216 in Flavio- rum amplo sepulcro fixos propter Theleptensem decurionatum ad Thelepte nescio an recte rettuli.

Cirta

Quirina

C 8, p. 618 sq. Mommsen, Hermes 1, p. 47 sqq. — Cirtam coloniam C. Iulius Caesar post Iubam regem devictum P. Sitti Nucerni militibus deductis condidit (Appianus b. c. 4, 54. Mela 1, 30. Plinius nat. hist. 5, 22) et Iuliam Iuvenalem Honoris et Virtutis dici voluit. civitati, quae extra imperii Romani fines in sociorum agro exstitit, alia atque coloniarum Romano- rum solitaque liberior forma fuit neque Africae provinciae finibus prolatis mutata est; eique ager datus est, quantus alii oppido e. R. numquam concessus est; nam quoquo- versus late patebat et ad septemtriones procurrans mare ipsum attingebat. pagi Cirtensium postea aucti et reipublicae forma donati sunt — Rusicade Mileu Chulla colonias factas esse constat —, sed ita ut a Cirtensibus non prorsus recederent et cum iis magistratum et officiorum administrationumque communione coniuncti manerent. consentaneum igitur tribum quoque totius agri Cirtensium eandem atque capitis ipsius fuisse,

²⁰³ cf. de versu 36 eiusdem tituli (Tib. Claudius Lucius Ael. Piladel. Emesa) Kubitschek, Wiener Studien 1885, p. 168.

Quirinam dico. cuius tribus testes, ut Vespasiani aetatem, quod video, non superent, casu quodam accidit; antiquissimus enim est C 8, 7057. iam singula oppida pagosque Cirtensium recensebo:

Cirta:

α C 8, 2618 (Lambaesi; a. 211—212) inter alios veteranos collegiatis dicitur 'L. Tannonius Cresce(n)s Qui. Cirta'. 2890 (ibid.) '— C. Iuli C. f. Quir. Quadrati Cirt(a) —'. 5350 (Calamae; ante a. 143) 'M. Cornelio T. f. Quir. Frontoni, III vir(o) capital(i), q. provinc. Sicil(iae), aedil. pl., praetori municipes Calamensium patrono', quem notum illum oratorem Cirtensem origine fuisse satis constat. 5683 (prope Sigus) '— f. . Aemiliu]s C. fil. Quir. Rogatus — [origine C]irtensis, vir ornatus q. . . . t. exsuperans familia . . . . Sigus fui pagique ma[gister]'. 7041 et 7042 (C.; a. 195/199) 'M. Coculnio Sex. fil. Quir. (Quirina 7042) Quintilliano (Quintiliano 7042), lato clavo exornato ab imp. Caesare (Caes. 7042) L. Septimio Severo Pertinace Aug. Pio (Pi . . . 7042, qui hic desinit) Parthico Arabico Parthico Adiabenico, quaestori desig., post flamonium et honores omnes quibus in colonia Iulia Iuvenali Honoris et Virtutis Cirta, patria sua, functus est —'. EE 5, 757 (Lambaesi; a. fere 147—150) '— Q. Iulius Q. f. Quir. Martialis Cirt(a) curiae Hadrianae felici veteranorum leg. III Aug. ob honor(em) flam(onii) perpet(ui) —'. M. Caecilius quoque ille Q. f. Quirina Natalis, cuius honorum tituli Cirtenses 6996. 7094—7098 (omnes a. 210) memoriam nobis tradiderunt, si quidem eum recte cum Dessauio eundem esse credimus, quem Minucius Felix in dialogo qui Octavius inscribitur Christianorum deum et mores increpantem facit, Cirtensis origine fuisse diserte traditur (Oct. c. 9).

? α C 8, 4191 (Verecundae) 'genio pa[triae Aug.] P. Horatius P. [Horati Cres]centis fil. Quir. I. . . ., aedilicius, pra[ef.] pro IIIvir(is)], IIIvir desig. col. [III Cirtensium] —'.

Cirtensis origine videtur fuisse C. Arrius . . f. Quir. Antoninus, qui anno fere 163 praefectus aerari Saturni et Concordiensium patronus factus est, C 5, 1874; cf. C 8, 7030. 7032. 8241 (et 2390).²⁰⁴

β C 8, 6940 ≅ 6941. 6942 (a. 224). 6944 (a. 199—209). 6947. 6948 (post a. 161). 6962 (Severi fere aetate). 6965. 6995 (post a. 193). 7000 (a. 211/212). 7079 (post Vespasiani bellum Iudaicum). 7102. 7103 ≅ (?) 7989 (Rusicade; a. 225. cf. 7988. 7103 et 7101). 7105. 7106. 7112 (Severi fere aetate, cf. 7062. 7063). 7115. 7118. 7123. 7416. 10867. accedit 5534. — mulier 7093.

γ C 8, 6954. 6971. 7108. 7177. 7200. 7230. 7256. 7302. 7340. 7362. 7363. 7397. 7403. 7421. 7432. 7444. 7451. 7452 (?). 7459. 7460. 7537. 7546. 7547. 7554. 7573. 7574. 7582. 7583. 7584. 7593. 7635. 7637. 7639. 7644. 7647 ≅ 7648. 7666. 7691. 7693. 7715. 7757. 7758. 7812. 7839. 7844. 7864. 7867. 7907. — infantes 7638. 7675. 7753. — mulieres 7213. 7404. 7500 (?). 7626. 7789. 7801.

ε C 8, 7039. 7044 (saec. II vel III in.). 7050 (post a. 171). 7057 (a. ut videtur 69—80). 7059 (post a. 138).

Aemilia γ 8, 7223. Aniensis (?) γ 8, 6955. Arnensis β 8, 7110. γ 7706. ε 7082. Horatia (?) γ (?) 8, 7750. Palatina ε 8, 7036 (post Hadrianum).

Arsacalitanum castellum. C 8, p. 573. 618.

Quirina: γ C 8, 6044. 6047 (post a. 117). 6094. 6096. 6108. 6111. 6117. 6142. 6143. 6146. 6148. 6165. 6186. 6221; eademque tribus latere videtur n. 6062, vs. 2 et n. 6255, vs. 2.

²⁰⁴ de Vit, onomast. 1, 1867, p. 474 eum consanguineum putat cum C. Arrio C. f. Quirina Calpurnio Frontino Honorato, consuli a. inc., cui patrono coloni Antiochia Pisidia e Velabro et Aedilicio vicis titulos dedicaverunt C 3, 289 et 290.

Caldae? ne de nomine quidem vici antiqui, cuius rudera prope Tiddin in pago Meschta Nehâr reperta sunt, ita constat, ut dubitari non possit; sed eum vicum Cirtensium pertica comprehensum fuisse non negabitur.

Quirina: γ C 8, 6884. 6917.

Celtianenses. EE 5, p. 442. Bulletin de corresp. Afr. 1, p. 45 sqq. — aetate Septimi Severi (a. 205) *resp(ublica) c(oloniae) C(eltianensium)* dici videtur (EE 5, 902).

Quirina: β EE 5, 903. 904. C 8, 7946. γ EE 5, 900. C 8, 7949. Bull. de corr. Afr. 1, p. 83 n. 50. 88 n. 65. 89 n. 75. 91 n. 90. 93 n. 103 et 106. 94 n. 108 et 109. 96 n. 124—127 et 129. 97 n. 133. 101 n. 162. ε p. 94 n. 110.

Chullu (C 8, p. 700. 618), una ex quattuor coloniis Cirtensibus (colonia Minervia).

Quirina: β C 8, 8195.

Mastarense castellum. C 8, p. 591. 618.

Quirina: γ C 8, 6351. 6425 (nisi *Qu(i)etus* pro *Q(uirina)* *Vetus* legendum est).²⁰⁵ 6552. 6572.

Mileu (C 8, p. 618. 701), una ex III coloniis Cirtensibus, colonia Sarnensis.

Quirina: γ C 8, 8213. 8215. 8217 = 8541. 8218. 8222. 8231. ε C 8, 8207.

Phuensis pagus. C 8, p. 586.

Quirina: ε C 8, 6311. 6328.

Rusicade (C 8, p. 684. 618), una ex III coloniis Cirtensibus (colonia Veneria).

Quirina: α C 8, 7963 (a. 218—222) '— L. Cornelius L. fil. Quir. Fronto Probianus, eq(uo) p(ublico) orn(atus), dec. IIII col., fl(amen) p(er)p(etuus) divi Magni Antonini statuam, quam ob honorem flam(onii) — promiserat et dec. hs. XX n.; sed et cetera, quae liberalitate sua patriae contulit, —'.

β C 8, 7957. 7969 (a. 187; = EE 5, n. 906). 7978 (post a. 197/198). 7983. 7990 = 7993.

γ C 8, 7973 (a. 215). 8009 (= Renier 2187; 'Q. Antonius Q. f. Q. Extricatus'; Mommsen l. c. tribum errore omisisse videtur). 8011. 8024. 8028. 8038. 8067. 8077. 8079. 8080. 8084. 8109. 8161. — infantes γ 8167. — mulier γ 8127. — fortasse etiam n. 7993 vs. 1 (QVL) et 8148, vs. 3 Quirinae tribus vestigia exstant.

Galeria β C 8, 7986 (saec. 1, ut videtur). γ 8, 8113.

Saddar. C 8, p. 567. 618.

Quirina: γ C 8, 5941. 5945. 5947. — infans γ 8, 5993. — fortasse eadem tribus latet in titulo 5965.

Sigus. C 8, p. 552. 618. n. 10860.

Quirina: β C 8, 5704. 5705. 5707. 5709.

²⁰⁵ Q VETVS traditur, spatio aliquanto inter litteras Q et V relicto; ceterum in titulis Africae passim pro *Quieto* exstat *Quetus*.

γ C 8, 5686 (inter Calamam Sigus Cirtam, route de Constantine à Bône). 5718. 5725. 5733. 5764. 5767. 5772. 5781. 5784. 5786. 5788. 5798. 5805. [5806.] 5809. 5812. 5816. 5822. 5828. 5829. 5838. 5839. 5840. 5846. 5848. 5849. 5850. 5852. 5858. 5861. 5867. 5868. 10858.

z C 8, 5678.

Subzuaritanum castellum. C 8, p. 571. 618.

Quirina: γ C 8, 6012. 6037.

Tiddis. C 8, p. 606. 618.

Quirina: β C 8, 6711 (a. 198—211) ≅ 6710. 6712.

γ C 8, 6717. 6748. 6755. 6758. 6761. 6762. 6818. 6821. — nescio an huc referre praestet titulum supra inter Cirtenses relatum n. 7256.

ε C 8, 6706 (inter a. 132/143 vel potius 132/138) Q. Lolli Urbici consulis, quem Wilmanns (exemplorum n. 1176) Tidditanum origine fuisse inde intellegere sibi visus est, quod sepulcrum familiae eius ibi exstructum stat.

Uzelis. C 8, p. 589. 618.²⁰⁶

Quirina: α C 6, 2564 (Romae) ' - - Q. Aurelio Q. f. Quir. Gallo Usali missus veteranus ex coh. V pr. 7 Prisci onesta missione - -'.

β C 8, 6339.

γ C 8, 6344. — infans 6345^b. — mulieres 6347.

praeterea inter Chullu et Milen: Hr. el Abiod β EE 5, n. 911 [Papi]ria vel [Gale]ria vel [Votu]ria; Guelaine γ EE 5, n. 912 Quir(ina).

Cuicul

C 8, p. 708. — cum *coloniam* vel *republicam* Cuicul eiusque magistratus tituli inde ab anno 147 atque tabula Peutingeri dicant, Plinius autem in indicibus omittat, verisimile est oppidi formam Romanam inter Pliniani auctoris et Marci Verique tempora fortasse a Traiano imperatore constitutam esse.

β C 8, 8300 (a. 166/169) ' - - L. Gargilius Q. fil. Pap. Augustalis, aed. - -'. 8310 ' - - L. [Volu]sius C. f. Pap. Barbarus, q., aed., augur - -'.

Quirina: β EE 5, 1296 (a. 147) ' - - M. Pompei M. fil. Quir. Veteris Flaviani, aug(uris), L. Pompeius M. fil. Quir. Novellus, aed., II vir, aug(ur), max(imus) aug(urum) bis - -' ≅ C 8, 8341.

Curubis

C 8, p. 127. anno iam 709 = 45²⁰⁷) Curubim Romana lege constitutam civitatem fuisse titulus 8, n. 977 putatur ostendere; sed ignoratur adhuc quatenam ratio intercesserit inter oppida reliqua e. R. et Curubim Cartha-

²⁰⁶) aliud oppidum esse, quod Plinius *unum Latinum* Africae municipium (5, 29) dicit, *Uzalitanum*, admonere non necesse est.

²⁰⁷) de titulo C 8, 10525 Tunetano satis vetusto (u. e. aut 693 aut 706 aut 708 aut 709) certum iudicium ferri non potest, quoniam *Curfubitanorum* nominis nimis mutila est forma servata; vs. 10 *sufetes* adsunt. in Plinianis (5, 24) etiamtum *libera* dicitur. equidem oppidanos. dum liberi essent, magistratus ex Romanorum oppidorum similitudine creavisse puto.

ginem alia id genus (cf. KT p. 128); in his enim, quae in illis vetita erat, singularis rei publicae forma ea data est, ut *duumviratus* penes singulos homines esset et vel libertinis pateret. *col(onia) Iul(ia) Curubis* est 8, 980 saeculi fere tertii. — Caesarem dictatorem Arnensis tribus non sapit.

α-β C 8, 980 (saec. fere tertii) *Ponti; C. Helvio C. f. Arn. Honorato, aedil(i), II vir(o) qq., II [vir(o)] et curat(ori) aliment(is) distrib(ue)ndis ob insignes liberalitates in rem pub. et in cives amorem, viro bono col. Iul. Curubis d. d. p. p.*

Velinae tribulis titulus 8, 979 aut male descriptus est a Ximenezio aut externi hominis fuit.

Diana

C 8, p. 462. — Diana oppidum post Plinium, qui eius nomen in laterculis suis non recenset, vel potius post eius auctorem municipium factum est. certe iam Antonino Pio imperante eo honore utebatur (8, n. 4586. 4587 a. 141).

β C 8, 4575 ' - - L. Volussius Q. f. Pap. Saturninus Volussianus, aedilis'. 4579 ' - - M. Aurelius Q. fil. Pap. Aemilianus, q., aedil., II viru - -'. 4580 ' - - L. Papius L. fil. Pap. Apolla, aedilis, q., II viru, praef. i. d. pro II viris, qq., ob honorem sacerdoti sui - -'. 4582 (a. 161/169) ' - - L. Sittius L. f. Pap. Felix, fl. pp. - -'. 4588 (a. fere 164 5—169) ' - - C. Iulius C. fil. Pap. Caesianus, aedil., II vir, q., fl. pp. - -'. 4596 (a. 200) ' - - M. Iulius C. fil. Papir. Rufus Montaninus, aedil., II vir, II vir quinq., fl. pp. - -'. 4597 (a. 201 vel 202?) ' - - L. Mucius L. fil. Pap. Mucianus, q., aed., II viru, praef. i. d. pro II viris, qq., fl. pp. - -'. 4601 ' . . . . . Pap. Dexte[r], q., aedil.] II vir - -'. 4603 'C. Iulius C. fil. Pap. Nigler] . . . municipi Dianensium - -'.

Quirina: β C 8, 4602.

Gigthis

C 8, p. 6. 921. — in itineraio Antonini p. 60, 1 *Giti (Gutti P)* municipium dicitur.

β (?) C 8, 28 'C. Ummidio Quir. M. f. Sedato, cum ordo statuum decrevisset, - -' ≅ 29 'C. Ummidio Quiri(na) Sedato - -' eiusque filio 30 'L. Ummidio Quir. Pacato ordo populusq(ue) Gigthisis conferentibus et incolis ob multiplicem su[av]itat[em?] - -'. EE 5, n. 253 'L. Servaco Q. f. Quir. Firmo s. p. q. Gigthisis ob merita in rep. et singularem in sing(ulos) universosq(ue) munificentiam - -'.

γ EE 5, 252 'C. Hortensio P. f. Quir. Pietati - -'.

Giufi

C 8, p. 108. Plinius oppidi nomen non habet neque aliud quicquam de Giufitanis constat nisi quod saeculo II exeunte et III ineunte municipium habebant.²⁰⁸)

²⁰⁸) Traiani igitur quin oppidum putemus nihil nos impedire videtur. quod postea *municipium Aurelium Alexandrianum Augustum Magnum Giufitanum* (C 8 p. 866) dicitur, equidem non cum Mommseno facio, qui EE 3 p. 235 municipii originem et tribum a Caracalla coniectura repetit. etenim Caracallae tribum fuisse Papiriam (cf. notam 218) Kubitschek, imperium Romanum tributum descriptum.

α C 8, 858 (saec. III) '- - D. Fundanius Pap. Priminianus, Fundani Felicis aedilici fil., Fundani Primi fil. p. nepos, aedilis, ob honorem aedilitatis, quem ei ordo suus suffragio decrevit - -'.

β C 8, 859 = EE 5, 316 '- - P. Iddibalius, Felicis flaminis, quaestorici fil., Pap. Victorinus, q(u)estoricius et M. Domitius, Processani aedilici filius, Pap. Victor, Pap. Victorinus, q(u)estoricius et M. Domitius, Processani aedilici filius, Pap. Felix Celerianus aediles - -'. 861 (saec. III) '- - Q. Cervius Tertullus Celeris fil. Pap. Felix Celerianus et P. Cornelius Marcelli fil. Pap. Dativus, aediles - -'. 862 (saec. III) '- - M. Cimbrus Felicis fil. Pap. Saturninus, q., II viralicius - -'. 863 (saec. III) '- - C. Gemnius Felicis fil. Pap. Felix, II viralicius - -'.

Gurza

C 8, p. 17. EE 5, p. 269. in Plinianis laterculis non legitur. anno 742 = 12 'senatus populusque civitatum stipendiariorum pago Gurzenses' cum L. Domitio Ahenobarbo (C 8, 68), a. 65 'civitas Gurzensis ex Africa' cum C. Aufustio Macrino (C 8, 69) hospitium fecit. post hos annos igitur Gurzenses, a Vespasiano vel eius filiis crediderim, sive Latio sive iure Quiritium donati sunt.

α Bull. arch. com. 3, 1887, p. 258 n. 1980 = not. d. scav. 1887 n. 637 'C. Iunius C. f. Quirin(u) Gurzesis Fortunatus, mil. coh. VI vig. 7 Mauri - -'.

C. Aufustius C. f. Gal. Macrinus, praef. fabr. Gurcensis(ensis), quem civitas Gurzensis a. 65 p. Chr. n. patronum cooptavit (C 8, n. 69) alia domo fuerit necesse est.

Hadrumetum

C 8, p. 14. — Plinius liberum oppidum dicit 5, 25; coloniae auctor fuit Traianus imperator.

α C 8, 3020 (Lamb.) '- - T. Aelius . . f. P(apia) Severus Had(rumeto), mil. leg. III Aug. . . . . cet.'. 3062 (ibid.) '- - L. Caecilius L. f. Pap. Aurelianus Had., mil. leg. III Aug. - -'. 3334 (ibid.) 'L. Aelius L. f. Papi. Macer Hadri-meto - -'. EE 5, 723 (ibid.) militis cuiusdam origo Pa(piria) Had(rumetum) indicatur. EE 5, 10 (p. 261) p. 2, 2 inter milites leg. II Tr. fort. a. 194 prope Alexandriam missos erat ' . . . . nlius . . f. Papi. Iulianus Had . . . . '.

Hippo regius vel Hippo Diarrhytus

Thubursici Numidarum titulus repertus est C 8, 4894 '- - L. Avianus L. f. Quir. Marcellus civit. Hipponiensis - -'. uter Hippo Aviani huius patria fuerit, utrum Diarrhytus (Biserta; 8, p. 152) an Regius²⁰⁹ (prope Bonam; 8, p. 516), in hae titulorum inopia diiudicari non potest. Hippone enim Diarrhyto nullus tribunum Romanorum testis adhuc innotuit neque ad alterum Hipponem potius quam ad Calamam lapidem in loco Ain Kila bu Seba repertum 5286 ' . . . . us Q. f. Quir. Servilianus - -' Mommseno auctore referre placet. — ceterum H. Diarrhytus a

et hoc tempore rem tribuariam aliquo modo valuisse non credo; at Aurelium Alexandrianum Augustum Magnum, quod Alexander Severus auctum municipium dixit, nullo pacto opinor offendit.

²⁰⁹ attamen propter Thubursici et Hipponis oppidorum vicinitatem veri similis est Hipponem Regium in titulo, de quo iam agitur, intellegendum esse.

Quirina

Papiria

Quirina

Caesare dictatore coloniae iure auctus esse videtur (cf. 8, n. 1206). Regius autem praeterquam in itineraio Antoniano p. 20, 3 W. nusquam colonia dicitur.

titulos C 8, 5280, 5281, repertos Ain Kila bu Seba, Arnensem enuntiantes, ad Calamenses rettuli.

Karthago

C 8, p. 133. a. 632 = 122 colonia C. Graccho auctore deduci iussa, insequentis anno 633 = 121 Minucia lege de Sempronius legibus abrogandis sublata, a. 710 = 44 a Caesare dictatore iterata est²¹⁰) vel iterari coepta est, sed non ita ut coloniae Romanae vel Urbis ipsius effigies quaedam atque simulacrum esset: Caesare enim vivo sufetes oppidum rexerunt (L. Müller num. de l'Afrique 2, p. 149), a quibus colonia Romana abhorret.²¹¹)

α C 3, 6185 (Troesmis) 'L. Antonio L. fil. Arnensi Felici Karthagine - -'. 6, 220 (Romae, coh. vigillum a. 203) vs. 16 'Q. Minucius Q. fil. Arn. Flavianus Karth.', vs. 20 'C. Aufidius C. fil. Arn. Restitutus Karth.'. 232 '- - D. Cornelius D. fil. Arn. Felix, domo Karthagine, mil. frument. leg. III Aug. - -'. 2663 ' . . . . L. f. Arn. | . . . . i domo Carthagin(e) - - in coh. VII pr. - -'. 8, 2615 b (Lambae) in militum laterculi vs. 10 ' . . . . lius Primus, AR·KAR . . .', quae Wilmanns quidem 'ar(morum) Kar(thagine)' legit; praestat ni fallor 'Ar(nensis) Kar(thagine)' legere. 2618 b (ibid., a. 211/12) inter veteranos collegiatos vs. 33 est 'P. Tamudius Venustus d(iscens) ar(maturae), Ar(nensis) Carthagine'. 3358 (ibid.) '- - M. Aemilius M. f. Arn. Felix Kar. - -'. 3925 (ibid.) '- - C. Munatio C. f. Arn. Martiali Karth. - -'. 4436 (Lambae) '- - Hostilius . . f. Arn. Felix [K]arthag., vet. [e]x bf. leg., duo[us]viralicius et pontifex municipii Lambae(sitani) - -'. EE 5, 10

²¹⁰) sed de hac re scriptores rerum veterum non consentiunt. non abs re mihi videtur falsas de testium consensione in huius coloniae origine enarranda opiniones ipsis scriptorum verbis citatis refellere: Strabo 17, 3, 15 C 833 Καίσαρος τοῦ θεοῦ, αἰτ, πέμψαντος ἐπιστάτους 'Ρωμαίων τοὺς προαγουμένους καὶ τῶν στρατιωτῶν τινας. Plutarchus Caes. 57 Caesarem sibi devinxisse narrat τὸ στρατιωτικὸν ἀποικίαις, ὧν ἐπιφανέσταται Καρχηδὼν καὶ Κόρινθος ἔσαν. si Pausaniae 2, 1, 2 fidem habes, (Κόρινθον) λέγουσιν ἀνοικίσαι Καίσαρα, ὃς πολιτείαν ἐν 'Ρώμῃ πρώτος τὴν ἐν ἡμῶν κατεστήσατο ἀποικίαις δὲ καὶ Καρχηδὼνα ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοῦ. Dione 43, 50, 3 (ad a. 710 = 44) teste Caesar τὴν Καρχηδὼνα τὴν τε Κόρινθον ἀνέστησε - - καὶ ἐκ κοινῆς κατεστήσατο idemque fere repetit 43, 50, 4; alio loco, 50, 43, 1 (ad a. 725 = 29) haec adduntur: (Caesar filius) τὴν Καρχηδὼνα ἐπαπάρτισεν, ὅτι ὁ Αἰπιδος μέρος τι αὐτῆς ἡρημόκει καὶ διὰ τοῦτο τὰ δίκαια τῆς ἀποικίας σφῶν λελευκίαι ἐδόκει. alia vero memoriae prodidit Appianus Pnn. 136, Caesarem dictatorem quidem voluisse Carthaginem et Corinthum colonias ex civibus pauperrimis Urbanis deducere: ἀλλ' ὅδε μὲν θάρσεν ἀνηρέθη πρὸς ἐχθρῶν ἐν τῷ 'Ρωμαίων βουλευτηρίῳ, ὃ δ' ἐκείνου παῖς 'Ιούλιος Καίσαρ, ὁ Σεβαστὸς ἐπέκλησεν, ἐντοχῶν ἄρα ταῖς ὑπογραφαῖς τοῦ πατρὸς συνήκισε τὴν οὖν Καρχηδὼνα - -. οὐκ ἄτορράς τε 'Ρωμαίους μὲν αὐτὸν τρισηλίους μάλιστα πυνθάνομαι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκ τῶν περιόλων συναγαγεῖν. - - μετὰ ἔτη τῆς καταστροφῆς ἑκατὸν καὶ δύο.

²¹¹) in alijs munis, quos vv. dd. ante novam Carthaginiensis coloniae deductionem anni 725 = 29 ensos affirmant (Müller l. c., app. p. 55), in altera parte his litteris inscriptis CA. POMP·M·F·VIC·Q·A·F·C·KAR. deest adhuc interpres, quem tutus sequi possis, quo anno M. Caelius M. l. Phileros, accensus T. Sexti imperatoris (quem inde ab a. 710 = 44 usque ad 711 = 40 Numidianam provinciam rexisset et Cornificium et Fanganem contra III viros r. p. e. rebellantes devicisse constat) factus sit Carthagin(e) aed(ilis), praef(ectus) i(ure) d(icundo) rectig(alibus) quinquennalibus locand(is) in castell(is) LXXXIII, equidem non video. ceterum melius quam alij de hac re Mommsen iudicavit. Röm. Geschichte 52, p. 645.

(p. 261) vs. 2, 37 inter milites leg. II Tr. fort. a. 194 in castris prope Alexandriam missos dicitur '... *Ravilius L. fil. Arn. Celer Cartho[ge]...*'. Wilm. 2091 = C 11, 2699 (apud Vulsinios, a. 222—235) '- - *M. Helvius M. f. Clemens Arnensis domo Carthagine, praef. eq. alae primae Cannanefatium* - -'.

β C 8, 805 (Avittae Bibbae, anno Karthaginis 197).

γ C 8, 1035. 10526/7 (Tiberii fortasse aeo scr.). 10573 (K., ut videtur). Bull. épigr. de la Gaule 4, 1884, p. 319.

Aniensis α C 3, 446 (Trallibus) '*C. Reius C. fil. Aniensis*²¹² *Priscus, domo Carthagin(e), evocatus*'. Quirina α EE 4, 895 (Romae, militum latere.) vs. 1, 44 '*[S]emproni(us) C. f. Qui. Iamarius Carth.*'.

Agbiam, Thibursicum Bure, Thignieam, Thuggam priore parte imperatorii aevi usque ad Severum pagorum vice fuisse tituli nos edocent (Wilmanus C 8, p. 173 sq.). Severo demum regnante municipia ex illis pagis nata sunt. nescio an aliqua ratio inter Karthaginem et eos pagos quamquam multum ab Africae capite distantes intercesserit (cf. C 8, n. 1413 = EE 5, n. 544; C 8, n. 1494. 1497), ita ut Arnensis huius regionis pagatim cultae tribus a Karthagine repeti possit.

Agbia

C 8, p. 189. 173.

α C 8, 1548 (a. 138—161) '- - ... *Cincius C. f. Arn. Victor, cum ad tuendam rempublic(am) suam ex consensu decurionum omnium iam pridem patronus factus esset* - -'.

Thibursicum Bure

C 8, p. 177. 173.

γ C 8, 1441 '*Q. Cornificius Q. f. Arn. S[ua]vis* - -'. 1470 '- - *P. Cr[e]per[c]ius Suriacus Ar[pu]sesis*²¹³ - -'. Bull. trim. 1, 1883, p. 263 n. 102 (non procul a T.) '- - ... *Pomponius L. f. Arn. Octavianus* - -'.

Papiria ε C 8, 1439 (a. 209—211).²¹⁴

Thigniea

C 8, p. 173.

γ Bull. trim. 2, 1884/5, p. 143 in titulis male opinor descriptis n. 423 vs. 4 '*Arn.*' et n. 46 vs. 4 '*Arn.*' intellegitur.

extranei opinor est C 8, 1401 = EE 5, 541 '- - *L. Annus L. f. Quir. Perpetuus* - -'.

Thugga

C 8, p. 182. 173.

β C 8, 1478 (a. 41—54) bis. 1494 (post a. 138) '*[L.] Marcio Q. f. Arn. Simplici, [pa]trono pagi [et civit]atis, flami[ni] Di[vi] Aug. e[co]loniae I[ul]iae [K]arthaginis*], aed[il]i - - *pagus et civitas Thugg.* - -'.

γ C 8, 1525 '- - *M. Mattius M. f. Arn. Pullaienus Bellicus* - -'.

²¹² 'de lectione noli dubitare' adn. Mommsen.

²¹³ traditur a Pellissierio sic: '*p. criperius* | *suriacus ar[pu]sesis* - -'; Wilmanus adnotat: 'noli de homine oriundo Arva Hispaniae cogitare'.

²¹⁴ non crediderim vs. 14 recte suppletum esse *civi*.

Quirina β (2) EE 5, 572 (Hadriani aetate) *Liberi patr[is] sacerdos* dicitur ..... *rinus Quir. Bassus* (vs. 2), quocum conferas quaeso hunc alterum Thuggensem titulum: Bull. trim. 3, 1885 p. 43 n. 753 '*pro salute imp. Caesaris Traiani Hadrian[i] Aug. cet.] patronus pagi et civitatis M. Gabinus Quir. Bass[us] cet.]* - -'.

ex hac regione praeterea innotuerunt: bordj du Cheick Abd el Melek: Bull. trim. 1885 p. 31 n. 709 *VCIANO ARN*; Ain Trabe: p. 32 n. 720 '- - *Q. Numis(i)us L. f. Arn. Felix* - -'. n. 722 '- - *C. Valerius L. f. Arnien.* - -'; Henchir Ain Ouasseul '- - *Q. Numisius C. f. Arn. COLO* | *HELVACIANVS* - -'.

Lamasba

C 8, p. 445. n. 4253 *decurio munic(ipii) Lamasbensium*.

δ EE 5, 1280 '- - *L. Volutil[i]o L. fil. Pap. Frontoni,* - - *mil(itavit)* - -'.

Lambaeisis

C 8, 283 sqq. sub castris legionis III Augustae a divo Hadriano deductae vicus effloruit, qui Marco Aurelio imperante ad municipii Latini²¹⁵ honorem provectus esse videtur; anno certe 166 (C 8, n. 2695) *d(ecuriones)* oppidulo praecerant et curiarum Lambaesitanarum series, quae a diis incipit (curiae *Iocia* et *Saturnia*), per divos (*Iulia, Augusta, Traiana, Hadriana, Sabina, Antoniniana*) ad Marcum Aurelium usque decurrit (*Aurelia*), finit in *Papiriam*, cuius nominis originem, quoniam castra Lambaesitana non in Thamugadensium agro exstructa sunt, non a Traiano repetendam esse crediderim. nam ut Lambaesitanus ager prius Thamugadensium fuerit, nescio quomodo factum sit, ut Lambaesitanum municipium, cum conderetur, inter Latina oppida haberetur, non civium Romanorum (siquidem Thamugadi civium Romanorum, non Latini nominis colonia fuit) vel potius ut nescio quo tempore (ex stipendiaria nimirum condicione) in Latii ius provectum dicatur. melius igitur tribus Papiriae donum ad Marcum imperatorem refertur, quamquam de eius consiliis in tribubus ad homines et oppida propagandis parum adhuc edocti sumus.²¹⁶ sed cum ipsum in Papiria fuisse constat²¹⁷ et alterum quoddam eiusdem fortasse imperatoris oppidum, Vinam dico, in Papiria fuisse ut putem sunt quibus adducar. ceterum a Marco Lambaesitanum municipium conditum esse et quodammodo agnomine *Aurelio* commendatur et imprimis quod prima municipii mentio quod scimus iam ante Severi filium Antoninum imperantem fit, in titulo scil. EE 5, 763 imp. Commodi aetate posito.

at tribus Papiriae testimonia epigraphica admodum debilia sunt: γ C 8, 3378 l. 2 '..... *f. Pap. Alb[us]* .....'; 3408 '- - *Anton. Kaprarius Pap.* - -'.

²¹⁵ Lambaesi in foro basis reperta est, '*Hygiae Aug. sac[ra], quam resp. Gemelens(is) ob insignem amicitiam* (cum Lambaesitanis sc.) *Lat[ini] uno tempore impetrat[us]o dedica[r]it*', EE 5 n. 748.

²¹⁶ Wilmanus l. c. p. 283, col. 2 non recte de hac re iudicare puto.

²¹⁷ cf. senatus consulti de Cyzicenis Antonino regnante facti l. 5 sqq.: *M. Aelius imp. Titi Aeli [Hadriani Antonini] f. Pap. Aurelius Vefrus*.

α C 8, 3043 (Lambaesi) '- - M. Attius M. fil. Quir. Festus M(a)d(auris?), miles leg. III Aug. - -'.

β C 8, 4682 '- - C. Iulius L. f. Q. Lactus, sacerdos Liberi patris - -'. 4683 '- - C. Iul(ius) Quirina Urban(us), aedil(is), sacerdos Phulon(is) - -'.

γ C 8, 4703. 4710. 4723. 4724. 4731. 4741. 4744. 4753. 4756. 4757. — mulier 4721.

Mascula

C 8, p. 248. inter Plinianum auctorem et Marci Verique tempora (cf. C 8, n. 2239) in civitatem Romanam adserta et coloniae iure donata est. at in alio titulo EE 5, 1128 saeculi tertii r(es) p(ublica) m(unicipi) M(asculita-norum) exhibetur.

β C 8, 2248 '- - [. . Iul(ius)] M. f. Papir. Nundinarius, aedil(is), II vir quinquennalis - -'.

Quirina: γγ C 8, 2259 'T. Fl. T. fil. Quir. T. Fl. Sosandri fratri Valeriano - -'.

Mastar vide Cirtam.

Mileu vide Cirtam.

Mons

C 8, p. 739. de statu oppidi, cuius tabula Peutingeri sola (Ie) mentionem dat, nihil constat.

γ C 8, 8681 '- - (. .) Sabinus Q. f. Papir(ia) . . . ntus - -'.

Mustis

C 8, p. 192. mirum est quod huius oppidi condicionis neque scriptores meminerunt neque e titulis aliud intellegitur, nisi quod saeculo altero p. Chr. n. suam rem publicam habuit.

α C 8, 2526 (10 kil. au sud de Batna) 'Sex. Lartidius Sex. fil. Cornelia Verus Musti - -'.

β C 8, 1574 (a. 164) '- - C. Iulius C. f. Corn. Galba, leg. XXII primig. hastatus - -, L. Iulius L. fil. Corn. Rogatus Kappianus frater patruelis - -; hic Rogatus flamen perpetuus factus erat ≅ 1582. — 1576 (post a. 193) '- - C. Iulius C. f. Corn. Crescentianus Instanidius, equo pub. et in quinque dec. adlectus, flam. perp. - -'. EE 5, 585 '- - L. Fabius L. f. Cornelia Felix, decurio m. M. - -'. 586 '- - L. Fabius L. f. Corn. Fortunatus, d[e]c. m. M., [fl]am., aedil., [q.] - -'.

γ C 8, 1575. 1590. 1591. 1592. 1594. 1600. 1601. 1607. 1608. EE 5, 589. accedere videntur ex vicinis locis hi tituli: β Bull. trim. 1885 p. 109 n. 836 (Sidi Tetouaī, titulus male lectus est) '- - M. Valerius M. f. Corn. Felix Cullio (?) aediliq. viro sacerdoti . . . - -'; γ p. 104 n. 819 (Ain Ghar Salāh), p. 109 n. 835 (Hr. bou Aouitta), n. 839 (Sidi Tetouaī).

Muzua

EE 5, p. 282. civitas dicitur EE 5, 1207 (Antonino Pio imperante). ordo municip(ii) Muz(uensis) adest in titulis saec. IV EE 5, 291. 1208. 1209. — cf. 1206. 1211.

Papiria

Quirina ≡ EE 5, 1210: 'M. Clodio M. fil. Quir. Fu[us]to Secu[us]do, misso ob comparisonem frumenti e[st] provincia ad gentes] Maurorum, cet., et [. . Clodio . . fil.] Quir. Secundo Incundiano, eq. R. et pa[tr]ono mun. d. d. p. p.?'.

Nattabutes

C 8, p. 484. — Plinius nat. hist. 5, 30 Natabudes inter provinciae civitates vel potius nationes dicit. in titulis 8, n. 4826 (a. 209) et 4836 civitas audit; flamines Nattabutum sunt in n. 4827. 4836.

γ C 8, 4821 '. . Iulius C. f. Q. Gem[el]lus - -, Sex. Iuliu[s] Sex. fil. Q. [S]aturninu[s] . . . .'. 4822 '- - L. Licinius L. f. Q. Marcellus - -'. 4828 '- - L. Granus Rogati fil. Quir[ina] Honora[tu]s - -'.

Fabiae testem titulum 1827 = KT p. 117 Iuliorum n. 8 audiendum non esse constat.

Quirina

Neapolis

C 8, p. 125. Wilmanns hoc oppidum, quod Iul(ium) vocatur in titulo anni 282/3 C 8 n. 968 (cf. Ptol. 4, 3, 8 Νεάπολις ὁμωνία), Caesaris fuisse coniecit. sed cum Plinius, utpote Agrippam secutus, Neapolim liberam dicat (nat. hist. 5, 34), non coloniam, malim suspicari Augustum post confectum Agrippae librum, sive cuiuscunque ille civitatum partium orbis Romani recensensus erat, eam civitatem, quae usque eo libera fuerat, civitate Romana et tribu donavisse. simili modo Thysdrus, quod oppidum a Caesaris patris adversariorum partibus steterat eiusque rei poenas dederat, a Plinio (nat. hist. 5, 30) liberum vocatur, quamquam postea a Caesare, filio puto, colonia Iulia factum atque in Galeriam tribum adscitum est.

α C 2, 105 (Pace Iulia, na vinha de Pantaleão) '- - G. Blossius Saturninus Galeria N(e)apolitanus Afer Arenensis, incolae Balsensis - -'. 8, 971 (N.) 'M. Aurelio M. fil. Armen(sis) Serano, v. e., aed. plebei designato, q. provinciae Cretae, civi et patrono - -'.

Phua vide Cirtam.

Rusicade vide Cirtam.

Saddar vide Cirtam.

Sicca

C 8, p. 197. civitas celeberrima — colonia Iulia Cirta Nova (C 8, n. 1648) vel colonia Iulia Veneria Cirta Nova Sicca (8 n. 1632. EE 5, n. 604. 638. 1259), cf. Plinium nat. hist. 5, 22 — 'utrum et ipsa ex Sittiana adsignatione nata sit, an aliunde nomen traxerit', ignorari monet Mommsen 8, p. 618, not.

α C 7, 373 (Uxelloduni) '- - L. Antistius L. f. Quirina Lupus Verianus, praef., domus Sicca ex Africa'. 8, 1641 (S., a. 175/180) in antica: 'P. Licinio M. f. Quir. Papiriano, procur. Augg. imp. Caes. M. Aureli Antonini Aug. Germanic(i) Sarmatici Maximi p. p. et [di]vi Veri a rationibus, cui splendidissimus ordo

Quirina

Siccensium ob merita eius et . . .; in latere sinistro: *'municipibus meis Cirthen-sibus Siccensibus -'*; *vestrae fidei committo, municipes carissimi, -'*. Bramb. 1596 (Bonfeld) *'- P. Quintius L. fil. Quir. Terminus, domo Sicca Veneria, trib. coh. XXIII vol. c. R.'*²²²

β C 8, 1648. 1649. EE 5, 1287.

γ C 8, 1655. 1659. 1669. 1686. 1687 (cf. KT p. 30, not. 144). 1692. 1702. 1716. 1723. 1736. 1737. 1740. 1772. Bull. trimestriel 1, 1883, p. 391 n. 260. 3, 1885, p. 51 n. 771. Bull. épigr. (de la Gaule) 4, 1884, p. 114 n. 105. p. 239.

δ EE 5, 625.

fortasse etiam in titulis 8, 1675. 1696. 1771 Quirinae tribus fit mentio. non sine veritatis specie est castellum illud, quod ubi nunc est Nibber exstructum erat, accedere ad Siccae territorium (8, p. 196. EE 5, p. 361), ubi reperta sunt duo Quirinae testimonia γ 8, 1621. 1622 (vs. 3 fin. *quir?*).

Sigus vide Cirtam.

Simitthu

C 8, p. 158. Plinio (nat. hist. 5, 29) est oppidum civium Romanorum; [*c(olonia) Iul(ia) N(umidica) Simit[th]us*] EE 5, 1116, *co[l(onia)] i/* (i. e. *Iul(ia)*) aut [*Fla(via)*] C 8, 1261 dicitur. conicere igitur possis Caesarem patrem municipium condidisse, filium post Agrippae civitatum recensens illos absolutos ante a. 727 = 27 coloniae honore auxisse.

α Revue de l'Afr. franc. 5, 1887, p. 332 (S.) *'C. Otidio P. f. Quir. Iovino, praefecto fabrum, sacerdoti provinc. Afric(ae) anni (incertae erae) XXXVIII, qui primus ex colonia sua hunc honorem gessit, - - curatore Q. Otidio P. f. Quir. Praenestino, fratre, praefecto fabrum'*.

γ C 8, 10598 *'- - M. Hostilius M. f. Quir. Reginus -'*. Rev. archéol. 44 (1882) p. 245 n. 59 *'L. Manlius L. f. Quir. Rogatus -'*. Bull. trim. 2, 1884 5 p. 135 n. 394 *'- - M. Veturius M. fil. Quir. Primus -'*. n. 399 *'- - T. Sallustius C. f. Quir. . . . ius cor . . . . anus (= ?) -'*.

ε EE 5, 489 *'Sex. Cornelio C. fil. Quir. Felici Pacat[us], I/III viro viaru[m] e[ur]andar[um], cet., patro[us] coloniae d. d. -'*.

Arnensis δ EE 4, p. 537 = EE 5, n. 490 (a. fere 52—57).

Sua (?)

C 8, p. 118. in titulo 8 n. 929 vs. 2 Sua [*municipi[u]m Acliu[m]*] dici videtur.

in titulo evanidis litteris, qui magistratui, ut videtur, Suensi positus est 8 n. 930, vs. 2. PAPIRIA ni fallor scripta legitur.

Subzuar vide Cirtam.

Sufetula

C 8 p. 40. — quando municipium factum sit, non constat, sed fuisse videtur in hoc honore iam saeculo altero, ita ut facile Vespasiani beneficium inde cognoscas.

²²² de tituli C 8, 2565, vs. 1 cf. *'Sic . . .'* incertorum.

Quirina

α Bull. trim. 3, 1885, p. 49 n. 765 *'L. Rosinio L. fil. Quir. Saturnino Maximiano, aedil(i), II viro qq. ob - - adsiduam erga singulos cives suos liberalitatem universus populus curiarum cet.'* 2, 1884, p. 358 n. 620 *'splendidissimus Sufetulensis ordo M. Valgio M. f. Quir. Aemiliano, eq. R., tribuno n. Palmurenorum, ob eximiam in rem publ. suam liberalitatem -'*.

β Bull. trim. 2, 1884, p. 359 n. 621 *'Q. Iul. Q. f. Quirina Rogatiano, ob honorem aedilitatis cet.'*.

Tepeltensis civitas

EE 5, p. 288. — in titulo EE 5, n. 308 anni 130 *sufetes* Tepeltenses commemorantur, in titulo 311 (ante a. 305) *municipium Tep[eltense]*.

ad Tepeltensem civitatem Arnensem tribum non pertinere manifestum est; haec commemoratur γ Bull. trim. 1 p. 319 n. 202 *'Q. Gem[ini]o Q. f. Arn. [Sa]bino, . . .'*.

Thabraca

C 8, p. 513. — Plinius n. h. 5, 22: *'oppidum Thabraca civium Romanorum'*; Ptolemaeus 4, 35: Θάβρακα ζζλ.ονίξ; EE 5, 1290: [*splendi*]dissimus ordo adest.

γ Bull. trim. 2, 1884/5, p. 133 n. 388 *'LANISIN VS L. f. Arn. | Vindex -'*. fragmentum p. 132 n. 368 *papiri ssimae* non intellegitur.

Arnensis

Thagaste

C 8, p. 508. hoc solum constat, Thagaste tertio saeculo ineunte municipium fuisse. Papiria tribus Traianum auctorem beneficii postulare videtur.

α C 8, 5146 *'M. Amallio M. fil. Pap. Optato Crementiano, eq. R., - - ordo splendidissimus Thagastensium -'*, Optatus autem HS C milia nummum *'patriae donavit et curvis'*. 5150 *'C. Flavio C. fil. Papiria Hilario Felici, eq. Rom., cui cum splendidissimus ordo municipii sui . . . -'*.

ε C 8, 5145 cuius hominis alter Cirtae titulus exstat a. 209—211 (ε 8, 7053).

Papiria

Thamugadi

C 8, p. 259. *co[l(onia) Mar[c]ellianam Tr[ai]anum* (8 n. 2355) vel *Ulpian* (6 n. 1803 b) *Thamugadi* Traianus imperator a. 100 per legatum legionis III Augustae L. Mumatium Gallum condidit (8, n. 2355).²²³ de prioris oppidi forma nihil innotuit.

β C 8, 2341 *'- - C. Publicius C. f. Papiria Celer, II vir, q. desig. -'*. 2344 *'Fortunae reduci Aug. — sequuntur quattuor versus erasi, ubi "Renier Maximini nomen supplet, qua de causa, nescio" (Wilmannsii nota) — C. Annus C. fil. Pap. Victor, fl. pp., aed. -'*. 2403 *'T. Flavius T. fil. [P]apir. Mo[ni]mo, fl[am]ini per[petuo] -'*.²²⁴ 2407 *'Q. Sulpicius Licinius L. f. Papir. Felix, eq. Rom., fl. pp. in splendi[d]issimis civita[t]ib[us] duobus, col. [Th]amug. et mu[n]icipi*

²²³ cf. titulum Thamugadensem inter annos 103 et 114 scriptum EE 5, 1269 memoriam servantem Marsyae signi pro imp. Traiani *'conditoris col[oni]ae'* salute dedicati.

²²⁴ de tituli aetate cf. Hirschfeld, Verwaltungsgesch. 1, p. 273 (not. 4) et Wilmanns ad t. s. s. Hirschfeldii litteris ad me datis edoctus sum hunc titulum saec. II, ac quidem Traiano potissimum imperante, scriptum esse iam constare.

Lambaesitani, in col. autem Thamug. etiam omnib(us) honorib(us) functus - -. EE 5, 683 - - *L. Iulius C. f. Pap. Bradua, aedil. p. i. d.* - -.

ε C 8, 2405. 2409.

Horatia β 8, 2362 (Antonino Pio imperante). Quirina δ 8, 2354 (a. 116—117). ε EE 5, 696 (saec. II).

Thelepte

C 8, p. 30. e titulis 8 n. 211 et 216 in Flaviorum mausolei Cilliensis parietibus fixis Thelepte iam Antoniniano aeo vel paullo ante — nam eo tempore titulos exaratos esse Wilmanns contendit — coloniam fuisse perspicitur. quem honorem post Plinium,²²⁵ qui oppidi nomen in Africanis laterculis non habet, et ante Antoninianum tempus datum esse consentaneum est; et ob hanc rem et ob tribum Traianum crediderim coloniae conditorem.

α C 8, 2565 b (Lambaesi, militum laterculus) vs. 12 '... ins *Martialis Pa(pir)ia T(h)elepte, str(ator)*'. 3106 (ibid.) ' - - *T. Fla. T. f. Pa(pir)ia Felix Thelep(te), mil. leg. III Aug.* - -'. 3251 (ibid.) ' - - *C. Valerius C. f. Papiria Castus The(lepte?)*,²²⁶ *mil. leg. III Aug.* - -'.

accedunt tituli duo scripti in parietibus mausolei illius Flaviorum ex Thelepte ni fallimur oriundorum, quod in Cillii ruinis situm est (Antoninianae aetatis vel paullo antiquiores) β 8, 216 '*T. Fl. Pap. Receptus, aedilicius, q. acervi, decurio col. Thelep(te)* - -' et 211 eius, qui mausoleum fecit '*T. Flavius T. filius Pap. Secundus, - - flamen perp(etuus) col. Thelep.* - -'.

Theveste

C 8, p. 215 sq. — apud Plinium non est; *coloniam* dicit itin. Antonini p. 27, 1 W. quo tempore colonia facta sit, aut quo tempore sive Latium sive Quiritium ius consecuta sit, non liquet. Wilmannsio coloniae honorem ad Severum coniectura referre placuit, quoniam eo imperante Thevestinos in civitate Romana versatos esse satis cognitum habemus. equidem a Traiano coloniae origines repetiverim.

α C 8, 2081 (Ksar-el-Birgam) ' - - *M. Amius M. f. Pap. Seranus Thevestinus* - -'. 2878 (Lambaesi) ' - - *M. Furius M. f. Papiria Caudilus Theveste*, 7 *leg. III Aug. Antoninian(ae)* - -'. 3881 (ibid.) ' - - [*T.*] *Manilio T. f. Pap. Secundo Theveste* - -'. 3983 (ibid.) '*C. Pomponius C. f. Papiria Victor Thev.* - -'. 10644 (a Theveste ad meridiem à la sortie du col de Tenoucla) ' - - *L. Cordius C. f. Pap(iria) Thevestinus*²²⁷ - -'. EE 2, n. 708 (Aquinci) ' - - *P. Sittio P. f. Papiria Teveste ex Africa Mustiolo, vet. leg. II adi.* - -'. de C 8, n. 3251 cf. 'Thelepte'.

β C 8, 1842. 1886.

γ C 8, 1996.

Thibilis

C 8, p. 541. huius oppidi praeterquam in tabula Peutingeriana et in titulis mentio nusquam fit. id certe constat M. Aurelio Antonino imperante

²²⁵ vel potius post auctorem Plinianum Augusto aequalem, qui orbis Romani oppida recensuit.

²²⁶ an *The(veste)* subest?

²²⁷ nisi cum Mommseno (indic. p. 996) cognomen *Thevestini* hic intellegimus.

Papiria

Thibilim suum ordinem habuisse, cf. 8 n. 5525 (a. fere 166—172), et a II viris rectam esse (cf. EE 5, 835 a. 238, 836 a. 275). in titulo 8 n. 10158 Constantio Chloro et Galerio Augg. posito *r(es) p(ublica) m(unicipi) T(h)ibilitani* vocatur.²²⁸)

β C 8, 5533 ' - - *P. G. . . . P. f. Quir. Domitius, flu(men) p(erpetuus)* - -'. 5535 ' - - *M. Vipsanius M. f. Qu(ir). Martialis sacerdos* - -, *T. Borocia T. f. Qu(ir). Valentina* - -'.

γ C 8, 5529. 5536. 5538. 5539. 5541. 5552. 5559. 5560. 5561. 5562. 5563. 5564. 5565. 5573. 5574. 5576. 5580. 5581. 5582. 5584. 5585. 5588. 5591. 5594. 5595. 5596. 5597. 5598. 5600. 5610. 5612. 5616. 5619. 5621. 5622. 5626. 5627. 5629. 5631. 5634. 5636. 5638. 5640. 5641. 5642. 5653. 5654. 10849. 10850. — mulieres (praeter supra scriptas) 5540. 5555. 5556. 5566 (2). 5575. 5587. 5608. 5611. 5613. 5624. 5646.

δ C 8, 5531.

ε C 8, 5528.

Galeria: γ 8, 5650.

accedunt Thibilitanae aquae (C 8, p. 539).

Quirina: γ C 8, 5498. 5499. 5501. 5502. 10846.

Thibursicum Bure vide Karthaginem.

Thignica vide Karthaginem.

Thuburbo maius

Arnensis?

C 8, p. 106. Plinius (nat. hist. 5, 29) inter colonias recenset: 8, n. 848: *col(onia) Iulia Aurelia Commoda Thuburbo maius*.

de tribu adhuc non constat. Arnensis γ (vel β?) C 8, 842 '*L. Numiseus L. f. Arn. Vitalis* - -'. 854 (saec. III) '*C. Faltonio L. f. Arn. Fusco* - -'. Horatia nescio an indicatur 8, 3843 (Lambaesi) ' - - *P. Labienius Q. (= Q. f.?) HOR. Fortunatus TVB* - -', quae verba ut aut iis quae alii temptarunt aut iis quae mihi in mentem venerunt satis intellegi possint, multum abest. Papiria β 8, 853 (post a. 138) '*M. Fannio M. f. Papiria Vital[i]. 7 coh. IIII Sygambror(um), cet., praef. iuris dic., flam.* - -'.

Thuburbo minus

Quirina

C 8, p. 148. 106. — 8, n. 1174 a. 161/9: *municipium*.

δ C 8, 1175 '*C. Porcio C. fil. Quir. Saturnino Iuniori, trib. leg. XIII geminae, cet.*'.

ε C 8, 1174 (a. 161/9) '*Sex. Cuccilio Q. f. Quir. Crescent[i] Volusiano, praefect. fab., sacerdoti curioni saceris faciendis, cet., patrono municipii* - -'.

Thuburnica

Arnensis

EE 5, p. 336. Plinius inter Africae oppida e. R. XV *Thuburnicense* enumerat: Ptolemaeo est Θυβούρνιζα ζελωνία 4, 3, 29; EE 5, 500 *colonia*

²²⁸ ceterum de colonia (2) Thibilitana cf. C 8, p. 540 et EE 5, n. 843.

Aug(usta); C 8, 10605 = EE 5, 505 in titulo Iulius vel Claudius imperantibus scripto *II vir Thuburn(icensis)* dicitur.

β EE 5, 510 'C. Memmius Q. f. Arn. Valens, aed., *II vir quinq., [f]l[am.?] . . . . .* - -. accedere videtur Ghardimau: β 516 'P. Sextilio P. f. Arn. Felici, *flam. Aug. pp., sacerdoti provinciae Africae* - -.

γ EE 5, 508 'P. Phurius . . f. Arnesis *Pe[re]grinus, re[te]rani f.* - -.

Cornelia δ EE 5, 506 (post a. 161). Quirina δ (an β??) 507.

Thubursicum Numidarum

C 8, p. 489. de tribu, utrum fuerit Papiria an Quirina, viros doctos dubitare non me fugit; magistratus enim et privatos homines aut in hac aut in illa censitos esse monent. audio; at quoniam modo explicari potest, quod, cum in reliqua latissima regione nisi Quirinae nullius tribus reperimus vestigia, hoc solo loco, Thubursici dico, Papiriae testes multi gravesque prodierunt? atque — ex numeris quoque auxilium afferre liceat — unum titulum magistratus Thuburnicensis qui tribu Quirina erat unumque qui in Palatina census erat, cedere oportet quattuor illis magistratibus, quos Papiriae tribules fuisse scimus. Quirinae tribules externos puto vel Hipponienses (cf. 8, 4894) vel Madaurenses vel Siccenses vel alios.

iam quaeramus de oppidi forma. Plinius in laterculis Africanarum civitatum non enumerat: a. 99 p. Chr. titulo domestico (4875) teste oppidani nondum ad civitatem Romanam vel ad Latium processisse videntur. saeculi tertii exeuntis tituli coloniam dicunt; inter a. 99 igitur et hoc tempus civitas Romana facta esse videtur. ne ad Traianum referamus non impedit titulus a. 99 exaratus, quoniam Thamugadi quoque anno demum 100 Traianus coloniam condidit.

β C 8, 4879 'C. Cornelius C. f. Papir. Flaccus, praef. coh. I Musulam(iorum) in Maur., *II vir desig.* - -. 4886 'C. [T]u[ll]ius (?) C. fil. Papir. Frontinus, aedil., *II vir, quaest., II vir quinq. designatus* - -. 4887 'Q. Iulius Q. f. Pap. Saturninus, sacerdos Liberi [p]atris - -. 4890 'L. Postonius P. fil. Papir. Flaminius, *flam. perp.* - -.

γ C 8, 4919. 5020. 5070. 5071. 5131 (bis).

Palatina β C 8, 4874. Quirina β 8, 4892.²²⁹⁾ γ 8, 4920. 4921. 4928. 4986. 5067. 5101. 5111. mulier 5023. γγ Fabia Bull. afr. 1. p. 314 n. 339.

Thugga vide Karthaginem.

Thysdrus

C 8, p. 12. Thysdrum Plinius (nat. hist. 5, 30) *liberum*^{229a)} dicit, titulus Urbanus C 6, 3884 (5, 4) *Iulium* vocat, ita ut ad Octavianum civitatis vel Latii beneficium referre placeat. *col(onia) Thysdritana* 8, n. 51. 2343.

α C 8, 3177 (Lambaesi) 'T. Licinius T. f. Gal. Secundus *Thyz(dro), mil. leg. III Aug.* - -.

²²⁹⁾ EE 5, 1287 Siccensis hominis (est autem et ipse Quirinae tribulis) esse videtur.

^{229a)} cf. C 12, 636: *[m]unicipio Septimia lib[er]a T[hy]sdritanus.*

Papiria

β C 8, 10500 'L. Egnatuleio P. f. Gal. Sabino, pontific(i) Palatuali, cet., *flam. Aug. c[ol]l. Thysdritanae?* - -.

Tiddis vide Cirtam.

municipio **Tinfadi** Wilmanns vindicavit titulos in loco Hr. Metkides repositos, inter eos hunc: γ 8, 2205 'Iulius Qu. *For[tu]natus* - -; sed Kiepert 8, p. 946 Tinfadi aliquot milia a loco illo distare ostendit.

Tipasa

C 8, p. 487. neque de oppidi condicione²³⁰⁾ neque de tribu constat.

Fabia γ C 8, 4869 'Q. Terentius Q. f. Fab. Fortunatus - -. Quirina γ C 8, 4855 'C. Considius C. f. Quir. Gallus - -. Scaptia γ C 8, 4856 'L. Donatus L. f. Scaptia Longinus - -.

Tubunae

Papiria?

C 8, p. 453. *municip[ium]* 8 n. 4486, *aediles* et *II viri* 4482. 4485, *ordo* 4484 (saec. IV).

β EE 5, 4485 'M. Valerius M. f. Pap[iria] Scribonianus, ob honorem *II viratus* - -, L. Valerius M. f. Pap[iria] . . .] Rufinus Scribonianus, *aedilicius* . . . - -; idem titulus publici iuris factus erat sed longe aliter lectus C 8, 4485, ita ut etiamnunc arbitrum haec res exspectet.

β Palatina C 8, 4482.

Tuccabor

C 8, p. 165. *decuriones* a. 138/161 C 8, 1320.

δ C 8, 1322 'C. Sulgio L. f. Pap[iria] Caeciliano, praef. leg. III Cyrenaiacae, cet.'.

Turea?

C 8, p. 103. municipalia adsunt 8 n. 822. 826 (a. 230). 827. 828. 829. 823: '[municipium Au]relum Com[modian]um T[urca]f'.

δ C 8, 825 (post Vespasiani fere tempus) 'Q. Gemio Q. f. Ar[u]ensis Salbino,²³¹⁾ 7 leg. VII gem., cet.'.

[? Tus]cubis

Quirina

in media via Bordj Messoudi-Kef rudera satis ampla Romanae aetatis videntur loco Khanguet el Kdim. — Bull. trim. 3, 1885, p. 178 n. 865 titulus ibi repertus legitur, qui ab initio mutilus sic pergit: '*municipii Flavii*

²³⁰⁾ aedilis, qui in titulo 8, 4848 nominatur, Chabassierii fide et auctoritate parum defenditur; cf. titulum EE 5, 813 anni 128, quem Tipasae consecraverunt '*cives Romani cultores Larum et imaginum Aug.*'; tunc igitur oppidi incolae non omnes in iure Quiritium versabantur.

²³¹⁾ ARM . . . BINO traditur.

Tus[cubitan]or[um] aer[is]e conlato posuerunt Mettius Secundus Memmianus, PIARCEVS Numidicus II vir(i) qq. dedicaverunt d. d.; [CVBITAN] Poinssot Ptolemaeo (4, 3, 33) collato recte fortasse explevit, *Flavii* nomen quod spatium et res requirunt ego addidi.

γ p. 181 n. 873 '- - L. Gemellius C. fil. Quir. Ladro - -. n. 877 '- - L. Iunius Quirina Marcellinus - -. n. 879 '[. . .] L. Iulius L. f. Quir. Nepos Proculianus - -.

Arnensis: γ n. 875 '- - L. Catius L. f. Arniensis Victor - -.

Vaga

C 8, p. 154. in Pliniano Africanarum civitatum indice duo leguntur Vagensia oppida, alterum liberum (nat. hist. 5, 30), alterum c. R.; utrum hoc loco intellegendum sit nobis, ignoratur. haec certe Vaga *col(onia) Septimia* audit C 8, 1217 (= EE 5, 460) a. 209²³²⁾ et 1212; cf. 10569 a. 197.

In Fabiae testibus parum subsidii est; nam in altero titulo γ 8, 1229 tribus nominis vestigia non satis certa praemiuntur '- - . Aemilius [. . .] Fab. Marcellus - -', in altero autem § 1224, qui dicitur M. Iulius M. filius tribu Fabia Maximus, quominus ei vel potius nui ex eius maioribus civitatem et tribum e principis alienius Iuliae domus favore ortas esse conciamus quid impediatur non video.

Vallis

Papiria

C 8, p. 160. *municipium Vallitanum* in titulis C 8, 1280, 1282. EE 5, 525, 526, qui saeculi secundi fine antiquiores non videntur; inter hanc et Plinii aetatem,²³³⁾ qui id oppidum non recenset, potissimum Traiano imperante, civitatem consecutos esse Vallitanos putabimus.

γ C 8, 1288 '- - L. Caecilius L. f. Pap. Rogatus - -. 1289 'L. Caelius L. fil. Pa[p.]²³⁴⁾ Aurelianus'.

Uchi maius

Arnensis

C 8, p. 17. EE 5, p. 350. Bull. trim. 1885, p. 35. — Plinius n. h. 5, 29 inter oppida civium Romanorum XV Africae provinciae habet '*Uchitana duo, maius et minus*'. in titulis dicitur *colonia Mariana Augusta Alexandriana Uchitanorum maiorum* (EE 5, 559 Aureliano imperante pos., 561) aut *colonia Alexan[driana] Augusta Uchi maius* (EE 5, 558 anni 230) aut *colonia Uchitanorum maiorum* (EE 5, 560 a. 364—378) dicitur. oppidum ex civium Marianorum²³⁵⁾ aut Latinorum aut Quiritium vico initium cepisse, deinde ab Augusto municipium Augustum factum esse, ab Alexandro Severo colonia Alexandriana dictum esse videtur.

²³²⁾ EE 5, 460 de coloniae origine haec scripta sunt: '*col. Septimia Vaga - - per T. Flavianum Decimum procos., c. r., colonia deducta*'.

²³³⁾ vel potius post Pliniani in Africanorum oppidorum formis describendis auctoris aetatem.

²³⁴⁾ LILIM Tissot tradit, L. FIL. PAT Guérin.

²³⁵⁾ cf. paginam 133.

α Bull. trimestriel 1885 p. 38 n. 737 '*Aesculapio Augusto sac . . . . ., L. Sollonius P. f. Arn. Lupus Maria[nus!] contulit et in patria sua omn[ibus] honoribus functus*' - -.

γ p. 39 n. 742 '- - M. Atinius Q. filius Arniensis Felix - -.

Verecunda

C 8, p. 423. eodem tempore atque Lambaesianus vicus Verecunda a Lambaesianis castris originem duxit *vicique Augustor[um] Verecunden(sium)* nomen et locum obtinuit, cf. 8, 4199 a. 147/8; 4205 a. 160/4; 4194. *municipium* saeculo demum tertio exeunte appellabatur (8 n. 4220, 4223).

de tribu mihi non constat, neque ex tituli (8, 4156) Lambaesiani nondum bene intellectis verbis '*L. Vitruvius Sex. f. Pol. | Verecun[d] . . . . . um | . . . . . pius | viz. an. VII*' neque ex inscriptione 4191 *genio pa[triae] Aug[ustae]* dedicata, quam P. Horatius P. [Horati Cres]centis fil. Quir. | . . . . . constituit, quoniam hic *aedilicius, praef. pro III viro*, *III vir desig. col. [III Cirtensium]* erat.

Vina

Quirina

C 8, p. 123. apud Plinium deest, *vicus* in tabula Peutingeri 5 e, *civitas* in itinerario Antonini p. 58, 2 W. dicitur, in titulis vero (C 8, 959 (a. 257). 960 (a. 253/268). 961 (Constantini aevo) *municipium Aurelium Vina*. in titulo 958 exarato saeculo secundo vergente vel tertio ineunte *signi lupae cum insignib(us) suis* mentionem fieri ita ut *Augusti*, quorum numini titulum hunc sacrum qui posuit dixit, vico civitatem dedisse videantur, Wilmanns monet. nescio num haec omnia satis certa ratione stent; ut enim recte Vina cum Quirina tribu coniungatur in titulo EE 5, 610, iam multo antea, Flavia fortasse domo regnante, oppidum in Latium provectum esse, saeculo vero II ex. vel III in. ad civitatem Romanam pervenisse crediderim.

Quirina α C 8, 1642 = EE 5, 610 'L. Annius L. f. Qu[ir.] Fidelis, mil. le[g.] III Augus[tae] Vin[a] - -'.

Papiria β C 8, 958 '- - C. Aurelius Saturninus Papiria Cilonianus, II vir - -'.

Uthina

Horatia

C 8, p. 112. Plinius (nat. hist. 5, 29) Uthinam *coloniam* dicit.

α C 8, 3067 '- - L. Cuccili L. f. Hor. Secundi Uthina, mil. leg. III Aug. - -'.

Utica

Quirina

C 8, p. 149. 'Caesar (b. c. 2, 36) Uticenses sibi *pro quibusdam in eos beneficiis* devinctos fuisse dicit, quod beneficium per legem aliquam Iuliam datum esse auctor belli Africani refert: quid autem ea lege iis tributum fuerit nescimus, probabiliter tamen Mommsenus (C 1, p. 98. hist. Rom. 3, p. 535) de Latinitate cogitavit. Catone mortuo, oppido Caesari tradito, Uticenses in patriam restituti octoque fere annis post a Caesare filio civitate Romana donati sunt, quod refert Dio 49, 16 καὶ τοῦ Οὐτικῆσις πόλιν ἐποιήσατο'. Wilmanns l. c.

Kabitschek, imperium Romanum tributum descriptum.

'*Utica civium Romanorum*' est apud Plinium nat. hist. 5, 24; '*municipium Iulium*' legitur in numis Tiberi aetate eusis.

α EE 2, 334 (Nicolopi Aegypti, Domitiani fere temporibus) '[T.] Gavidius [T.] f. Qui. Primus Utica, mil. leg. XXII Deiot. 7 Valeri Fabiani -'; cf. C 8, 1328 — Slugiae i. e. Chidibbiae (?) rep. — 'Marti Aug. sacr(um); L. Aemilius L. f. Quir. Honoratus VTH 7 voto s. p. f.'; Wilmanns adnotavit haec: 'VEN 7 Guérin, sed mihi littera secunda r potius quam e visa est; de reliquis dubitari non potest; legendum erit *Ulik(a)*'.

Uzelis vide Cirtam.

Zattara

C 8, p. 511. hoc solum constare videtur, saec. II ineunte et saec. III ineunte hoc loco pagum suam rem p. habentem, saec. IV vero municipium fuisse.

ε C 8, 5179 '[Q.] Domitio P. f. [Q]uir. Hispano, trib. [mi]l. leg. XVI Flavia[e] firmae, quaestori Urb., d. d. p. p.'.

Zucechar

C 8, p. 117. municipalia adsunt C 8, 922 et in titulo infra scripto.
γ C 8, 924 'L. Sisennae L. fil. Papir. Basso -'.

Papiria

Addenda:

titulus β C 8, 4626 '- - Sex. Aelius C. f. Papiria Labidelus, q(uaestor), aedil(is), II vir -', quem Renier Ain Beïda loco regionis Hodnae repertum esse quod dicit, Mommsen et Kiepert (p. 956, cf. p. 466) ad quos situs referendus sit hic locus non intellegi monuerunt.

El-Lehs (EE 5, p. 372): γ Bull. trim. 1, 1883, p. 261 n. 93 '- - P. Geminus P. f. Q. Bassulus -'. EE 5, 640 (a. 3) '- - Cn. Cornelius Cn. f. Cor. Rufus -'. — Batna γ C 8, 4300 Arn. et ε 4292 Quir. — Ain-Si-Unis γ 10814 Q(uir.). — Hr. Douameus mta Foued Rmel (prope Sidi bou Attila) = *res publica municipii* . . . . (Bull. trim. 3, 1885, p. 101 n. 809 saec. IV): γ p. 101 n. 811 ' . . . . L. f. Arn. Surus -'.

Mauretania Caesariensis.

Auzia

a Plinio inter Mauretaniae oppida non enumeratur. Tacitus (ann. 4, 25) anno 24 p. Chr. Tacfarinatem devictum esse, cum Numidae '*apud castellum semirutum, ab ipsis quondam incensum, cui nomen Auzia, positus mapalibus*' consediscent. C 8, 9046 (saec. 2 med. fere) et 9049 (a. 209—211) '*municipium*', 9014 (a. 224). 9047 (a. 260, cf. EE 5, 1300). 9020 (a. 320). 9069 (a. 320) '*colonia*', 9062 a. 230 *col(onia) Septimia Aur(elia) Auzi[fe]n-sium* appellatur. tribus ad Claudiam vel Flavianam imperatorum domum pertinere videtur.

α C 8, 9047 (A., a. 260) '[Q.] Gargilio Q. f. Q. Martiali, eq. R., cet., dec. duarum col(oniarum) Auziensis et Rusguniensis et pat(rono) prov., ob insignem in cives

Quirina

amorem et singularem erga patriam adfectionem - - ordo col. Auziensis - -' ≅ EE 5, 1300 (Hr. Sûk-el-Khemis).

β C 8, 9024 (a. 195 vel 198—199) '- - C. Iul(ius) C. f. Q. Emeritus, q., aedilicius -'. 9031 (a. 193—211) '- - L. Orillius L. f. Q. Geminus ob h(onorem) . . . .]'. 9045 (a. 255). 9064. 9070.

γ Bull. de corresp. Afric. 3, 1885, p. 114 n. 4.

Caesarea Mauritaniae

C 8, p. 800. Plinius nat. hist. 5, 20: '*oppidum* - - *celeberrimum Caesarea, antea vocitatum Iol, Iubae regia, a divo Claudio coloniae iure donata*'. C 6, 3262: *Cl(audia) Caesaria Mauritanie*. 8, 9400 *c(olonia) C(laudia) C(aesarea)?*

α Bulletin de corresp. hell. 7 (1883) p. 15 (Ancyrae) '- - C. Iul(io) Quir. Pu-denti, Q. fil., domo Caesa(re) Maur(etaniae), trib(un)o coh. XXX volum(tariae) in Ger(man)ia sup(eriore), cet.' = EE 5, 61.

β C 8, 9374 'L. Annio C. f. Quir. Fabiano, aed., II vir., flamin(i), cet.'. 9400 'C. Egnatio Quir. Claudiano, dec. c. C. C. (?) -'. 9402 'C. Iulio C. f. Quir. Victori, aedil(i), II vir(o), II vir(o) qq. -'. 9404. 9405 ≅ 9406. 9411. — 9409?

γ C 8, 9408.

ε EE 5, 1011.

Fabia ε EE 5, 989. Falerna ε C 8, 9365. Palatina ε C 8, 9358. Papiria ε C 8, 9359.

Quirina

Cartenna

C 8, p. 824. Plinius nat. hist. 5, 20 '*Cartenna colonia Augusti, legio secunda*'.

β C 8, 9663 'C. Fulcinio M. f. Quir. Optato, flam. Aug., II vir. qq., pontif., cet. -'. 9664 'C. Fulcinio C. f. Quir. Optato, equo publico, aedilicio -'. 9665 '- - C. Leuconius Quir. Volo, dec., II vir -'.

γ C 8, 9680 'L. Nemonio L. f. Quir. Pastori -'.

Quirina

Choba

C 8, p. 716. '*municipium Aelium Choba* 8, n. 8375.

de tribu non edocemur ex titulo domestico 8, 8375 (a. 196) '- - L. Aedio M. fil. Quir. Victore, M. Aemilio . .] fil. Arn. Honorato, II viris (se. municipii Chobae) -'.

Equizetum

C 8, p. 751. '*municipium Equizetum*, Mommsen ait l. c., appellat lapis miliaris (n. 10430) Diocletiani et collegarum; *colonia* videtur appellari in titulo Augiensi a. 255 (n. 9045) dedicato decurioni alicui *III coll. Auz. et Rusg. et Equiz.*'

cf. titulum C 8, 9045 sub 'Auzia' citatam: Quirina.

Gunugu

EE 5, p. 478. — Plinius nat. hist. 5, 20: '*Cartenna colonia Augusti, legio secunda. item colonia eiusdem deducta cohorte praetoria Gunugu*'.

Quirina

β Gazette archéol., chronique, 1887, p. 53 '[Q.] Iul(io) Q. f. Quir. [C]lementi, aed., [II] viro iterum II [v]iro qq., flam. Aug., [I]rib. ab ordine lecto pagi Sa[lu]-taris Silonen[sis] - -'.

Icosium**Quirina**

C 8, p. 794. Plinius nat. hist. 5, 20 'a Vespasiano imperatore eodem munere (sc. Latio) donatum Icosium'; itin. Anton. p. 15, 5 W. 'Icosium colonia'.

γ C 8, 9259 'P. Sittio M. f. Quir. Plocamian(o) ordo Icositanor(um): M. Sittius P. f. Quir. Cuccilianus pro filio pientissimo h. r. i. r.'.

Manliana**Quirina**

C 8, p. 820. homo, qui fuit Manlianensis aed(ilis) et II vir, dicitur 8, n. 9617.

β C 8, 9617 'Q. Pompeio Ca. f. Quir. Clementi, - - aed., II vir(o) - -, Q. Pompei Q. f. Quir. Rogati (Clementis filii) - -'.

Oppidum Novum**Quirina**

C 8, p. 823. Plinius nat. hist. 5, 20 'eiusdem (sc. Divi Claudii) iussu deductis veteranis Oppidum novum.'

β C 8, 9643 'C. Ulpio C. f. Q(u)ir. Matern(o), aedil(i), II vir(o), II vir(o) qq., omnibus honoribus functo, principi loci - - Oppidon(ovani)'.

Portus Magnus**Quirina**

C 8, p. 835. Plinio (nat. hist. 5, 19) oppidum c. R. est.

α C 8, 9760 (III saec. in.) 'Sex. Cornelio Sex. fil. Quir. Honorato Port(uensi), milit(iis) equestrib(us) exornato - -'.

β C 8, 9767 in fragmento tabulae aeneae '... egerunt legati ... [Co]rnelius M. fil. Quir. Cat ... , ... uilius M. fil. Quir. Pat ... , ... arisi Quir. Iolitan ... . 9773 'Q. Val. Sex. fil. Q. Rogato, aed., II (viro?), flam(ini), II (viro?) qq. - -' eiusque nepotis (?) filiique nomina γ 9769 et 9774.

Rusguniae**Quirina**

C 8, p. 792. Plinius nat. hist. 5, 20 'colonia Augusti Rusguniae'.

α C 8, 9249 '... Licinio Q. ffil. Q(u)ir. (trad. FLICH-VIR) Donato, dec. patriae (?) Rusguniens(i)um, cet. - -'.

β C 8, 9250 'L. Tadio L. fil. Quir. Rogato, dec., aed., II vir., II vir. qq. Rusg(uni)enses et Rusg(uni)s consistentes - -'. — cf. praeterea β 9045. 9047 Audienses Quirinam enuntiantes.

Rusuccuru**Quirina**

C 8, p. 766. Plinius nat. hist. 5, 20: 'Rusucurium civitate honoratum a Divo Claudio'. municipii loco mansit, si minimum, usque ad a. 209—211

(8, 8955); colonia (itin. Anton. 16, 4. 39, 1 W., Peut. 1 d) quando factum sit, compertum non habemus.²³⁶⁾

α C 8, 8995 (R., a. 209—211) '... C. Iulius Rustici fil. Quir. Felix Rusuccuritanus, decurio ab ordine allectus, cet. - -'. Revue de l'Afr. 4, 1886, p. 146 n. 1067 'L. An[sn]io Maximo Modesti fil. Quirina Rusuccuritan(o), equiti Rosmano, aediliq. flaminicio [du]umviraliq(ue)'. p. 150 n. 1070 'C. Iulio C. fil. Q. Felici Rusuccuritano, praef. pro d(uo)viro, II viro, cet.'.

Saldae**Arnensis**

C 8, p. 760. coloniam Augusti Plinius nat. hist. 5, 20, coloni(am) Iul(iam) Aug(ustam) Septimanorum immunem tituli 8, n. 8931. 8933²³⁷⁾ dicunt.

α C 8, 8935 'Sex. Cornelius L. f. Arn. Dexter Maximus, eq. R., omnib(us) patriae honoribus functus et Sex. Cornelius Sex. f. Arn. Dexter Petronianus status equestres propatru sui - - transtulerunt - -' ~ 8925 '... Sex. Cornelius Sex. [f.] Arn. Dexter, iuridicus Alexandriae - -' ~ 8934 (post a. 138).

β C 8, 8936 '... Iulio C. f. Arn. Martiali, scribae decuriali decuriae aediliciae ... - -'. 8937 (a. 197) 'M. Aufidio M. fil. Arn. Honorato, eq. pub. ornato, dec. col., C. Aufidius L. f. Arn. Honoratus patruus, idemque vitricus - -'.

γ C 8, 8946 (?). 8971. 8972.

huc ea quoque Arnensis exempla forsitan pertineant, quae in oppidis Tuposuctu et Siliti reperta sunt, q. v.

Collina β 8, 8940. 8941. γ 8949. Palatina γ 8938. Aemilia γ 8965. Falerna γ 8954. Quirina γ 8969. Stellatina β 8939.

Sitifis**Papiria**

C 8, p. 722. a Nerva imperatore ortam esse huius oppidi formam Romanam nomen coloniae, quod tituli edunt complures, Nervianae Augustae Martialis Veteranorum Sitifensium edocet. num iam ante id tempus oppidum aliquod hoc loco situm fuerit, ignoramus. perincommodum accidit, quod in Sitifensium tribum indagando testiumque varietatem considerando et distinguendo non multum inde adiuvamur, quod Nervae patriam fuisse Narniam Umbrorum seimus. neque enim Narniae neque Nervae eiusve domus tribus disertis veterum testimoniis enuntiatur. quamquam eum, qui Mommseni commentationum epigraphicarum luculentum caput XX de tribubus imperatoriis (EE 3, p. 230 sqq.) perlegerit Papiriamque eam tribum fuisse censuerit, quis credulitatis vel temeritatis coarguet? numerus vero Papiriae tribulium, quorum nomina e Sitifensibus parietinis prodierunt, neque Quirinae neque Arnensis tribules ita superat, ut e numero auxilium quantumcumque nascatur;²³⁸⁾

²³⁶⁾ C. Boudier et Pallu de Lessert (Revue de l'Afrique française 4, 1886, p. 146 sqq.) Plinianis male intellectis (ut Rus. colonia a Plinio sit dicta) parum prospere de duabus Rusuccuritanis civitatibus cogitaverunt, altera colonia, altera municipio.

²³⁷⁾ in titulo 8 n. 8929 Divae Sabinae consecrato col(onia) Iul(ia) Sald(itana) legitur.

²³⁸⁾	Papiria	Arnensis	Quirina
magistratus	4 + 2 Ulpii	5	2
privati	$\frac{3}{9}$	$\frac{2}{7}$	$\frac{4}{6}$

attamen in Papiria acquiescendum videtur; Arnensem enim et Quirinam ad alias Mauretaniae Caesariensis vel contiguae Africae provinciae partes facilius revocabis quam Papiriam in his regionibus insolitam.

Papiria: β C 8, 8422 (sur la route d'Ain-Arnat à Messaoud, prope Sitifim) ' - - C. Munius C. filius Papiria Victorinus, unus ex ordine Sitifensium - - '. 8455 (S., a. 209—211) ' - - Q. Captius Q. fil. Pap. Martial(is) ob honor(em) aeditat(is)'. 8461 'C. TAL//ILIAPR (pAPiR Renier coniecit) Crescens, sacerdos domini Saturni et flam . . . . '. 8492 (a. 234) 'P. Aelius P. fil. Papiria Saturninus, omnibus honoribus functus - - '.

ββ C 8, 8439. 8456.

γ C 8, 8454. 8560.

Arnensis: β 8, 8449. 8452. 8462. 8466 (a. 156). 8439. — 8437?

γ 8, 8521. — 8504?

Quirina: β 8, 8458 (a. 149). 8469 (a. 207).

γ 8, 8541. 8545. 8592. 8599.

Tipasa

C 8, p. 797. 'a Divo Claudio - - Latio data Tipasa' Plinius nat. hist. 5, 20. colonia in titulo 8, 9290 (secundi fortasse saeculi) et in itin. Anton. p. 15, 3 W.

γ C 8, 9296 'C. Critio C. f. Quiri[n.]²³⁹⁾ Felici - - '.

Tupusuctu

C 8, p. 754. Plinius (nat. hist. 5, 21) coloniam Augustam quae item Succhabar, item Tubusuptu dicit; coloniam Iuliam Aug(ustam) legionis VII Tupusuctu lapis 8, 8837 anni 55 p. Chr. appellat. rectius igitur de Arnensi Tupusuctitanorum tribu quam de Quirina cogitare videtur Mommsen.

β C 8, 8841 ' - - L. Tadius M. f. Arne. Nivalis, omni(ibus) hon(oribus) consumm(at)is - - '.

γ C 8, 8852 ' - - C. Annus M. fil. Arn. Felix - - '. 8857 ' - - [M.] Caecilius M. fil. Arnesis Felix - - '. 8865 ' - - P. Cornelius Crescens Arne. Donatus - - '. 8880 ' - - C. Maenius P. fil. Arn. Felix - - '. 8881 ' - - M. Maucius M. f. Arnens. Victor - - '. 8886 'M. Nonius M. f. Arn. Crescens - - '. 8920, vs. 2 Arn(ensis) latere videtur.

Cornelia γ 8, 8888. 8889. Fabia γ 8, 8884. Horatia γ 8, 8847. 8848 (?). 8849. Palatina β 8, 8837. γ 8, 8866 (?). Quirina β 8, 8835 (a. 195). 8837 (a. 55) ' - - Q. Iulius Q. f. Qui. Secundus, legatus pro praetore, hospitium fecit (fuit igitur extraneus) cum decurionibus et colonis colonia Iulia Aug. legionis VII Tupusuctu - - agentibus legatis (se. Tupusuctitanis) Q. Caccilio Q. f. Palatina Firmiano, M. Pomponio M. f. Quir. Vindice.' γ 8, 8838. 8839. 8856. 8863. 8877. Romulia β 8, 8840. Stellatina γ 8, 8834 (de cuius aetate cf. Mommsen EE 5, p. 651).

praeterea Bernagiae, cuius nomen antiquum ignoratur, titulus β 8, 9234 (post a. 161) prodiit ' - - M. Praecilius M. f. Arne. Rogatianus, ob honorem principatus - - '.

²³⁹⁾ Shaw QVIRIT tradidit; Mommsen QVIR. coniecit.

Mauretania Tingitana.

Tingis

C 8, p. 854. Plinius quod (nat. hist. 5, 2) Tingi a Claudio Caesare, cum coloniam faceret, appellatum Traductam Iuliam narrat, manifesto errore captus est; Traducta Iulia enim e regione Tingitani oppidi in Baetica condita erat. sed Tingi a Claudio coloniam factam esse, cur non credamus, non video, praesertim cum et in itinerariis Antonini (p. 8. 24) et Ravenmatis anonymi 3, 11 P 162. 12. 5, 4 P 345, 11 colonia dicatur.

tribus Quirina, quae in Claudii opere requiritur, quamquam est in titulo domestico 8, 9990 P. Besii P. f. Quir. Betuniani C. Marii Memmii Sabini (a. 102—114), qui erat proc. pro leg. provinc. Mauretaniae Tingitanae, gravioris testis auctoritatem postulat.

Volubilis

Claudia

C 8, p. 855. oppidum est Plinio (5, 5), qui non accuratius de eius forma loquitur, municipium in lapidibus 8, n. 9993 (a. 214—216) et 9994. colonia in itin. Anton. p. 23, 2 Wess.

α C 8, 9994 'Q. Caeci[l]io Q. filio Domitiano Claudia Volubili[t]ano, decurioni municipi Volubi[t]i[t]ani - - '.

γ C 8, 9995 'M. Fabio L. [f]il. C[l.]²⁴⁰⁾ Rogato - - '.

Hispaniae.

(KT p. 131—133. 153—156. 161—162. 185—188.)

In **Galeria** haec Hispaniarum oppida censebantur, quae (id quod e Plinianis cognoscitur) in Augustis provinciarum formis dicta erant:

- a) coloniae: in Baetica 1. Corduba, c. Patricia 2. Iptuci, c. Virtus Iulia in Lusitania 3. c. Pax Iulia in Tarraconensi 4. Barcino, c. Faventia Iulia Augusta Pia 5. Libisosa, c. Foroaugustana 6. Tarraco, c. Iulia Victrix Triumphalis 7. Valentia;
- b) oppida civium Rom.: in Baetica 1. Asido Caesarinorum 2. Gades Iulia Augustanorum 3. Iliberri Florentinorum in Lusitania 4. Olisipo, Felicitas Iulia in Tarraconensi 5. Bilbilis, m. Augustum 6. Calagurris Nassica, m. Iulium 7. Dertosa 8. Ilerda 9. Iluro 10. Saguntum;
- c) municipia *Lati veteris*: in Baetica — in Lusitania 1. Ebor, Liberalitas Iulia 2. Salacia, urbs imperatoria in Tarraconensi 3. Ausa 4. Castulo Caesaris [Iu]venalium 5. Edeta 6. Gerunda 7. Iesso 8. Osicerda 9. Saetabi Augustanorum 10. Valeria;

²⁴⁰⁾ traditur LIIICI.

- d) quae aut Latina aut c. R. (aut libera aut foederata?) oppida a Plinio putari videntur:
 in Baetica 1. Ilipa, Ilpā (?) 2. Isturgi, Triumphale 3. Nertobriga, Concordia Iulia 4. Obulco, opp. Pontificense 5. Ossigi, opp. Latonium 6. Sacili Martialium 7. Urgao, Alba 8. Ulia, Fidentia 9. . . . ., Contributa Iulia
 in Lusitania et Tarraconensi: —;
- e) foederatum: in Baetica Epora;
- f) oppida a Plinio omissa, quae Augusta aetate melioris iuris fuisse videntur:
 in Baetica 1. Carmo 2. Iliturgicola 3. munic. I(ulium) U(. . . .)
 in Tarraconensi 4. Egara 5. Labitolosa 6. Lucus Augusti 7. Otobesa 8. Sigarra;
- g) a Plinio *oppida* dicta (in Tarraconensi):
 1. Clunia 2. Uxama; haec oppida Augusto vivo in meliore condicione fuisse putari possunt; denique 3. Abobriga, quam in Galeria tribu fuisse unus titulus praedicat, male opinor;
- h) quae a Plinio stipendiaria oppida dicuntur
 α) per errorem ut videtur: in Tarraconensi 1. Damania 2. Dianium 3. Segobriga
 β) recte, ut equidem putarim: in Tarraconensi Cisimbria; sed Galeriae unum testem cave ne pluris iusto facias.

In **Quirina** haec Hispaniarum oppida erant,

- a) quae Augusto vivo inter foederata erant, si Plinio fidem habemus:
 in Baetica 1. Malaca, m. Fl.²⁴¹⁾
 in Balearibus 2. Ebusus, m. Fl.;
- b) quae Augusto vivo libera erant aut fuisse videntur:
 in Baetica 1. Cartima, m. Fl. 2. Ostippo 3. Singilia Barba, m. Fl.;
- c) quae Augusto vivo stipendiaria fuisse e Plinianis intellegitur:
 in Baetica 1. Acinipo 2. Arva, m. Fl. 3. Arunda 4. Axati, m. Fl. 5. Barbesula 6. Canama 7. Ilipula minor 8. Ilurco 9. Mellaria 10. Osqua 11. Sabora, m. Fl. 12. Salpensa, m. Fl.
 in Lusitania 13. Caesarobriga 14. Caurium 15. Taporī
 in Tarraconensi 16. Aeso 17. Vergilia;
- d) quae oppida Augusto vivo stipendiaria fuisse videntur, ceterum in Plinianis
 α) aut omittuntur: in Baetica 1. Al . . . i 2. Anticaria, postea mun. Sulpicium? 3. Iluro, m. Fl.? 4. Iporea 5. Lacilbula 6. Munigua, m. Fl. 7. Nescania m. Fl.
 in Lusitania 8. Igaeditanorum 9. Merobriga, m. Fl.
 in Tarraconensi 10. Aquae Flaviae 11. Aurgi, m. Fl. 12. Flaviaugusta 13. Grallia 14. Iamo, m. Fl.
 β) aut *oppida* vel *populi* vel *civitates* dicuntur:
 in Baetica 1. oppidum Naeva
 in Lusitania 2. oppidum Balsa 3. oppidum Collippo
 in Tarraconensi 4. oppidum Bracaraugusta 5. oppidum Segontia 6. Iuliobriga 7. Limici 8. Tritium Magallum 9. Mago, m. Fl. 10. Lancia
- e) male denique cum Contributa Iulia Ipsea Quirina coniungi videtur.

²⁴¹⁾ litteras 'm. Fl.' addidi, ut significarem oppida quae post Augustum a Flaviis aucta sunt.

In **Velina** Augusto regnante erant e Balearibus:
 oppida civium Romanorum 1. Palma 2. Pollentia.

In **Aniensi** censebatur

e Tarraconensi colonia Caesar Augusta.

In **Papiria** erant

e Baetica 1. colonia Augusta Firma Astigi
 e Lusitania 2. colonia Augusta Emerita.

In **Sergia** erant

e Baetica 1. colonia Augusta Gemella Tucci 2. municipium Italica.
 e Lusitania 3. colonia Scallabis?
 e Tarraconensi 4. colonia Carthago Nova.

recte igitur olim posuisse mihi videor et hoc: Sergiam in Hispanis oppidis ad liberae rei publicae tempora recedere, Galeriam ad Augustum, Quirinam ad Vespasianum, et illud: Augustum primum oppida Latina tributim descripsisse, ita ut municipes eorum oppidorum, si cives Romani fierent, in certam quandam eandemque venirent tribum.

sumpsi praeterea Papiriam et Velinam ad rem publicam liberam, Aniensem et Papiriam ad Caesarem dictatorem revocandas esse, id quod ut novis magnisque testimoniis confirmetur, vel maxime opto.²⁴²⁾

restat ut addam Galeriae testes Augusto antiquiores adhuc non innotuisse, neque Quirinae testimonia Flaviis imperatoribus superiora inventa esse, nisi unum exceperis C 2, 159 hominis a Divo Claudio viritim civitate donati.

Post Vespasianum res tribuarias Hispaniarum non immutatas esse censeo.

Hispania Baetica.

Acinipo

C 2 p. 181 sq. — inter oppida illa in *Celtica* sita, quae Plinius (nat. hist. 3, 14) litterarum ordine digesta profert, stipendiaria scilicet, *Acinippo* quoque enumeratur;²⁴³⁾ sed in nummo quodam autonomo (HME tab. 54, 1) est '*L. Folce. aedile — Acinipo*'.

β C 2, 1348 '*M. Mario M. f. M. n. Quir. Frontoni, pontificali, II vir(o), pleps patrono* - -'.

Maecia: β C 2, 1349 '*Q. Servilio Q. f. [Mae]c(ia) Lupo, pontificali, patro[no]* . . . .'.

Al . . . . iensium res p.

α C 2, 954 (Niebla = Illipulae?; titulus male habitus) '- - *M. Curfiatius Quir. Longinus Al . . . . iensis*,²⁴⁴⁾ *decurio Illipu[ensis] . . . . o]b (h)ono[rem] . . . . - -*'.

²⁴²⁾ Claudius in Quirinam, Serv. Sulpicius Galba in Pomptinam, quam suae ipsius gentis sive domus fuisse tribum conicere licet, non quidem oppida, at singulos homines rettulit.

²⁴³⁾ sed conferas quaeso Detlefseni dubitationes Philol. 30, 1870, 279 sq.; 302.

²⁴⁴⁾ prae ceteris in mentem venit Alontigicaelorum et Alastigorum, qui '*Maembam amnem et ipsum navigabilem haut procul adcolunt*' (Plin. 3, 12), proximi Illipulam minorem.

Anticaria

C 2 p. 276. — prima quae certo anno tribui potest II viratus mentio fit C 2, 2041 a. 76/77. Mommsen C 2 p. 276 titulo Apulensi (3, 1196) usus Anticariam *Sulpiciae* cognomen et ius a Ser. Sulpicio Galba, cum imperator esset, traxisse coniecit, quamquam ob tituli interpretationem admodum incertam dubitans.

α?? C 2, 2042 'L. Calpurnio Quir. [Macri?]no ordo Nese(aniensis) statuum puplice decrevit' et Anticariae poni iussit, utpote forsitan in patria eius viri.

γ C 2, 2035 '- - C. Fabius C. f. Quir. Fabianus - -'.

Arva

C 2 p. 138. — inter oppida Hispalensis conventus, quae stipendiaria putantur, Plinius nat. hist. 3, 11 Arvam habet. *municipium Flarium* dicitur in titulis C 2, 1060. 1064—1066.

α C 2, 1065 (A.) 'Q. Traio Q. Trai Arciani fil. Quir. Arciano Arvensi, huic ordo municipi Flavi Arvensis - - statuum decrevit - -'.

Galeria: β C 2, 1064 'Q. Fulcio Q. Fulvi Attiani f. Q. Fulvi Rustici n. Gal. Carisiano. patrono et pontifici - - centuriae Ores(is) Mancens(is) Halos(...) Erques(is) Beres(is) Areabores(is) Isines(is) Isurgut(ana) - -'. γ 1068 (litt. aevi Hadriani) 'L. Fabio Gal. Serero - -' (alterius cuiusdam L. Fabi L. f. Gal. Severi titulus in Bornos oppido repertus est C 2, 1367).

Arunda

C 2 p. 184. — Plinius nat. hist. 3, 14 A. inter stipendiaras civitates recensere videtur.²⁴⁵⁾

β C 2, 1359 'L. Iunio L. f. Quir. Iuniano, II vir(o) II - -'.

Asido

C 2 p. 176 sq. — Asidonem non coloniam sed municipium Augusti aetate fuisse Hübner Plinii verba (nat. hist. 3, 11) recte interpretatus statuit; *municipes Caesarini* C 2, 1315 cf. 1305.

α?? C 2, 1313 (A.) 'M. Antonio M. f. Gal. Syriaco, II vir(o) mun(icipes?) Aug(ustani?) Gad(itani)²⁴⁶⁾ d. d.'.

β C 2, 1314 'M. Aclius M. f. Gal. Silo, II vir, praef. coh. - -'. 1315 (litteris aevi fere Augusti) 'Q. Fabio Cn. f. Gal. Senicae, III vir(o) municipes Caesarini'. — 1305 (A.?, cf. Hübner p. 176, cap. XXVII) 'L. Fabio L. f. Gal. Cordo, III viro populus m(unicipii) C(aesarini) - -'.

γ C 2, 1318 ~ 1324 (litteris aevi Antoniniani). 1321. accedere videtur 5122 (p. XLIII) in medio Asidonis et Baesipponis repertus; Baesipponem stipendiarum fuisse rem p. Plinius nat. hist. 3, 15 docet.

Astigi

C 2 p. 201. — ex coloniae Augustae Firmae cognomine (C 2, 1471. 1480. 1630. Plinius nat. hist. 3, 12) non tam de civitatis quam de coloniae honoris origine constare puto.

²⁴⁵⁾ sed cf. Detlefsen Philol. 30, 1872, 279 sq.; 302.

²⁴⁶⁾ sic mihi potius placet legere quam II vir(o) mun(icipii) Aug(ustani) Gad(itani).

Quirina

α EE 5, 999 (Caesareae Maurit.) 'M. Furius Herennus Papiri(a) Astigitanus(us), veterani filius); hic situs est; Baetica me genuit tel(l)us - -'.

β C 2, 1476 'C. Cosconius L. f. Pap. Taurus, II vir - -'. 1477 'Cn. Manlius Cn. fil. Pa[p.], trib. cohortis praef., praefect. cohortium, II vir, praefectus iure dic.'. 1478 '... ius M. f. Pap. Longinus, II vir bis, praef. ter - -'.

γ C 2, 1510. — accedunt Marchenae²⁴⁷⁾ reperti 1396 et 1398.

ε C 2, 2213 (A.?, cf. KT p. 135 not. 490).

Axati**Quirina**

C 2 p. 137. — Plinius nat. hist. 3, 11 Axati stipendiarum dicere putatur; A. *municipium Flavium* dicitur C 2, 1055.

α C 2, 1054 (A.) 'C. Iuventio C. f. Quir. Albino, aed., II vir(o) munificentissimo civi municipes et incolae - - patrono patriae - -'.

Barbesula**Quirina**

C 2 p. 245. — stipendiarum est Plinio nat. hist. 3, 15; *municipium* dicitur C 2, 1941.

β C 2, 1940 (litteris aevi fere Traiani) 'C. Cervio Quintiano Quir., II vir(o) - -'.

Galeria: β C 2, 1941 'L. Fabio Gal. Caesiano, II vir(o), flamine perpetuo m. m. Barbesulani - -'.

Batorensis civitas

aliunde non nota est.

β C 2, 1677 (ad Torre Iimeno prope Tucci) 'P. Fabio P. f. Gal. Iuliano, II vir(o) bis, pont., ordo Batorens(is) - -'. sed potest cogitari hic titulus Tuccitano civi vel incolae potius a Batorensibus positus.

Canama**Quirina**

C 2 p. 140. — Plinio nat. hist. 3, 11 stipendiarum esse videtur; *municipium Flavium* est in titulo C 2, 1074.

β C 2, 1074 'L. Attius Quir. Vetto, flamen, II vir m. m. Flavi Canam. - -'.

Carmo**Galeria**

C 2 p. 188. — oppidum nobile, cuius cives Caesarem sibi devinxerunt (b. e. 2, 19), a Plinio male omissum est. crediderim Carmonenses Augusto vivo aut Latinos aut cives Romanos fuisse.

β C 2, 1380 'L. Iunio L. f. M. n. L. pron. Gal. Rufo, II vir(o), pont., aug., quattuorviral[i] potest(ate) - -'.

Carteia

C 2 p. 242. — Carteiam 'Latinam coloniam esse libertinorumque appellari' senatui a. 583 = 171 placuit, ut Livius narrat 43, 3, 4; Plinius

²⁴⁷⁾ Marchenam esse, ubi fuit Ilipula minor, Hübner suspicatus est (C 2 p. 190).

(3, 7) Carteiam, dum loca maritima perlustrat, recenset condicione oppidi non definita; in numis (HME p. 330 sqq.) *aediles, IIII viri, quinquennales* aliaque municipalia adsunt.

ε C 2, 1929 'Q. Cornelio [. . f.] Gal. Senecioni Anniano, cos. (ante a. 136), *procos. Ponti et Bit[h]yniae, cet. - -*'.

Cartima

C 2 p. 247 sq. — C 2, 1955: *civitas Cartimitana*; in titulo 1956 (litteris aevi fere Vespasiani) inest memoria Iuniae D. f. Rusticae, sacerdotis 'perpetuae et primae in municipio Cartimitan[o]'. Detlefsen (Philol. 30, 1870, p. 272) ob decemviratus quae in inscriptione 1953 anni 53/4prehenduntur vestigia Cartimam olim liberam fuisse coniecit.

α C 2, 1949 (C.) ' - - L. Porcius Quir. Victor Cartimitan(us) - - ' ≅ 1951 ' - - L. Porcius Quir. Victor Cartimit. - - '.

β C 2, 1954 'M. Decimio Quir. Proculo, pontifici perpetuo ordo Cartimitanus - -'. 1957 'L. Porcio Quir. Saturnino, pontif., cet.; L. Porcius Quir. Saturnin(us) - -'.

γ C 2, 1961. 1962.

Galeria: α C 2, 1955 (C.) 'D. Iunio Gal. Melino, equiti Romano ex civitate Cartimitana primo facto - -'. hic titulus et propter civitatis mentionem et quoniam Vespasiano demum imperante e Cartima, opulento oppido, primum quendam equitem Romanum factum esse non crediderim, ante Flavio imperia scriptus mihi videtur; itaque Galeriam ad hominem, non ad oppidum refero.

Cisimbr(i)um

C 2 p. 292. — Cisimbrii nomen legitur in Cordubensis conventus oppidorum laterculo Pliniano (nat. hist. 3, 10) inter illas civitates, quarum nomina in literas digesta sunt, ut Augusti tempore stipendiarium populum ibi habitavisse suspiceris. quadrat, quod in titulo C 2, 2906 Cisimbrenses Vespasiano eiusque filio gratias agunt, quod sibi dedissent, ut *per hon(orem) II r[i]r(atus)* civitatem Romanam consequerentur. hi enim principes Cisimbrensibus Latium minus concessisse putandi sunt.

Quirina: γ in titulo iam citato C 2, 2906 ' - - . . Valerius [L.] f. Quir. Rufus - - '.

Galeria: α C 2, 2008 (C.) 'C. Valerius C. f. Gal. Valerianus Cisimbrensis, II vir, pontif. perp. - -'. alios malo testes rei tribuariae, quae fuit Cisimbrii, expectare quam huic nimiam fidem habere.

Conoba

Hübner (C 2 p. 174) Conobam idem oppidum atque *Colobanam* esse coniecit, quod Plinius nat. hist. 3, 11²⁴⁵) simul cum Nabrisa cognomine Veneria *inter aestuaria Baetis oppida* esse dicit.

²⁴⁵) Detlefsen l. c. p. 296.

Quirina

titulum C 2, 1294 (Nabrisae?) 'L. Acilio Quirina Albano, f., huic ex consensu populi Conoba s[ist]a[tu]m poni placuit' Grotefend attulit quo Conobacensium tribum evinceret; quod cur probem aut refellam non habeo.

Corduba

C 2 p. 306 sq. — Strabo 3, 2, 1 (p. 141) Κέρδουβα αὐτὸ Μαρκέλλου κτίσμα. - - ὡς κτίσας τὴν ἐξ ἀρχῆς 'Ρωμαίων τε καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἀνδρες ἐπέλεξαν. καὶ δὴ καὶ πρῶτον ἀποικίαν τούτην εἰς τοῦδε τοῦ τόπου ἐστειλαν 'Ρωμαῖοι. Plinius nat. hist. 3, 10: *Corduba colonia Patricia cognomine*. consentiunt tituli et numi; in his (HME p. 296 sq.) caput Augusti videtur legunturque haec verba: 'permissu Caesaris Augusti — colonia Patricia'. antiquiores numi quidam Veneris et Cupidinis signis ornati et hisce inscripti: *Cn. Iuli L. f., q(uae)storis* — *Corduba*; Venus et Cupido ad Caesarem recte referri videntur a viris doctis. ut alias opiniones omittam, coloniam Augustum condidisse puto.

β C 2, 2224 'L. Iulio M. f. Q. nep. Gal. Gallo Mummiano, trib. militum coh. maritimae, II vir(o) c. C. P., cet. - -'. 2225 'L. Manlio A. f. A. n. Gal. Boccho, trib. mil. leg. XV, II vir(o), praefect(o) iur(e) dic. d. d. c. P.'.

β (?) C 2, 2220 '[C. Cosanus . . f.] Gal. . . . . it || C. Cosanus C. f. Gal. Rusticus, flamen designatus prov[inc] Bact. || - - '.

Quirina: α C 2, 1200 (Hispani) 'Q. Fabius Q. f. Quirina Fabianus Ilurconensis, idem Patriciensis - -', sed hic Ilurconensis quidem civis, incola vero Patriciensis putandus est. 2245 (C.) ' - - L. Iulius M. fil. [. . . . ?] Qui. (? aut qui) Saxio d. . . . . Patriciensis - -', qui titulus ut recte intellegatur multum abest. 2215. (Papiria: ε 2213, cf. Astigi.) Sergia: γ 2286 (antiquior); cf. 2280 ' - - | . . . . . s L. f. Men(enia??) | . . . . . tus | . . . . . P. f. Se[er]gia??) C[eler]'. Voltinia: γ (?) 2318.

Curiga

C 2 p. 134. — quae Plinius de Curigae rebus (nat. hist. 3, 14) dixerit, non liquet. — C 2, 1041: Curigenses [*Contributenses*] Iul[ienses] forsitan dicantur. numi prorsus desunt.

γ C 2, 1042 ' - - C. A[n]tistius C. [f.] Quir. Cra[ssus]'.

Epora

C 2 p. 301 sq. — Plinius nat. hist. 3, 10: 'Epora foederatorum'. ad civitatis ius nescio quando donatum titulus pertinere mihi videtur C 2, 2156: 'Iupae Romanae; M. Valerius Phoebus, VI vir Aug., cui ordo munic. Epore. cet.', quem quod Hübner ut inspiceret non contigit dolendum est.

β C 2, 2159 (saec. I) 'P. Attenuio C. f. Gal. Afro, flamine August., d. d., patron[o]'.

γ C 2, 2158 (a. 43/44) ' - - L. Aemilius Gal(eria??) et L. Aemilius, f. - -', qui titulus pessime traditus esse videtur.

Gades

Galeria

C 2 p. 229. — de foedere inter Gaditanos et Romanos icto cf. Livius 32, 2, 5 (ad a. 199) et Cicero pro Balbo 14, 33 sqq.: Dio Cassius 41, 24, 1

ad a. 705 = 49: (Καίσαρ) τοῖς γε Γαδειρεῦσι πολυτελεῖαν ἄπασιν ἔδωκεν, ἣν καὶ ὁ δῆμος στίον ὑπερὸν ἐπεκύρωσε. Livius epit. 110 (ad a. 705 = 49): '(Caesar) *Gaditanis civitatem dedit*', sed numi (HME p. 350 sq.) Augusti aetatem non superant et praeter alios M. Agrippam ut *municipi parentem* et *municipii patronum* celebrant. — Plinius nat. hist. 4, 119: *oppidum civium Romanorum qui appellantur Augustani urbe Iulia Gaditana*; C 2, 1313: *mun. Aug. Gad.*; cf. C 2, 1729 et Columella 8, 16, 9.

α C 9, 235 (Tarenti) 'L. Iunio L. f. Gal. Moderato Columellae, trib. mil. leg. VI ferratae'; Columella rei rusticae scriptor celeberrimus Gadibus natus est, cf. quae ille in libris de re rustica scripsit 7, 2, 4 et 8, 16, 9 et 10, 185.

β C 2, 1313 (Asidone, aevi Antoniniani) 'M. Antonio M. f. Gal. Syriaco, II viro mun. Aug. Gad., -', nisi potius hic titulus Asidonensi civi a *mun(icipibus) Aug(ustanis) Gad(itanis)* positus est. 1727 'L. Antonius Q. f. Gal. Antullus, III vir aed. pot. -'. 1728 'L. Antonius C. f. Gal. Antullus, sacerdos -'. 1729 '- - Q. Antoni C. f. Gal. Rogati, decurionis Aug. Gadiu(m)'. 1731 'L. Fabius L. f. Gal. Rufinus, II vir, cet.'.

γ C 2, 1754. 1761. 1861.

δ C 2, 1726.

in C 2, 1736 'A. Baebius A. f. | Gal. Rufus | E....EN' Hübner *E[por]en(sis)* latere videtur, id quod vix probari potest.

ceterum monendum est L. Cornelium illum Balbum Gaditanum, cuius causam Cicero dixit a. 698 = 56, quo anno reliqui Gaditani nondum ad ius Quiritium pervenerant, legis de ambitu praemio in tribum Crustumina receptum esse (Cicero pro Corn. Balbo 25, 57).

Hispalis

C 2 p. 152 sqq. — Isidorus origg. 15, 1, 71 'Hispalim, inquit, Caesar Iulius condidit, quam ex suo et Romae urbis vocabulo Iuliam Romulam vocavit'. Strabo 3, 2, 1 p. 141 C: ἡ μὲν Ἰσπάλις ἐπιφανὴς καὶ ἀντὶ τῆς ἄποικος 'Ρωμαίων, νυνὶ δὲ τὸ μὲν ἐμπόριον συμμένει, τῇ τιμῇ δὲ καὶ τῷ ἐποικῆσαι νεωστὶ τοῦς Κασαροῦ στρατιώτας ἡ Βαίτις (= ?) ὑπερέχει. Plinius nat. hist. 3, 11 'Hispal colonia cognomine Romulensis'. — de tribu Hispalensium, utrum Galeria an Sergia fuerit, dubitatur.

Galeria: α C 2, 1185 'L. Horatio L. f. Gal. Victori, II viro bis, ob plenissimam munificentiam erga patriam et populum, merentissimo civi populus'.

β (?) C 2, 1181 'L. Vibio L. f. Gal. Tusco Aurelio Rufino, praef. cohort. primae Ause[stanorum] ..... aed(ili?) ..... [fra]tri piissimo ..... ab splendissimo [ordine] Hispa[ltensium]'.

γ (ε?) C 2, 1175 'M. Messio M. f. Gal. Rustico Aemilio Vero Aelio Romulo Prisciano Tito Proculo', quocum parentela coniuncti videntur M. Cuius M. f. Gal. Priscus Messius Rusticus Aemilius Papus Arrius Proculus Iulius Celsus, eos. a. 147, cuius hominis duo tituli Salpensani (C 2, 1282. 1283) mentionem faciunt et M. Messius M. f. Gal. Rusticus Aemilius Africus Cuius Romulus Priscianus, X vir stl. iud. tituli C 14, 3516 (Monte Papese).

γ C 2, 1187 'L. Lucio M. f. Gal. Tusco, publice ex d. d.'.

ε C 2, 1178 (ca. a. 134) 'M. Calpurnio M. f. Gal. Senecae Fabio Turpioni Sentiano, praef. classis Miscensis - - ordo c. c. R. - -' ≅ 1267 (en Villalba de

Alcor, ante a. 134; genuinus?).²⁴⁹ 1262 'M. Accenna M. f. Gal. Helvius Agrippa, praetorius, cet.'.

Sergia: α C 2, 2545 (Caldas de Rey) 'C. Iulius . . f.] Ser. His[pa]li Vie[t]or, mil. leg. X gem. 7 Fabi Celtiberi - -'.

β C 2, 1176 'L. Blatio L. f. Ser(gia?) Ventino (?), trib. mil. leg. V et X gem., aed(ili), II vir(o), coloni et incolae'. 1188 'Q. Pomponio Clementi Serg. Sabiniانو, aed., II vir(o) c. c. R., pont., aug. ex d. d. c. c. R. - -'.

γ C 2, 1184 'M. Helvio M. f. M. n. Serg. Agrippae; huic ordo splendidissimus Romulensium - - decrevit - -'.

Quirina: β C 2, 1186. ε 1180 (a. 161—169). 1182.

Iliberri

Galeria

C 2 p. 285. — 'municipium Florentinum Iliberritanum' C 2, 1572. 2070. 2072. 2081 (?); 'municipium Florentinorum' C 2, 2069, coll. 2074. 2077. 2079. 2085. — Plinius nat. hist. 3, 10 (inter oppida ut videtur melioris iuris): 'Iliberri quod Liberini' (I. q. Florentini legendumne? cf. Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 288).

α C 2, 2063 (Faucenae) 'P. Manlio P. f. Gal. Manliano Iliber. - -'. 2073 (Il., post a. 199) 'P. Cornel. P. f. Gal. Anullino Iliber., praef. ur[b.], cos., cet. - -'.

β C 2, 2081 'L. Gal[er]io L. f. [G]a[l.] Valeriano, II vir(o), cet.'.

γ C 2, 2082. 2088.

ε C 2, 2075 (cf. 1446 a. 132/3).

Ilipa Magna

Galeria

C 2 p. 141. — Plinius nat. hist. 3, 11 inter oppida melioris sortis ut videtur: 'Ilipa cognomine Ilpa (?)' cf. Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 295. — in numis (HME p. 376 sq.) *Ilipense* (sc. *municipium*) legitur; postea a Flaviis auctum esse putatur, ut esset *mun(icipium) F(lavium) [Il]ipens(e)* (C 2, 1192), non recte fortasse.

α? C 2, *490 ('Demetrios de los Rios misit Aprili a. 1869, sed non vidit; deinde ut ab amicis accepit addiditque de fide sibi minime constare'. Hübner) '- - C. Livius Gal. Ilipens. - -'.

γ C 2, 1090 'Q. Fabio Q. f. Q. n. Gal. Ruf. . . . . '.

(ε C 2, 1083 cf. sub 'Hispalis').

Ilipula Minor

Quirina

C 2 p. 200. — Plinius nat. hist. 3, 12 Ilipulam minorem stipendiariam civitatem esse tradit.

β C 2, 1470 (male traditus) 'Flav. Iul. Seg. | Quir. Gallo | IV vir., duu. v. II, dict. design. | III, praet. III, ann. III - -'.

γ C 2, 1469 (aevi Antoniniani) 'C. Cordio C. f. Quir. Optato, d. d. Ilip. minor. - -'.

²⁴⁹ cf. eiusdem hominis inscriptiones Ilipenses (C 2, 1083 et (?) 1084; praeterea Hirschfeld, Verw. 1, 124 sq.

Iliturgicola

C 2 p. 218. — a scriptoribus veteribus non commemoratur.

α C 2, 1648 (Alcala la Real) 'L. Porcio L. f. Gal. Ma[t]erno Iliturgico-[l]ensi, II vir(o) - -'.

β C 2, 1649 (Priego = Iliturgicola??) 'L. Porcius Quir. Quietus II vir, pontifex - - suo et T. Porci Quir. Quieti f(ili) sui nomine - -'.

Ilurco

C 2 p. 284. HME p. 326 sq. — a Plinio nat. hist. 3, 10 *Ilurco* inter ea oppida conventus Cordubensis, quorum nomina in literas digesta sunt (i. e. stipendiaria) dicitur.

α C 2, 1200 (Hispani) 'Q. Fabius Q. f. Quirina Fabianus Ilurconensis, idem Patriciensis - -'; cf. p. 173.

Iluro

C 2 p. 246. — Domitiani aetate Baeticae haec Iluronensis civitas Latio utebatur (cf. C 2, 1945), quod donum ei a Vespasiano aut eius filiis concessum putarim.

β C 2, 1945 (a. 84—95) cum add. p. 704: '- - L. Munnius Quir. Novatus et L. Munnius Quir. Aurelianus, c(ivitatem) R(omanam) per h[ono]rem II vir(atu)s consecuti - -'.

Iporca

C 2 p. 135. — scriptores antiqui huius oppidi non meminerunt; ordo Iporcensium adest C 2, 1046.

γ C 2, 1047 'Q. Cornelio Quir. Gallo - -'.

Ipsca

C 2 p. 211. — Plinii verba nat. hist. 3, 14 corrupta putantur: *Segidae (adicitur) Restituta Iulia, ... Contributa Iulia, Ugultuniacum quae et Curiga nunc est*. Ipscae nomen in lacuna quam indicavi intereidisse Detlefsen (Philol. 30, 1870, p. 300) coniectura posuit, scilicet quod in titulis C 2, 1572 et 1597 *munic(ipium) C(. . . .) Ipse(ense) et plebs C(. . . .) Ipse(ensis) et resp. Contrib. Ipse*. dicuntur.

α C 2, 1597 (Baenae) 'C. Sempronio C. f. Quir. Lucretio Salviano, II vir(o), patrono et praestantissimo civi plebs C(ontributensis) Ipse(ensis) - -'.

Iptuci

C 2 p. 704. — Plinius nat. hist. 3, 12: *coloniae immunes - - Iptuci quae Virtus Iulia*, cet.

β C 2, 1584 (Baenae, cf. KT p. 145 not. 529) 'Q. Mummio L. f. Gal. Gallo, II vir(o), d. d.'.

Galeria**Quirina****Quirina****Quirina****Quirina****Galeria****Isturgi**

C 2 p. 297. — in Plinianis nat. hist. 3, 10 *Isturgi quod Triumphale*²⁴⁹ legitur, ut iam Augusto imperante inter oppida melioris condicionis fuisse videatur; *m(unicipium) Triumphale* est in titulis C 2, 2121. 2122.

β C 2, 2121 (litteris aevi Antoniniani) '- - A. Terentius A. f. Gal. Rusticus, aed., II vir, pont. m. m. *Triumph(alis)* - -'.

Italica

C 2 p. 145 sq. — hoc oppidum Scipio Africanus condidit (Appian. Iber. c. 38: συνώκισε τοὺς τραυματίας εἰς τὴν πόλιν, ἣν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας Ἰταλικὴν ἐκάλεισε). iam eo tempore, quo Mummius vixit, vicus Italicensium fuisse videtur.²⁵⁰ qua condicione Italica ea aetate fuerit, qua Plinianus auctor oppidorum Hispaniorum iura et formas collegit, Plinius non indicat (nat. hist. 3, 11). sed iam Caesaris aetate Italicensium municipium fuisse inde conicere licet, quod A. Hirtius (de bello Alex. 52, 4) T. Vassium et L. Mergilionem Munatio Flacco, cum Cassium legatum vulneraret, auxilium tulisse narrat, ut '*municipi suo*', '*erant enim omnes Italicenses*'; quamquam *municipis* vocabulum ne nimis premas cave. sed quoniam in numis quoque qui Augusti et Tiberii aetate cusi sunt (HME p. 379 sq.) *munic(ipium) Italic(a)* scriptum legitur, nullo addito cognomine honoris causa, Italica ante Caesares civium Romanorum fuisse videtur. addenda videntur, quae A. Gellius (noct. Att. 16, 13, 4) servavit e Divi Hadriani '*oratione, quam de Italicensibus*', unde ipse fuit, in *senatu habuit: peritissime disseruit: mirarique se ostendit, quod et ipsi Italicenses et quaedam item alia municipia antiqua, in quibus Uticenses nominat, cum suis moribus legibusque uti possent, in ius coloniarum mutari gestiverint*'. ac re vera tunc facta est *col. Aelia Aug. Italica* (C 12, 1856).²⁵¹

α C 3, 550 = CIA 3, 464 (Athenis, a. 112) '*P. Aelio P. f. Serg. Hadriano*. cos., cet., τὸν ἀρχὴν ἐκστῶν Ἀδριανόν', quem Italica ortum esse scimus (Spartian. vitae Hadr. c. 1; Gellius 16, 13, 4). C 5, 932 (Aquileiae) '*L. Rutius L. f. Serg. Italica Sabinus ex Hispania, mil. leg. X gem. 7 Serani* - -'. Bull. dalm. 1884, p. 180 (Naronae) '*. . . Q. Ma . . . . Serg. Italica . . . .*', signifier *leg. . . .* - -'.

Velina (?) C 2, 1136 (litteris aevi fere Traiani), vs. 1.

Lacilbula²⁵²

C 2 p. 704. — apud Plinium non est.

γ C 2, 1342 saec. II ex.) '*L. S[empr]onio Quir. I . . . ano, [hui]c ordo Lacilbulensium (?) dec(revit) laud(ationem)* - -'.

²⁴⁹) an *Triumphales*? cf. Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 292.

²⁵⁰) C 1, 546 = 2, 1119.

²⁵¹) C 2, 1135: *colonia V(. . . .)*; cf. p. 146.

²⁵²) Lacidula?, cf. EE 3, 9.

Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

Malaca

C 2 p. 251. 261 sq. — M. Augusti aetate *foederatorum* (Plinius nat. hist. 3, 8) erat, postea *municipii Flavii* (C 2, 1964 a. 81—84) iure et honore ornatum est.

γ C 2, 1973 'L. Caecilio Q. f. Quirin. Basso, ex dec. dec. mun. Mal. - -'. 1975 'M. Cornelio L. f. Quirin. Severo'.

ε C 2, 1970 (saec. II ex.) 'L. Valerio L. [f.] Quir. Proculo, praef. cohort. [I]III Trachum Syriacae, cet., r(es) p. Malacit. patrono, d. d.'.

de Galeria C 7, 184 cf. finem capitis de Hispaniis.

Quirina**Mellaria**

C 2 p. 324. — inter *oppida non ignobilia* atque ut videtur stipendiaria conventus Cordubensis Plinius nat. hist. 3, 14 *Mellariam*²⁵³ enumerat; postea municipium factum est (C 2, 2346).

α C 2, 2346 (M.) 'Q. Val[er]ius [Q. f.] Quir. Severin[us] M[e]llarien[sis], h[uius] o[r]do m. M. [sta]tu[am] decrevit' - -. 2343 'aquam Aug. G. Annius C. f. Quir. Annianus, II vir bis, cet., municipio suo ex IIS IX numerum testamento [perduci] iussit - -'.

Quirina**Munigua**

C 2 p. 136. — fuit *m(unicipium) Flavium* (C 2, 1378; cf. 1049 [post a. 79]. 1050 [post a. 81]. 1052 (!). 1053).

β C 2, 1378 (Carmone, saec. I ex. vel II in., cf. ad C 2, 1378 et 1469) 'T. Aemilio T. f. Quir. Pudenti, II vir(o) bis m. m. Flavi Muniguensis - -'.

Quirina**Naeva**

Plinius nat. hist. 3, 11 (Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 294 sq.).

α C 2, 1048 (Cazalla de la Sierra) ' - - L. Sergius Aelius Rusticus Quir. Naevensis - -'.

β C 2, 1191 (Hispani) ' . . . . us Quir | . . . . nus, II vir | [municipii N]aevensis - -'.

Quirina**Nertobriga**

C 2 p. 125. — Plinius nat. hist. 3, 14 'Nertobrigae (adicitur) *Concordia Iulia*'; cf. C 14, 2613 'ex Hispania ulteriore provincia Baetica *municipium Concordia Iulia Nertobrigenses*'.

α C 2, 972 (N.) ' - - C. Trebonio C. f. Gal. Modesto Nertobrigens(i) - -'. Bramb. 1150 (Moguntiaci, inter annos fere 43 et 71) ' - - Q. Attius Q. f. Gal. Quietus domo Nertobriga, mil. leg. IIII Mac. - -'. 1151 (id.) 'L. Attius L. f. Gal. Nepos Nertobrig(a), mil. leg. IIII M[ac.] - -'. 1160 (id.) 'T. Iulius L. f. Gal. Macer dom. Nertobriga, mil. leg. IIII M[ac.] - -'.

Galeria

²⁵³) altera Mellaria ad mare sita fuit, Plinius nat. hist. 3, 3 et 7.

Nescania**Quirina**

C 2 p. 269. — N. apud Plinium non commemoratur; municipium *Fl(a)vium)* Nescaniense dicitur C 2, 2009 (cf. 2006. 2007).

α C 2, 2011 (N.) sic fere conceptus fuisse videtur: 'C. Mario Quir(ina) Clementi Nescaniensi, ordo Nescaniensium statum . . . . decrevit - -'. EE 2, 317 (N.) 'L. Aelio Quirinae Melae Nescaniensi - -'.

Obulco**Galeria**

C 2 p. 298. — a Plinio nat. hist. 3, 10 *Obulco quod Pontificense appellatur* inter oppida melioris ut videtur condicionis conventus Cordubensis enumeratur; tituli consentiunt, cf. C 2, 2126. 2131. 5055; in numis Obulconensibus (HME p. 303 sqq.) *III viri* et *d(ecuriones)* commemorantur.

α C 2, 2131 (O.) 'L. Porcius L. f. Galeria Stilo Obulconensis, - -, aedilis, II vir designatus - -'.

β C 2, 2126 'C. Cornelius C. f. C. n. Gal. Caeso, aed., flamen, II vir municipi Pontifici; C. Cornel(ius) Caeso f., sacerdos geni municipi, qui scrofam cum porcis triginta impensa ipsorum d. d. Pontif[ic]iensi[um?] . . . .'. 2129 ' . . Quintius Q. f. Q. n. Q. pron. Q. abn. Gal. Hispan[us], aedil., flamen, II vir, pontif. municipi Pontif. Obulc., cet. - -'. 2130 ' . . Cornelius [L. f., . . n., . .] pron. Gal(er)ia? . . . . aedil(is) . . . .'. 2132 'M. Valerio M. f. M. n. Q. pron. Gal. Pullino, II vir(o), leg. perpetuo munic. Pontif., cet.'. accedit fortasse 2149^a (Ioperae in Hispania repertum esse hunc titulum in schedis Cattanei legitur) ' . . . . nicio L. f. L. n. L. pron. Gal. Mentoni Man . . . ., aed., II vir(o) i. d., praefecto, II vir(o) Polesi (= ?, cf. KT p. 104), praef. fab., pontuf. Aug. - -'.

γ C 2, 2134. 2144.

Quirina: α EE 3, 145 (Cortijo del Río, aetatis fere Gordianorum) ' - - L. Fabius L. f. Quir. Chrysippus Obulconens[is] - -'.

Osea**Quirina**

duo huius nominis erant oppida in Hispaniis, alterum Baeticae (quod Plinius nat. hist. 3, 10 stipendiarium putare videtur), alterum Tarraconensis (quod civium Romanorum esse Plinius nat. hist. 3, 24 contendit numique quodammodo confirmant HME p. 157 sqq.);²⁵⁴) Quirinam tituli C 6, 2629 cum illo oppido coniungere praestat quam cum Tarraconensi.

α C 6, 2629 ' - - C. Antonius C. f. Qui. Priscus Osea, mil. coh. VII pr. 7 Critoni Veri - -'.

Osqua**Quirina**

C 2 p. 275. — in Plinianis (3, 10) *Oscua* stipendiarium oppidum dici videtur; postea fuit *m(unicipium) Osq(uense)* (C 2, 2030).

Quirinae tribus testis non magnus est ε C 2, 2029 (Accursius et Rambertus eum Anticariae repertum dicunt, reliqui 'en el sitio llamado cerro Leon', ita ut Hübneri haec verba non intellegam: 'Osquae eum inventum esse testimonia omnia

²⁵⁴) non consentit Detlefsen Philol. 30, 1870, 290; 32, 1873, 637. sed cf. Hübner C 2, p. 275.

confirmant'. sed tamen, ut harum regionum non peritus, titulum ut par est hic relinquo): 'P. Magnio Q. f. Quir. Rufo Magoniano, tr(ib.) mil. IIII, proc. Aug. XX her. per Hisp. Baet. et Lusitan., cet.'.

Ossigi**Galeria (?)**

C 2 p. 293. — Plinius nat. hist. 3, 10: *Ossigi quod cognominatur Latonium* (ut videtur, sortis melioris).

β C 2, 3350 (en la ciudad de Alcalá prope Ossigi, antiquior titulus) '[C.] Cornelio C. [f. Gal.] Vetulo, II viro, pontif. Caesaris[s] primo -'. Vetuli huius, ut videtur, uxori Ossigitani titulum C 2, 3351 (Mancha Real) posuerunt: 'Corneliae L. f. Sillibori Vetuli, pleps Latoniensis -'. quare Vetulum Ossigitanum fuisse coniectura satis probabili consequaris.

Ostippo**Quirina**

C 2 p. 196. Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 271. — Plinius nat. hist. 3, 12 O. oppidum liberum dicit. eademque forma hoc oppidum utebatur etiam inter annos fere 15 et 20, cum Druso Ti. Caesaris filio, consuli, Q. Larius L. f. Niger X vir maximus titulum (C 2, 5048) dedicavit.

γ C 2, 1459 (litteris aevi Vespasiani) 'Q. Memmius Optati f. Quirina Niger -' ~ 1460 'C. Memmius Optati f. Quirina Severus -'.

Galeria γ C 2, 1437 'Saluti Augustae L. Sempronius L. f. Gal. Atticus d. s. d.'. Papiria: δ C 2, 1442 (paulo vetustior) 'T. Turpilius T. f. Pap., m(iles) leg. VI -'.

Sabora**Quirina**

C 2 p. 194. — Sabora Plinio nat. hist. 3, 10 (Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 299) stipendiaria est. exstat Divi Vespasiani epistula ad IIII viros et decuriones Saborensium scripta a. 78 (C 2, 1423 = Bruns, fontes iuris⁵ p. 225 sq.), qua inter alia beneficia iis datum est, ut oppidum sub nomine Flaviae gentis in planum extrueretur.

α EE 3, 142 (S., saec. III) '... Aemilius Sisen[na] Qui[rina] [?] Sa[borensis] -'.

accedere putat Hübner Fabios hos tres (vel duos): γ C 2, 1425 coll. app. p. 701 (Teba) '- Q. Fabius L. f. [Gal.] Fabullus - L. Fabius Q. f. Gal. Fabianus' ≅ (?) 1428 (S.?, cf. C 2 p. 194) '- [L.] Fabius L. f. Fabianus Gal. -' ≅ 1431 '- L. Fabius Gal. Fabianus -'.

Sacili**Galeria**

C 2 p. 305. — a Plinio nat. hist. 3, 10 *Sacili Martialium* inter oppida melioris sortis numeratum videtur; *m(unicipium) M(artialium)* et *S(aci-liense)* dici videtur C 2, 2186. 2188.

β C 2, 2188 '- L. Acilius L. f. Gal. Barba, II vir - L. Acilius L. f. Gal. Terentianus, II vir -'.

Salpensa**Quirina**

C 2 p. 171. 261 sq. — Plinius nat. hist. 3, 14 *Salpesam* stipendiariam dicere putatur; postea municipium Latini iuris factum *Flavium*que dictum est, cf. C 2, 1286. 1963 (a. 81—84).

β C 2, 1286 'L. Marcus L. f. L. n. L. pron. C. abn. Quirin(a) Saturninus - - huic ordo municipi Flavi Salpensani laudationem, cet., et ornamenta decurionatus decrevit - - [L. Marcus L. f. . . . .] Quirina, pater -'.

Galeria: ε C 2, 1282 ≅ 1283 M. Cutii M. f. Gal. Prisci Messii Rustici Aemilii Papi Arrii Proculi Iulii Celsi, cos. a. 147, de quo conferenda sunt et quae supra p. 174 et quae KT p. 149 sq. dixi.

Segovia**Quirina**

C 2 p. 155 ad n. 1166. — Baeticae Segovia, quae ad flumen Silicense posita erat, ab Hirtio solo commemorari videtur (de bello Alex. 57, 6); altera Segovia, in Tarraconensi sita longeque clarior, a Plinio nat. hist. 3, 27 inter Arevacorum VI oppida esse traditur eiusdemque sunt numi capite Augusti ornati et litteris C-L (= ?) — SEGOVIA inscripti (HME p. 234). ad Baeticae Segoviam titulus C 2, 1166 pertinere nescio an recte putatur.

α C 2, 1166 (nunc est Hispali) '- M. Iunius Quir. [His]panus Segoviensis -'. addidi olim quamquam dubitans titulum Burni repertum C 3, 6419 (a. 42—69) 'M. Vallius M. f. Quir. Maurinus Seg., mil. leg. XI C. p. f. 7 Val. Pos[tu]mi -'; sed a Seg(. . . .) litteris sat multa oppidorum nomina proficiscuntur.

Siccaena num oppidum Hispaniae quoddam fuerit ignoratur. Hübner (ad C 2, 1598) Siccaenae oppidi nomen cum Succaelone²⁵⁵) confert, male opinor. sed utrumque res se habet, titulum C 2, 1598 repetere licebit, in quo Siccaenae oppidi mentio fieri putatur: (rep. en el Monte Horquera) '- P. Iu[li]us P. [f.] Gal. Rufus, agrimensur, Siccaenas'.

Singili(a?) Barba**Quirina**

C 2 p. 272. — S., quoniam a Plinio nat. hist. 3, 10 inter oppida ut videtur melioris iuris enumeratur et in titulo quodam (C 2, 2025; cf. 2016. 2018. 2021. 2026) *m(unicipium) Flavium lib(erum) Sing(iliensium)* vocatur, ante Flaviorum aetatem liberum fuisse putatur.

α C 2, 2014 (S., a. 122 3) '- M. Acilius C. f. Quir. Ruga Sing. -'. 2016 (S.) 'M. Acil. Quir. Frontoni Sing. Barb., praef. fabrum d. d. m. m. Sing. Barb. -'.

β C 2, 2025 (Anticariae) 'C. Mummio C. f. Quir. Hispano, pont., cives et incolae m. m. Flavii lib. Sing. -'.

Tucci**Sergia**

C 2 p. 221. — in Plinianis (nat. hist. 3, 12) inter Astigitani conventus colonias immunes recensetur *Tucci quae cognominatur Augusta Gemella*. consentiunt tituli (*colonia Augusta Gemella Tuccitana* C 2, 3278; 1674. 1676. 1680. 1686). ipse (KT p. 151) coloniae, non civitatis ius ab Augusto profectum esse propter Sergiam tribum posui. huius tribus testis antiquissimus inter Tuccitanos esse videtur C 2, 1666.

²⁵⁵) de Succaelone cf. Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 290 sq.

confirmant'. sed tamen, ut harum regionum non peritus, titulum ut par est hic relinquo): 'P. Magnio Q. f. Quir. Rufo Magoniano, tr(ib.) mil. IIII, proc. Aug. XX her. per Hisp. Baet. et Lusitan., cet.'.

Ossigi

C 2 p. 293. — Plinius nat. hist. 3, 10: *Ossigi quod cognominatur Latonium* (ut videtur, sortis melioris).

β C 2, 3350 (en la ciudad de Alcalá prope Ossigi, antiquior titulus) '[C.] Cornelio C. [f. Gal.] Vetulo, II v[ir]o, p[ro]f[er]at[ur]. Caesari[s] primo -'. Vetuli huius, ut videtur, uxori Ossigitani titulum C 2, 3351 (Mancha Real) posuerunt: 'Corneliae L. f. Sillibori Vetuli, pleps Latoniensis -'. quare Vetulum Ossigitanum fuisse coniectura satis probabili consequaris.

Ostippo

C 2 p. 196. Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 271. — Plinius nat. hist. 3, 12 O. oppidum liberum dicit. eademque forma hoc oppidum utebatur etiam inter annos fere 15 et 20, cum Druso Ti. Caesaris filio, consuli, Q. Larius L. f. Niger X vir maximus titulum (C 2, 5048) dedicavit.

γ C 2, 1459 (litteris aevi Vespasiani) 'Q. Memmii Optati f. Quirina Niger -'. ~ 1460 'C. Memmii Optati f. Quirina Severus -'.

Galeria γ C 2, 1437 'Saluti Augustae L. Sempronius L. f. Gal. Atticus d. s. d.'. Papiria: δ C 2, 1442 (paulo vetustior) 'T. Turpilii T. f. Pap., m(iles) leg. VI -'.

Sabora

C 2 p. 194. — Sabora Plinio nat. hist. 3, 10 (Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 299) stipendiaria est. exstat Divi Vespasiani epistula ad IIII viros et decuriones Saborensium scripta a. 78 (C 2, 1423 = Bruns, fontes iuris⁵ p. 225 sq.), qua inter alia beneficia iis datum est, ut oppidum sub nomine Flaviae gentis in planum extrueretur.

α EE 3, 142 (S., saec. III) '... Aemilius Sisen[na] Quirina [?] Saborensis -'. accedere putat Hübner Fabios hos tres (vel duos): γ C 2, 1425 coll. app. p. 701 (Teba) '- Q. Fabius L. f. [G]al. Fabullus - L. Fabius Q. f. Gal. Fabianus' ~ (?) 1428 (S.?, cf. C 2 p. 194) '- [L.] Fabius L. f. Fabianus Gal. -' ~ 1431 '- L. Fabius Gal. Fabianus -'.

Sacili

C 2 p. 305. — a Plinio nat. hist. 3, 10 *Sacili Martialium* inter oppida melioris sortis numeratum videtur; *m(unicipium) M(artialium)* et *S(aciliense)* dici videtur C 2, 2186. 2188.

β C 2, 2188 '- L. Acilius L. f. Gal. Barba, II vir - L. Acilius L. f. Gal. Terentianus, II vir -'.

Salpensa

C 2 p. 171. 261 sq. — Plinius nat. hist. 3, 14 *Salpesam* stipendiariam dicere putatur; postea municipium Latini iuris factum *Flaviumque* dictum est, cf. C 2, 1286. 1963 (a. 81—84).

Galeria (?)**Quirina****Quirina****Galeria****Quirina**

β C 2, 1286 'L. Marcius L. f. L. n. L. pron. C. abn. Quirin(a) Saturninus - huius ordo municipi Flavi Salpensani laudationem, cet., et ornamenta decurionatus decrevit - [L. Marcius L. f. . . . Quirina, pater -'.

Galeria: ε C 2, 1282 ~ 1283 M. Cutii M. f. Gal. Prisci Messii Rustici Aemilii Papi Arrii Proculi Iulii Celsi, cos. a. 147, de quo conferenda sunt et quae supra p. 174 et quae KT p. 149 sq. dixi.

Segovia**Quirina**

C 2 p. 155 ad n. 1166. — Baeticae Segovia, quae ad flumen Silicense posita erat, ab Hirtio solo commemorari videtur (de bello Alex. 57, 6); altera Segovia, in Tarraconensi sita longeque clarior, a Plinio nat. hist. 3, 27 inter Arevacorum *VI oppida* esse traditur eiusdemque sunt numi capite Augusti ornati et litteris C-L (= ?) — SEGOVIA inscripti (HME p. 234). ad Baeticae Segoviam titulus C 2, 1166 pertinere nescio an recte putatur.

α C 2, 1166 (nunc est Hispalis) '- M. Iunius Quir. [His]panus Segoviensis -'. addidi olim quamquam dubitans titulum Burni repertum C 3, 6419 (a. 42—69) 'M. Vallius M. f. Quir. Maurinus Seg., mil. leg. XI C. p. f. 7 Val. Pos[tu]mi -'; sed a Seg(. . .) litteris sat multa oppidorum nomina proficiscuntur.

Siccaena num oppidum Hispaniae quoddam fuerit ignoratur. Hübner (ad C 2, 1598) Siccaenae oppidi nomen cum Succaelone²⁵⁵) confert, male opinor. sed utcumque res se habet, titulum C 2, 1598 repetere licebit, in quo Siccaenae oppidi mentio fieri putatur: (rep. en el Monte Horquera) '- P. Iu[li]us P. [f.] Gal. Rufus, agrimensor, Siccaenas'.

Singili(a?) Barba**Quirina**

C 2 p. 272. — S., quoniam a Plinio nat. hist. 3, 10 inter oppida ut videtur melioris iuris enumeratur et in titulo quodam (C 2, 2025; cf. 2016. 2018. 2021. 2026) *m(unicipium) Flavium lib(erum) Sing(iliensium)* vocatur, ante Flaviorum aetatem liberum fuisse putatur.

α C 2, 2014 (S., a. 122 3) '- M. Acilius C. f. Quir. Ruga Sing. -'. 2016 (S.) 'M. Acil. Quir. Frontoni Sing. Barb., praef. fabrum d. d. m. m. Sing. Barb. -'.

β C 2, 2025 (Anticariae) 'C. Mummio C. f. Quir. Hispano, pont., civis et incolae m. m. Flavii lib. Sing. -'.

Tucci**Sergia**

C 2 p. 221. — in Plinianis (nat. hist. 3, 12) inter Astigitani conventus colonias immunes recensetur *Tucci quae cognominatur Augusta Gemella*. consentiant tituli (*colonia Augusta Gemella Tuccitana* C 2, 3278; 1674. 1676. 1680. 1686). ipse (KT p. 151) coloniae, non civitatis ius ab Augusto profectum esse propter Sergiam tribum posui. huius tribus testis antiquissimus inter Tuccitanos esse videtur C 2, 1666.

²⁵⁵) de Succaelone cf. Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 290 sq.

α Bramb. 1152 (Moguntiacy, inter annos fere 43 et 71) 'C. Bruttius C. f. Sergia Crescens domo Tucci, mil. leg. IIII Mac. - -'.
 β C 2, 1666 'Augusto Q. Iulius Q. f. Serg. Celsus aed., II vir' ≅ 1679.
 1680 'L. Iulio L. f. Ser. Culleoni, II vir(o) col. Aug. Gem. - -'. 1681 (antiquior titulus) 'C. Iulio L. f. Ser. Scaenae, decurio[ni] eq[ui]t[um], centurioni hastato primo leg. IIII, II vir(o)'. 1684 'L. Mummio . . f. Ser. Rufo, II vir(o), pontifici - -'.
 γ C 2, 1682. 1687. 1690. 1710.
 δ C 2, 1690.

Galeria: γ C 2, 1700. (de 1677 cf. Batorensem civitatem p. 171.) — Voltinia: γ 1713.

Ucubi

C 2 p. 210. — apud Plinium nat. hist. 3, 12 inter conventus Astigitani colonias immunes legitur *Ucubi quae Claritas Iulia*; consentiunt tituli C 2, 656. 1404. 1553, alii.

β C 2, 1404 (Ursone, antiquior titulus) 'L. Vettius C. f. Ser., centur. leg. XXX, II vir iterum c[ol]onorum c[ol]oniae C[laritatis] Iul[iae] - -'. Mommsen EE 3, p. 159 M. Annium M. f. Gal. Libonem, qui Antonino Pio regnante senatusconsulto cuidam de postulatione Cyzicenorum scribendo adfuit, cum Annio Vero illo parentela coniunctum putat, qui ex *Succubitano municipio ex Spania factus senator* esse dicitur in Marci vitae c. 1; sed, quoniam *Succub.* (.) oppidum aliquod in Hispaniis situm adhuc nobis non innotuit, *Uccubitanum* subesse l. c. putaverim. ceterum Galeria tribus in Ucubitanis magis quam Sergia placet.

Ulia

C 2 p. 206; Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 287 sq.; HME p. 327. — a Plinio (3, 10) inter oppida praestantiora, quae inter Baetim et Oceani oram sita erant, <I>*ulia quae Fidentia* recensetur. — C 2, 1534 est *II vir praef. C. Caesaris*.

β C 2, 1536 'L. Calpurnio L. f. Gal. Panno[n]io, II vir(o) municipales et incolae'. 1537 'L. Fabio L. f. Gal. Tusco, II vir(o) municipales et incolae - -'.
 Galeriae nomen fortasse latet in versu 2 tituli 1538.

Urgavo

C 2 p. 294. — Plinius nat. hist. 3, 10 cum Ulia una profert *Urgavonem quae Alba*; in titulis dicitur: *municipium Albense Urgaenense* (C 2, 2105. 2111, cf. 2112).

β C 2, 2105 'L. Calpurnius L. f. Gal. Silvinus, II vir bis, flamen sacr. pub. municip. Alb. Ur(gavonensis) - -'. 2115 'M. . . . . rio M. f. Gal. [N]ovato, II v[ir]o, ...] pont. divi Aug.'.
 γ C 2, 2118 '[. . . .] L. f. Gal(eria) [. . . . ?] | patri, - -'.

Urso

C 2 p. 191. EE 2 p. 119 sq. — haec colonia iussu C. Caesaris dict(atoris) ded(ucta) est, ut in aeris Ursonensis tab. 5, vs. 31 legitur, vel potius in eo agro deducta est qui iussu C. Caesaris dict(atoris) imp(era-

toris) et lege Antonia senat(us)que c(onsulto) pl(ebi)que sc(ito) ager datus atsignatus est (ibid. tab. 5, vs. 12). — Plinius inter colonias immunes Astigitani conventus Ursonem tradit fuisse (nat. hist. 3, 12: *Urso quae Gen[eti]va Urbanorum*). ceterum numi quoque eius coloniae servati sunt, cf. HME p. 319.

β (?) EE 2, 308 '[L. Postum?]io L. f. Gal. Gallo, [II viro?, pr]aefecto fabro[rum] - -'.

ε C 2, 1406 'L. Sergio Regis f. Arn. Plauto, q., salio Palatino, patrono'.

β C 2, 1404 'L. Vettius C. f. Ser., centur. leg. XXX, II vir iterum c. c. [G.] Iul. - -'.

U . . . . .

Galeria

erat municipium *I(ulium) U(. . . .)*, prope Azuagam situm, cf. C 2, 2339.

β C 2, 2342 'M. Herennio M. f. Gal. Laetino, aed., II vir(o) III, pontif. Augg. - -'.

. . . . . Contributa Iulia

Galeria

quod nomen ei oppido fuerit, cuius agnomina *Contributa* et *Iulia* erant, ignoratur; male enim Pliniana oratio hiat nat. hist. 3, 14: '*Seriae adicitur Fama Iulia, Nertobrigae Concordia Iulia, Segidae Restituta Iulia, ... Contributa Iulia*, cet.', cf. Detlefsen Philol. 30, 1870, p. 300—302; minus bene de hac re Hübner C 2 p. 131 s. v. Ugultuniacy egisse videtur.

α C 2, 1029 (Medina de las Torres) '- - Q. Manlius Avitus Gal. Contributensis, II vir bis - -'. 1030 (Fuente de Cantos) '. . . . patria Contributense [T.] Iunius T. f. Gal. Grassidianus - -, [T.] Iunius T. f. Gal. Fundinus - -'.

Accedunt ex Baetica:

Trigueros (Hübner C 2 p. 121: = Onoba?) γ C 2, 951 (Galeria). Bourguillos β EE 3, 8 (Galeria). δ C 2, 985 (Papiria; hic titulus non satis est intellectus). Bornos γ C 2, 1367 (Galeria). Despoblado de Tejada (= Osset?, C 2 p. 166) β C 2, 1258 (Quirina). Fuentes prope Carmonem γ C 2, 1389 (Sergia). Jerez de la Frontera β C 2, 1306 (Sergia). δ 1309 (Sergia??). Cortijo de las Virgenes β C 2, 1584. 1585 ~ 1596 (aevi Augusti). γ 1608 (omnes Galeriae). Lucena γ C 2, 1633 (Galeria). Cortijo del Almendrillo β C 2, 2059 (Quirina). Bujalance β 2150 (Quirina). Campanario γ 2362 (Galeria).

Hispania Lusitania.

Ammaia

C 2, p. 20 sq. KT p. 156 sq. — '*municip(ium) Ammai*.' C 2, 158 anni 161.

ad hominem non ad civitatem pertinet Quirina tituli C 2, 159 'P. Cornelio Q(uirina) Macro, civitum a divo Claudio civitate donato, quaestori, II vir(o) - -' (= KT p. 118 Claudiorum n. 1).

Ammaiensis hominis memoriam, qui Papiriae tribulis esset, in titulo C 2, 1016²⁵⁶) servatam esse Hübner coniecit (in indicibus C 2, p. 747), Sarmizegetusensi vero homini Mommsen tribuit, sed neuter sua probavit.

Balsa

C 2, p. 4. 691. — Plinius nat. hist. 4, 116 inter *oppida* in descriptione orae Balsam profert, ita ut stipendiariam civitatem ab eo significari putes.²⁵⁷)

α C 2, 4990 (B.) 'T. Manlio T. f. Quir. Faustino Bals(a) - -, II vir(o) II - -'.

Galeria: γ C 2, 4989 'T. Rutilio Gal. Tuscilliano Q. Rutili Rusticini fil. T. Manlii Martialis nepoti - -', praeterea in extraneo homine, qui Neapoli Africae ortus et in oppidum nescio quod aliud receptus Arnensem tribum cum Galeria commutavit et postea Balsae incola fuit: γ C 2, 105 (reperta 'na vinha de Pantaleão, no sitio de Torrejão, freguezia de Baleizão' i. e. in agro Pacis Iuliae, quae in Galeria fuit) ' - G. Blossius Saturninus Galeria, Napolitanus Afer Areniensis, incola Balsensis - -'.

Caesarobriga

C 2, p. 111 sq. — Plinius nat. hist. 4, 118 inter stipendiarios 'Caesarobrigenses' habet; postea C. municipium erat C 2, 895, cf. 896.

α C 2, 896 (rep. in Talavera de la Reina, cuius territorium antiquitus Caesarobrigensium fuisse Hübner verisimili coniectura ponit) ' - L. Annio Placido Quir. Caesarobrig(a), - - aedil(i), quaestori, II viro ter - -'.

γ ibidem vel in viciniis reperti sunt tituli C 2, 913 'C. Licinio Quir. Fuscino - -'. 928 'C. Anton. Q. Apo[l]l[us]ust[o] - -'. 938 'L. Vibio Quiri. (Quir.?) Reburro - -'.

Caurium

C 2, p. 96. — Plinius nat. hist. 4, 118 Caurienses stipendiarios dicit. γ C 2, 789 'L. Valerio Quir. Severino - -'.

Collippo

C 2, p. 36. — C. Plinius in descriptione orae maritimae 4, 113 *oppidum* dicit, itaque oppidum stipendiarium fuisse putamus. decurionum Collipponensium fit mentio in titulis C 2, 339. EE 1, 139 anni 167.

α C 2, 340 (C.) ' - Q. Naevi D. [f. Q]uir. Rufin[i] Collip. - -'. EE 1, 139 (C., a. 167) ' - Q. Talotius Q. f. Quir. Allius Silonianus Collipponensis, evoc. - - [c]hor. VI praetoriae - -', qui Collippone decurio erat.

γ C 2, 347 'Q. Laelio Quirinae Sci[p]ioni - -'.

Galeria: γ C 2, 354 ' - Q. Iulio Maximo Ga[l.] Nepotian[o], oratori - -'.

Ebora

C 2, p. 13. — Plinio nat. hist. 4, 117 est oppidum 'veteris Latī Ebora, quod item Liberalitas Iulia'; in titulis E. municipium dicitur.

²⁵⁶) hunc titulum inter Sarmizegetusenses perscribam.

²⁵⁷) Balsenses redire videntur §. 118 inter nomina litteris digesta stipendiariorum, quos nominari non pigeat, praeter iam dictos in Baetica cognomines (codd. Baeticae cognominibus, Pintianus correxit, cf. Detlefsen Philol. 36, 1877, p. 121).

γ C 2, 118 '[C.] Iun[i]o L. f. Gal. Rullo - -'. 123 ' - G. Iulius L. f. Gal. Severus - -'.

Quirina: α C 2, 18* (E., Hübner titulum qui legitur in cippo ingenti descripsit et sincerum iudicavit, postea Resendii falsarii illius doctissimi iussu summa arte in lapide perscriptum existimavit) 'L. Voconio L. f. Quir. Paulo, aed., q., II vir(o) VI(?)', cet., ob causas utilitatesq(ue) publicas apud ordin. ampliss. fideliter et constanter defensas, legatione qua gratuita Romae pro r. p. sua funct[us] est, Lib. Iul. Ebora - -'.

Emerita

C 2, p. 52. — Cassius Dio 53, 26, 1 (ad a. 729 = 25): ο Αἰγυπτῶς τοὺς μὲν ἀφ' ἡλικιαιτέρους τῶν στρατιωτῶν ἀξίως καὶ πόλιν αὐτοῖς ἐν Λουσιτανίᾳ, τὴν Αὔγουστον Ἡμερίταν καλουμένην, κτίσαι ἐβόλετο, cuius narrationis fidem augent numi Emeritenses Caesaris Augusti permissu cusi (HME p. 399 sqq.); cf. Plinius nat. hist. 4, 117; Hyginus de limit. const. p. 171, 1 Lachm.; Isidor. orig. 15, 1, 69; Frontin. de contr. agr. 2 p. 51, 21 (= Agenn. Urb. p. 83, 28). 52, 1; C 2, 492. auctas ab Othone Emeritam et Hispalim narrat Tacitus hist. 1, 78. — quoniam Papiriam Emeritensibus non ab Augusto concessam putavi, Emeritam in Metellinensi²⁵⁸) agro conditam nescio an recte sumpsī (KT p. 158).

α C 2, 823 (Caperae) 'L. Publicius L. f. Pap. Thiamus Emerit(a) - -'.

β C 2, 512 '[.] . Terentius L. f. Pap. [Rufinus?, II vir] ter, an(nis) LVIII, [.] . Terentius L. f. Pap. Italic(us), an(nis) LX, [.] . Ter. L. f. Pap. Rufus, an. lic. (= 2), an. LV - -', qui titulus dubiae interpretationis est, cf. KT p. 144.

γ C 2, 528 'P. Alfius T. f. Pap. - - T. Alfio T. f. Pap., fratri - -'. 559 'M. Helvio M. f. Pap., fratri et Q. Helvio M. f. Pap. Moderato, fratri'. 560 'M. Helvius M. f. Pap. Silo - -', G. Helvius . . f. Pap. Pr . . . .'. 566 ' - C. Iul. C. f. Pap. Modera[tus] - -'. 571 'M. Iunius M. f. P[ap]p. - -'. 572 'M. Iunius M. f. Pap. Sempronianus - -'.

accedere videntur ex viciniis γ C 2, 139 (Villaviçosa). 167 (Veiros). 2 662 (Villamejia; ante annum fere 6 p. Chr.).

Igaeditanorum res publica

C 2, p. 49. — Igaeditani erant inter *municipia provinciae Lusitaniae, quae opus pontis* (Alcantarensis) *perfecerunt* a. 105/6 (C 2, 760).

γ C 2, 442 'C. Curio Pulli f. Quir. Firmano - -'.

Merobriga

C 2, p. 5. — Plinius nat. hist. 4, 116 in descriptione orae inter oppida memorabilia Merobrigiam recenset, condicione non significata; inter stipendiarios 4, 118 'Merobrigenses qui Celtici cognominantur' habet et 'Medubrigenses qui Plumbarii', quibus respondere putat Hübner²⁵⁹) oppida duo

²⁵⁸) Metellinum (C 2, p. 73) a Q. Metello Pio, cos. a. 674 = 80, conditum esse Hübner coniecit. colonia (Plin. 4, 117) quo tempore ibi collocata sit ignoratur. neque de tribu Metellinensis agri quicquam adhuc innotuit.

²⁵⁹) cf. Detlefsen Philol. 36, 1877, p. 116. 125 sq.

Celticorum a Ptolemaeo 2, 5, 6 sic scripta: Μερὶβριγὰ et Μερὶβριγὰ. ceterum in finibus Merobrigae eius, cuius ager nunc ad oppidum Santiago de Caçém pertinet, duo tituli eruti sunt, alter (C 2, 21) 'splendidissimi ordinis' memoriam continens, alter (C 2, 25) 'II viri m(unicipii) F(lavii?) M(erobrigae?)'.
 γ C 2, 29 'Q. Scribonio L. f. Quiri. Paterno - -'.²⁶⁰

Norba

C 2, p. 81 sq. — Plinio nat. hist. 4, 117 est colonia 'Norbensis Caesarina cognomine; contributa sunt in eam castra Servilia, castra Caecilia'. consentit titulus C 2, 694 'col. Norb. Caesarin'.

de tribu non constat, quoniam in titulis qui Norbae meminerunt nos adhuc fugit, utra Norba dicatur, Hispaniae an Volcorum: α C 6, 208^a = 208^b (a. 130) 'C. Marcius C. f. Serg. Salvianus Norba, genio centuriae coh. X pr. 7 Mari Bassi, cet.'. Bramb. 1892 (Koenigshofen prope Argentoratum, inter annos fere 9—43) 'L. Autronius L. f. Sergia Norba Silo, veteranus ex leg. II - -'. — in titulo domesticis militis cuiusdam (C 2, 719) in versu primo '[Pa]piria' esse putatur.

Galeria

Olisipo

C 2, p. 23. — Plinius nat. hist. 4, 117: 'municipium civium Romanorum Olisipo Felicitas Iulia cognominatum', cf. titulos C 2, 175. 176. 185—188. 190. 4992. 4993.

α C 2, 327 (Scallabi) '- - M. Antoni M. f. Gal. Lupi Olisiponesis - -'.
 328 (ibid.) '- - Q. Antoni M. f. Gal. Celeri(s) Olisiponesi[s]'.
 β C 2, 192. 193. 194 (post a. 19). 225. 261. 262.
 γ C 2, 196. 198. 199. 200. 203. 208. 217. 223. 227. 229. 244. 252. 254—257. 275. 276. 277. 280. 281. 286. 288. 290. 300—306. 309. 312. 315. 320. 321. 323. 324. 4995. 4996. 4997. 5000. 5003 (?). 5005. 5010. 5013. 5021. 5022. 5023. 5025. 5100 (p. XXXIX).

δ C 2, 266.

Qui(rina?) γ C 2, 310.

Pax Iulia

C 2, p. 8. — Plinius nat. hist. 4, 117 Pacensem coloniam habet; 'col. Pax Iulia' est in titulo C 2, 47 (cf. 48. 54. 55).

α C 2, 516 (Emeritae) '- - Q. Baebius Florus Gal. Pacensi[s] - -'. 2425 (Bracarae Augustae) 'M. Antonius M. f. Gal. Augustinus Pace, miles leg. VII gem. fel. o Mamili Lucani - -'.

β C 2, 49 'M. Aurelio C. f. Gal., II vir(o), flamin[i] Ti. Caesaris Aug., cet.'. 50 (?). 51. 53.

γ C 2, 61. 63. — 99 (. al.).

Salacia

C 2, p. 7. — Plinius nat. hist. 4, 117 inter oppida veteris Lati Salaciam enumerat; 4, 116 haec leguntur 'Salacia cognominata urbs imperatoria'; C 2, 32 'municipi Salacien(sis)' fit mentio.

²⁶⁰ Mirobrigae alterius (C 2, p. 107) titulum mutilum C 2, 864 in quo Hübner Galeriae vestigia legi coniecit omittere praestat.

α C 6, 2685 '- - C. Melanus C. f. Gal. Rufinus Salacia, mil. coh. VIII pr. 7 Voconis - -'.

β C 2, 34 'L. Porcio L. f. Gal. Himero, II vir(o) praef(ecto) pro II vir(o), flamini dicorum bis - -'.

Scallabis

Sergia

C 2, p. 35. — Plinius nat. hist. 4, 117: 'quinta (colonia) est Scallabis quae Praesidium Iulium vocatur'; C 2, 35 'colonia Scalabitana'; Ptolemaeus 2, 5, 7: Σκαλαβίς καλωνία.

α C 8, 3182 (Lambaesi) 'L. Lucretius Serg. Robustus Scallabi, miles leg. (sc. III Aug.) - -'.

Galeria: γ C 2, 326 = EE 1, 292 '- - M. Aemilius M. f. Gal. Tuscus - -'.

Tapori

Plinio nat. hist. 4, 118 inter stipendiarios sunt 'Turduli qui Barduli, et Tapori'²⁶¹. Tapori homines adsunt C 2, 408. 519. 520. 521; cf. 453 'T(aporus?) d(e) v(ico) Talabara' et 950 'Taporus Lisanglensis'; num sua umquam usi sint re publica ignoro.

α C 2, 519 (Emeritae) '- - L. Iulio Longino Quir. Taporo - -'.

Tentugal: γ C 2, 395 'M. Antistio Agrippae f. Quir. Agrippino - - G. Flavius Baeticus - -'.

Villaviciosa: γ C 2, 140 '- - Q. Si[t]ni [T. f.] Qui[r.] Siri[. . .] - -', ubi omnia fere incerta sunt.

'alicubi in Portugalia': γ EE 3, 1 'Q. Iulio Q. f. Gal. Salviano'.

Hispania Tarraconensis.

Abobriga

oppidum Abobrica Minio amni vicinum a Plinio nat. hist. 4, 112 inter loca maritima recensetur. item in columna Aquilaviensi (C 2, 2477) anno 79 exstructa inter civitates illas X, quae operis nescio cuius perfecti memoriam posuerunt, vs. 13 Aborigens(es) sunt. tunc igitur nondum civitatis formam et ius Latinum habuisse videntur.

Galeria: α C 2, 4247 (Tarracone) 'L. Sulpicio Q. f. Gal. Nigro Gibbiano Abobrigensi, omnibus in rep. sua honorib(us) functo, flam. Romae dicor(um) et Aug(usti) p. H(isp.) c(iter.) - -'. tribum hic homo aut in alia civitate aut viritum accepisse videtur.

²⁶¹ sic interpungendum puto, ut Tapori non cum Turdulis (cf. C 2, 583 et Straboniana 3, 2, 15 C 151: ἡ ἐν τοῖς Τουρδοῦλοις Ἀδοῦστα Ἠμέριτα) coniungantur. equidem non video cur Detlefseno assentiar, qui Taporos cum Turdulis coniunxit Philol. 36 (1877) p. 126 sq.

Acci

C 2, p. 458. — Plinio teste nat. hist. 3, 25: *ex colonia Accitana Gemellenses et Libisosa cognomine Foroaugustana, quibus duabus ius Italiae datum. consentiunt tituli et numi in coloniae Iuliae Gemellae nominibus, quae ante a. 727 = 27 Accitano oppido donata esse consentaneum est.*
 γ C 2, 3396 'C. Valerio C. f. Pup. Restituto - -'.

Aeso

C 2, p. 594. — Plinius nat. hist. 3, 23 inter oppida stipendiariorum Aesonem dicit.
 β C 2, 4464 'M. Licinio L. f. Quir. Celtibero, aed., II vir(o) - -'. 4466 'L. Porcio L. f. Quir. Sereno, IIII vir(o), II vir(o)' ~ 4467 'L. Porcio L. f. Quir. Prisco - -'.
 γ C 2, 4472 'memoriae L. Fulvi L. f. Quir. Saturnini L. Fulvius L. f. Quir. Celtiber patri'.

in reliquis titulis Galeria est:
 α C 2, 4468 'L. Val. L. fil. Gal. Faventino, II virali, - - civi gratissimo - -'.
 δ C 2, 4460 'M. Aemilio L. fil. Gal. Fraternali, praef. fabrum, trib. militum - -' ~ 4461 (post a. fere 115) 'L. Aemilio L. fil. Gal. Fraternali, praef. fabrum, trib. militum - -'. cum his Aemiliis parentela coniunctus putatur homo ille, cuius titulus Tarraconensis C 2, 4188 aetatem tulit: 'C. Aemilio C. f. Gal. Fraternali, praef. fabrum, trib. militum - -'.

Aquae Flaviae

C 2, p. 344. — oppidi origo et nomen a Vespasiano repetitur; sed nescio num ante a. 79, quo *civitas* fuisse dicitur (C 2, 2477), Latino more constituta fuerit.

α C 2, 4204 (Tarracone) 'C. Ceraecio C. fil. Quir. Fusco Aquil. ex convent. Bracar. Aug., omnib. h. in r. p. sua functo, cet. (cf. 2473).

Asturica

C 2, p. 365. KT p. 163 sqq. — Plinius (nat. hist. 3, 28) in Asturum XXII populis *Asturicam urbem magnificam* esse prodit, sed de eius conditione tacet. ignoratur num saeculo altero p. Ch. (cf. C 2, 2636) sua iam re p. usa sit.

Quirina: α C 2, 5124 (p. XLV, A.) '[C. Iulio C. f. [Qu]ir. Fido As[turica], si quidem iure Asi, quae litterae in lapide fuisse traduntur ab anon. Taur., sic expletae sunt ab Hübnero], [sacerdoti Rom(ae) et Aug., flammii des. provinciae] H. c. - -'. ε 2637 (post a. 79) '[L.] Pomp[ei]o L. f. Quir. Faventino, praef. coh. VI Astur., cet., [fl.] provincia[e] H. c., sacerdoti] urbis Romae [et Aug.]'.

Pomptina: α C 6, 2536 '- - L. Flavius L. f. Pom. Caesianus Asturica, mil. coh. IV pr. 7 Prisci - -'.

Aniensis: ε C 2, 2638 (saec. I ex.).

Aurgi

C 2, p. 452. — in Plinianis non est. *municipium Flavium* in titulis dicitur.

Quirina**Quirina****Quirina**

β C 2, 1685 (Tucci, saec. II inc.) 'M. Val. M. f. Quir. Marc[ellus], aed., II vir munic. Aurgi[tani] - -'.

Galeria: C 2, 3361 (saec. II inc.) 'C. Sempronius C. f. Gal. Sempronianus, II vir bis, pontifex perpetuus) - -'.

Ausa

C 2, p. 614. — Plinius nat. hist. 3, 23: *Latinorum* (Tarraconensis conventus) *Ausetani*.

γ C 2, 4619 '[. . .] Antonius Gal. Verus - -'.

Galeria**Baetulo**

C 2, p. 612. — Plinius nat. hist. 3, 22 Baetulonem oppidum c. R. dicit. extranei hominis titulum puto esse β C 2, 4611 '- - C. Picari C. f. Pub. Novatii - -', si quidem recte Baetuloni municipio utpote ante Vespasianum condito Galeriam respondere pono.

Barcino

C 2, p. 599. — Plinius nat. hist. 3, 22: *colonia Barcino cognomine Faventia*. in titulis C 2, 4536—4548 *colonia Faventia Iulia Augusta Pia* appellatur. — de immunitate eius coloniae cf. Paulum dig. 50, 15, 8.

α C 2, 4510 (B., post a. 138) 'L. Minicio L. fil. Gal. Nata[li] Quadronio Vero Iul[ian]o, cos. (a. 106) - -' ~ Wilm. 1179 (Tibure);²⁶² cf. C 2, 4511 vs. 19 sqq., ubi ex huius v. c. testamento haec verba citantur: 'colon(is) Barcinonens(ibus) ex Hispania [cit]er(iore), [apud] quos natus sum, hs. c. (do lego)'. 4526 (B.) 'C. Iul. C. f. Gal. Paullino Barc., omnib. honorib. in re p. sua perfuncto - -'.

β C 2, 4520. 4521. 4523. 4524. 4525. 4528. 4530. 4531.

Aniensis: β C 2, 4617 (prope Huronem) 'L. Marius L. f. Aniens. [A]emilianus, [B]arcin(oe) immunis, [o]mnib. honorib. in re p. sua?]²⁶³ functus, cet.'. 4532. Palatina β 4527. Papiria β 4514 (a. fere 161—169). Quirina γ 4555. Teretina β 4516. Tromentina ε 4515 (~ 4219, Tarracone).

Bilbilis

C 2, p. 410. — Plinius nat. hist. 3, 24: *civium Romanorum Belbilitanos*²⁶⁴; Martialis 10, 103, 1 *municipium Augustam Bilbilim* appellat, in numis Augusti Tiberi Gai et scriptum est *mu(nicipium) Augusta Bilbilis* (HME p. 182 sqq.) et *II viri* passim adduntur.

α C 6, 2728 'T. Acilius T. f. Capito Galeria Birbili, mil. chor. X pr. 7 Mari - -'. Bull. épigr. de la Gaule 5, 1885, p. 207 (Burdigalae) 'L. Antonio L. f. Gal. Statuto, domo Bilbil(i) - -'.

Bracara Augusta

C 2, p. 338. — Plinius nat. hist. 4, 112: *Bracarum oppidum Augusta*, sc. stipendiarium; cf. C 2, 2423: *cives Romani qui negotiantur Bracar(ae) August(ae)*. quando ad suam rem p. B. pervenerit non constat.

Quirina

²⁶²) cf. Dessau ad hunc titulum (C 14, 3599).

²⁶³) sed ignoratur quanam haec res publica fuerit.

²⁶⁴) sic A. *Bilbilitanos* R².

α C 2, 4237 (Tarracone) 'Q. Pontio Q. f. Quir. Severo Brac. Aug., omnib. honorib. in r(e) p. sua functo, flam. p. H. c. -'. 4257 (ibid.) 'M. Ulpio (Reburro) C. fil. Quir. Reburro ex (conventu) Bracar. Aug., omnibus honoribus in r(e) p. sua func(to), flam. p. H. c. -'.
 γ C 2, 2437. 2438. 2444. 2450.
 δ C 2, 2424 (a. fere 103—107).
Se[r(gia?)] γ 2436. *Pap(iria?)* γ 2454.

Brie . . . . .

Asturicae titulus repertus est, in quo Iovellanos haec legit: 'Q. Cumelius Q. Fab. Celer Bric., vet. leg. II ad. -', Saavedra autem (C 2, p. 707) inter alia Q. IAB. CELER. BRAC; recte opinor Hübner Fabiam neque ad Brigantium neque ad Brigaecum neque ad Bracaraugustam pertinere putat, quomodo titulus aut emendetur aut intelligatur ignoro. Hübner *Fab(ia) Bri[x(ia)]* et *A[rn(ensis)] Bri[x(ello)]* temptavit.

Aniensis

Caesaraugusta

C 2, p. 406. — Plinius nat. hist. 3, 24: C. colonia immunis -- ubi oppidum antea vocabatur *Salduba*; Strabo 3, 2, 15, p. 151 C inter civitates, quas νῶν συναρτισμέναις πάλαι; dicit, C. enumerat; Isidorus orig. 15, 1 haec tradit: C. Tarraconensis Hispaniae oppidum a Caesare Augusto et situm et nominatum. consentiunt numi Caesaraugustani qui Augusto Tiberio Gaio vivis cusi sunt. ex Augusti numis duobus (HME tab. 24, 18. 25, 33) legiones IV, VI, X Caesaraugustam deductas esse videmus. ceterum initia honorum Augusto antiquiora ut credam eo moveor, quod Aniensem tribum ab Augusto in civitatibus provincialibus praeter Alexandriam Troadis propagatam nondum animadverti, cf. KT p. 168.

α C 2, 4249 (Tarracone) 'M. Valerio M. fil. Gal. Aniensi Capelliano Damanitiano, adlecto in coloniam Caesaraugustanam ex benefic(io) divi Hadriani, omnib. honorib. in utraq. re p. funct(o), cet. -'. 3, 6417 (Burni, inter a. 42—69) 'L. Iconius L. f. Ani. Surio Caesaraug., miles leg. XI C. p. f. [o] Titi Silvani -'. 6, 9 '- - T. Popilius T. fil. Ani. Brochus Caesaraug. (missus honesta missione ex coh. III praet. 7 Gradivi). 9, 793 (Luceriae) 'L. Iunio L. f. Albano A[n]. Caesaraugust(a) [ex] Hisp[a]n(ia) ci[te]rior(e)'.²⁶⁵

Galeria

Calagurris Nassica

C 2, p. 404. — Livius (fragm. 19, ex libro 91): (Sertorius) ad Calagurim Nasicam, sociorum urbem; cf. Caesar b. c. 1, 60, 1. Plinius nat. hist. 3, 24 inter cives Romanos enumerat *Calagurritanos qui Nasici cognominantur*, inter stipendiarios vero *Callagurritanos qui Fibularienses cognominantur*. civitati antiquitus donatae Galeria tribus respondet et municipii Iulii nomen (Ravennas 4, 43, p. 309, 8 Parth.; numi Augusto et Tiberio vivis cusi HME p. 164 sqq.²⁶⁶).

²⁶⁵) traditur AI CAESARI AVGVST FV · HISPIN · CIIRIOR.

²⁶⁶) in uno legitur 'Nassica — Calagurri Iulia', in aliis 'municipium Cal. Iulia'. Heiss p. 167 haec addit: 'les bronzes n. 4 à 8 et 12 et 15 (in quibus aediles et II viri et

α C 2, 4245 (Tarracone) 'C. Sempronio M. f. Gal. Fido Calagurrit., trib. mil. leg. III/I] Scythic., cet., flamini p. H. c.'. Bramb. 117 (prope Noviomagum, inter Vespasiani et Hadriani fere aetatem) '[. . . .] Aurelius [T.] f. Gal. [Fl]avos Cal[agurri], mil. leg. X gem. - - M. Aurelius T. f. Gal. Festus Calag[urri], - - stip. XVII, - -'. AEM 10, 1886, 28 (Carnunti) 'C. Valerius C. f. Gal. Proculus Calagurri, eq(ues) leg. XI C. (p.) f. 7 Vindicis - -'.

Calubriga Gigurrorum

oppidum aliunde non notum. de Gigurris C 2, p. 363; Plinius nat. hist. 3, 28 in Asturum XXII populis *Gigurros* esse dicit; Ptolemaeus in Asturiae descriptione (2, 6, 37): Γυγυρρων Φόρος Γυγυρρων; geogr. Ravennas 4, 45, p. 320, 8 P. *Foro Gigurnion*.

negavi iam olim (KT p. 164 sq.) Calubrigenses in Pomptina fuisse, quae commendatur titulo C 2, 2610 (Compostellae) 'L. Pompeio L. f. Pom. Reburro Fabro Gigurro Calubrigen(si), probato in coh. VII pr., cet.'.

Karthago Nova

Sergia

C 2, p. 462 sq. Zumpt comm. epigr. 1, 312. — iam ante Caesarem dictatorem Carthagine civium Romanorum oppidum fuisse ex titulo satis vetusto C 2, 3408 = 1, 1555 intellegitur: 'L. Baebius M. f., L. Cati(us) M. f., L. Taurinus L. f., Ser. Aefolan[us] . . f.] — se. ut quattuorviri? — genio opidi columnam pompam ludosq(ue) coiraverunt'. — colonia dicitur a Plinio nat. hist. 3, 21 et in numis aetatis Augusti Tiberi Gai, inscriptis 'u(rbs?) I(ulia) N(ova) K(arthago)' vel 'c(olonia) v(ictrix) I(ulia) N(ova) K(arth.)' (HME p. 269 sqq.).

α C 2, 4230 (Tarracone, post a. 138) 'Cn. Numisio Cn. fil. Serg. Modesto Carthag., omnib. honorib. in rep. sua functo, cet.'. 6, 2607 'C. Fabius C. f. Ser. Crispus Carthag., specul(ator) coh. VI pr. 7 Flegeri - -'.

in γ C 2, 3442 vs. 2 et 3479 vs. 1 vix probabile est tribum Sergiam latere.

Galeria: β C 2, 3425 (litteris aevi Augusti) 'Cn. Cornelius L. f. Gal. Cinna, II vir -'. 3426 (item) 'M. Cornelius M. f. Gal. Marcellus, aug(ur), quinq(uennalis) -'. γ 3467 'Cn. Furio M. f. Gal. -'. 3520 '... Jo Cn. f. Galeria??]. Quirina: ε C 2, 3418 (litteris saec. II inc.) 'M. Valerio M. f. Quir. Vindiciano, flamini conventus Carthaginien(sis) -'.

Aniensis: γ C 2, 3438. 3441 (?); Collina: γ C 1, 1480 = 2, 3504. 2, 3444 (?), litteris aevi Augusti); Cornelia: γ C 2, 3462 (antiquior); Maecia: γ C 1, 1481 = 2, 3439.²⁶⁷ EE 3, 37; Menenia: β? C 2, 3430; Sceptia: γ C 2, 3455 (litteris antiquis).

Castulo

Galeria

C 2, p. 440. — Plinius nat. hist. 3, 25: *Lati veteris Castulonenses qui Caesaris [Iul]venales appellantur*. in numo quodam (HME p. 285, 22) est 'm(un.) C(astulo) F(. . . .)'.
 municipium Iulium apparent), frappés à l'effigie d'Auguste, mais ne portant ni son nom ni ses titres, peuvent être antérieurs à l'an 27 avant Jésus-Christ; alii Augusti numi ante a. 752 = 2, alii postea cusi sunt.

²⁶⁷) cf. Dessau C 14, p. 191 not. 4.

- α C 2, 2641 (Asturicae) 'M. Valerius [M. fil.] Gal. Licini[anus] ex m(un)icipio Cas[tulonensi, mi?]le[s] leg. V[II] g[e]m. - -'. 4209 (Tarracone) 'P. Cornelio M. f. Gal. Verecundo Castulonens(i), omnib. honor. in re p. sua functo, cet.'.
- β C 2, 3276 'C. Cornelio C. f. Gal. Valentino, II vir(o), flam. Romae et Aug. - -'; cf. 340*.
- γ C 2, 3269 (a. 41—54). 3293.
- δ C 2, 3272 (a. fere 43—63).

Galeria

Clunia

C 2, p. 382 sq. — Plinius nat. hist. 3, 27 in sex oppidis Arevacorum Cluniam recenset, oppidi condicione non definita. in numis Tiberio regnante Cluniae eusis (HME p. 229 sq.) modo III viri modo aediles adsunt, ut tunc oppidum aut civium Romanorum aut Latinum fuisse intellegatur. Ser. Sulpicius Galba, cui 'carmina sacerdos Iovis Cluniae ex penetrati somnio monitus eruerat' (Sueton. Galb. c. 9) quique inde Romam profectus est, Cluniae honorem coloniae dedisse videtur: C 2, 2780 a. 117—138. Ptol. 2, 6, 55. numus unus Galbae inscriptus 'Hispania Clunia Sul(picia)' (Eckhel 1, 47).

α C 2, 214 (Olisipone) '[. . .] Fabius Iusti f. Gal. Rufus Cluniens(is) - -'. 818 (Caperae) 'C. Aelius Segonti f. Gal. Paternus Clun. - -' ~ (?) 821 (ibid.) 'C. Caelius Paternu(s) Gal. Cluniensis - -'. 3, 1158 (Apuli) 'L. Iul(ius) T. [f.] Galer. Leuganus Clunia, vet. leg. XIII g. M. v., aedis custos c(ivium) R(omanorum) leg. XIII - -'.

nescio an huc pertineat titulus ille Devensis C 7, 168 (anni 154), in quo Guniae oppidi mentio fieri dicitur:²⁶⁸ 'T. Elupius Galer. Praesens Gunia, pri(n)ceps leg. XX V(al.) v(ictor.) - -'. de Raetiae enim Gunia non cogitari posse iam vidit Mommsenus (C 3, p. 271 et 7, ad n. 168); Lunam autem et Genuam a traidita lectione longius distare Hübner recte monuit; equidem de [Cl]unia cogitaverim.

β C 2, 2782 'C. Calvisio Aionis f. Gal. Sabino, mag., flamin(i) Romae et divi Augusti - -'.

γ C 2, 2785 'L. Valerio C. f. Gal. Crescen[ti] Bundalico²⁶⁹ - -'. 2800 'Pompeio Gal. Urcalioco (?)²⁷⁰ - -'. 2807 'L. Valerio Gal. Marciano - -', cuius pater aut duo cognomina habet (Paternus Vatricus²⁷¹) aut cognomen unum et vocem patriae indicem.

Quirina: γ C 2, 2798 'L. Pompeio Paterni f. Quir. Paterno - -'. 2802 'G. Publico Quirina(?) Mercuriali Lionisi' (= ?, cf. 2791).

Quirina

Complutum

C 2, p. 410. — Plinius nat. hist. 3, 24 Complutenses stipendiarios esse dicit. C 2, 3030 *sevir Augustalis*, 3033 *magistri* nescio cuius generis mentio fit.

β C 2, 3033 'Cn. Nonio C. Noni fil. Quir. Crescent[i], mag., flamin[i] Romae et Aug. - -'.

²⁶⁸) titulum hunc Hübner ipse vidit, sed evanida litterarum vestigia dignoscere non potuit.

²⁶⁹) Hübner C 2, p. 748 de *Bundalica* gente cogitavit.

²⁷⁰) Hübner C 2, p. 755 de *Urcalioca* gente cogitavit.

²⁷¹) si quidem recte lectum est hoc nomen.

Consabura

C 2, p. 431. 303 (ad n. 2166). — C. Plinio (nat. hist. 3, 25) inter stipendiaria oppida est. in titulo C 2, 4211 Traiani aetate exarato *munic(ipium) Consaburon(ense)* dicitur. quod si recte Plinius Consaburae condicionem definivit, Quirinam non Sergiam ei respondere contenderim.

β C 2, 4211 (Tarracone, a. fere 98—117) 'L. Domitio M. fil. Serg. Dentoniano, iudic(i) dec. V, equo publico per Traian(um), II vir(o) munic. Consaburon., cet.'.

Damania

C 2, p. 402 ad n. 2960. — Plinius nat. hist. 3, 24 Damanitanos inter stipendiarios conventus Caesaraugustani enumerat. qui eum haec recte edidisse putabit, in Damanitanis civibus Quirinam potius quam Galeriam tribum expectabit. itaque cum Plinio pugnare mihi videtur titulus infra scriptus.

α C 2, 4249 (Tarracone) 'M. Valerio M. fil. Gal(eria) Aniensi Capelliano Damanitano, adlecto in coloniam Caesaraugustanam ex benefic(io) divi Hadriani, omnib. honorib. in utraq(ue) re p. functo, cet.'.

Dertosa

Galeria

C 2, p. 535. HME p. 129 sqq. — Plinius nat. hist. 3, 23: *civium Romanorum Dertosani*. exstant numi Tiberi Caesaris Augusti inscripti altera parte hisce verbis: ^{DERT} M·H·I·ILERCAYONI (HME tab. 9), praeterea qui altera parte ^{DERT} M·H·IVLIA, altera vero ILERCAYONIA inscripti sunt (ibid.), ita ut municipia Dertosam et Hiberam Iuliam Ilereayoniam nescio quo modo coniuncta putes.²⁷²

β C 2, 4059 'C. Cassio C. f. Gal. Nigro - -, omnibus honorib(us) functo - -'. C 2, 4053 vide inter Saguntina.

Dianium

Galeria

C 2, p. 484. — Plinius nat. hist. 3, 20: *Danium stipendiarium*; 3, 25 inter stipendiarios celeberrimos conventus Carthaginiensis: Dianenses.

α C 2, 3582 (D.) '[. . .] Cornelio Q. filio Gal. Placido, omnibus honoribus in re p. sua functo - -'. 3583 (D.) 'T. Iunio T. f. Gal. Severo Dianensi, omnibus honoribus in re p. sua functo, cet. - -'. 3584 (D.) 'L. Valerio L. f. Gal. Pro[p]in[quo], omnibus honoribus in r(e) [p.] sua functo, cet. - -' ~ 3585 (D.) ~ 4250 (Tarracone) 'L. Valerio L. [f.] Gal. Propinquo Dianensi . . .', flam. Romae divor. et Aug. [p]rovinc. Hisp. citerior.

γ C 2, 3592 'Q. Sempronio [Q. f.] Gal. [M]auro - -'.

praeterea hi inter Saetabitana et Dianensia moenia reperti tituli ad Dianium referri possunt: Ondarae rep. β C 2, 3596. γ 3598; prope Olivam rep. γ 3603.

²⁷²) quae Hübner de municipii Dertosani incrementis scripsit, iis refutantur, quae Heiss l. c. p. 131 de numis Dertosanis scripsit: 'il n'existe pas de monnaies d'Ibera ou de Dertosa avec l'effigie d'empereurs antérieures ou postérieures à Tibère: les pièces attribuées par Florez à Dertosa avec la tête de César ou avec celle d'Auguste et de Tibère n'ont pas été frappées en Espagne; leur fabrique, beaucoup plus élégante, rappelle celle des bronzes de Corinthe'.

Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

3604. — accedit fortasse etiam α C 2, 3606 (Fuente de Carroz) '— [.] Mini-
[e]ius Marci filius Galer. Marc[e]l[us] . . . . . decurio, omnibus honoribus in re pu-
blica sua functus —'.

Edeta Liria

C 2, p. 509. — Plinius nat. hist. 3, 23 Edetanos Latio usos esse testatur.
α C 2, 3793 (L.) '— . . . . . M. f. Gal. . . . . Edetano, [omn. honoribus ci]-
vitat[is] su[ae] func[t]o . . . . .'. 3989 (Iericae) 'C. Fabius C. f. Celsus Gal. Edeta —'.
4251 (Tarracone, a. fere 79—81) 'M. Valer. M. f. Gal. Propinquo Grattio Cereali
Edetano, flam. p. H. c., cui honores civitat[is] suae resp. ac genio Lusit.²⁷³ cet.'.
β C 2, 3789. 3790. — β? 3791.
γ C 2, 3799. 3807. 3808. 3810. 3811. — accedit 4022 (Villar de Benaduf).

Egara

C 2, p. 598. — si recte Egarenses in Galeriam convenisse puto, hoc
oppidum, cuius formam Plinius in Tarraconensis conventus oppidis recen-
sendis non definivit, quoniam postea municipium Flavium factum est (C 2,
4494), inter illa oppida, quae Latio vetere utebantur, enumerare non dubito.
β C 2, 4495 (E.) 'Q. Granio Q. fil. Gal. Optato, II vir(o) Egara(e), tribuno
militum —'.

Emporiae

C 2, p. 615. — Livius 34, 9, 1—3 (ad a. 195) haec enarrat: 'iam tunc
Emporiae duo oppida erant muro divisa. unum Graeci habebant, a Pho-
caea (unde et Massilienses) oriundi, alterum Hispani. — tertium genus
Romani coloni ab Divo Caesare post devictos Pompei liberos adiecti.
nunc in corpus unum confusi omnes Hispanis prius, postremo et Graecis
in civitatem Romanam adscitis'. — Plinius nat. hist. 3, 22 oram legens a
Barcinone ad flumen Ticer usque Emporias attingit ('E., geminum hoc veterum
incolarum et Graecorum qui Phocaeensium fuere suboles'), sed de oppidi
forma nihil memoriae tradit. — in numo uno (HME tab. 3, n. 54) 'Emporia
— municipi(pium)' legitur. itaque me recte de Emporiarum rebus iudicasse
puto, cum (KT p. 173) Caesarem dictatorem cives aliquot eo aut deduxisse
aut ibi reliquisse sumpsit, iisque ut re publica sua uterentur, non concessum
esse, sed postea demum, a Caesare potissimum filio, omnes incolas ad civi-
tatem Romanam adductos esse. huic municipii Hispani conditori Galeria
tribus apte respondet.

γ EE 1, 146 '[.] . f. G]al(eria?) Volte[ian]o —'.

Flaviaugusta

origo huius oppidi (ex titulo C 2, 4196 noti) a Vespasiano vel eius
filiis repetenda videtur.

²⁷³) haec proxima verba corrupta sunt. ceterum cf. Saguntinum civem Cornelium
Gal. Restitutum Grattium Ceriali C 2, 3851.

Galeria**Galeria**

α C 2, 4196 (Tarracone) 'L. Aufidio Masculi f. Celeri Masculino Quir. Flavi-
augustano, flamini designato r(es) p(ublica) s(ua) d(ecreto) d(ecurionum)'.

Gerunda**Galeria**

C 2, p. 614. — Plinius nat. hist. 3, 23 Gerundenses nomini Latino addit.
β C 2, 4622 'L. Plotio L. f. Gal. Asprenati, aed., II viro, flamini, cet. —'.
Palatina: α C 2, 4229 (Tarracone) 'C. Mario C. fil. Pal.²⁷⁴ Vero Gerundens(i), omnib.
honor. in re p. sua funct(o), flam(ini) provinc. Hisp. citer. —'.

Grallia**Quirina**

oppidum nisi ex titulo C 2, 4244 non notum.
α C 2, 4244 (male inter titulos Romae urbis hunc titulum habet Bouhier
qui solus tradidit; immo Tarracone lapis exstitisse nunc putatur) 'M. Sempr. M.
fil[us] Quir. Capitoni Gralliensi, adlecto in ordinem(m) Caesar(aug.), omnib. honorib. in
utraq(ue) r. p. s(ua) f(uncto), cet. —'.

Iesso**Galeria**

C 2, p. 593. — Plinius nat. hist. 3, 23 inter Latinos conventus Tarra-
conensis Iesonienses²⁷⁵ esse tradit.
α C 2, 4463 (Aesone) 'C. Iulio Gal. Lepido Iesson., p. p., cet., adlecto in
numerus decurion(um) ab ordine Barcinonensium —'. 4610 (Baetulone) 'M. Fab(io)
Gal. Nepot[i] Iessonensi, aed., II vir(o) II, cet. —'.

Ilerda**Galeria**

C 2, p. 408. — Plinius nat. hist. 3, 24: civium Romanorum—Ilerdenses
Surdaonum gentis. Ilerdae numi (HME p. 137 sq.) qui adservantur partim
ante a. 727 cusi videntur, reliqui Augusti posterioribus annis facti sunt; in
illis Ilerda, in his vero municipium Ilerda perscriptum est.

α C 2, 4269 (Tarracone) 'M. Fabio M. f. Gal. Paulino, equo publico donato
ab imp. Caes. Hadriano Aug., Ilerdenses civi optimo ob plurimas liberalitat(es) in
rem public. suam —'.

β C 2, 3010 'C. Licinio C. f. Gal. Saturnino, aed., II vir(o), flam(ini) —'.

Ilugo

C 2, p. 435 sq. — in titulo C 2, 3239 municipium Ilugonense est.
γ C 2, 3241 'M. Fulvio M. f. Gal. Victori . . . . . —'.

Iluro**Galeria**

C 2, p. 613. — Plinius nat. hist. 3, 22 Iluronem oppidum civium
Romanorum esse contendit.

²⁷⁴) PAL omnes fere testes in lapide legi tradunt; itaque quae Strada (FAL) et Morales
(GAL) Palatinae loco scribunt contemnenda esse et Hübnerum Grotetendiumque male ea
probavisse existimo.

²⁷⁵) in Vossiano *iesomenses* est, in aliis libris manu scriptis *gessoriensis*.

α C 2, 2114 (Urgavone) 'M. Horatius M. f. Gal. Bodon Ilur., II vir -'.
4616 (L., litteris saec. II) 'L. Marcius Q. f. Gal. Optatus, aedil(is) Tarracone, II vir Ilurone et II vir quinquennalis, cet. -', in Phrygia decessit, cui homini lapis Ilurone ut in patria positus esse videtur.

Iuliobriga

C 2, p. 397 ad n. 2916. — Plinius nat. hist. 3, 27: 'in Cantabricis VII populis Iuliobriga sola memoratur', cf. 4, 111: 'civitatum VIII regio Cantabrorum, flumen Sauga, portus Victoriae Iuliobricensium'.

α C 2, 4192 (Tarracone videtur esse repertus²⁷⁶) 'C. Annio L. f. Quir. Flavo Iuliobrigens(i) ex gente Cantabrorum provincia Hispania citerior(e) ob causas utilitatesque publicas fideliter et constanter defensas'. 4240²⁷⁷ (Tarracone) 'Q. Porcio Q. fil. Quir. Vetustino Cantabr(o) Iuliobrig(ensi), praef. chor. pilatorum . . . , flam. p. H. c.'.

Pomptina (de qua cf. KT p. 164 sq.): α C 8, 3245²⁷⁸ 'C. Stabilis Pom. Maternus Iuliobriga, mil. leg. VII g. f. 7 Aprini -'.

Quirina

Galeria

Labillosa

C 2, p. 408. — Labillosae nomen ex titulo C 2, 3008 innotuit.

α C 2, 3008 (L.) 'M. Clodio M. f. Gal. Flacco, [II] viro bis, cet., civi optimo ob plurima erga rem p. suam merita cives Labillosani et incolae'.

Laminium

C 2, p. 433. — Plinius nat. hist. 3, 25 Laminitanos inter celeberrimos Carthaginensis conventus stipendiarios habet; C 2, 3251. 3252 *municipium Flavium* appellatur.

β C 2, 3230 'P. Licinio P. f. Gal. Maximo, praefecto cohortis II Gallorum equitatus in Dacia, tribuno militum leg. VII Claudiae piae fidelis -'.

Lancia

Plinius nat. hist. 3, 28 inter Asturum populos XXII Lancienses quoque (Florus 2, 33 [4, 12]; Dio 53, 25) numerat. hos non possum non intellegere in titulo iam perscribendo. mihi quidem diversi videntur Lancienses Oppidani et Transcudani Lusitaniae (C 2, 460. 760. EE 3, 3. Ptolem. 2, 5, 7. Plinius nat. hist. 4, 118).

α C 2, 4223 (Tarracone) 'L. Iovio Bl[acsi] fil. Quir[ina] Maroni Aem[ilio] Paterno Lancien[si], omnib. in re publica sua honorib. functo, II vir(o) bis, sacerdot. Rom(ae) et Aug. convent(us) Asturum, cet. -'.

Galeria

Libisosa

C 2, p. 434. — Plinio (nat. hist. 3, 25) teste coloniae Libisossanae cognomine Foroaugustanae ius Italiae datum erat; cf. C 2, 3234 anni 166.

²⁷⁶) auctores eum aut ad Romam aut inter Cordubenses aut inter Malacitanos aut ad Tarraconem referunt.

²⁷⁷) = Bulletin trimestr. des antiq. Afric. 3, 1885, p. 87.

²⁷⁸) rep. Lambaesi, posita inter Vespasianum imp. fere et saeculi tertii initium.

α C 2, 4254 (Tarracone, post a. 138) '- - C. Vibio C. f. Gal. Porciano Quintio Italiciano Libisossano, equo p. donato a divo Hadriano, omnib. honorib. in re publica sua functo, flam. p. H. c.'.

Limicorum civitas

Quirina

C 2, p. 350. — ex Bracarum XXIII civitatibus a Plinio (nat. hist. 3, 28) praeter alios Limici citra fastidium enumerati sunt; a. 79 (C 2, 2477) Limici erant inter X civitates quae nescio quod opus communiter perfecerunt; cf. praeterea C 2, 2517 a. 141 '[ci]vitas Limicorum', 2516 a. 132/133. Ptolem. 2, 6, 43.

αα C 2, 4215 (Tarracone) '- - M. Flavio M. f. Quir. Sabino Limico, II vir(o), sacerdoti convent(us) Bracari, flumini p. H. c.'.

Lucus Augusti

Galeria

C 2, p. 359. — de huius oppidi rebus nihil adhuc cognitum est, sed ab Augusto et nomen et originem repetere videtur. L. erat caput conventus Lucensis.

α C 8, 3226 (Lambaesi) 'T. Riburrinius Gal. Fuscus Luco (LVGO in lapide scriptum est), mil. leg. VII g. [f.] 7 Passiniana -'. 3268 (ibid.) '- - L. Valerius Gal. Rufinus²⁷⁹) [L]u[co] Aug.?, traditur IV[III]IIII], mil. leg. VII g. f. 7 L. Egnati -'. Henzen 5225 (Excisi Nitobrigum) '(.) Valerius Gal. Voltutus Luco, miles cohortis I classicae -'.

Osea

C 2, p. 407. — civium Romanorum erat Pliniani auctoris aetate, cf. Plinius nat. hist. 3, 24. in numis inde ab Augusto ad Gaium usque cisis (HME p. 157 sqq.) *Osea urb(s) vict(rix)* aut *urbs vict. Osea* et *II virorum* Oscensium nomina scripta sunt.

Quirina: γ C 2, 3004 '- - - Mantio Q. f. Quir. Paeto -'. Sergia γ 3003 '- - P. Attelius Ser. Paulinus -'²⁸⁰).

Osicerda

Galeria

HME p. 213 sqq. — Plinius nat. hist. 3, 34 *Latinorum veterum Ossigerdenses* commemorat. in numis Tiberii 'mun. Osicerda' inscriptum est (HME p. 216 sq.).

β C 2, 4267 (Tarracone) 'L. Cornelio C. f. Gal. Romano, flumini, II viro Osicerd(ae) et II vir(o) coloniae Tarraconens(is) -'.

Otobesa

Galeria

idemne oppidum a Ptolemaeo 2, 6, 62 Ὀτοβήσα (in agro Edetanorum) dicitur? cf. Mülleri notam ad hunc Ptolemaei locum.

α C 2, 829 (Caperae) 'L. Domitius T. f. Gal. Vetto Otobesani (= ?) -'.

²⁷⁹) pro 'Gal. Rufinus' Mare haec legit: 'Carutinus'.

²⁸⁰) ceterum videsis Oscan Bacticae, p. 179.

Pompaelo

C 2, p. 401. — ex Plinii (nat. hist. 3, 24) fide Pompaelonenses stipendiarii olim fuerunt. — C 2 n. 2959 anni 119 II virorum mentio fit.

Pompeius igitur ille, qui est in titulo C 2, 4234 (Tarracone; 'Cn. Pompeio Cn. fil. Gal. Pompaelonensi, II vir(o), flam. p. H. c.'), aut *Pompaelonensi* cognomine utebatur aut, ut cognomine caruerit, Pompaelone quidem natus est, sed in alio oppido, Tarracone putaverim, ad civitatem pervenisse videtur; *Pompaelonensis* nomen cum II viratu coniungere non audeo. — titulus extranei hominis, L. Pompei [L.] f. Ani. Primiani, quocum anno 57 civitas Pompe[lonensis] hospitium renovavit: C 2, 2958.

Saetabis

C 2, p. 488. — Plinius nat. hist. 3, 25: 'oppidani Lati veteris - - Saetabitani qui Augustani'; cf. C 2, 3625. 4277. 14, 3795.

α C 2, 3624 (S.) 'M. Grani[fo] . . f.] Gal. Syne[ro]ti?', cui omnes [hono]res ob merita vi[t]a[e?] a municipibus suis oblatis sunt - -²⁵¹. 4213 (Tarracone; a. fere 117—138) 'Q. Fab[io] . . fil.] Gal. M[.] . . .] Saet[abitan]o, omni[b.] honorib.] in re p. s[ua] functo], cet., flam. [p. H. c.]'.

β C 2, 3620 'Q. Iunio Q. f. Gal. Iusto, II viro, flamine Divi Aug.'. 3623 'L. Fulvio L. f. Gal. Marciano, II vir(o), flamine Romae et Aug. - -'.
γ C 2, 3621. 3629. 3632. 3643. 3653. 3655.

Galeria**Saguntum**

C 2, p. 511 sq. — Romani Saguntum, cum a. 540 = 214 reciperent et cultoribus antiquis, quos ex iis vis reliquerat belli, restituerent (Liv. 24, 42, 10), sociorum in iure reliquerunt (Liv. 28, 39). Augusti certe aetate municipium erat, cf. Plinius nat. hist. 3, 20; C 2, 3827 a. 745/6 = 9/8; numi HME p. 219 sq.

α C 2, 4201 (Tarracone, a. fere 117—138) 'Q. Caccilio Gal. Rufino Q. Caccili Valeriani f. Saguntino, ob legationem qua gratuita apud maximum princ. Hadrianum Aug. Romae funct. est, p. H. c.'. 4214 (ibid.) 'M. Fabio M. f. Gal. Maximo Saguntino, flam. p. H. c. - -'.

β C 2, 3853. 3854 ≅ 3855 (≅ ? γ 4053, en lo Forcall). 3856. 3857. 3858. 3859. 3860. 3864. 3865 (sacc. fere I ex.) ≅ 3866. accedere videtur 4028 (Mascarell).

γ C 2, 3839. 3877. 3883 = (?) 3884. 3904. — accedit 4035 (Ondae rep).
δ C 2, 3845 ≅ 3850 (sacc. I ex. vel II inc.). 3851.
ε C 2, 3840.

Palatina: ε C 2, 3837 'Paullo Aemilio Paulli f. Pal. Regillo, XV vir(o) sacris faciendis, praefecto Urb. iuri dicundo, quaestori Ti. Caesaris Aug., patrono'.

Salaria

C 2, p. 710, cf. p. 448. — Plinius nat. hist. 3, 25 'ex colonia Salaria oppidani'; cf. C 2, 5093 '[C. Ca]esari [divi Au]gusti f. [pat]rono [c]oloni',

²⁵¹) cum P. Cornelio Iuniano, Synerotis fratre, qui hunc titulum ineidi iussit, ille parentela coniunctus fuisse videtur, cuius lapis sepulchralis Romae olim sic est lectus: 'C. Cornelius C. f. Iunianus ex Hispania citeriore Saetabitanus - -' C 6, 16247.

cf. 3329. — si Augustus hoc oppidum condidit, Sergiam tribum, quamquam a principis illius consilii haudquaquam abhorret, tamen utpote in oppido Hispano ei convenire negaverim.

β C 2, 3329 (Tugiae) 'L. Post[um]ius Q. f. Serg. Fabull[us], fl[am]en[us] August[orum] provinc. Hispaniae cit., trib. m[il.] leg. VII, II vir coloniae Sa[l]ariae - -'.

Segobriga**Galeria**

C 2, p. 528. HME p. 265. — Plinius nat. hist. 3, 25 inter stipendiariorum celeberrimos Carthaginensis conventus habet 'caput Celtiberiae Segobrigenses'. sed equidem eum erravisse puto, aut Segobrigam Augusto etiamtum vivo, postquam tabulae illae conscriptae sunt, quibus Plinius in formis Hispanicarum civitatum describendis usus est, auctam esse. stipendiariae enim civitati non convenit Galeria tribus et ius numorum feriundorum²⁵²).

α C 2, 4220 (Tarracone) 'L. Grattio C. f. Gal. Glaucio Segobrigensi, flam. p. H. c. - -'. 4222 (ibid.) 'C. Iulio C. f. Gal. Pilae Segobrigensi, flamine Romae divorum et August(i) prov. Hisp. citer. - -'. 6, 2454 'C. Aeli C. f. Gal. Aeliani Segobriga], libratoris et tesserar[i] coh. II pr., evocato Augus[ti] - -'.

β C 2, 4191 (Tarracone) 'L. Annio L. f. Gal. Cantabro, flam. Romae et divorum August. p. H. c., omnibus honoribus gestis Segobrigae - -'.

accedunt potissimum γ C 2, 3992 et 3999 ex Ierica, 4006 et 4011 ex Vivel oppido, omnes Galeriae tribus testes.

Segontia**Quirina**

C 2, p. 389. — Plinius nat. hist. 3, 27 inter Arevacorum sex oppida Secontiam et Uxamam habet, sed haec nomina crebro aliis in locis usurpari addit, ut in titulo infra scripto non satis subsidii habeas.

α C 2, 4195 (Tarracone) 'C. Atilio C. f. Quir. Crasso Segontino, omnib. honor. in re pub. sua functo, flam. prov. Hisp. citer. - -'. ceterum cf. quae ad oppidum 'Seg.' infra editurus sum (C 3, 6419).

Sigarra**Galeria**

C 2, p. 597. — C 2, 4479 S. municipium dicitur.

γ C 2, 4481 'C. Annio C. f. Gal. Proculus - -'. 4483 'C. Licinio C. f. Gal. Siloni - -'.

C. Vibium C. f. Gal. Latronem C 2, 4253 (Tarracone) Sigarrensem civem fuisse Hübner credit, sed eum sequi non audeo.

Tarraco**Galeria**

C 2, p. 538 sq. 'Hermes' 1, 77—127. HME p. 115 sqq. KT p. 180. — T. colonia Iulia Victrix Triumphalis(?) in titulis et in numis inde ab Augusto vocatur; cf. Plinius nat. hist. 3, 21; Tacitus ann. 1, 78 (ad annum 15).

α C 2, 4193 (T.) 'Cn. Ant[oni]o Cn. f. G[al.] Avito Tar[ra]c[en]s[is], flami[ni] pro[v.] Hisp. citer. - -'. 4212 (T., post a. 81) 'C. Egnatuleio C. fil. Gal. Senecae Tarr[ac]en[sis],

²⁵²) in numis est 'Segobriga' et caput vel Augusti vel Tiberi vel Gai.

aed., q., II vir(o), cet. - -'. 4488 (Aquis Calidis) '- - L. Minicius Apronianus Gal. Tarrac. - -' $\cong$ 4274 (prope Tarraconem, post a. 117, cf. 4071). 6, 3349 '- - L. Ponti Gal. Nigrini [Tarr]ac., mil. frum. leg. VII gem. - -'.

β C 2, 4139. 4194. 4216. 4224. 4253. 4264. 4266. 4279 (saec. I med.). — de titulo C 2, 4234 cf. Pompaelonem, de 4267 Osicerdam, de 4616 Iluronem.

γ C 2, 4336 (?). 4355.

δ C 2, 4138.

ε C 2, 4110 (Hadriani aetate vel postea). 4123. — praeterea ex flaminibus provinciae Hispaniae citerioris, quorum patriae diserte non significatae sunt: 4188 (cf. Aesonem). 4225. 4228. 4239. 4243.

Aniensis: β C 2, 4238. praeterea ε C 2, 4206. 4235 in flaminibus prov. Hispaniae citerioris, quos Caesar Augustanos fuisse facili neque temeraria est coniectura. Arnensis: δ 4141. ε 4120. Pollia: ε 4121 (cf. 4122), saec. III in.; 4259. Palatina: α C 2, 4231 (T., Hadriani fere aetate) 'L. Numisio L. fil. Pal. Montano Tarrac., omnib. honoribus in re p. sua functo, flamine p. H. c. - -' $\cong$ 4275 ∞ 4232 'L. Numisio L. fil. Pal. Ociniomo Tarrac., omnib. honorib. in re p. sua funct(o), cet., - -'. Quirina: β 4199. δ 4140. ε 4202. 4126. fragmentum 4439^a. Seaptia: C 1, 1483 = 2, 4371. Sergia: β C 2, 4268. ε 4282. Tromentina: ε 4219 ($\cong$ 4515, Barcinone). Velina (e Balearibus?): β 4262. fragmentum 4343.

Tritium Magallum

C 2, p. 394. — Plinio (nat. hist. 3, 27) in Autrigonum²⁸³) decem civitatibus erant Tritium et Virovesca.

α C 2, 4227 (Tarracone) 'Tito Mamilio Silonis fil. Quir. Praesenti Tritiens(i) Magall., omnib. honorib. in r(e)p. sua functo, decuriali allecto Italicam excusato a Divo Pio, flamine p. H. c. - -'.

Valentia

C 2, p. 500 sq. — in numis Valentinis bini q(uinquennales) adsunt, sed principis imago non reperitur. Plinius nat. hist. 3, 20: 'Valentia colonia'.

γ C 2, 3729 '- - L. Antonius L. f. Gal. Sabinus - -'. accedere videtur ε 3783 (Benaguazil) 'M. Cornelio M. f. Gal. Nigrino Curiatio Materno, cos. (a. 185?) cet.'.

de Fabia C 3, 4486 cf. oppidum Val(. . . ?).

Valeria

C 2, p. 427 sq. — Plinius nat. hist. 3, 25 Valerienses Latio vetere usos esse testatur.

α C 2, 3124 (Sahelices) 'Titus Valerius Kapti filius Gal. Valeriensis²⁸⁴) - -'.

Vergilia

C 2, p. 566 ad n. 4207. — Plinius nat. hist. 3, 25 Virgilienses stipendiarios dicit.

α C 2, 4207 (Tarracone) '- - M. Cornelio Marcio M. f. Quir. Severo Vergiliens(i), omnib. honor. in r(e)p. s(ua) funct(o), flamine p. H. c.'.

²⁸³) ceterum conferas quaeso, quae infra ad Autricum Galliae Lugdunensis dicam.

²⁸⁴) Valeriensis patriae index etiam in titulo C 2, 3123 proxime reperto 'en Cabeza del Griego' in memoriam Attii Saturnini Valeriensis posito.

Uxama

Plinius (nat. hist. 3, 27): '(Arevacorum) sex oppida, Secontia et Uxama, quae nomina crebro aliis in locis usurpantur, cet.'; adhuc nobis innotuerunt Uxama Argellae (C 2, p. 387. Plinius l. c.) et Uxama Barca (C 2, 2854). ad quod oppidum pertineat titulus C 2, 2403 non satis liquet.

α C 2, 2403 (Caldas de Vizella) 'C. Pompeius Gal. Ca[t]uronis f. [R]e[ct]u[us] genus Uxamensis - -'.

Quirina? C 2, 2828 'L. Terentio Paterno Eburanco Titi f. Quirinalli - -', cf. Hübneri notam.

Sequuntur lapides in Balearibus et Pithyusis reperti, quos, quia mari interposito vix cum reliquis Tarraconensibus confundi potuerunt, consulto ab illis seposui:

in Pithyusis: **Ebusus**

C 2, p. 492. Plinius nat. hist. 3, 76: 'nunc Ebusus vocatur utraque (Pityussa), civitate foederata'; C 2, 3663: 'municipium Flavium Ebusus'²⁸⁵).

β C 2, 3662 'L. Oculatio L. f. Quir. Recto, aedili, II vir(o), flamine, L. Oculatio L. f. Quir. Rectus f(ilius) patri - -' $\cong$ 3659.

γ C 2, 3661 '- - L. Sempronius L. f. Quir. [S]enecio'.

Galeria: ε C 2, 3661 'C. Iulio C. f. Gal. Tironi Gaetulico, qu[ae]st. urb., tr. pl., praetori - -'.

in Baleari maiore: **Bocchorus**

Plinio nat. hist. 3, 77 'foederatum Bocchorum fuit', quae verba non satis intelleguntur.

Galeria: ε C 2, 3695 M. Atilii M. f. Gal. Verni, quocum anno 6 senatus populusque Bocchoritanus hospitium fecit.

in Baleari maiore?: **Guiuntum**

nisi ex C 2, 4218 non notum.

α C 2, 4218 (Tarracone) 'Cn. Gavius Cn. Gavi Severi filio Quir. Amethysto Balearico Palmensi²⁸⁶) et Guiuntano, omnibus honoribus in rebus publicis suis functo, [flamine p. H. c. - -]'.
 Quirina

in Baleari maiore: **Palma**

C 2, p. 494. — Plinius nat. hist. 3, 76 Palmam oppidum e. R. esse tradit.

α C 2, 4197 (Tarracone) 'L. Aufidio Q. f. Velina Secundo Palmensi, omnib. honor. in re public(a) sua functo, flam. p. H. c. - -'. 4205 (ibid.) 'L. Clodio M. f. Vel. Ingenio Pa[l]mensi, omnibus honoribus in re publica sua perfunct(o), cet. - -'.

²⁸⁵) numi qui altera parte litteris Punicis, quibus Ebusitani dicti putantur (aibsm sive ibesim), et Latinis his: ins(ula) Augusta inscripti sunt, altera Tiberi aut Gai aut etiam Claudii imaginibus ornati sunt (HME, tab. 64), nescio an recte ad Minorem insulam revocati sint ab Heissio l. c., p. 424 sq.

²⁸⁶) Palma cum in Velina fuerit, Quirinam cum Guiuntano oppido coniungere non dubito.

β C 2, 3669 'C. Aburio [. . f.] Vel. Monta[no] Iulio Gra[to], pontif[ici] - -'.

Velina

in Baleari maiore: **Pollentia**

C 2, p. 496. — a Plinio nat. hist. 3, 76 Pollentia oppidum civium Romanorum esse dicitur.

β C 2, 3696 'Q. Caecilio Q. f. Velina Catullo, aedili, II vir(o) II (?), [fl.] Romae et Aug. - -'. 3697 'L. Dentilio L. fil. Vel. Modesto, aedili, II ir(o), flaminii - -'. 3698 'L. Vibio L. fil. Vel. Nigellioni, aedil., II viro bis - -'.

Pollentini aut Palmenses cives esse videntur tribules illi Velinae, quorum nomina in titulis Tarraconensibus C 2, 4262 et 4343 leguntur.

Quirina

in Baleari minore: **Iamo**

C 2, 4538: 'municipium [Fla]vium Iamontanum [i]nsula minor[e]'.
α C 2, 3711 (Magone) ' . . Maccius Maccianus Quirina Iamontanus, aedilicius,

ter II viratu in insula (?) functus, etiam flaminatu provinciae Hispaniae citerioris - -'; sed IAMONTANVS Metelli solius vel potius Ant. Augustini aut Hermangolii quamquam non prorsus spernenda fide stat; reliqui qui hunc titulum descripserunt, MONTANVS ediderunt²⁸⁷).

Quirina

in insula minore: **Mago**

C 2, p. 498. — apud Plinium nat. hist. 3, 77 Mago civitas vocatur, in titulo C 2, 3708 est mu[ni]cipium Flavium Magontanum.

β C 2, 3709 'Q. Cornelio Q. f. Quirina Secundo, aedili, II viro municipi Mag., flam. divor. et Aug. - -'. 3710 'L. Fabio L. f. Quir. Fabullo, aed., II vir. III, flaminii divor. Aug. r. p. Mag. - -'.

de C 2, 3711 cf. Iamone.

Accedunt tituli incertae originis, qui per Tarraconensem provinciam reperti sunt:

in conventu Asturum: Zamora γ C 2, 2628 (Quirina); Fuente en Callada β 2630 (Aniensis); S. Maria de Ribera γ 2566 (Quirina); Lara de los Infantes β 2852 (Pomptina, cf. KT p. 165); praeterea ubi castra legionis VII geminae erant²⁸⁸) (C 2, p. 369) γ 2675 et 2681 (Quirina). ε 2664 (Sabatina).

in conventu Caesaraugustano: Sadava γ 2973 (Quirina); Sofuentes γ 2975 (Sergia??).

in conventu Carthaginensi: Albarracin β 3174 et (∞) Calomarde γ 3172 (Galeria); Viletti prope Cabeza del Griego γ 3126 (Galeria?); Guarroman γ 3263 (Galeria); prope Sacedon γ 3165^a (Galeria); prope Villajoyosam β 3571 (Quirina); Villamanta γ 3084 (Quirina); Avila γ 3050 (Quirina) in titulo pessime lecto.

in conventu Cluniensi: in vicis oppido illi, quod nunc Vitoria vocatur, vicinis Margarita γ 2928 et S. Esteban γ 2930, praeterea in aedícula S. Eulaliae de Donela γ 2929 et Medinaceli γ EE 2, 321 (omnes Quirinae).

²⁸⁷) certum de hac re iudicium ferre poterit, qui hunc titulum denuo inspiciet; sed cum et in Pighianis et a Ramisio atque Villanueva MONTANVS editum sit, Metelliana potius interpolatione ad exemplum tituli 4538 corrupta puto.

²⁸⁸) res publica enim illo loco non fuit.

in conventu Tarraconensi: Caldas de Malavella (= Aquis Voconii) γ EE 1, 295 (Quirina).

α C 12, 4366 (Narbone) ' . . . . C. Plotidius[us] C. f. Vo[lt.?] Celer ex ISPAN. m[il]. leg. I[II]I Maced[onicae]; pro Volt. sive Vot., quae Allmer tradidit, Thiers V. . . . exscripsit, ita ut de Velina cogitare possis. id unum addo Voltiniam, si recte posita sit, cum Hispana origine, cuius mentio fieri videtur, ita coniungi posse, ut Plotidius Celer in Gallia cum nova domo novam tribum naetus putetur. — α C 11, 844 (Mutinae, a. 746 = 8) ' - - M. Aemilius M. f. Gal. . . . . Hispania citerio[re] . . . . '. — α C 7, 184 (Lindi) 'L. Semproni mil(it)i[s] leg. VIII (centuria) Claudi Severi - - Ispani Caleria (= Gal.?) civ(i) Ma. . . . '. — α C 2, 2981 (Sadavae) 'L. Pos[t.] Flacco QVVISAECIENSI - -', ubi Hübner cogitavit modo de Saeciensi modo de Visaeciensi homine. — α C 2, 1736 (Gadibus) 'A. Baebius A. f. Gal. Rufus E. . . . en(sis?)'. — si scirem quo fere tempore titulus C 6, 2498 'C. Mamili C. f. Gal. Hispani, militis coh. III pr.' scriptus sit, coniectura iudicaverim de Hispani nomine, utrum patriam indicet neene.

Gallia Narbonensis.

Galliae limes mari nostro contiguus, quo Italia et Hispaniae inter se iunguntur, e maiore parte in Massiliae dicione erat, quae urbs Graeca senatui populoque Romano inde ab antiquissimis temporibus (si fides habenda est rerum scriptoribus) amicissima erat. atque Romani Massiliensium opes salvas esse atque etiam defendere et augere quam Gallicas oras ipsi adire firmisque legionum praesidiis Hispanici itineris stationes contra feros et bellicosos accolas tutari diu maluerunt. sed bellorum diuturnitate et agri spe, qui civibus Romanis colonis adsignari posset, adducti sunt, ut agrum inter Alpes situm et Pyrenaeos atque Garumna Rhodano lacu Lemanno marique nostro inclusum praeter Graecorum civitates et praedia in provinciam redigerent et incolis stipendia imponent (inde ab a. 630 = 124). ibi colonia civium Romanorum Martius Narbo, quae lege Licinia iussa erat, a L. Licinio Crasso a. 636 = 118 deducta est. provinciam, aliquamdiu a Germanis infestam, mox contra indigenas ipsos rebellantes Romani fortiter defenderunt neque quiequam gravius in ea commutavisse videntur usque ad C. Caesarem, qui Massiliensibus Pompeianarum rerum studiosis devictis provinciae novam formam ita constituit, ut cum alia mutaret tum Narbonem novam *decumanorum* coloniam deduceret et in agro, quo Massilienses multaverat, tres colonias (Arelate *sextanorum*, Baeterras *septimanorum*, Forum Iuli *octavanorum*), in Cavarum vero finibus Arausionem *secundanorum* et Valentiam conderet. formam provinciae Narbonensis a Caesare filio, qui saepius ipse Gallica oppida adiit, finitam esse consentaneum est. tunc iam temporis totius fere provinciae civitates Italico more constitutae et laudibus illis dignae erant, quibus Plinius Secundus plus nonaginta annis post (nat. hist. 3, 31) eas effert: *agrorum cultu, virorumque dignatione, amplitudine opum nulli*

*provinciarum postferenda breviterque Italia verius quam provincia.*²⁸⁹⁾ civitatum Narbonensium index, qui ad nostram usque memoriam servatus est in Plinii nat. hist. 3, 31—37,²⁹⁰⁾ si paucas res vel potius unam rem exceperis, ad eum provinciae statum redit, qui erat cum Agrippa provinciam describebat i. e. inter a. 727 = 27²⁹¹⁾ et 741 = 13. mutavit enim Plinius, quod video, solito more hoc unum ut coloniarum e. R. numerum accommo- daret ad suae aetatis condiciones; nam Viennae, quae Agrippa vivo Latinum oppidum fuerat, ut coloniae meminit. Agrippae igitur latereulus hic erat:

coloniae e. R.:	condita a. 636 = 118	erat in tribu	
Narbo Martius	Caesaris opus		Papiria
Arelate	id.		Teretina
Baeterrae	id.		Pupinia
Forum Iuli	id.		Aniensi
Arausio	id.		?
Valentia	id.		?
Latina oppida:		erat in tribu	
Aeria			?
Alba Helvorum			Voltinia
Alebece Reiorum Apollinarium			Voltinia
Anatilia			?
Antipolis			Voltinia
Apta Iulia Vulgentium			Voltinia
Aquae Sextiae Salluviorum			Voltinia
Avenio Cavarum			Voltinia
Augusta Tricastinorum			?
Bormanni			?
Cabellio			Voltinia
Cambolecti Atlantici			?
Carcasum Volcarum Tectosagum			Voltinia
Carpentoracte Meminorum			?
Cenicensis			?
Cessero			?
Comacina			?
Forum Voconii			?
Glanum Livii			?
Loteva (Forum Neronis)			?
Nemausus Arecomitorum			Voltinia
Piscenae			?
Ruscino			?
Rutenae			?
Samnagenses			?
Tarusco			Voltinia
Tasconi			?

²⁸⁹⁾ cf. Herzog hist. Galliae Narb. p. 109 sq.

²⁹⁰⁾ cf. Herzog l. c. p. 152 sq. Kubitschek de orig. trib. p. 189 sq.

²⁹¹⁾ vel paullo ante hunc annum. — ceterum saeculis p. Chr. n. I et II pauca immutata esse videntur, inter ea quod (Plin. n. h. 3, 37) 'adiecit formulae Galba imperator ex Inalpinis Acanticos atque Bodionticos, quorum oppidum Dinia'.

Tolosa Tectosagum	Voltinia
Umbranici	?
Vocontiorum: Vasio	Voltinia
Lucus Augusti	Voltinia
Dea ²⁹²⁾	Voltinia
Foederata:	—
Massilia	—
praeterea 'ignobilia' aliquot oppida.	

Vides igitur Caesarem patrem oppida e. R. in tribus illas, quas post Marsicum bellum melioris sortis fuisse significavi, recepisse, Caesarem vero filium nova oppida e. R. in Voltiniam utpote deteriore tribum vocavisse atque in eandem Latinorum oppidorum cives, si qui imperatoris beneficio aut ob honores in patria gestos civitatem adepti essent, adlegendos constituisse.

Alba Helvorum

Voltinia

C 12, p. 336 sq. — Albam oppidum Latinum dicit Plinius 3, 36.

α Bramb. 486 (Bonnae) 'P. Clodio P. f. Vol. Alb(a), mil. leg. I - -'. 493 (ibid.) 'T. Carisio T. f. Vol. Alba, vet. ex leg. I - -'. C 12, 2675 (Lussas) 'M. Primi M. f. Volt. Mansueti, flamon(io) et IIII vir(atu) in patria functi'.

β C 12, 2676.

γ C 12, 2698.

ε C 12, 2718 (≅ 6, 1119^b a. 161 ≅ 3, 6169 a. 161—169).

Albinnenses vide Viennam.

Antipolis

Voltinia

C 12, p. 28. — A. Latinum oppidum Plinio est (nat. hist. 3, 35).

β C 12, 175 '- - M. Mottelio C. f. Vol. Secundino, flaminii, II viro Antipoli - -'. 179 'T. Val. T. fil. Volt. Paterno, II vir(o), fl(amini), decurioni T. Val. Nepos Volt., eq. p., pontifex, de[scurio] patr[i] . . . . '.

ut huic oppido Deciatium regio, de qua conteras Plin. 3, 35. 47 et Ptol. 2, 10, 5 Müll., attributa fuerit, nescio num recte Mommsen in titulo Bramb. 1219 (Moguntiaci) 'M. Terentius M. f. | Ut. Tertius DEC | mil. leg. XXII pr. - -' Deciates, quos Brambach et Grotefend subesse cogitabant, reiecerit (EE 5, p. 231); 'populo, ait, locus non est in titulo militis legionarii'. audio sententiam, quam v. d. ille titulis legionariorum perquisitis probavit, ut ei repugnare amentiae sit; at casu vel in insciis morum Romanorum hominibus ut non semel tribus in titulis male pronuntiata est, sic nonne facillime potuit gens et oppidum gentis confundi? neque desunt mihi prorsus huius erroris vel casus testes alii; cf. inter legionarios a Mommseno ipso allatos Remum, Trevirum, Bessum, Batavum, alios.

Apta

Voltinia

C 12, p. 137. 'iure Latii (Plinius nat. hist. 3, 36) a Iulio Caesare oppidum donatum esse coloniae Iuliae nomen demonstrare videtur' Hirschfeld l. c.

²⁹²⁾ quam Plinius errore omisisse videtur.

β C 12, 707 (saec. I in.) 'M. Surio C. f. Vol. Albino, aed. Apta -'. 1114 (saec. I) 'C. Allio C. fil. Volt. Celeri, IIII vir(o), flam., augur(i) col. I(uliae) Apt(ae), ex V dec., Vordenses²⁹³ pa[ga]ni pa[tro]no'. 1116 (saec. I ex.) 'T. Camullio T. fil. Volt. Aemiliano, flumini, IIII viro col. Iul. Apt., ordo A[pte]nsium -'. 1120 (de tituli testimonio unius Calveti confirmati et rebus nonnullis suspecti fide dubitat Hirschfeld) '- - L. Volus(io) L. f. Vol. Severiano, IIII vir(o) c. I. Apt. II et flam., item II vir(o) c. I. Had(rianae) Avenn(ionis) et pontif(iceis), sacerdot(i) urbis Rom(ae) aetern(ae) -'.
γ C 12, 1130 bis.

Aqua Sextiae

C 12, p. 65. in Plinii laterculis (nat. hist. 3, 36) hoc oppidum Latium dicitur; postea colonia Iulia Augusta facta est. quod is, qui Livium in epitomen coegit (epit. 61), hoc oppidum coloniam a C. Sextio proconsule vieta Salluviorum gente conditam dicit, mero errore accidit.

α C 3, 2035, add. p. 1030 (Salonis, a. 42—69) 'M. Iul. M. f. Vol. Paternus Aquis Sextiis, mil. leg. VI victric., cet. -'. 6, 9717 (Romae) 'L. Iulius M. f. Volt. Fuscus Aquensis, olearius . . .'. 12, 3357 (Nemausi) '[Al]bucio [?] Postumo [Vol. Aq]uensi, T. Albucio Tertio Vol. Aquensi'. 4527 (Narbone) 'L. Statio C. l. Volt. Nasoni Aquensi'. Bramb. 1092 (Moguntiaci) 'M. Vinicius [. f.] Vol. Mesor Aqui . . .'. 1212 (ibid.) 'M. Cornelius M. f. Voltinia Aquis Sextis, mil. leg. XXII primigenia 7 Q. Stati Proximi -'.
β C 12, 408 (Massiliae). 517 (saec. I in.). 521 bis ≅ 522. 525. 4409 (Narbone).

γ C 12, 528 (Tolloneti). 335 (St. Zacharie). 556 (A.). 344 (Cabasse).

Palatina β C 12, 527. (GN 376 = C 12, 68* IV₄ urbanus?)

Arelate

C 12, p. 83 sq. — Arelate, in Salluviorum agro situm oppidum, primo in Massiliensium dicione fuisse, persuasum fere habemus. bello Alexandrino finito coloniam civium Romanorum Caesar eo deduci iussit, deduxit vero Ti. Claudius Nero, Tiberi Augusti pater (Sueton. Tiber. c. 4). unde factum est, ut in titulis colonia Iulia Paterna dicatur.

α C 12, 349, app. p. 810 (Esparron, in agro ut videtur Aquensi) 'T. Domit(io) L. f. Ter. Pedullo Arelatensi, omnibus honorib(us) in colon(ia) sua functo -'. 3, 4464 (Carnunti) 'L. Cornelius L. f. Firmus Teretina Arelate, mil. leg. XV Apol. -'.
β C 12, 692. 696 (A.). 698 (saec. I inc.). 701 (saec. II).

γ C 12, 598. 604 (saec. I?). 609 (saec. I). 727 (saec. II). 767 (saec. I inc.). 776 (saec. I inc.). 810.

δ C 12, 679 (saec. II).

Arelatensis videtur esse titulus Massiliensis C 12, 388 (rep. Hyères) '- - T. Valerius Ter. Messio -'. cf. 12, 670 = (?) 6, 449 (a. 83).

Poblilia β C 12, 711 (A.?) ter. [?]oll(ia) β 12, 710 (saec. I). Claudia (??) ε 12, 672. Voltinia γ 12, 852. δ 12, 685 (titulus suspicione non caret). β—γ 12, 691.

²⁹³) = Gordes prope Aptam, ut videtur.

Voltinia

Avennio

C 12, p. 130 sq. — Avennio Plinio est oppidum Latinum, Ptolemaeo colonia; sed in titulis praeter unum suspectum C 12, 1120 nec municipium nec coloniam Avennionem dici Hirschfeld monet. — accedit fortasse Taruseo.

β C 12, 1029 (cf. 12 p. 131; saec. I vel II inc.) 'C. Otacilio C. f. Vol. Oppiano, IIII vir(o)'.

γ C 12, 1034 (saec. I inc.) pars prior ^{A.F.VOL}VS 1039 'Sex. Iul(io) Sex. fil. Vol. Corneliano -'.

Augustani vide Viennam.

Baeterrae

Pupinia

C 12, p. 511. — Baeterras Caesaris dictatoris iussu a Ti. Claudio Nerone imperatoris Tiberii patre (Sueton. Tib. c. 4) legionis VII Caesarianae veterani deducti sunt. indeque erat colonia V[ictrix?] Iulia Septimanorum Baeterrae.

α Bramb. 1057 (Moguntiaci) 'L. Marius L. f. Pupinea Baeterris, mil. leg. XXI -'. 1153 (ibid., a. 43—71) '- - C. Caecilius C. f. Pup. Parra, dom(o) Baeterris, mil. leg. IIII Mac. c. Q. Aemili -'. C 12, 985 (Tarascone rep., Romyeu ms. f. 94' servavit; 'de iusta tituli restitutione desperandum videtur' adn. Hirschfeld) restituit sic Hirschfeld: 'P. Caecil(io) P. f. Pupinia . . . . Baeterris(i) provinciae Narbonens(is), m[i]l[iti] [legionis] primae Minervi[ae] et sextae [Vic]tri[cis] . . .'.
β C 12, 4232 (saec. fere II). 4238. 4250 (saec. ut videtur I). fortasse etiam 4253 et 4251, vs. 1.

Claudia α C 9, 799 (Luceriae, ante Vespasianum) 'C. Valerius C. f. Cla. Proculus, domo Baeterris, vet. leg. IIII Mac. -', qui post deductionem in Luceriam oppidum tribum mutavisse videtur; cf. Luceriam p. 42.

Cabellio

Voltinia

C 12, p. 136. — Cabellio in potestate fuit primum Massiliensium. de posteriore tempore haec Hirschfeld l. c. monet: 'iure Latii (Plinius nat. hist. 3, 36) eam iam a Caesare donatam esse non crediderim; in nummis certe inter annos 710 et 712 Cabellione cuspis colonia non appellatur, contra in nummo a. 731 vel paullo post cuso, in cuius aversa est IMP·CAESAR AVG·VST COS XI, dicitur COL·CABE; itemque colonia dicitur Ptolemaeo, ita ut coloniam Latinam eam ab Augusto demum esse factam esse non sine veritatis specie conicias'.

α Bramb. 1203 (Moguntiaci, a. 9—47) 'C. Satrius C. f. Vol. Cabalione, mil. leg. XVI -'.
β C 12, 1050 'L. Iulio D. f. Vol. Bur[don?]i, IIII vir(o) -'.
γ C 12, 1057 (saec. I) ^{ROMA}1/1 VOL·CASTE

Carcaso

Voltinia

Herzog GN p. 127. 92. Plinius nat. hist. 3, 36 Carcasum oppidum Latinum dicit, Herzog n. 266 c(oloniam) I(uliam) C(arcasonem).

α Bramb. 946 (Bretzenheim) 'C. Iulius C. f. Vol. Care(asonē) Niger, miles leg. II - -'.

β GN 266 'C. Cominio C. f. Volt. Bitutioni, prait(ori) c(oloniae) I(uliae) C(ar-casonis)'.

Carbantorate (sive Carpenterate)

C 12, p. 147. — C. Plinio (nat. hist. 3, 36) oppidum nominis Latini est, in titulo Arausiensi C 12, 1240 *colonia Iulia Meminorum* appellatur.

ξ C 12, 1187 'M. Hirtuleio M. f. Volt. Albano, militi cohortis praet.'.

Sabatina γ C 12, 1209 '- - Sex. Sentio Sex. f. Sabatina Primo - -'; sed titulum hunc Calveti solius fide servatam complura suspectum reddunt. ad Vasionem Hirschfeld p. 823 eum pertinere suspicatur.

Cularo vide Viennam.

Dea Augusta vide Vocontios.

Deci(ates?) vide Antipolim.

Epotius pagus vide Vocontios.

Forum Iuli

Aniensis²⁹⁴⁾

C 12, p. 38 sq. — Caesaris opus fuisse et *coloniae Octavianorum Pacensis (?) Classicae fori Iuli* nomina et Plancus in litteris ad M. Tullium Ciceronem mense Maio anni 711 = 43 datis (ad famil. 10, 15, 3 et 10, 17, 1) testantur.²⁹⁵⁾

α C 3, 2839 (Burni, a. 42—69) 'Q. Valerius Q. f. Ani. Niger, domo Foro Iul[i], vet. leg. X[1] C. p. f. - -'. 6, 221 (laterculus vigilum a. 113) p. 1, 8 'optio in 7 C. Lucretius An. Verecund(us) For(o) I(uli)' et p. 2, 10 'ex opt(ione) tran-(status) in st(ationem?) L. Aponius An. Maternus Foro I(uli)'. 3639 'M. Valerius M. f. Ani. Saturnini Foro Iuli, mil. leg. VIII Hispanae'. 10, 6230 (ad Fundos) 'C. Licinius C. [f.] Aniese Fuscus Foro Iuli - -'. Bramb. 1159 (Moguntiaci, a. 43—71) 'M. Iulius Marci f. Aniensis Foro Iuli Macrinus, miles leg. III Mac. - -'. 1161 (id.) 'L. Lic[i]nius L. f. An. Verus Foro Iuli, mil. leg. III Mac. - -'. Revue des soc. sav. ser. II vol. 3, 1860, p. 44 (Aginni) 'Sex. Valeri Sex. f. Ani. Maxsumi For(o) Iuli, mil. coh. I class.'.

β C 10, 4868 (Venafri, a. 14—37), quem propter tribum huc potius quam ad Venafrum referre praestat.

γ C 12, 295. 5739. 5742. — accedit 5756 (au Prè Varon près de Collobrières). praeterea 290 et 297 (cum add. p. 808).

ξ C 12, 260.

²⁹⁴⁾ de oppidorum Fori Iuli nomine ornatorum tribubus egerunt Grotelfend imp. Rom. trib. discr. p. 118. Herzog GN p. 165. Kubitschek de orig. trib. p. 189. Mommsen C 5, p. 163. Hübner 7, ad n. 48. Hirschfeld 12, p. 38 sq.

²⁹⁵⁾ fortasse aliquid momenti in hac quaestione definienda inest Liciniorum in Aniensi tribu censorum memoria satis frequens; tres enim Licinii adsunt.

ad hoc an ad aliud quoddam Forum Iuli pertineant Arnensis(?) α C 7, 48 (Aquis Sulis) 'C. Murrius C. f. Arnensis Foro Iuli Modestus, mil. leg. II ad. p. f. [2] Iuli Secundi - -' et Voltinia α C 12, 4533 (Narbone) '- - A. Cornelius A. f. V[olt.] Metellus Foro Iuli- [ens(is)] - -' ignoratur²⁹⁶⁾. — neque constat quodnam Forum Iuli patriam dixerit L. Veratius L. f. Afer, qui Antii quaestor factus est (C 10, 6674); sed consentaneum est tribum eius, Quirinam, ad Antium referendam esse, non ad Forum Iuli aliquod.

Genava vide Viennam.

Lucus Augusti

Voltinia

C 12, p. 161. 190; cf. quae sub 'Vocontiiis' dicuntur.

α MIH 251 (Vindonissae, a. 71—103/7) 'M. Apronius M. Fulvius (sic) Secundus Luc(o) Aug., m[il]es leg. XI C. p. [f.] - -'; adnotat Mommsen: 'quadratararius scribere debuit M·F·VOL sive M·F·VL, quod male solvit in M·FVLVIVS'. EE 2, 496 (prope Scupos) 'MLICEANNAE | Volt. Luc(o) o[p]t[ion]i(?) leg. I Ita(l)icae) - -'. C 3, 1653 (prope Viminacium) 'L. Valerio Sex. f. Vol. Serano Luc(o), 7 leg. III F.f. - -'. Bramb. 940 (Weisenau) 'T. Agleius T. f. Volt. Carus Luc(o), vet. ex [leg.] VIII Aug. . . .'. 1055 (Moguntiaci) 'L. Valerius L. f. Vol. Gratus Barnaeus Luc(o) Aug.] - -'. 1223 (ibid.) 'Sex. Valerius Sex. f. Vol. S(e)verus Luc(o) Aug., mil. leg. XXII pr. - -'. 1247 (ibid.) 'C. Vibius C. f. Volti. Luc(o) - - stip. III - -'. Rhein. Jahrb. 53/54 p. 184 (Rohr prope Blankenheim) 'C. Marius L. f. Vol. Luc(o) Augusto, eques leg. I - -'. accedunt Henzen 5225 (Nitiobrigi), quem titulum Mommsen (EE 5, p. 241) sic legi iubet: 'Valerius Gal(lus?) Vol(tinia) Tutus Luc(o), miles cohortis I classicae - -' et ineditus titulus, recens Carnunti repertus, quem mihi Frankfurter descripsit: '- - C. Iu[l.] C. f. Vol. Luc(o) Vocontiorum Veral(us), vet. leg. XII[I] g., d. c. c. s. (=?) - -'.

γ C 12, 1622, vs. 1 'v(ivus) Iul[us] . . ? V[ol.]'.

Massilia

C 12, p. 55 sq. amicitia satis vetusta, qua Massilia cum Romanis coniuncta erat, non solum provinciae Narbonensis initia superavit, sed novis beneficiis inter se datis accevit. Massiliensium legatos Caesar (de bell. civ. 1, 35) narrat sibi renuntiasse oppidanos memoria grata tenere Cn. Pompei et C. Caesaris beneficia, 'quorum alter agros Volcarum Arecomicorum et Helviorum publice iis concesserit, alter bello victos Sallyas adtribuerit vectigaliaque auxerit'. sed bello Pompeiano exorto Massilienses Caesarem aspernati sunt; quam ob rem Caesar victis, quamquam libertatem non eripuit, agrum fere totum coloniasque, quas Massilienses per totam oram Gallicam deduxerant, ex eorum ditione exemit (Flor. 2, 13, 25. Dio 41, 25, 3. Strab. 4, 1, 5 C 181. Oros. 6, 15). in eo agro Caesar Forum Iuli, Arelate, Bae-terras colonias deduxit et Aquas Sextias, Nemausum, Cabellionem, alia oppida iure Latii donavit. Massilia civitas libera et foederata (Plinius nat. hist. 3, 34. Tacitus ann. 4, 43. 13, 47. Strabo et Dio l. c.) mansit usque ad tertium fere saeculum (cf. titulos C 12, 410 M. Aurelio et Vero imp., 5, 7914 Caracallae aetate positos), ita ut cum tribu quadam Romana nullo pacto potuerit coniungi.

Quirina β C 12, 410 cum add. p. 812 (quem ad Pompeiopolim Hirschfeld nova et fortasse felici interpretatione revocat). CG 6771 = GN 608 = bull. épigr. 6, 1886, p. 120. (de Teretina in C 12, 388 cf. Arelate).

²⁹⁶⁾ sed in illo lapideae error subesse potest ('A(r)niensis'), in hoc vero homo dici, qui Fori Iuli natus in aliam civitatem Galliae Narbonensis migravit domumque et tribum mutavit.

Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

sed, ut pauca de oppidis, quae post Caesarem dictatorem in Massiliensium pertica remanserunt, addamus, Mommsen (C 5, p. 902) Plinium Melam alios recte testari edocet Italiam a provincia Narbonensi Varo fluvio disiunctam esse; hunc autem terminum Italiae neque Augustum neque Caesarem dictatorem, sed iam Sullam dictatorem posuisse callide coniecit; sed haec iam nihil ad nos. Strabo autem Varum fluvium ita inter Antipolim et Nicaeam interfluere ait. ὥςθ' ἡ Νίκαια τῆς Varum fluvium ita inter Antipolim et Nicaeam interfluere ait. ὥςθ' ἡ Νίκαια τῆς Ἰταλίας γίνεται κατὰ τὸν νότον ἀποδεδογμένον τρόπον καίπερ οὐδὲν Μασσαλιωτῶν (4, 1, 9 C 184), additque ibidem τῆς μὲν Ἀντιπόλεως ἐν τοῖς τῆς Ναρβωνίτιδος μέρεσι καὶ μὲν τῆς δὲ Νικαίας ἐν τοῖς τῆς Ἰταλίας, ἡ μὲν Νίκαια ὑπὸ τοῖς Μασσαλιωταῖς μένει καὶ τῆς ἐπαρχίας ἐστίν, ἡ δ' Ἀντιπόλις τῶν Ἰταλιωτῶν ἐξέτασσεται, κριθεῖσα πρὸς τοὺς Μασσαλιωτὰς καὶ ἐλευθερωθεῖσα τῶν παρ' ἐκείνων προερχομένων, quae non inepte narrare Strabonem nos docuit Nicaeensis titulus C 5, 7914 cl. n. 7870, sed alia quoque oppida ad Massilienses pertinebant ex his agris, si Ptolemaeo fidem habes haec (3, 1, 3) proferenti: Μασσαλιωτῶν Νίκαια (C 5, p. 916 sq.), Ἡρακλείου λαγὴν (C 5, p. 908), Τρόπικα Αὐγούστου (ibid. p. 904), Μοντείου λαγὴν (C 5, p. 909), (C 5, p. 908), Τρόπικα Αὐγούστου (ibid. p. 904), Μοντείου λαγὴν (C 5, p. 909), hisce igitur argumentis usus recte Mommsen statuere videtur, quaecumque in his partibus aut tribuaria reperiantur aut municipalia neque ad Massiliam ipsam pertinentia, ad vicinas res publicas referenda esse.

repti sunt autem in his partibus:
Monoei β C 5, 7823 *Fa[ll]ernae*]; 7824 *Fab[ia]* aut si Mommseni coniecturam probes *Fa[ll]ernae*] tribus testes.

Nicaeae γ C 5, 7906: *Q[ui]rina*), fortasse erunt qui cum Mommseno in tituli n. 7953 vs. 1 *Voll[ini]am* dictam esse credant. — praestabit igitur *Pap[ir]iam* tituli Coptitani EE 5, 15 (1, 31) ad *Nicae(am)* Bithyniae quam ad Gallicum oppidum cognomine revocare, quamquam illa quoque civitas iure Quiritium caruit.

Narbo

oppidum in Voleis Arecomicis situm a. 636 = 118 colonia e. R. factum est (Velleius 1, 15, 2, 7, 8. Eutropius 4, 23. Eusebius ad a. 1899 = 118 a. C. n.) *Martium*que appellatum est. novam coloniam *decumanorum* C. Iulius Caesar a. 708 = 46 deduci iussit, unde coloniae *Iuliae* (vel *Iuliae Paternae*) ortum est nomen. Narbonenses cives in Papiria censitos esse constat; quod non ante Augustum imperantem fieri coeptum esse Mommsen ad C 10, 6011 (Minturnis) et Hirschfeld C 12, p. 522 titulis quattuor quos infra dicam usi contendunt. sed malim credere titulum Minturnensem hominis singillatim civitate et Pollia tribu donati esse²⁹⁷) et reliquos Polliae testes non ita multum valere. Papiriae testes complures Augusti aetatem, si non superant, at attingunt.

α Bramb. 945 (Jungfelder Au, post a. 43) '(.) *Valerius L. f. Pap. Sabinus Nar(bone)*, mil. leg. XXII p. p. [f.]. 1167 (Moguntiaci, a. 43—71) '*C. Valerius G. f. Pap. Narb. Taurus*, [mil. leg. IIII Mac. - -]. C 3, 3847 (Emonae) '*. . Vario T. f. Pap. Narbon(e)*, vet. leg. XV - -'. 12, 4354 (N.) '*L. Aemilio L. f. Pap. Arcano*, trib. mil. leg. X(I) gem., cet., omnibus honoribus in colonia sua funct(o), adlecto in amplissimum ordinem ab imp. Caes. Hadriano Aug. - -'; cf. quae de hoc homine Herzog GN p. 115 not. 36^a coniectura indicavit. huc fortasse etiam Ur-

²⁹⁷) potest enim hic homo comparari cum illis qui una cum cingulo civitatem et tribum Polliam acceperunt, cf. Ancyranos aliosque Galatas et Alexandrinos et Castrenses.

banus coh. Urban. laterculus a. 197/8 C 6, 3884 (4, 5) facit: '*L. Aemilius L. f. Pap. Maximus Nar(bone)*'; sed v. sub 'Narnia' (Italiae reg. VI).

β C 12, 4358. 4393 (a. 149). 4396. 4401 (saec. I inc.). 4448 (saec. I inc.) '*C. Manlius C. f. Pap. Rufus Umber ex decuria lictorum viatorum, quae est c(oloniae) I(uliae) P(aternae) N(arbonis) M(artii)* - -'; sed potest fieri, ut Umbri voce patria, non alterum cognomen vel signum dicatur (cf. p. meam 79). Wilm. 2194 (Vasione an Narbone repertus est?).

γ C 12, 4339 (Augustae aetatis?). 4462. 4491. 4513. 4581. 4586 (saec. I). 4679. 4705. 4791 (saec. I). 4834. 4942. 4943. 4975 (add. p. 852). 5005. 4637 + 5007 (add. p. 848). 5042 (I). 5047. 5099. 5102 (Augusti fere aetatis). 5115. 6013, vs. 1. δ C 12, 4359.

alienae tribus in titulis Narbonensibus hae apparuerunt: Aemilia 12, 4357, quae Fundorum est; Fabia quam quo referam nescio, cum praeter Gabales nemo Gallus in illa tribu census esse videatur γ 12, 4585. 5096. 5184 (saec. I inc.)? 6009; Galeria in quam praeter Lugdunenses Galli non accesserant γ 12, 4541 (saec. I). δ 4365; Palatina 12, 4531. 4606. 4758. 5026; Poblilia γ 12, 5116; Pollia α 10, 6011 (Minturnis) '*Q. Anchari C. f. Pol. Narbones(is), eques evocatus*²⁹⁸) - - ala Scaevae'. β 12, 4389 ('litteris bonis aetatis ni fallor rei publicae liberae extremae' Hirschfeld) '*T. Cominius C. f. Pol[is]*²⁹⁹) *duomvir, aedilis, interrex*'. γ 12, 5226 (saec. I inc.) '- - C. Vettieno T. f. Pol. - -'. 5280 '*N. f. Poll, reter(ano)*'. — Quirina γ 12, 4987. 5213 (saec. I inc.); Sabatina γ 12, 5138; Sergia? β 12, 4423 (saec. I inc.). γ 5215; Stellatina? γ 12, 5147; Teretina? β 12, 4378; γ 5231; Voltinia, frequens illa in Gallis tribus: γ 12, 4584. 4618. 4633. 4903. 5167. 5218. 5228. δ 12, 4366 Hispani (cf. p. 203), β 4363 Aquensis hominis esse videtur.

Nemausus vide Volcas Arecomicos.

Nicaea vide Massiliam.

Reii

C 12, p. 49. Caesaris patris beneficio Latium accepiisse videntur (Plinius nat. hist. 3, 36), Caesare vero filio favente in coloniarum numerum recepti sunt (*col. Iulia Augusta Apollinaris Reiorum*).

α AEM 8 p. 129 (Heracleae, saec. I ex.) '*M. Iulius Avitus Ultinia Reis Apollinar.*, 7 leg. XV *Apol.*, cet.'.

β C 12, 3200 (inter Clarensae et Nemausum, saec. II) '- - M. Atti M. fil. Volt. Paterni, equo public(o) honorato, item decurioni col. Apollinare Reiorum, decurioni ornamentario col. Aug. Nemausi - -'.

β? C 12, 369 *LCOI(r)neli* v *OLTINI* ^M *FESTI* _{MTI} *AVGV* _{statia}.

Fabia β 12, 983 (St. Gabriel in agro Arelatensi) '*M. Severius M. f. Fab. Viator, flam. Rom. et Aug., IIII vir, pont. col. Reior(um) Apollinar(is)* - -'.

²⁹⁸) Mommsen h. l. adnotat: 'evocatus hic non fuit ex genere evocatorum cum praetorianorum institutione coniuncto sed comparandus est Campano supra n. 3886 aetatis Caesariae, eodem fortasse redivit tribus Pollia hominis Narbonensis; certe posteriore aetate cives Narbonenses censebantur in Papiria'; sed vide notam 297.

²⁹⁹) P// Hirschfeld legit, PO Antiquus.

Tarusco

C 12, p. 125. *'Tarusconienses, quos inter Latina Galliae Narbonensis oppida recenset Plinius (nat. hist. 3, 37) alterius Taruseonis ad Pyrenaeos montes siti incolas habendos esse censet Anvillius (notice p. 634). - - cum Aveniensem colonia Tarusconienses contributos fuisse probabile est'* Hirschfeld l. c.

γ C 12, 989 *'T. Cornelius Vol. Planta - -'*.

Voltinia**Tolosa**

oppidum Latinum dicit Plinius nat. hist. 3, 36, coloniam Ptolemaeus 2, 10, 6.

α C 6, 17643 *'- - C. Fabrici C. f. Volt. Proximi Tolosensis - -'*, sched. 11 = Herzog GN 271 (Pisauri) *'C. Cornelio C. f. Vol[ut.] Tauro Tolosensi, equo publico habenti - -'*. 12, 534 (Aquis Sextiis) *'- - L. Pompeio L. f. Vol. Silvano Tolosensi'*. Bramb. 118 (Noviomagi) *'L. Valerius L. f. Vol. Marinus Tol(osa), . . . mil. l. X g(eminae) - -'*. 1158 (Moguntiaci) *'G. Iulius G. f. Vol. Priscus Tol., miles leg. IIII Mac. - -'*. 1196 (ibid.) *'Q. C. . . . ruius Q. f. Volt. Tolosa, eque[s] leg. XIII gen. - -'*.

β Herzog GN 268 = C 12, 5387 *' . . . . f. Volt., quaestor, ad [aerarium], IIII vir - -'*.

Vasio vide Vocontios.

Vienna

C 12, p. 217 sqq. Viennam, caput Allobrogum, a Caesare patre Latio et coloniae decore donatam neque ante Gaium civitatis Romanae beneficio ornata esse veri simillimum est: appellatur *col(onia) Iul(ia) Aug(usta) Flor(entia) V[ienna]*, cf. Mommsen *Hermæ* vol. 18, p. 181, not.

α C 3, 34 (Thebis Aegypti, a. 80) *'L. Tancius L. f. Vol. Verus Viennae, 7 leg. III Cyr., audi Memmone(m)'. 4245 (Scarbantiae) 'P. Pompeius P. f. Volt. Colonus Viana, vet. leg. IIII F. f. - -'. 5, 486 (Paugnani prope Capodistriam) 'C. Titius C. f. Volt. Vienna, veteranus leg. XV Apol.'. 6, 2549 (Romae) 'Sex. Valerius C. f. Vol. Firminus Viennae, mil. ex coh. IIII pr. (centuria) Galli - -'. 2763 'L. Aucilius L. f. Vol. Secundus Vienna, mil. coh. XI pr. 7 Proculi - -'. 3607 '- - C. Iulio C. f. Vol. Silvano, domo Vienna, speculator. - -'. 7, 243 (Eburaci, saec. 1?) 'L. Due-Vol. Silvano, domo Vienna, speculator. - -'. 794 (prope Magnas) *'cuius L. (filius om.) Volt. Rufinus Vien., signif. leg. VIIII - -'. 794 (prope Magnas) 'C. Valerius C. (filius om.) Vol. Tullus Vian(a), mil. leg. XX V(aleriae) V(ictoris)'. 8, 1024 (Carthagine, Flavio fortasse aetate) ' . . . . coh. I urb. 7 Clodi Rufi C. Regilius C. f. Volt. Priscus Vienna, veteran. coh. eiusd.'. 9, 4682 (Reate, post a. 79) '- - C. Carantio C. f. Voltinia Verecundo Viennae, veterano coh. VII pr., ducto ab divo Vesp(asiano) Reate - -'. MIH 256 (Vindonissae, inter a. 71 et 103/7) 'C. Valerius C. f. Vol. Campanus Viennae, mil. leg. XI C. p. f. - -'. 267 (Zurzach) ' . . . . M. f. Volt. Certo . . [V]ien(na), veteran(o) [leg.] XIII geminae . . . - -'. Donati 384, 2 (Romae) 'L. Manilio L. f. Volt. Silano Viennensi - -'. Bramb. 457 (prope Bonnam) 'D. Val. D. [f.] Volt. Val(eriano) Vie[nn]a', mil. leg. [I M(inervia)?] 7 Sa[ll]u[sti] . . . .'. 1061 (Moguntiaci) C. Damius C. f. Vol. Secundus Vianna,**

miles leg. XIII g. M. V. - -'. 1082 (ibid.) 'C. Rittius C. f. Vol. Paulus Vienna, miles leg. XXII prim. - -'. 1164 (ibid.) 'M. Petronius M. f. Vol. Mansuetus Viana, mil. leg. IIII Mac. - -'. 1165 (ibid.) 'M. Sullius M. f. Vol. Via(na) Campanus, mil. leg. IIII Mac. - -'. 1168 (ibid.) 'Sex. Valerius Sex. f. Vol. Ma(n)suetus Viana, mil. leg. IIII Mac. - -'. 1175 (ibid.) 'Fiertius T. f. Vol. Vian., mil(es) leg. XVI - -'. 1382 (Gustavsburg) 'P. Solius P. f. Vol. Suavis Viana, mil. leg. XXII prim. - -'. Westd. Corr. 4, 1885, p. 54 n. 47 (Moguntiaci) ' . . . . ius C. f. Vol. Paullus Vienna, mil. leg. XXII prim. - -'. Bramb. 1190 (Moguntiaci) 'L. Valerius C. f. Vol. Verecundus Ve . . . ., veteranus leg. XIII g. M. Vic. - -', ubi Steiner in VE[III] litteris V[i]e[n]nam latere suspicatus est.

praeterea Viennae et in Viennensi agro Voltinae testes multi exstant:

β C 12, 1785 (≅ 1903). 1869. 1872 ≅ 2566. 1867. 1877. 1882. 1883. 1886. 1887. 1896. 1897. 1901. 1902. 2207 ≅ (?) 2208. 2333. 2337. 2346. 2349. 2452. 2493 ≅ 2494. 2583. 5864. Herzog GN 514.

β—ε C 12, 1868.

β—γ C 12, 1881.

γ C 12, 1907. 1942. 2029. 2036. 2184. 2320. 2385. 2432. 2439. 2463^a. 2463^b. 2501. 2512. 2522. 2523. 2540. 2541. 2545. 2549. — C 12, 2507, vs. 3?.

ε C 12, 1854. 1859. 1862. 1865. 2455.

Fabia(?) γ C 12, 1837. An(i)en(sis), quam Renier in titulo 12, 1891 subesse coniecit, prorsus reiicienda est. Galeria, quam ad Lugudunum revocabis γ 12, 1918. Palatina β Allmer 2, 199 cf. sub 'Luguduno'. Pomptina Herzog GN 503. non liquet utrum tribus an cognomen an aliud quoddam subsit TRO litteris vs. 1 C 14, 2961 (sub Praeneste in una vasca vicino alla Madonna in Contrada Loreto)³⁰⁰.

Vici Viennae (Herzog GN p. 147 sq., Hirschfeld C 12, p. 219):

Augustani (C 12, p. 299).

Voltinia γ C 12, 2411 (Granieu prope A.).

Cularo, postea *Gratianopolis* (C 12, p. 273 sq.); a Diocletiano et Maximiano imperatoribus civitatis ius accepisse videtur.

Voltinia γ C 12, 2266(?) 2290. 2291. — 2305, vs. 1(?) 2292?.

Genava (C 12, p. 328. MIH p. 11). *'extremum oppidum Allobrogum proximique Helvetiorum finibus'* Caesar de bello Gall. 1, 6. Genavam post Gratianum imperatorem ad rei publicae formam accessisse probabile est.

Voltinia β C 12, 2600 (ante a. 14). 2606 (≅ MIH 116 Noviodunensis filii ∞ C 12, 1869. 1870. 2613. 1855 nepotis). γ 12, 2622. 2626. 2634. MIH 80 (a. 746/8). ε 12, 2601.

Cornelia β C 12, 2608 T. Iulii T. fil. Corn. Valeriani, hominis ni fallimur Noviodunensis.

Vocontii**Voltinia**

C 12, p. 160 sqq. Herzog GN p. 160. — a. 630 = 124 et 631 = 123 Vocontii a Romanis devicti sunt, postea aut a Cn. Pompeio aut a C. Caesare Latii foederisque beneficiis donati sunt inque eo statu imperatoria quoque

³⁰⁰) haec enim supersunt in eo lapide:

TTIO·CN·F·TRO
TI·VIENNESI
prae f. FABR·BIS, cet.

aetate mansisse videntur. ex toto eorum agro Lucus Augusti solum oppidum ad civitatem Romanam accessisse videtur; 'neque enim, Hirschfeld ait, casu accidit, quod legionarii ex Vocontiiis oriundi uno excepto omnes domum enuntiant Lucum Augusti, quod oppidum alterum Vocontiorum caput Plinius appellat, municipium Tacitus'. caput autem Vocontiorum, quorum eos, qui viritim in civium Romanorum numerum recepti sunt, in Voltinia fuisse etiam ex titulo Nemausensi apparet C 12, 3358 ('T. Firmius Firmani f. Vol. Marinus Vocontius -')³⁰¹, Vasio erat.

Vasio (C 12, p. 161), eadem res publica Iuliensium.

α C 6, 2623 'C. Acilio C. f. Vol. Martiali Vasionē, veter. ex coh. VII pr. -'.
β C 12, 1357 (saec. I ut videtur) 'Vasienses Voc(ontii) C. Sappio C. filio Volt. Flavio, praefect(o) Iuliensium, cet. -'. 1371 (id.) 'Q. Pom[peio] f. Volt. . . . ., aedili . . . . ., praef. bo . . . . . tiar., pr. V[as. Voc.], flammī d[ivi Aug.], pontif. Deafe Aug.?' -'. 1369. 1372.

γ C 12, 1383, vs. 1. 1388. 1398. 1410.

ε C 12, 5842 (Afranii Burri).

praeter Vasionem et Lucum XVIII oppida in Vocontiorum finibus fuisse Plinius 3, 37 auctor est. ex horum unum Dea Augusta (C 12, p. 161. 190) in Luci Augusti locum quodammodo successit.

γ C 12, 1661, vs. 1 'Sex. f. Vol., patri'.

Epotius pagus.

β C 12, 1529 (Ventavone) 'C. Caetroni Q. fil. Volt. Titulli, veter. coh. VI pr., loco II viri, pontif. col. Aug. Arim(ini), praef. pagi Epoti, flam. Aug. et muner(is) publici curat(oris) ad Deam Aug. Voc(ontiorum) -'.
in reliquo agro β C 12, 1708 (Le-Pègue) 'P. Annus P. f. V[ol. . . . .], praef. pa[gi] . . . . . -'.

Volcae Arecomici

C 12, p. 346 sq. caput eorum Nemausus fuit.

C 12, p. 381 sqq. 833. — oppidum Nemausum Arecomicorum Plinius (nat. hist. 3, 37) et Strabo (geogr. 4, 1, 12, C 186) iure Latii usum esse disertus auctor est,³⁰² quod beneficium a Caesare dictatore profectum esse

³⁰¹ cf. etiam C 12, 1579 (Luci Aug.) 'Iulius P. f. V[ol. (?) . . . . .], aed Voc . . . . .

³⁰² Strabonis verba haec sunt: (Νέμασος Νάρβωνα) κατὰ τὸν πολιτικὸν ὑπερβόλουσιν ὑπηκόους γὰρ ἔχει κώμας τέτταρας καὶ εἴκοσι τῶν ὁμοειδῶν εὐανδρὶς διαφερούσας, συντελούσας εἰς αὐτὴν, ἐχούσας καὶ τὸ καλούμενον Λάτιον, ὥστε τοὺς ἀξιοθέοντας ἀγορανομίας καὶ ταμείας ἐν Νεμαύσῳ Ῥωμαίους ὑπάρχειν. διὰ δὲ τοῦτο οὐδ' ὑπὸ τοῖς προεστάμενοι τῶν ἐκ τῆς Ῥώμης στρατηγῶν ἐστὶ τὸ θῆνος τοῦτο. equidem hic Coraisii coniectura ἔχουσα Straboniana feliciter restituta esse putaverim neque cum Hirschfeldio (C 12, p. 833. Sitzungsberichte der Wiener Akad. 103, 1, 295 not. 2) quae traduntur integra reliquerim. si vero Coraisium male me secutum esse probabitur (neque est quo mihi persuadeam me periculi securum cum laudare), Hirschfeldii sententiae vel maximo opere ratio habenda erit Nemausum oppidum, antequam Strabo Gallicis rebus enarrandis vacaverit, fortasse anno 738 = 16, civitate Romana donatum, oppida vero ei contributa in Latio relictā esse Pliniumque auctoris sui pervetusti formulam infelici diligentia repetivisse.

videtur (Herzog GN p. 85). oppida ignobilia XXVIII Nemausensibus attributa fuisse Plinius et Strabo l. c. quod narrant, haec XII nobis innotuerunt: *Vindomagus, Andusia, Brugetia, Tedusia, Vatrute, Ugernum, Sextantio, Briginn(. . .), Statuma, Virinn(. . .), Ucetia, Segusio*.

α C 2, 4173 (Tarracone) 'C. Vallicius Avillius Volt. Nemauso, veteranus leg. VII g. f. -'. 6, 6974 'Q. Hortensius Q. f. Volt. Secundus Nemausius'. 7, 371 (Uxelloduni) 'Iovi Aug. M. Censorius M. fil. Voltinia [Co]rnelianus, 3 leg. [X Fr]etensis, praef[positus] coh. I Hisp. ex provincia Narbou(ensi), domo Nemauso -'. 12, 3275 (add. p. 837) 'Q. Soillio T. fil. Vol. Valeriano, equum p. habenti, omib. honorib(us) domi et provinc. flamon. functo, curator, Cabell(enses) Acemnicus(es) Foroiuliens(es) Aptenses patrono' = 3274 (add. p. 837, saec. II). Orelli 2157 = GN 120 (Romae) 'S. Samnius Sex. f. Vullin(ia) Aper, domo Nemauso, III vir iure dicundo, pontifex publicorum sacrificiorum, praefectus vigilum et armorum'. Bramb. 1968^a (Xanten?) 'Cn. Carantius[s] Cn. [f.] Vol. Nema(uso), mil. leg. XXI -'. — titulum C 2, 4323 Tarraconensem 'Quartus Saterpili f. domo Voltinia . . . . . ad hominem Nemauso oriundum pertinere credit Hübner, Quartique praenomen in Nemausensi agro (Herzog GN 171) redire monuit. de titulo Urbano C 6, 951 vide ad Castra Nova Italiae reg. V et VII, p. 63 et 82.

β C 12, 3160 (add. p. 835, anni 42). 3166 (a. 70—79). 3176 (saec. I). 3180 (post a. 14). 3183 (cl. 3232). 3184. 3200 (saec. II) (?). 3206 (saec. I inc.). 3210 = 3213 (saec. II inc.). 3212. 3214. 3215. 3217 (saec. II). 3218 (saec. I inc.). 3223. 3227 (saec. II). 3232 (Hadriano imp.). 3235 = (?) 3236 (saec. II). 3252. 3259. 3267. 3273 (saec. II inc.). 3282. 3283. 3284. 3295 (saec. II). 3296 (saec. II).

γ C 12, 3276 (saec. II). 3398. 3403. 3439 (saec. II). 3462. 3538 (saec. I). 3569 (saec. II). 3603. 3643. 3650. 3698. 3735. 3744 (saec. II inc.). 3745 (saec. I). 3811. 3817. 3869. 3872. 3873 (saec. II). 3938. 3951. 3976. 4045.

δ C 12, 3177. 3183 (saec. II).

ε C 12, 3164 (Traiano imp.?). 3167 (post a. 96) [~ (?) 2620 Genavae et MII 116 Novioduni].

praeter Voltiniae testes e Nemausi parietinis prodierunt: Cornelia β C 12, 3138 (saec. I inc.); Palatina hominum libertinorum γ 12, 3525 (saec. I). 3809 (saec. I inc.);³⁰³ Papiria γ 12, 3908.

e Nemausensi agro accedunt Voltiniae testes β 12, 4071 coll. 3267. 4106. γ 12, 4158. 4180. 4182; praeterea:

Sextantio C 12, p. 507 sq. — Desjardins et Hirschfeld Sextantionem Nemausensium vicum fuisse probabiliter proponunt.

Voltinia γ 12, 4199. 4206. Palatina(?) 12, 4203.

Ucetia.

Voltinia γ 12, 2934. 2956 (saec. I). 2960. 2929.

in reliquo Volcarum Arecomicorum agro tituli tribum Voltiniam enuntiantes prodierunt in his oppidis: St.-Gervais-lez-Bagnols γ C 12, 2733 (?). 2735; Chusclan prope Bagnols γ 2744; Aramon β 2808. γ 2812. 2815; Foissac γ 2867; à la Liquière γ 2869; Marguerites 23002; Dufort γ 3036.

Dinia

Plinium n. h. 3, 37 (exscriptum in nota mea 291) male Diniam a Galba demum Narbonensi adiectam dicere putat Hirschfeld, quia titulus ille unicus,

³⁰³ tertium libertinum hominem in Voltinia censum (12, 3218) supra scripsi.

in quo coloniae Dinae mentio fit (C 12, n. 6037^a), primis saeculi p. Chr. n. primi temporibus scriptus esse putatur ex litterarum formis. equidem de tribu non indicandum esse censeo, antequam vel melius de Dinae rebus edocti erimus vel plures et disertiores tribus Voltinae testes accesserint.

β C 12, 6037^a (Narbone) 'Q. Iulio C. f. Volt. Barbaro, aedili col. Dinae Lub . . . . .'.
 —————

Gallia Aquitania.

Aquitanas gentes primus C. Iulius Caesar per P. Licinium Crassum legatum a. 698 = 56 prostravit, denno M. Agrippa et paullo post M. Messalla debellaverunt. in provincia Aquitania a. 727 = 27 constituta, cuius et incolae fortes strenuos industrios et metalla uberrimi redditus saepius quam agros ex magna parte non ita fertiles veteres landibus extulerunt, meliore aetate nullum quod scio oppidum civium Romanorum conditum est. Plinius in laterculo civitatum Aquitaniae oppida libera et stipendiaria et (id quod fortasse aequae atque in Gallia cisalpina de Latii iure intellegi potest) 'in oppidum contributa' recenset. Strabo 4, 1, 2 C 191 δεδωκασι δὲ Λάτιον, αἰτ, 'Ρωμαίων καὶ τῶν Ἀκουτωνίων τισι, καὶ ὡς περ Ἀδελφίδας καὶ Κωνσταντίας.³⁰⁴)

finis provinciae descriperunt Strabo 4, 1, 1 C 177 (coll. 4, 2 C 189—191). Plinius nat. hist. 4, 108, 109. Ptolemaeus 2, 7.

Imperatoribus Romanis e more fuisse videtur, ut hominibus ex Aquitaniae liberis civitatibus ortis, quibus ins Quiritium dedissent, Quirinam tribum aperirent.

Augustonemetum Arvernorum

Arvernos Plinius nat. hist. 4, 109 liberos dicit.

α MIH 253 (Vindonissae, a. 71—103/7) '[M. Iulio M. f. [Qui]r. Maxim[o] A]ugusto [Ne]meto, mil. [leg.] XI C. p. f. - -'. C 8, 10629 (coll. Mommseno Hermae vol. 19, 1884, p. 8 n. 2 et EE 5, p. 207) Thevestinus 'M. [Iulius M. f. Qui]r. Maternus Aug(usto)n(emeto), mil. leg. III Aug. 7 [A]grippini - -', emendatus EE 5, 650.

Burdigala

Plinius nat. hist. 4, 108: 'Bituriges liberi cognomine Vivisci'.

α C 8, 2103 (Kessar-Gourale) 'D. Scius D. f. Quir. Iuvenis Burdigala, mil. leg. III Aug. 7 Nepotis - -'.

γ Bull. épigr. 4, 1884, p. 195 'M. Iulio C. f. Volt. Secero - -'.

Vesunna Petrucoriorum

Plinius nat. hist. 4, 109.

³⁰⁴) confer Plinium nat. hist. 4, 108 'in oppidum contributi Convenae'; Ptolemaeus 2, 7, 13 Müll. nescio quo iure Convenarum oppidum Lugdunum καὶ οὐκ ἐστὶν appellet.

β Orelli 4019 'L. Marullius L. Marulli Arabi filius Quir. Aeternus, II vir - -'.

β (?) Revue épigr. du midi 1, 20 'deo Apollini Cobledulitavo M. Pompeius C. Pomp[ei] Sancti sacerdot[is] Arensis fil[ius] Quir. Lib[er]o], sacerdos Arensi[s] - -'.

γ Revue épigr. 1, 51 'C. Iul. C. Iul. Adiutori[s] fil. Quir. C[re]scenti[s] . . . . .'. fortasse 'Teretina' subest in tituli Vesunnensis alicuius adhuc inediti vs. 2.

Gabalum civitas

Ptolemaeus 2, 7, 11 (cum Mülleri nota). Plinius nat. hist. 4, 109, 11, 240.

α C 12, 4370 (Narbone) '- - T. Valerius T. f. Fabia Titulus Gabaliensis³⁰⁵) veteranus - -'.

Gallia Lugdunensis.

In finibus Lugdunensis provinciae³⁰⁶) a. 727 = 27, tunc cum constituta est, una iam sita erat colonia civium Romanorum: Lugdunum, quam M. Munatius Plancus a. 711 = 43 condiderat; in eadem ad aram Romae et Augusti inde ab a. 742 = 12 Galliarum Aquitaniae Belgicae Lugdunensis legati quotannis convenerunt. praeterea nullam partem Galliae Lugdunensis saeculis duobus primis civitatis Romanae participem factam esse comperimus. in Pliniano laterculo civitatum Galliae Lugdunensis paucae melioris conditionis enumerantur; sunt autem hae: foederatae Aeduarum et Carnutenorum (Carnutum), liberae Meldorum et Secusiavorum et Turonum.

Aedui

potest esse ut in titulo ad Moirant in Sequanis reperto sacerdos quidam trium provinciarum Galliarum Aedui natione in Pompt(ina) tribu censitus dicatur; sed lectio vel maxime dubia, cf. Bouhierium apud Hagenbuch mss. Helvet. 1, p. 153 (Orelli 184. 185).

Autricum

Carnutum oppidum erat, quos Plinius nat. hist. 4, 107 foederatos dicit; cf. Ptolem. 2, 8, 10 cum Mülleri nota.

α C 8, 1876 (Theveste) 'Q. Iulius Q. f. Quir. Dioratus Austr., mil. leg. III Aug. - -'. possis autem etiam de Autrigonibus Hispaniae cogitare, quamquam rarissime in legionario pro civitate gentem vel regionem, cuius civitas erat, indicari confiteor.

Lugdunum

a L. Munatio Planco (Wilmanus ex. inser. 1112) anno ut videtur 711 = 43 deductis civibus Romanis condita est in Secusiavorum agro (Pli-

Galeria

³⁰⁵) traditur et hoc et Cabaliensis et Caballiensis et Caballicensis.

³⁰⁶) eos fines cum alii tum Plinius nat. hist. 4, 107 et Ptolemaeus 2, 8 descriperunt.

Fab. Camillo, [s]ac. Aug., mag., trib. mil. (Veg. IIII Maced., cet., [e]ol. Pia Flavia Constantis Emerita Helvetiorum) ex d. d.; est pater uxoris Valeri Camilli (MIH 192), flaminicae prim(a)e Aug(usti), quam vicinam optimam dicunt cican(i) Ebrodun(enses) MIH 143.

colonia Augusta Raurica

coloniam deduxit L. Munatius Plancus anno ut videtur 711 = 43 (C 10, 6087), Augustus auxit.

β MIH 282 '.....tio Qu[ir]. . . ? Met[ello], fla[mini] . . .] viro co[lon] . . . p[at]ron[o] . . .]'.
γ MIH 277 '... [. . Minuci . . Mi]nuci Att[iani] . . . f[ili]i Quir. Mes[salla] . . . 300 (A.) '..... L. fil. Qu[ir.]³¹¹ . . . | . . . tu et . . . '.

colonia Augusta Treverorum

coloniae (Tac. hist. 4, 62. 72. Wilmanns 2279. 2280. 2281. 2416) ius a Claudio imperatore profectum esse videtur. Latini fortasse iuris erat (Mommsen Röm. Gesch. V² p. 90).

β (?) Rhein. Jahrb. 50/51 p. 217 (servatus in Wiltheimi codice) ' - Q. Caecus Q. f. Claud. Atilianus, sacerdos Dianae Arduennae - '.
Fabia = Bramb. 808 ' - T. Iul. Titi filius Fabia Saturninus, procurator Augustorum - '.

Colonia Agrippinensis

a Claudio imperatore a. 50 coloniae (Latinam credit Mommsen Röm. Gesch. V² p. 90) iure Ubiorum oppidum ornatum et ex eius uxore colonia Claudia Agrippina (sive Agrippinensis) Ara appellatum est. de tribu eorum civium, qui ex hac colonia nati civitatem Romanam nacti sunt, non satis constat, quoniam praeter titulos externos, in quibus utrum cognomen an tribus Claudiae voce intellegenda sit non liquet, domestici tribus Claudiae testes praesto nulli sunt. sed crediderim non facile futurum esse in tanta ex Agrippinensi colonia oriundorum hominum multitudine, ut tribus si alia esset atque Claudia nos fugeret.³¹²)

α C 2, 484 (Emeritae, saec. II fine) 'C. Titio C. f. Cl. Simili Agrip[p]inensi, proc. prov. Lusitaniae et Vettoniae et curatori reipublicae Emerit(ensis) - '. 6, 3348 ' - C. Acutio Cl. Severo Ara, mil. fr. leg. VII gem'. 3360 ' - M. Aemilio M. f. Cl. Nigrino Ara, mil. fru. leg. XXX - '. 8, 2769 (Lambaesi) 'L. Mellonio L. f. Cl. Blando Ara, praef. cast. leg. III Aug.'. 2785 (ibid.) ' - P. Aelio Proculi fil. Cl. Ara Perpetuo, 7 leg. III Aug. - '. 2907 (ibid.) ' - C. Iulio C. f. Cl. Martimo Ara, 7 leg. VI vic., cet. - '. Bramb. 1177 (Moguntiaci, inter Claudii et Nervae aetates) 'M. Cellius M. f. Cl. Secundus Ara, mil. leg. [XIV g.] M. V. - '. 1658 (in civ. Aurelia Aquensi rep.; eiusdem temporis) ' - L. Aemilius L. f. Cl. Creseus Ara, mil. leg. XIII g. M. V. - '. 1659 (ibid.) 'L. Reburinius L. f. Cl. Candidus Ara, mil. c(o)h. XXVI vol. c. R. - '. Fabretti p. 130, 62 (Luguduni) ' - [?] TI · M · F · CL · MARC · L | ARA · AGRIPP · | MILIT · COH · XIII · VRB. - '. Rhein. Jahrb.

³¹¹) sic Parent, Q Roth.

³¹²) cf. Th. Bergk zur Gesch. und Topogr. der Rheinlande in röm. Zeit, 1882, p. 142.

44/45 p. 70 n. 20 ' . . . . us C. f. [Clau]d. Ver[ecundu]s Ara, [mil. le]g. XIII - '. fortasse etiam in titulo Aquincensi EE 4, 435 tribus et domus Agrippinensium leguntur.

in titulo 2 Bramb. 378, qui solus domesticorum tribum enuntiat, Pupinia adest.

Colonia Ulpia Traiana

non possum diiudicare, an Noviomagus oppidum Coloniae Traianae agro comprehensum fuerit. e canabis ad Castra Vetera succrescentibus ortum esse videtur.

β Bramb. 82 (Nijmegen) 'Sex. Secundo Papiria Felici, [I]IIII (viro) Augustali C(oloniae) Ulpia(e) T(raianae?) - '.

colonia Iulia Equestris Noviodunum

a Caesare dictatore condita esse videtur (cf. Mommsen, res gestae divi Aug. p. 120).

β MIH 119 'C. Lucconi Co[r.] Tetrici, praefec[t]i. arcend. latroc[in.], praefect(i) pro II vir(o), II vir(i) bis, flaminis August(i)'. 120 (= C 12, 2614 Genavensis?) 'C. Plinio M. f. C[or.] Fausto, aedili, II viro [col.] Iul. Eq., flamin[i] Aug.] - '. suppl. 1, 10 'L. Sergio L. f. Corn. Lustratoio Domitino, omnibus honoribus in colonia Equestr(i) et in col(onia) Viennensium functo - '. MIH 122, vs. 2?

β MIH 116 et 118 qui nominantur Voltinae tribules, homines Viennenses habentur.

Noviomagus

cf. quae supra ad Coloniam Traianam dixi.

externorum putabis γ Bramb. 84 (Voltinia) et γ 94 (Galeriam).

Praeterea in his quoque oppidis pagisque, qui iam dicuntur, mentio fit tribuum Romanorum, sed non cum patria quadam coniunctarum, ut de domo cuiusvis horum tribulium nihil certi contendere possit:

A. Germania inferior:

Aseiburgium Bramb. 234: Pupin[i]a; Blankenheim 1984: Cl(udia) in milite leg. I (Minerviae?); Bonna 476: /ol(. . .) in milite leg. I; Castra vetera 2 196: Vol(tinia) — leg. XXI; Erkelenz 2 627 (an ficta est?) Fa(bia) — leg. XXX V. V.; Kaiserstein 2 523: Aniensis; Marienhausen 1541; non cum Brambachio facere ausim, qui vs. 5 Pal(atinam) legendam esse conicit; Novesium 2 270: Rom(ulia) — leg. XXII V. [v.]. γ 275: Gal(eria); Urbach 2 304: Volti(nia) — leg. I.

B. Germania superior:

Böckingen γ 1585: Quir(ina); Castellum Mattiacorum 1344: Volt(inia); Laupersdorf MIH suppl. 1, 26 Succusana subesse male putatur; Moguntiacum (Mainz) Bramb. 1256 Cl(udia). Westd. Zeitschr. Corresp. 6, 1887, n. 7: ε Fab(ia). Bramb. 1154 Gale(ria). 1080 Offend(ina). 1194 Pap(iria). Becker röm. Inschr. v. Mainz p. XIX n. 228^a Pom(ptina). Bramb. 1257 Pup(inia?). 1217 Sabati(na). 1303 Ult(inia). 1199 Vol(tinia). Praunheim 1492 (a. 213): Cl(udia). Vindonissa MIH suppl. 1, 34 Cor(nelia).

Britannia.

Britannia ab imperatore Claudio provincia Romanorum imperio addita est, sed aegre retinebatur: oppida civium Romanorum in agris fere barbaris admodum pauca condita sunt: oppida, quae quod scio melioris sortis fuisse compertum est, haec pauca sunt:

coloniae c. R.   Camalodunum, condita a. 50

                  Eburacum
                  Gleva
                  Lindum

municipium c. R. Verulamium³¹³⁾

de tribu ne unius quidem oppidi c. R. in hac provincia siti constat.

Calacum (?) (C 7, p. 72) ≅ C 7, 292: *Serg(ia)*.

Camalodunum (C 7, p. 33) ≅ C 7, 90: *Pol(lia)*, aevi fere Vespasiani.

Condereum (C 7, p. 110) ≅ C 7, 516: *Tro(mentina)*.

Deva (C 7, p. 47) ≅ C 7, 164: *Gal(eria)* saec. II ex.

Eburacum: erit fortasse qui huc Uxamensem titulum C 2, 2828 pertinere existimet: 'L. Terentio Paterno Eburac(um) Titi f. Quirinali (= Quirina?) - -'.

Habitancum (C 7, p. 169) ≅ C 7, 991 ≅ 992: *Publ(ilia)*.

Hunnum (C 7, p. 115) de C 7, 560 cf. 'Aquileiam' p. 106.

Londinium (C 7, p. 21) ≅ C 7, 24: *Gal(eria)*, saec. I ut videtur.³¹⁴⁾

Vindobala (C 7, p. 113) ≅ C 7, 542: *Cornel(ia)??*.

Viroconium (C 7, p. 45) ≅ C 7, 154 (ante fere a. 70): *Pol(lia)*. 157: *Gal(eria)*.

Uxellodunum (C 7, p. 85) ≅ C 7, 400 (a. 138—161): *Palatina*.

Raetia.

In hac provincia Drusi et Tiberii victoriis parta haec tantum tria oppida ante Diocletiani imperia aut civitate Romana aut Latii iure praedita fuisse videntur: Augusta Vindelicum et Brigantium et Cambodunum. de tribuaria vero re non habeo quod disseram, nisi quod moneo Augustam, si quidem recte eius oppidi Romani formae origo ab Hadriano repetitur, tribus Sergiae participem censendam nobis esse.

³¹³⁾ de Camaloduno colonia *Victicensi* v. Tac. ann. 12, 32. Wilmanns ex. inser. 1815. Zumpt comm. epigr. 1, 389. de Eburaco cf. C 7, 248; Aurel. Vict. autem Caes. 20, 41 Eburacum *municipium* dicit; de Gleva C 7, 54. Ravenn. 5, 31 p. 427, 12; de Lindo cf. Rav. 5, 31 p. 430, 2 et Bedam h. eccl. 2, 16 (civitas Lindocolina) et decurionem Lindensem C 7, 189; de Verulamio Tac. ann. 14, 33. — quibus argumentis nisus Hübner C 7, p. 5 Londinium municipium c. R. dixerit, equidem non perspicio.

³¹⁴⁾ C 7, n. 29 vs. 1 POMP tribum indicari nescio an recte Hübner putet; potest coniungi cum sequentibus litteris: *Pompolussa*. — n. 34 fragm. 6 vs. 2 *menenia* Hübner lusit. — ceterum in omnium huius laterculi civitatum lapidibus litteris inscriptis sicuti totius fere Britanniae municipalia Romana desunt.

Municipium Aelium Augustum Vindelicum

Zumpt comm. epigr. 1, 403. C 3, p. 711. — pugnant inter se Tacitus, qui Augustam dicere putatur '*splendidissimam Raetiae provinciae coloniam*' (Germ. c. 41), et tituli Augustani (C 3, 5800. 5825. 5826. 5828 cf. 5780. 5787?), qui *municipii* vel *municipii Aelii* mentionem faciunt. adsunt praeterea aliae quaedam res, quibus et haec et illa pars adiuvetur, quas res aeri et indefesso studio Mommsen l. c. contulit. iam vero divulgata est illius viri summi coniectura, qua aliquo modo testes illos inter se comparari posse speravit: a Druso ad viam Augustam, quae a Pado fluvio (ab Altino) ad Danuvium ducebat, forum quoddam conditum esse. 'quod oppidum, ait, cum rem publicam non haberet, sed incolas cives Romanos essetque originis Romanae, Augusta denique vulgo diceretur suppresso *fori*³¹⁵⁾ vocabulo, Tacitus rei naturam magis quam iuris proprietatem secutus coloniam appellavit, cum non esset nisi vicus in modum coloniae exstructus ad exemplum Nauporti'. ad Hadrianum usque Augustam vicum mansisse, illius vero beneficio municipium Aelium factum esse.

in titulo Abudiaci reperto C 3, 5780 Mommsen haec agnovisse sibi videtur: '- - / . . *Ceionio* *Sercial*.³¹⁶⁾ *Aeliano*, [*decufioni municipi* - -'. in SERCIAL litteris Sergiae tribus nomen subesse forsitan ponendum sit. Mommsen in ind. p. 1072 et 1105 de *Sercial* (. .) cognomine, p. 1167 et 1168 de tribu cogitavit.

Noricum.

Norici anno 738 = 16 vel paullo post a Romanis subacti sunt. in hac provincia montibus asperis et arduis, paludibus foedis, silvis ingentibus Romano insigni, metallis tantum divite, non multa oppida condita sunt. Plinius nat. hist. 3, 146 Claudia³¹⁷⁾ oppida quinque recenset: Aguntum Celeiam Iuvavum Teurniam Virunum, Flavium unum: Solvam. post Plinium Ovilava oppidi Romani formam induit. Celeiae Iuvavi Teurniae Viruni oppidorum, ex quibus milites multi Romani originem duxerunt, in titulis saepe ita mentio fit, ut cum *Claudia*, quae cognomen tribusne oppidi rectius putetur quaerimus, coniungantur. domestici autem tituli quod scio aut nullam tribum enuntiant aut rara aliarum vestigia produnt, Claudiani vero numquam. sed tempus est monere aliquam similitudinem inter Norica Claudia oppida et Pannoniae illud Claudium, Savariam dico, intercedere videri; hoc enim domestici quoque tituli in Claudia tribu fuisse testantur. — Flavium Solvense oppidum, ut par est, ad Quirinam pertinet.

³¹⁵⁾ sed equidem in *Augustae* nominis genere feminino haereo, quod neque *fori* neque *vici* similibusve vocabulis congruit.

³¹⁶⁾ 'punctum post CIAL, Mommsen adnotat, mihi certum visum est'.

³¹⁷⁾ Grotefendii coniectura Pliniana recte restituta esse ego quoque censeo.

Celeia

C 3, p. 631. — Plinius nat. hist. 3, 146. in titulo Celeiano C 3, 5227
 Ti. Claudii Favoris, municipii Celeiani liberti, memoria adest.
 α C 3, 2745 (Andetri) 'L. Teren[tio] L. f. Claud. Severo Cel(eia), mil. coh. VIII
 (se. voluntariorum) vexill[ar]io) - '. 6, 2382 (coh. praet.) a 3 (m. f. a. 171?)
 'sp., C. Aufustus C. f. Cla. Tammio Celei(a); a 5 (m. f. a. 171?) 'tub., M. Aure-
 lius M. f. Cla. Avitus Celei(a). a 13 sq. (m. f. a. 173) 'M. Aurelius M. f. Cla.
 Saturnin(us) Celei(a), M. Aurelius M. f. Cla. Speratus Celei(a). a 22 (m. f. a. 174)
 'M. Valerius M. f. Cla. Maximus Celei(a). 2522 'P. Aelio P. f. [T]auro Claudia
 Cella, mil. coh. IIII pr. 7 Traebelli Maximi - '. 2619 ' - C. Valerio C. f. Cla.
 Cupito Celeie, mil. coh. VI pr. 7 Aureli - '. 2751 ' - M. Satorius M. f. Cla.
 Maximus Celeia, eq. coh. X pr. 7 Apti - '. Bramb. 1229 (Moguntiaci) 'C. Romanus
 eq. alae Norico(rum) Claud. Capito Celeia - '. EE 4, 895 (lat. mil., saec. fere II
 ex.) vs. 30 ex coh. VI ' - Aurel. M. f. Cl. Sereatus Celei'.

C 6, 2382 b 33 vide p. 39 sub 'Caelia', Bramb. 947 v. p. 105 sub 'Aelo'.
 Velina γ C 3, 5259 'P. Petron[us] P. f. Vel. Pris[c...] - '.

in titulo Vicentino C 5, 360* = Pais suppl. 610, qui nunc genuinus indi-
 catur, legitur: ' - M. Valerius M. f. Vol[untia] Cla[udia] Celeia Ingenius, mil.
 coh. III pr. - '. mihi quidem hic homo alio tempore Celeianus Claudiaque tri-
 bulis, alio tempore (posteriore priorene incertum) alius nescio cuius oppidi muni-
 ceps et Voltinae tribulis fuisse videtur. sed Voltiniam cum Celeia unquam con-
 iunctam fuisse negaverim.³¹⁸⁾

Claudia

Iuvavum

C 3, p. 668. Plinius nat. hist. 3, 146; cf. C 3, 5591.
 α C 3, 4461 (Carnunti) 'L. Barb[is] L. f. Cla. Con[stitutus] Iuao, [ret.?
 leg.] XV Ap., ded[uctus?] - '. 6, 2382 (coh. praet. mil. a. 171?) a 7 'M. Valerius
 M. f. Cla. Sabinianus IVLO', si quidem 'Iuao' subesse recte cum Henzeno putas;
 Kellermann de Iulio Carnico cogitavit.³¹⁹⁾ 3588 'L. Cusp[is] L. f. Cla. Iuui Laulus
 Norico, mil. coh. I Asturum (centuria) Macriniana - '. 3884 (coh. urb., m. f.
 a. 197) p. 5, 11 'M. Aemilius M. f. Cl. Felicianus Iua'. Notiz. d. scavi 1885
 p. 253 (Romae) ' - Cottionius Rusticus Claudia Iuvao, mil. coh. V pr. 7 Catonis - '.

Lauriacum

C 3, p. 689. — num quando ad municipii formam evectum sit ignoratur.
 Velina? γ C 3, 5680 'A. Barbio A. f. Grato Vel[ina?] - '.

Obilava C 3, p. 681. — colonia Aurelia Antoniniana C 3, 5630 cf. 5606. — de titulo
 C 9, 2593 [- Vol. - in Norico Ael[is] Obilab[is]] p. 60 sub 'Terevento' pauca adscripsi.

Solva

C 3, p. 649. — Flavium oppidum fuit, id quod et Plinius nat. hist.
 3, 146 et tituli frequentes testantur.

³¹⁸⁾ aliud de hac re iudicium Mommsen tulit EE 5, p. 180.
³¹⁹⁾ eundemque ego secutus sum p. 112.

Quirina

α C 6, 2543 ' - L. Plenati L. f. Quir. Senili Solva, mil. coh. IV pr. 7
 Trebelli - '.

Teurnia

Claudia

C 3, p. 593. — Plinius nat. hist. 3, 146; cf. C 3, 5462.
 α C 6, 2382 (coh. praetor., m. f. a. 171?) a 4 'C. Domitius C. f. Cla. Ma-
 ternus Teurni'.

Virunum

Claudia

C 3, p. 597. Claudium oppidum Virunum fuisse ex Plinio (nat. hist.
 3, 146) et ex titulis cognitum est. Mommsen ob Ti. Iuliorum Virunensium
 magnum numerum iam Tiberio imperante ibi rempublicam constitutam esse
 mavult.

α C 6, 2483 ' - P. Aelio P. f. Cla.³²⁰⁾ Fusco Viruno, mil. in coh. III pr. 7
 Ulpi - '. 2914 'Ti. Iulius Ti. f. Cla. Ingenius Viruno,³²¹⁾ mil. coh. XII urb. 7
 Naevi, sing[ularis] trib[uni] - '. Bramb. 311 (in colonia Agripp.) 'T. Iulio Tutio
 T. f. Claudia Viruno, mil. leg. XXII primi[us] (eniac) - '. 944 (Jungenfelder Au) 'Tib.
 Iulius Tib. f. Cl. Rufinus Vir., eq. leg. XXII pr. p. f. - '. 1157 (Moguntiaci)
 'L. Giamillius L. f. Cla. Cerialis Viruni, mil. leg. IIII Mac. - '. 1174 (ibid.) 'C.
 Donius Suavis C[laudia] Viruno, - ', mil. leg. XIII gem. - '. 1340 (in Castello
 Mattiacorum) 'L. Ci . . . . L. f. Cla. Viru[n. T]ertius, 7 leg. XI g. p. f. - '. 2058
 (Moguntiaci) 'L. Cattonius L. f. Secundus Claudi(o) Viru(no), m[iles] leg. IIII - '.
 AEM 6, 1882, p. 131 (Viminacii) ' - C. Terentius C. f. Cl. Catullus Vir., vet. leg. VII
 Cl. p. f. ex sig. cent[ur]i. VI - '. EE 4, 894 d 25 (coh. praet.) 'M. Aur. M. f.
 Cl. . . ntius Virun[us]'. cf. Mur. 850, 5. C 6, 3304.

Fabia γ C 3, 4877. Pollia β—γ 4868. δ 4858. Velina ζ 4843.

Pannoniae.

Pannonicis gentibus bellis acerrimis et diuturnis devictis anno 10 nostrae
 erae Pannonia provincia facta est. immanibus ac densissimis silvis illam
 ea aetate obsitam fuisse constat; eiusque incolarum mores quam foedi et
 feri ducentis fere annis post provinciam constitutam fuerint, Cassius Dio
 nobis diserte tradidit.³²²⁾ tamen satis multa in his finibus oppida a Romanis
 condita sunt, quorum indicem iam subicio:

³²⁰⁾ 'CLA Iuc. Sab. Visc., CLVS Pigh., CLV Smet. ms., CLA' Ligor. 1 coniectura for-
 tasse recta' Henzen adnotavit, Cl[au.] edidit.

³²¹⁾ idem homo adest in Virunensi titulo C 3, 4845 (tribu non indicata).

³²²⁾ 49, 36, 4 ταῦτα δὲ οὐκ ἀκούσας οὐδ' ἀναγνούς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ μαθὼν ὥς γε καὶ
 ἄρχας αὐτῶν οἶδα. ceterum confer Appiani Illyr. c. 22, Aureli Victoris Caes. c. 40; eorum,
 qui in confinio Italiae erant, laudes profert Velleius 2, 110, 5.

Kubitschek, imperium Romanum tributum descriptum.

oppidum Iulium (Flavium?) :	municipium Scarbantia	Claudia
oppidum Claudium	colonia Savaria	Quirina
oppida Flavia	1 colonia Sirmium	Quirina
	2 colonia Siscia	—
	3 municipium Neviodunum	Papiria
oppidum Ulpium	colonia Poetovio	Sergia?
oppida Aelia	1 municipium Aquincum	Sergia
	2 municipium Carnuntum	Sergia
	3 colonia Mursa	Quirina?
originis incertae	municipium Andautonia	—
	municipium Brigetio	Quirina
	municipium Latovicorum	—
	municipium Vindobona	—

Andautonia

C 3, p. 508. *mun(icipium) And(autonia)* C 3, 4008 (saec. fere II scriptus titulus). decuriones adsunt in inscriptione 4013 post a. 85 posita; A. erat fortasse municipium Flavium ideoque in Quirina tribu.

xx C 3, 3679 (est in museo Pestino) *T. Fl(avius) Bonio Qu(i)ri(na) Andautonia, eques alae Frontonianae tur(ma) Ingenui* - -'.
de Aniensi = C 3, 4013, cf. sub 'Foro Popili' (p. 97).

Aquincum

C 3, p. 439. — ex canabis legionis II adiutricis (cf. 3, 3505) Hadriani beneficio municipium (C 3, 3347 a. 172 cf. 3487 a. fere 138; EE 2, 711; sed etiam EE 4, 425 Antonino Pio vivo positum) Aelium natum esse postea-que in coloniae Aeliae Septimiae honorem, quem tituli saeculi tertii celebrant, provectum esse videtur.

xx EE 4, 894 (Romae, mil. praet. Septimianae aetatis) c 2 *P. Ael(ius) P. f. Ser. Memmianus Aquin(co)*.

Collina = EE 2, 700 - - *P. Ael. Coll.?* *Apollinari, mil. leg. II [adiutr.]* - -'.
de Canabis Aquincensibus vide 'Castra et Cannabas'.

Brigetio

C 3, p. 539. — e canabis (C 3, 4298?) legionis I adi., quae legio a Domitiano in Pannoniam accita putatur, saeculo fere altero Brigetionense municipium ortum est.

xx C 3, 4320 *C. Iul(io) C. f. Fab. A[t]t[i]ano, anof[r.] . .], stip. XL* - -' = KT p. 116 Iuliorum n. 3.

Carnuntum

C 3, p. 550. AEM 10, 1886, p. 13 sqq. (Domaszewski ser.). — Castra Carnuntina Vespasiani imperio multo antiquiora esse primus Hirschfeld AEM 5, 1881, p. 216 sqq. demonstravit. a Vespasiano et Tito anno 73 illa castra aucta esse e titulis illis tribus insignibus, quamquam mutilis, l. c. 5, 209 et 11, 9 comperisse videmur. postea municipium Aelium e canabis prope

Quirina?**Sergia?****Sergia**

castra sitis vel ex vetusto Carnuntino oppidulo natum est (C 3, 4554; Orelli 2675; et in tegula quadam).

α C 8, 2675 (Lambaesi, a. 235—238) - - *M. Aurel. M. f. Sergia Carnunto Sabinus, praefect. leg. III Aug. p. v. Maximiniana* - -'.

β C 3, 4495 (a. 178) *T. Fl(avius) T. fil.] Serg. Probus, dec. munic. Car(nuntini), ex V dec.* - -'.

Poblilia = C 3, 4476. 4477 a. 4478. 4482. Scaptia = 4477. Stellatina = 4488: omnes legionis XV Apollinaris.

Latovicorum municipium**Quirina**

C 3, p. 496. — a Plinio nat. hist. 3, 148 *Latovici* inter Pannoniae populos enumerantur; *munic. Latob.* C 3, 3925 tituli Hadrianae fere aetatis. civitatem Romanam tribumque Quirinam a Flaviis imperatoribus profectas esse sumo.

β C 3, 3925 (Gross-Malence prope Neviodunum) *T. Eppio T. f. Quir. Latino, II viro iur. dic. munic. Latob., proc. [imp. Caesaris Traian]i Hadriani Aug.] ad censum a]cc[ipiendos]*, cet. - -'.

Lussonium: = AEM 7 p. 100 n. 40 - - *L. Iul. Quirin(a) Passenianus, praef.* - -'.

Mursa**Sergia**

C 3, p. 423. — *coloniam Aeliam Mursam*, cuius mentio fit passim in titulis, Hadrianus per legionem II adiutricem condidisse videtur cf. C 3, 3279. 3280. 3774. Steph. Byz. s. v. — quod EE 4, 894 b 8 *Fl(avia) Mursa* in praetorianorum latereulo dicitur, errore accidisse puto.

α C 7, 341 (Old Carlisle, a. 191) - - *ala Augusta ob virtutem appellata, cui praest P. Ael. Pub. fil. Sergia Magnus d(omo) Mursa ex Pannon(ia) inferiore, praefec(tus)* - -'.

β C 3, 3288 *C. Aemilius C. f. Serg. Homullinus, dec. col. Murs(ae), ob honorem flaminatus* - -'.

Poetovio**Papiria**

C 3, p. 510. hoc oppidum ex canabis cum castris legionis XIII (Tac. hist. 3, 1) coniunctis ortum esse videtur, *coloniae Ulpiae Traianae* honorem a Traiano Augusto cepit.

α C 2, 4147 (Tarracone) *M. Aur. M. f. Pap.³²³ Lucil[l]o Poetovion(e), ex singularib(us) imp(eratoris), 7 leg. I adiut., cet.* - -'. 3, 260 (Ancyrae) - - *M. Aebutius M. f. Ulp(ia) Papir. Tr[aj]ana Victorinus Poetovio(ne) - -, mil.] leg. X g., cet.* - -'. 4071 (Poet.) *C. Caesius C. f. Papiria Ingenuus Poetovione* - -'. 6, 1058 (inter centuriones coh. V vig., a. 210) in anticae vs. 16 *M. Mummius M. f. Verinus Pap. Poetov.* - -'. 2571 - - *P. Barbis P. f. Papiria Poetovione Maximianus, miles coh. V praetoriae - - ex 7 Monni* - -'. EE 4, 894 (lat. militum saec. fere II ex.) c 10 *C. Lic. C. f. Pap. Atilianus Poe[t]o.*, c 25 *C. Iul. C. f. Pap. Valentinus Poeto.*, c 27 *M. Aur. M. f. Pap. Novellus Poeto.*, d 3. 4 *C. Att. C. f. Pap. Valerian. Poetov., M. Cael. M. f. Pap. Victor Poetov.*, d 18 *T. Tro. T. f. Pap.*

³²³) PAB Sanutus tradidit, FAB Strada, PAP reliqui auctores.

Firmus Poetovi. dipl. 73 = EE 4, p. 513 = Pais suppl. n. 957 (a. 254) vs. 15 sqq. *'coh(ortis) I pr. Valerian(ae) Galiena(e) p(iae) v(indicis) P. Anneio P. f. Probo Pap. Petobione'* et in aversa parte - - P. Anneio P. f. Probo Papir. Poetovio(ne) - -. Bull. épigr. de la Gaule 2 (1882) p. 185, 2 (Lugduni) - - L. Septimius L. f. n(at). Pannonius d(omo) Ulp. Papir. Petavione Marcellinus, o leg. I adiutricis, cet. - -.

Claudia

Savaria

C 3, p. 525. — quod Plinius (nat. hist. 3, 146) Savariam coloniam Divi Claudii dicit, tituli confirmant Savariam *Claudiam* dicentes. itaque tribus Claudiae huic oppido concessae auctores plus vigent pauci illi testes domestici quam externi frequentiores.

α C 3, 4473 (Carnunti) *'C. Iulius C. (f.) Cla. Secundus Sav., [mil.] leg. XV Apo. [7] Iuli Celerin[i] - -'. 6187 (Troesmi) '... ilius ... jilius Cla[ud]ia Dec(i)-mus [?] Sava[ria],³²⁴ 7 leg. V [Mace]donicae ... 5, 943 (Aquileiae) 'L. Valerius L. f. Cla. Sava[ria] Longin[u]s, vet. coh. XIII urb. - -'. 6, 2710 - - C. Iuli(us) C. f. Cla. Florus Savaria, miles coh. VIII pr. o Arrunt. - -'. 3276 - - Q. Marcius Q. f. Cl. Rufus Savaria, dec. eq. sing. Aug. - -'. 7, 185 (Lindi, litteris aevi Vespasiani) 'T. Valerius T. f. Cla. Pudens Sav., mil. leg. II a(d)iat. p. f. 7 Dossemi Proculi - -'. Brambach 1091 (Moguntiaci, inter Vitellii et Ptolemaei tempora) 'C. Galerius C. f. Cla. [P]ude(n)s Sava[ria], mil. leg. I adi. - -'. 1143 (id.) 'C. Cassius C. f. Cla. Longinus Sav., mil. leg. I adi. - -'. 1288 (id.) 'M. Aemilius M. f. Cla. Fuscus Sava., mil. leg. I adi. - -'. 1752 = Westdeutsche Zeitschrift 5, 1886, p. 349 n. a (est Aschaffenburgii) ≅ ibid. n. b (Stockstadt) anni 191 - - P. Ferrasius Cl. Avitus Savaria, 7 leg. VIII Aug., cet.'. accedunt militum laterculi Romani EE 4, 894 b 12 et c 20. 895, 11 et 32 sq. aliaque.*

β C 3, 4191 'L. Val. L. fil. Cl. Censorinus, dec. c(ol.) C(laud.) S(av.), item vet. leg. I ad. ex b(ene)f(iciario) co(n)s(ularis) - -'.
β—γ 4194 'Q. Mullius Sex. f. Cla. Florentinus - - Q. Mullio Marcello, sevir(o) c. C. S. - -, f(i)l(i)o - -'.
γ C 3, 4198 'C. Caesio C. f. Cl. Victori - -'.

in Savariensium coloniam receptus mihi videtur 'L. Licinius L. f. Clau. Lepid(us), natus dom[o] Verona, re[t.] leg. III' (C 3, 4188 Savariae repertus); cf. quae p. 116 ad Veronam dixi.

Scarbantia

C 3, p. 533. — Plinius nat. hist. 3, 146 habitari dicit oppido *Scarbantia Iulia*; in titulis vero C 3, 4192 et 4243 est *municipium Flavium Aug(ustum) Scarban(tia)*. Mommsen Plinium contemnere mavult 'cum Iulia oppida in hisce partibus nulla inveniantur ultra Emonam nec lapides quicquam suppeditent, quod tantae rei publicae vetustati faveat'. contra Hirschfeld AEM 5, 1881, p. 217 not. 8 Plinii auctoritatem tuetur. ceterum Quirina tribus, quae cum Flavio oppido coniungatur necesse est, adhuc in titulis non reperta est.

Aniensis δ C 3, 4247 'M. Vibius M. f. Aniesis, vet. leg. XV Apol. - -'. Lemonia δ 4235 - - Sex. Proculius L. f. Lem. Rufus, vet. leg. XV - -'.

³²⁴) potest autem cogitari etiam de [Luce]ria vel de [Nova]ria.

Sirmium

C 3, p. 418. — Plinius nat. hist. 3, 148 '*civitatis Sirmiensi*'. in titulis *coloniae Flaviae Sirmiensi* saepius fit mentio.

α C 3, 4491 (Carnunti) *'M. Ulp[us] Marci [f.] Qui[r]ina Dasius Sirmi(o), mi[l.] leg. XV Apoll. 7 obm[en]so, optio - -'. EE 4, 887 (Romae, coh. praet., m. f. a. 141) p. 2, 23 '... itius C. f. Quir. Viator Sirmio'.*

β AEM 4, 1880, p. 117 *'[gen]ifo ord(inis) n(ostri) ... us T. f. Quir(ina) ... - -'.*

titulum α C 3, 3685 infra ad 'Gogaenos' citabo.

Siscia

Quirina

C 3, p. 501. — Siscia a Plinio nat. hist. 3, 147 *colonia* dicitur atque in titulis *colonia Flavia* (postea *colonia Septimia Augusta*) appellatur ita ut de reipublicae Siscianae condicione satis constet.³²⁵

α EE 2, 838 (Sisciae) - - G. Ingenius G. fil. Quir. Rufinianus, dec. col. S(eptimiae) S(isciae) Aug(ustae), quaest. r. p., praef. c(oll.) c(enton.) - -'.

Vindobona

C 3, p. 565. — Hirschfeld AEM 5, 1881, p. 217 not. 8 Vindobonensia castra primi saeculi initio condita suspicatus est, Mommsen l. c. eorum origines ad Vespasianum referenda putat. quod in propinquo natum est municipium, commemoratur C 3, 4557; municipalia quaedam adsunt 4567 (et 4566? a. 103/106).

Aniensis δ C 3, 4570 'C. Atius Q. f. Anies., miles leg. XV Apolinaris - -'. non cum Mommseno facere audeo, qui C 3, 4591 (a. 53—54) vs. 4 *Cla(udiam)* subesse putat (p. 1167).

Stuhlweissenburg γ C 3, 3357 - - C. Iul. Pap. (?) Honora[to] ... .

Dacia.

In Daciam, cum in provinciae Romanae formam anno 107 redacta veteribusque incolis per bella Traiani ferocissima deletis fere exhausta esset, magnus Quiritium numerus translatus est; Aequum Apulum Drobeta Malvense Napocam Potaissam Sarmizegetusam Zernam oppida Traianus quique eum sequebantur imperatores decore et nomine municipiorum sive coloniarum ornaverunt. ex iis Apulum et Sarmizegetusam Traiani beneficio in Papiriam, Hadriani vero Drobeta in Sergiam venisse puto.

Apulum

Papiria

C 3, p. 182 sq. — oppidum quod prope castra Apulensia legionis XIII geminae a Traiano positum fuit modo municipii modo coloniae nomine in

³²⁵) quod EE 5, 896 d 2, 9 *Ael(ia) Siscia* dici videtur, parum recte constare puto.

titulis dicitur. Mommseno visum est 'imperatorem aliquem, fortasse M. Aurelium,³²⁶ et coloniam deduxisse Apulum et eodem tempore antiquos Canabenses ad municipii Aurelii Apuli ius nomenque provexisse'. sed ut omittam difficilem hanc quaestionem, tituli qui Apulensium tribum enuntiant, omnes ad coloniam Apulensem pertinent eamque Papiriae fuisse ostendunt. quam ob rem hoc oppidum a Traiano constitutum³²⁷ aut quoddammodo ab initio cum Sarmizegetusa coniunctum crediderim.

β C 3, 1207 'P. Ael(io) P. f. Pap. Silvano, II vir(o) et sacerdoti [col.] A[p.], eq. R., -'. 1208 'P. Ael(io) P. fil. Pap. Geniali, dec. et pontifici col. Apul., patron. colleg. cent. -'. EE 2, 413 'C. Ant(onio) C. fil. Papir. Valentino, q(uondam) dec. col. Apul. -'. Henzen 6747 (Fulgini) 'P. Aelio P. fil. Papir. Marcello, cent. frum., cet., patrono et decurioni coloniae Apulensium, cet. -' ≅ C 3, 1180 (A.) 'P. Ael(io) P. f. P[ap.]³²⁸ Marcello, v. e., p. p., cet., [patr. coloniae A[p.]/ulensium] . . . . — cf. C 3, 1198. 1209 Sarmizegetusenses.

Costobocae³²⁹ gens fera et inculsa. Ponti Euxini aeola, nunquam certe civitatem Romano more constitutam habuerunt. quod in titulo, qui apud Ain-Ksira repertus est EE 5, 496 est '[. . .] Sal[ustius] C. f. Q[ui]rina For[tun]at[ius] Costoboci[us], quod inter Cos[t]oboc[os] nutritus sit -'. Costoboci signum, non originem Sallustii indicari iam a Mommseno l. c. adnotatum est.

Drobeta

C 3, p. 251. — Drobeta municipium ab Hadriano conditum esse Sergia tribus et Aelium cognomen — cf. EE 4, 893, 32 Ael. Dru[b.] — ostendere mihi videntur.³³⁰ postea nescio quo tempore D. colonia facta est.

β C 3, 1579 (ad Mediam) ' - L. Iul(io) L. fil. Sergia Basso, dec. mun. Drobetae, quaestori -'.

Sarmizegetusa

C 3, p. 228 sq. — '[ex] au[ctoritate] imp. Cae[sar]is divi Nerv[ae] f. Traiani Augusti condita colonia (Dacica Sarmiz. exempl. III) per [leg(io-nem)] V. M. Scavrianus, [leg.] eius pro pr. [dedicavit]' C 3, 1443 anni 110. itaque dicitur in titulis colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa.

α C 3, 1448 (S., a. 142) ' - Q. Aurelius Q. f. Ter[tius] Pap. Sarm., dec. col., ob honor(em) flamonis -'. in titulo Badajozio 2, 1016 'P. Cincio Pap. Ruf(o) a. m. leg. X P. Cincius Pap. Tuscus patri -' Mommsen A. M. litteras ita intellegendas esse dubitans proposuit, ut manserint ex [S]a[r]m[izegetusae] nomine.

³²⁶ hanc opinionem Mommsen postea sibi firmavit, cum titulus EE 2, 406 II viri cuiusdam col(oniae) Aur(eliae) Apul(ensis) Apuli a. 1873 repertus esset.

³²⁷ laterculus certe militum ille Romanus aetatis Septimianae EE 4, 894 d 21 Ulp(ium) Apulum dicit.

³²⁸ traditur in lapide scriptum esse PP.

³²⁹ Cassius Dio 71, 12, 1; Capitolinus in Marci vita c. 22, 1; Pausanias 10, 34, 2; titulus urbanus editus a Barnabeo not. d. scavi 1887, p. 537 (cf. 549 sq.); al.

³³⁰ quod EE 4, 895, 4 Cl. Dru(b)eta dicitur, e lapidarii errore profectum puto.

β C 3, 1198 (Apuli) 'T. Varen(io) T. f. Pap. Sabiniano, eq. R., cet., dec. col. Sar. et Apul., cet. -'. 1209 (ibid.) 'P. Ael. P. fil. Pap. Strenuo, eq. p., sacerdoti arae Aug(usti), auguri et II viral(i) col. Sarm., augur(i) col(oniae) Apul(i), dec. col. Drobetae, cet.' praeterea 1472. 1478. 1489. 1492. 1495. 1497. 1502. 6269. 6270, qui omnes ad coloniam Sarmizegetusam solam referuntur, quibus addere licebit alios duos titulos C 3, 1514 collato 1482 et AEM 11 (1887), p. 235 n. 8, vs. 1.

Palatina: β C 3, 1385. ≅ 1456 anni fere 238. Pollia ≅ 1458 ∞ 1459.³³¹ Quirina ≅ 1457 anni fere 170.

Dalmatia (Illyricum).

Illyrios Romani inde ab a. 525 = 229 usque ad Augusti extremos annos continuus fere bellis persecuti sunt; eis partibus, quae ad mare Hadriaticum sitae erant, Gentio Illyrici rege devicto potiti sunt easque munire et excolere incolasque ad cultus civiles studebant deducere. atque ita mox effloruit ora maritima, ut eo tempore, quo Caesaris legati cum Pompei legionibus in iis regionibus bellabant, armis opibusque valeret; pars interior autem et inculsa mansit et vix pacata est.

Plinius in Dalmatia et Liburnia describendis (nat. hist. 3, 139—145. 151—152) duos potissimum auctores secutus est, quorum alter oras perlegerat, alter provinciae in tres conventus divisae formulam depinxerat et oppida, quae singulis conventibus regionibusque comprehendebantur, per litteras digresserat. illum librum quominus Divi Claudii aetate antiquiorem aut affirmemus aut negemus non est quod nos impedire putem;³³² Flaviae domus certe beneficiorum oppidis concessorum nulla fit mentio; hic vero liber scriptus est, ni vel maxime fallor, post oppida maritima, quae Arsia fluvio ulteriora erant, a regione decima avulsa (nam inter Liburnica adsunt, quamquam neglegenter exscripta) et post M. Varronem (nam 3, 142 sq. illum testem esse Plinius ait, LXXXVIII civitates Naronam convenisse: 'nunc, pergit, soli prope noscuntur Cerauni aliaeque XII gentes'). hos laterculos in unum Plinius redegit, ut tamen non satis diligenter quae excerpterat componeret; oppida enim non minus quinque, ut de civitatibus illis Illyricae orae Italico iure usis taceam, repperi bis scripta,³³³ quod non ad abundantiam sermonis, sed ad celeritatem quandam et socordiam cadere facile intellegitur.

³³¹ eiusdem hominis est titulus Mediolanensis C 5, 5810, in quo tribus non enuntiat; sed conferas velim inscriptionem 5809 eiusdem gentis (cognatique ni fallor) eiusdemque tribus.

³³² scilicet si Dalmatiae solius descriptionis rationem habemus.

³³³ Absortium § 140 in indice quodam per litteras digesto.

Absyrtides § 151 in descriptione orae maritimae.

Gissa § 140 id.

Cissa § 151 id.

Colentini § 142 conventus Salonitani.

Colentum § 140 id.

Vellem, quod in Hispaniis, quod in Africa, idem in Illyrio Plinius fecisset, ut oppidorum index ille aut in nominibus aut in numeris plenus nobis praesto esset, qui scriptus fuit in commentariis q. d. Agrippae, utque facilius de huius provinciae re tribuaria iudicaretur: nam ex reliquis rerum scriptoribus antiquis, qui res regionesque Illyrici illustraverunt, nihil fere ad hanc nostram quaestionem pertinet.

Oppida autem civium Romanorum, quae in Dalmatia sita erant, aut in Sergia aut in Tromentina censebantur.³³⁴ ceterum ex oppidis illis de Jaderae solius constat origine, quae ad Octavianum³³⁵ refertur; ex altero oppidorum genere Salonas certe ante Caesarem ad Romanae rei publicae formam redactas et a civibus Romanis habitatas esse consentaneum est. unde Tromentinam oppidis illis satis vetustis et opulentis ante Caesaris dictaturae tempora datam esse, Sergiam³³⁶ autem ab Octaviano reliquae orae maritimae, quae tunc omnis ad civitatem vel Latii ius ita accessisse videtur, ut principibus, qui posthac Romanum imperium regebant, nihil nisi honores quosdam et nova iura incolis tribuere superfuerit,³³⁷ concessam esse puto.

Restat, ut id moneam Tromentinae tribus oppida sibi vicinas esse situ, continuumque igitur videri fuisse Tromentinae in Dalmatia agrum.

Aeruvium

C 3, p. 284. — a Plinio (nat. hist. 3, 144) *oppidum civium Romanorum* dicitur.

β C 3, 1711 'C. Clodio C. f. Serg. Vitellino, II vir(o) i. d., iudic(i) ex V dec(ur)is, equo publ. - -'.
γ C 3, 1710 'Sex. Cipio C. fil. Serg. Firminiano - -'.

Issaei	§ 142 in Salonas coloniam petunt iura.	Issa	§ 152 civium Romanorum.
Burnistae	§ 139 in conventus Scardonitani oppidorum laterculo.	Burnum	§ 142 'castellum nobilitatum proclius', quod ex annalibus nescio quibus Mommseno ortum videtur C 3, p. 368.

Siculotas § 143 et Siculos § 144 nescio an recte Müller (ad Ptolem. 2, 16, 3) separandos esse coniecerit; sed iam missos facio. — multa praeterea desunt; ne Aequi quidem ulla facta est a Plinio mentio.

³³⁴) Claudiae enim tribus oppida ad mare inter Arsiam fluvium et Nedinum civitatem sita eo tempore, quo ad Quiritium ius pervenerunt, inter Italiae oppida habita esse videri ostendi KT p. 82 sqq.

³³⁵) Augustum in monumento q. d. Ancyrano, ubi suas colonias enumeravit (t. 5, 35 sq.), coloniarum in Illyrio deductarum praeter spem non meminisse videri notum est (cf. Mommsen, res gestae Divi Augusti² p. 121).

³³⁶) primum Sergiae in Dalmatiae oppidis exemplum repperi C 3, 6364 (ante annum 10 p. Chr.).

³³⁷) veluti Aequum Claudius, Scardonam Flavius aliquis imperator, Salonas Caesar Divi filius ipse auxerunt.

Aequum

C 3, p. 360. — antequam colonia Claudia facta est, aut colonia aut potius municipium fuisse videtur; a Plinio non commemoratur.

α C 11, 23 (Ravennae, post a. 69) 'T. Plotius Tromentina Rufus Aequo, vet. leg. II adiut. p. f. - -'. Bramb. 1142 (Moguntiaci, inter annos fere 70 et 106) 'Q. Attius Q. f. Tro. Rufus Aequ(o), mil. leg. I adi. - -'. 1144 (id.) '[C. Fuffidius [C. f.] Trom. [Cle]mens [Aequ]o, mil. [leg.] I adi. - -'. 1145 (id.) 'M. Marius M. f. Tro. Vegetus Aeq., mil. leg. I adi. - -'. 1147 (id.) 'C. Vibius C. f. Trom. Severus Aequo, mil. leg. I adi. - -'.

Aniensis β C 3, 2733 Hispani fortasse hominis. Sergia β C 3, 2730 et Bull. dalm. 2 (1879) n. 35. accedit Voltinia δ EE 4, 358 (a. fere 42—68).

Arba

C 3, p. 397. — 'oppidum': Plinius nat. hist. 3, 140.

β AEM 8, 171 'L. Baebio Opiavi f. Ser. Opio Mala vico, aedili, cet.'.

γ C 3, 3115 (servata est haec inscriptio in Manutii libro Vaticano, sed tam male, ut vix legatur: '- - t. prustius t. f. sedop . . . . cet.) '- - T. Prus[i]us T. f. Se[r.] Op[tatus] - -'. Bull. dalm. 2 (1879) n. 24 '- - P. Octavio C. f. Serg. Crat. . . . . - -'.

Burnum

C 3, p. 367. — Plinius nat. hist. 3, 139 'Burnistae'; 3, 142 'Burnum castellum', cf. paginam meam 232.

Quirina δ C 3, 2836 (ante a. 10) 'Sal. Erebranus T. f. Quir. Baculus, has(tatus) pri(or) leg. XX'.

Sergia ε C 3, 2830 Sex. Vinicii Faustini Iulii Severi, cos. a. 127.

Voltinia δ C 3, 2838 'Q. Naevius C. [f.] Vol. Ponticus, signif(er)'.

Corinium

C 3, p. 373. — apud Plinium Liburniae 'oppidum' dicitur (nat. hist. 3, 140).

δ C 3, 2884 'T. Caninius T. f. Ser. Maxim(us), vet. coh. VI pr. - -'. 2885 'C. Iulio C. f. [Se]r. [Agr]ippae (traditur NRC·CHPPAE), [m.] leg. VII p. f. [o] Agrip[ae] p(atris?) - -'. cf. Bull. dalm. 1885 p. 97 n. 36 vs. 2 Q·CALPVRNVS SEX·F SERF'.

Delminium

C 3, p. 358. — civitas haec antea validissima quam in condicionem redacta sit a Romanis non comperimus. in titulis repertis prope praetorium, quod apud Delminium usque ad Vespasianum imp. erat, domus indicantur cum suis tribubus: Aesis Augusta Praetoria Beneventum Durrachium Eporedia Forum Corneli Philippi; praeterea ex eorum oppidorum numero, quae ante aetatem Caracallae civitatis Romanae ius non adsecuta sunt, Conana et Laranda in Sergia, Pessinus in Velina, Amblada in Cornelia (EE 4, 347; C 3, 2709. 2710; EE 4, 348, omnes anno 42 antiquiores).³³⁸) homines ex his oppidis oriundi singillatim civitate et tribu donati

³³⁸) Clistinna autem, quae cum Voltinia coniuncta est EE 4, 345, aliunde nondum innotuit.

γ C 3, 1730 'M. P[ro]la[torius] M. f. Se[rg]ia (?) - -. 1732, cf. p. 1028
'... Statio ... f. Serg. Valenti ... - -. ~ γ 6360 'C. Statio C. f. Ser. Restituto - -
~? ~ 6359 (a. 116 vel 117) 'C. Statius C. f. Serg. Celsus, evoc. Aug., cet. - -'.

Salonae

C 3, p. 304. Bulić, Salona (programma gymn. Spalat. 1885). — Hirtius bell. Alex. c. 43 *Salonam* dicit *oppidum maritimum, quod cives Romani fortissimi fidelissimique incolebant*; cf. quae Caesar b. c. 3, 9 de Salonarum oppugnatione civiumque Romanorum, qui eas incolebant, virtute enarrat. *coloniae Martiae Iuliae* (C 3, 1933) origines annum 727 = 27, quo anno Octavianus appellatus est Augustus, superare consentaneum est. — Plinius nat. hist. 3, 141.

β C 3, 2026 cf. p. 1030 'T. Flavio T. fil. Tro. Agricolae, decur. col. Sal(o-
narum), aedili, II vir(o) iure dic., dec. col. Aequitatis, II vir(o) qq., disp(unctori)
municipi R[ati]ar[um], praef. et patron. coll. fabr., - - curator[um] reipub. Splonista-
rum, cet.'. 2074 'C. Albucio C. f. Trom. Menippo, dec. Salon., aedil(i), marit(o)
et C. Albucio C. f. Tr. Prociliano, dec. Sal. et Iss., aedil(i), (filio) - -' (cf. Issam).
Bulic inscript. Salonit. 1 (Spalati 1886) p. 68 n. 326 ' - - C. Caesio C. f. Tro.
Vindici, aed., IIII vir(o) i. d. - -. p. 69 n. 829 'D. Campanio P. f. Tro. Varo,
aedili, IIII viro i. d., cet. - -. p. 71 n. 841 '... [Pe]trono A. f. T[ro]... Post[ro]
mo, aedil[i], e. q. s.'. C 3, 1942 ' - - L. Egnatius L. f. Ch. nep. Ch. pronep. Tro.
Clemens, decurio, augur.'. 2075 ' - - L. Antonio L. f. Tro. Firmo, aed., IIII vir(o)
i. d., cet.'. 2083 ' - - Q. Nassius Q. f. Tro. Certus Draco, aedilis, IIII vir i. d. - -'.
AEM 8 p. 113 n. 38. Boghetich inser. Salonit. n. 40.

γ C 3, 2097. 2125. 2447 (cf. p. 1031). 2470.³⁴¹ AEM 8 p. 124 n. 86.
β C 3, 2018 (a. fere 14—37). AEM 8 p. 115 n. 45. Bull. dalm. 10, p. 57 n. 61.
Sergia: β C 3, 1978 (post a. 98) ' - - L. Vettius L. f. Serg. Catulus, II vir i.
d. - -. 2079 'C. Clodio C. f. Serg. Fadimo, IIII vir(o) iur(e) d. - -. 3158 (S.?, a. fere
14—37) ' - - C. Iulius C. f. Ser. Actor (A[c]tor?), aed., cet., ob honorem II viratus - -'.
conferas quae etiam Salonitanum hunc titulum 2019 (a. 42—68) 'C. Curvatus T. f. Serg.
Secundus, dom(o) Augusta Troade, vet. leg. VII C. p. f., scriba Salonis - -', quem hominem
Alexandriae Troadis natum³⁴² in Dalmatiae quodam oppido civitatem Romanam nactum
esse opinor. — ~ 2004 (post a. 70).

Claudia β C 3, 2057.³⁴³ Palerna Bulic p. 49 n. 788. Palatina C 3, 2049. Pollia
~ 2030. Velina β 6378.

accedunt **Siculi** (Müller ad Ptol. 2, 16, 3; Plinius nat. hist. 3, 141): *Siculi
in quem locum Divus Claudius veteranos misit*.

ad Claudii deductionem nescio an pertineant veterani legionis XI C. p. f. C 3,
2054 = AEM 8, p. 115 n. 43 in Stellatina et BD 9, 1886, p. 8 in Velina censi, sei-
licet in suae uterque patriae tribu.

Scardona

C 3, p. 365 sq. — Plinius nat. hist. 3, 141 de Scardonae, quae con-
ventus Scardonitani caput erat, condicione nihil profert; C 3, 2802 *municipi
Fl(avi) Scard(onitani)* mentio fit.

³⁴¹ cf. KT p. 196 not. 733.

³⁴² haec autem Alexandria in Aniensi tribu erat.

³⁴³ ubi litteris mutilis aut mil. scriptis domus forsitan occultetur.

Sergia

β C 3, 2810 'T. Turra[nio] T. f. Ser. Seda[to], decurioni, II [viro?] Scar-
donis, cet. - -'.

Tragurium

C 3, p. 355. — Plinius, cum nat. hist. 3, 141 ait '*Tragurium, civium
Romanorum, marmore notum*', Mommseno erravisse videtur; dubitatque ille
vir doctus, num ullo tempore Tragurini sua re p. usi sint.

γ C 3, 2686^a 'L. Caesellius P. f. Tro. Maximus - -'.

Niniae duo frustula lapidum reperta sunt bull. dalm. 9 (1886) n. 141 et 143 alterum
Scaptiae, alterum Romuliae ut videtur tribulis.

Moesiae.

Gentes Moesiacas M. Licinius Crassus, qui pro consule Macedoniam
rexit, anno 725 = 29 perdomuit Macedoniaeque provinciae addidit. sed
paucis iam annis post (anno 6 p. Chr. vel antea) Moesia suum accepit le-
gatum pro praetore. imperator Domitianus in duas eam divisit provincias,
Moesias superiorem et inferiorem. hi vero populi tarde neque satis Roma-
norum cultum atque humanitatem adamaverunt petiveruntque neque ante
Traianum in his regionibus oppida Italico more constituta esse videntur;
ora autem maritima et quicquid agri radicibus Haemi montis subiectum erat,
Graecanica mansit aut facta est.³⁴⁴ in superiore provincia ante Septimium
Severum imperatorem haec condita esse novimus oppida civium Romanorum:

Ratiariam, coloniam Traiani, in tribu Papiria.

Seupos, coloniam Flaviam (?), in tribu Quirina.

Viminacium, municipium Aelium, postea coloniam, in tribu - -? ³⁴⁵

in inferiore autem hoc unum quod scio ante saeculi alterius p. C.
finem exstitit:

Oescus, Traiani colonia, in tribu Papiria.

Oescus

col(onia) Ulp(ia) Oesc(us) C 3, 753 cf. 1624^a add. et 6127.

α C 3, 6201 (Troesmi) 'Aul. Antonius Auli fil. Papiria Valens Oesci - -'.
6, 2638 (litteris saec. III; tituli verba non sunt satis intellecta) ' - - Aur(elius)
Zinama, libra(rius) trib(uni), mil. ex coh(orte) VII preto(ria) - - conu(n)upu(lari) et
con(t)ubern(al)i v(ono) iux(ta) leg(atum) Roma(e) et O(e)sci Paper(ia) tribu et in re
huius Dietei (?) Serdicensis [regionis?]'. 3342 ' - - T. Fl. Pap. Valerianus Oesco,

³⁴⁴ cf. Mommsen, röm. Gesch. 5², p. 194 sq. 283. et Iung, die romanischen Land-
schaften des röm. Reiches (1881) p. 371 sq.

³⁴⁵ sed Sergiam exspecto.

mil. fr. leg. V Mac. - -. EE 4, 894 (Romae, saec. II ex., in laterculo militum) b 1 sq. 'C. Iulius) C. f. Pap. Valens Oesco, M. Aur. M. [f.] Pap. Capitoli(nus) Oesco'; c 6 'P. Ael. P. f. Pap. Caius Oesco'; c 16 'C. Val. C. f. Pap. Sabinianus Oesco'; c 32 '..... Pap. Alexander Oesco'.

Ratiaria

C 3, p. 263. — *colonia Ulp(ia) Ratiar(ia) ex Moesia superiore* C 3, 753; *Ulpia Retiaria* 8, 2871; *col. Rat.* 3, 1641.

α C 6, 1058 (a. 210) inter centuriones cohortis V vigilum, qui in antica lapidis enumerantur vs. 15 'M. Antonius M. f. Papir. Valens Ratiar(ia) - -'. EE 4, 894 (Romae, militum laterc., saec. II ex. fere) d 5 'M. Ulp. M. f. Pap. Crescens Ratiari(a)'.

Scupi

col(oniam) Scupfos titulus in vico Kutschowischte prope Scupos repertus EE 2, 497 dicit. hoc oppidum Flavium vel Claudium fuisse tribu indicatur Quirina. sed testes inter se pugnare videntur: titulum enim urbanum C 6, 533 *P. Ael. P. f. Aelia Pacatus Scupis* scripsit, alter vero urbanus 3205 T. Aurelio Gaio dedicatus est, qui fuit *oriundus Fl(avio) Scupis nat(ione) Bessus*.

α EE 4, 103 = 5, 200 (Athenis) '- - D (?) Valens Iangali mil. c(o)h. III *campe(stris)* 7 *Fl. Ianuari* - - *domo Quirin(a) S(cupos)* - -. 4, 894 (Romae, laterc. militum, saec. II ex. fere) c 29 '[M.] Aur. M. f. Qui. Ettela SCUN'; d 6 'M. Aur. M. f. Qui. Celsus Scupis'. 895 (id.) p. 1, 22 '[C.] Valer. C. f. Qui. Longius Scup.'; p. 1, 28 '[P. Ael]ius P. f. Qui. Maximus Scup.'; p. 1, 38 '[M.] Aurel. M. f. Qui. Marcus Scup.'

Iam sequuntur aliquot oppida, in quibus saeculis p. C. primo et altero rei publicae Romanae forma non est nata quaeque nunquam in tribus Romanas recepta esse persuasum habeo:

Novae: C 3 p. 992. — *Fabia* γ C 3, 759.

Sigidunum: C 3, p. 265. — in titulo 6307 *municipium* dicitur: apud Iulium Honorium (flum. 2, 11, 4³⁴⁶) *colonia* appellatur atque eiusdem honoris alter testis titulus C 3, 1660 anni 287 (cf. add. p. 1022) esse videtur: alia municipalia Romana occurrunt in inscriptione n. 6308. — *Quirina* 22 1664 (= KT p. 122 Flaviorum n. 1).

Tomi: C 3, p. 999. AEM 6 (1882) p. 16. — *Quirina* = 6154 (a. 222–235) L. Anni L. f. Italici Honorati, eos. (cf. Apulenses 1071 et 1072). *Palatina* = AEM 8, p. 20 cf. 249.

Thracia.

Antequam haec provincia imperii Romani facta est (anno p. C. 46), in ea sola parte, quae mari aduebatur, a Graecis habitabatur. agri vero montesque mediterranei a Thracibus hominibus feris et barbaris possidebantur.

³⁴⁶) haec ipse edidi et tractavi: Wiener Studien 7 (1885), p. 282.

quare, quoniam hic principes Romani oppida Graeca quam Italico more constitui praestare rati sunt,³⁴⁷) factum est, ut in universa provincia ante medium tertium saeculum tria haec tantum oppida civium Romanorum nascerentur:³⁴⁸) *Claudia* colonia Apris, *Flavia* colonia Deulti, *Aelium* municipium Coelae. Apri in *Claudia* fuisse putantur; de reliquis, quamquam testimonia adhuc nobis non sunt praesto, *Flavium* oppidum in *Quirinam*, *Aelium* in *Sergiam* receptum esse contendo.

Apri

Plinius nat. hist. 4, 47: *Apros colonia* (item 4, 48); Ptolemaeus 3, 11, 7 Ἀπροι κολωνία; C 3, 386 *col(onia) Cl(audia) Aprensis*; confer Mommse-miana ad C 3, 727.

de tribu non satis constat, quoniam ignoramus, utrum in titulis infra scriptis tribus dicatur an potius agnomen oppidi.³⁴⁹) α C 6, 3177 '- - P. Ael(io) Basso, *arm(or)um cust(od)i*, eq. sing. Aug. tur(ma) Aeli Crispi, nat(ione) Bessus *Claudia Apris* - -. Bramb. 938 (Weisenau, inter Vitellii et Ptolemaei aetates) 'C. Anionius C. f. Cl. Rufus Apro, mil. leg. I adi. - -'.

Byzantium: de huius civitatis Graecae liberae modo, modo stipendiariae fatis egit Mommsen röm. Gesch. 5² p. 280 not. 2. — α EE 4, 894 (Romae, laterc. militum Severiana aetate scriptus) d 7 'C. Val(erius) C. f. Pol. Herculan(ius) BYZANI'. γ C 3, 732 'C. Caesari Augusto f. c. L. Annidius L. f. Cla. Fronto'.

Callipolis: β C 3, 725 = EE 2, 354 'L. Calea(?) L. f. Arn. Rufus pro sac(er-dotio?) cet'.

Gica: in titulo C 6, 2570 Aurelii Viti, tubicinis coh. V praet. 7 Tacodori, qui fuit 'natione Trac domu Ser. Gica' lapicidae socordia pro SERDICA illud SER·GICA tabulae marmoreae incisum esse videtur.

Lysimachia: Plinius nat. hist. 4, 47: 'deseritur et Lysimachaea, iam in Cherroneso'. ibi fere repertus est = C 3, 726 (paullo ante a. 114) *d(ecreto) d(ecurionum)* positus, in quo (*Quirinae*) tribus mentio fieri videtur.

³⁴⁷) Mommsen röm. Gesch. 5², p. 281 sq.

³⁴⁸) in privilegio, quod imp. Domitianus *Seuthe Traibithi f(ilio) Cololetic(. .)* anno 86, a. d. III Idus Maias, dedit (dipl. XIV), voce *Cololetic(. .)* domum *col(oniam) Oletic(os)* i. e. Ἀλλείων τεύχος indicari Henzen suspicatus est et Marquardt, Staatsw. 12, p. 315 fere persuasit. sed quoniam eius coloniae aliud testimonium non habemus, satius videtur in hae re illud *Cololetic(. .)* prorsus relinquere. — coloniam e. R. Flaviopolim, cuius mentio fit apud Plinium nat. hist. 4, 47 (*colonia Flaviopolis, ubi antea Caeli oppidum vocabatur*), in Thracia fuisse Mommsen (röm. Gesch. 5², p. 281, not. 3) prorsus negat, sed non satis persuadet. equidem monuerim Plinium praeter *Caelam oppidum* illud *portum Coelos* 4, 49 commemorare itaque necesse esse aut totum Plinianorum ordinem hoc loco corruptum aut *Caelam* sive Flaviopolim et *Coelos portum* sive Κοῦλαν (Κοιλίαν) illam antiquam diversa esse putare. sed ad meas quaestiones haec res nihil facit eamque iam mitto. — ceterum valde doleundum est nos de Thraciae oppidis minus adhuc compertum habere, quam ut de eius provinciae re tribuaria iudicium plenum ferre possimus. Ulpia oppida Anchialum et Serdicam (EE 4, 891 p. 1, 13 *Iul(ia) Serd(ica)*) lapicidae errore scriptum esse videtur) similiaque, quibus oppidis municipii vel coloniae dignitatem fuisse non traditum est, ut in Graecanicis Romani imperii partibus par est, praetereo.

³⁴⁹) conferas quaeso quae similia in Noricensibus observavi.

Perinthus: *Ulp(ia) Perin(thus)* EE 4, 895 p. 1, 24 saec. II ex. fere; decurionum laterculus est EE 4, 126 incertae aetatis. — Quirina ββ AEM 1886, p. 240. γγ EE 4, 123 (a. 79?). δδ Ferrero l'ordinamento delle armate Romane n. 498 (a. 88): semper in hominibus Claudii.

Philippopolis: C 3, 6121 anni 172 *civitas* appellatur neque ante Caracallam imp. ad civitatem Rom. pervenisse videtur (cf. Marquardt Staatsvw. 12, p. 315; colonia facta est a. 248 imperatoris Philippi beneficio). *Fl(avia) Philip(popolis)* editur EE 4, 894 b 3 (saec. II ex.). nescio quo casu factum sit ut milites Trimontio³⁵⁰ oriundi in Quirina fuisse dicantur,³⁵¹ quae tribus ad Claudia et ad Flavia oppida pertinet: αα EE 4, 894 (Romae, laterc. militum saec. II ex. fere scriptus) c 3 'T. Fl(avius) T. f. Qui. [An]tiochus IRIMU'. α 895 (id.) p. 1, 7 '[M.] Aurel(ius) M. f. Qui. Orestes Trim.'. γ EE 4, 130 '- [Ti. Claudio] Palatina M[artiali] - - [Ti. Κλαυδίου Παλατίνου Μαρτιάδου] - -'.

Samothrace: Plinius nat. hist. 4, 73: 'insula S. libera'. — in titulo C 1, 578 = 3, 713 anni 662 = 92 vel 624 = 130 vs. 2 ex. inter *mystas pios* P. Livinus M. 1. Pal(atina) esse putatur; in alio satis vetusto C 1, 580 = 3, 715 vs. 14 item inter *μύσταις πίοις* L. VENEIAIVS · L · F · POAMON · ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ · Ι · SEB duo subesse nomina videntur, sed parum mihi placent et Conzianum 'L. Veneilius L. f. Pollion' et Mommsenianum 'L. Vene[la]sius L. f. Po[mpti]n[a?]'³⁵²

Macedonia.

In Macedonia, quae provincia anno 608 = 146 constituta est, Romani rei publicae liberae aetate aliquot civitates et gentes liberas conservaverunt, Dyrrhachinos Amphipolitanos Thessalonicensis aliosque. colonias in hac provincia ante Valerianum quod scio solus Augustus condidit: Cassandream Dium Dyrrhachium Pellam Philippos, fortasse etiam Bylledem. municipium c. R. unum innotuit idemque Vespasiano antiquius, fortasse iisdem temporibus ac coloniae illae natum: Stobi. reliqua Macedoniae oppida non Romano, sed Graeco more constituta erant, ita ut in tribus ea non recepta esse manifestum sit. tamen satis multa ex iis oppidis in titulis cum tribus Romanis coniunguntur, ac quidem singulae semper cum eadem tribu, veluti Pelagonia cum Maecia et Dobiros cum Aemilia. quae oppida si non illa aetate a civibus Romanis habitata putaveris, veri simillimum duces Caesaris vel Augusti beneficio illis datum esse, ut qui eorum cives in legiones Romanas nomina darent, cingulo accepto certae cuiusdam tribus tribules fierent, ceteri vero cives tribus non attingerent.

³⁵⁰ Plinius nat. hist. 4, 41: 'oppidum sub Rhodope Poneropolis antea, mox a conditore Philippopolis, nunc a situ Trimontium dicta'; cf. glossam Ptolemaei verbis 3, 11, 7 insertam (ad vocem Φιλιππόπολις). ceterum qui titulorum et rerum scriptorum veterum consuetudinis rationem habebit, Plinio, cum hoc oppidum iam non Philippopolim sed Trimontium appellari narret, fidem vix tribuet.

³⁵¹ si quidem recte *Trim(ontii)* nomen subesse et recte cum Philippopolitanis coniungi putatur.

³⁵² neque iam de *Polli[a]*, quam ipse (KT p. 44) dubitans proposui, mihi videtur esse cogitandum.

Ut igitur hanc quaestionem mittam, in quam acrius inquirere non ex re videbitur priusquam virorum doctorum studiis et itineribus Macedoniae provinciae antiquitates illustratae et patefactae compertaeque erunt — id quod non ita multo post factum iri sperare fas est — haec tribus cum Macedoniae oppidis coniuncta putari possunt:

Aemilia cum Dobiro et Dyrrhachio et Stobis
Fabia cum Heraclea Sentic
Maecia cum Pelagonia
(Papiria cum Cassandrea et Dio?)
Quirina cum Eordaea
Scaptia cum Stobera
Voltinia cum Philippis

Berrhoea: Plinius nat. hist. 4, 33 inter 'oppida' habet; EE 4, 894 b 6 *Ulp(ia) Beroe* dici videtur. — γ C 3, 596 '- L. Octavio | L. f. Aem. | Rufo | SO'; ultimas litteras *s(uis)q(ue)* esse Mommsen interpretatur, sed possis opinor etiam de patriae nomine nescio quo cogitare.

Byllis

Plinius nat. hist. 3, 35 *Bullidensium* coloniam enumerat una cum Diensibus; eiusdem mentio fit in inscriptione Byllidensi C 3, 600 saeculi II incipientis.

ε C 3, 600 'M. Valerius M. f. Quir. Lollianus, praefectus cohort(is) I Apamenorum sa[gittariorum] equit(atae), cet.', qui 'viam publicam, quae a col. Byllid. per Astacias ducit', munivit pontesque de suo fecit.

Cassandrea (Potidaea)

Papiria?
colonia Iuliam Augustam Cassandream numi permulti inde a Claudio imp. vocitant; Plinius nat. hist. 4, 36 'quondam Potidaea, nunc Cassandrea colonia'.

β EE 2, 1048 'M. Valerio M. f. Pap. Rugae, aed(ili), q(uaestori), II vir(o) - -'.

Dium

Plinius nat. hist. 4, 35 *Diensium* coloniam memorat, item Ptolemaeus 3, 12, 12. quod in numo Tiberii (Cohen 12 p. 205 n. 184) 'colonia Iulia Diensis' est, in Domitiani et posterioris aetatis imperatorum numis 'col. Iul. Aug. Diensis'³⁵³ legitur, inde minime sequitur coloniam prius Iuliam fuisse, deinde auctam Augustamque nominatam esse.

γ C 3, 592 '- [C.] Mestrius C. f. PAI Priscus - -', qui una cum C. Mestrio C. 1. Placido veterani cuiusdam legionis IIII Scythicae heres factus est. tribus nominis vestigia Heuzey sic collegit: PAI, Pa[l(atina)] Mommsen supplevit, sed aeque iure de Pa[p(iria)] cogitari potest.

³⁵³ idemque fere in titulo Atheniensi anni 132 C 3, 458 = CIA 3, 471. Kubitschek, imperium Romanum tributum discriptum.

Dobiros

Plinio nat. hist. 4, 35 inter *gentes* Macedonicas sunt *Doberi*. nihil aliud de huius oppidi condicione patefactum est.

α C 6, 2520 '- - T. Aelio T. f. Aemi(lia) Marcello Dobiro, mil. coh. VIII pr(aet.) 7 Felicis - -. 2715 '[P. Silio A. f.?] Aemilia Maximo Dobero, mil. coh. VIII pr. 7 Veri - -. 3884 (cohortium urbanarum m. f. a. 197 et 198) p. 2, 15 sq. 'sig. T. Flavius T. f. Aemil. Iustinus Dob., Ti. Claudius Ti. f. Aemil. Priscus Dob.'; p. 2, 21 'M. Aurelius M. f. Aemil. Pudens Dob.'.

Dyrrhachium

C 3, p. 117. — anno 696 = 58 D. civitas adhuc libera erat (Cic. ad fam. 14, 1, 7). post M. Antonium devictum Octavianus magnae parti eorum Italorum, quorum oppida et agros veteranis suis dederat, τὸ τε Δυρράχιον καὶ τοὺς Φυλίππους ἄλλα τε ἐποιεῖν ἐντέδωκε (Cassius Dio 51, 4, 6 ad a. 724 = 30) itaque D. colonia appellatur et a Plinio nat. hist. 3, 145 et in titulis C 3, 607. 611. 709 saec. II et III.

α C 6, 2382 (praetorianus miles f. a. 175) a 30 'tub(icen) C. Iulius C. f. Aem. Valens Durr.'. 2916 '- - C. Iulius C. f. Aemilia Rufus Durraci, mil. coh. XII urb. 7 Sedati - -. 3884 (cohortium urbanarum m. f. a. 197 et 198) p. 1, 8 'L. Aurelius L. f. Aem. Artemas Durr.'; 1, 13 'T. Aelius T. f. Aem. Hermogenes Durr.'; 2, 11 'M. Aurelius M. f. Aem. Attalus Durr.'; 3, 15 'M. Aelius M. f. Aem. Torquatus Durr.'; 3, 34 'T. Aelius T. f. Aem. Lucius Durr.'; 5, 2 sq. 'M. Aurelius M. f. Aem. Lysimachus Durr.', M. Aurelius M. f. Aem. Alexander Durr.'; 5, 6 'M. Petronius M. f. Aem. Tryphon Durr.'; 5, 13 'C. Iulius C. f. Aem. Claudianus Durr.'. 10, 769 = 3 p. 844 dipl. 1 anni 52 primi testis nomen est 'L. Mesti L. f. Aem. Prisci Dyrrachini'. EE 4, 351 (Delminii, ante a. 42) 'M. Vibius M. f. Aem. Durrachio, mil. leg. VII - -. 887 (Romae, praetorianus m. f. a. 141) 'sp(eculator) C. Iulius C. f. Aem. Campanus Durr.'.

β C 3, 605 (cum add. p. 989) Augusti fere aetate. 607 (saec. II inc.). 609. γ C 3, 608 vs. 1 '... f. Aem. Coelius Arest...'.³⁵⁴ 622.

Quirina hominis ni fallor Dyrrachio oriundi sed postea in Africanum quoddam municipium, quod in Quirina erat, recepti α C 8, 3079 (Lambaesi) '- - P. Cereinius P. f. Quir. Severus Durrac(hio), vet. leg. III Aug. - -'.

Eordaea

α C 10, 8219 (Capuae) 'Ti. C[er]v[er]n[us] Andr[o]nic[i] fil. Qui(rina) Maxim[us] Heordea, mil[es] co[h.] VII pr. 7 Tuti - -. HEOR·DEA legit, qui solus hunc titulum exscripsit. Fiorelli; Mommseno 'significari videtur Eordaea regio Macedoniae'. gens Eordaea notissima est, sed etiam oppidum cognomine a Plinio nat. hist. 4, 34 idemque a Stephano Byz. s. v. 'Ορδαία dici videtur.

Heraclea Sentica

α C 6, 222 (a. 156) '- - Ti. Claudius Ti. f. Fab. Messalinus Heraclea, 7 coh. s. s. (sc. V vigillum) - -. 2382 (praetor., miles f. a. 177) b 9 'C. Iulius C. f. Fab. Sabinus Herac.'. 2645 'C. Iulius Dizalae f. Fab. Gemellus domo Heraclea

³⁵⁴) quid Arest... sibi velit nescio.

Aemilia**Aemilia****Quirina****Fabia**

Sentica, - - militavit - - in coh. VII pr. - -. 2767 'C. Iul. Zoili filius Fabia Montanus domo Heraclea Sentica, miles coh. XII pr. 7 Lartidi - -. 7, 183 (Lindi, paullo post a. 43) 'C. Saufeio L. f. Fab. Heraclea, mil(i) legio(nis) VIII - -. Brambach 269 (prope Novesium) 'C. Cornelius C. f. Fab. Longinus Heraclea, eq. leg. XVI - -. Sitzungsberichte der Berliner Akad. 1881, p. 462 (prope Novas Moesia) 'C. Valerius C. f. Fab. Longinus Her., mil. leg. I Ital. 7 Vaselli Marcelli - -'.

Pelagonia**Maecia**

α C 3, 630 (prope Stobos) 'C. Iulius Bassus C. f. Ma[e]c. Pelago(nia), mis(sus) v[e]l(e)ramus ex leg. VIII Aug. - -. 2017 (Salonis, ante a. 42) 'L. Cornelius L. [f.] Mac. Pelagonia, v[e]l(e) leg. XI - -. 3530 (Aquinci) '- - P. Ad. P. f. Maecia Mestrius Pelagonia, opt(io) leg. II adi. 7 Attei Dextri - -. 6, 2382 (praetor., m. f. a. 177) b 8 'M. Aelius M. f. Mec. Mestrianus Pel.'. 8, 2865 (Lambaesi) '- - C. Domitius C. f. Maec. Pudens Pelag., 7 leg. III Aug. - -'.

Menenia: α C 6, 2381 (praetor., m. f. a. 156) b 2, 10 'C. Iulius C. f. Men.³⁵⁵ Felice Pelag.'.

Philippi**Voltinia**

Plinius nat. hist. 3, 42: 'Philippi colonia'; numi inde ab Augusto ad Caracallam usque: 'col. Aug. Iul. Phil.' aut 'col. Iul. Aug. Philip.'; quare eundem auctores et Alexandrini ex Troade tituli C 3, 386 post annum 41 positi, in quo legitur 'colonia Iulia Philippensis', et Urbanae inscriptionis militum praetorianorum, qui Septimiana aetate stipendia merebant EE 4, 894, ubi (b 4. 5. 20. 23) 'Iul. Philipp.' adest, nihili facio. 'Hirri quinq. Philipp(ensium) Augu[st]anorum' scripti sunt EE 5, 1429. sunt autem, qui hanc coloniam post pugnam Actiacam non conditam, sed auctam esse, antea vero ac quidem post bellum Philippense conditam esse idque a Strabone 7, 41 fr. narrari putent.³⁵⁶ quod autem ab illo geographo dicitur (εἰ δὲ Φυλίπποι Κρηίδες ἐκαλοῦντο πρότερον, κατοικία μικρά· ἡ δὲ ἐξ ἧς δὲ μετὰ τὴν περὶ Βροῦτον καὶ Κάρσιον ἤτταν) non ita comparatum est, ut si alia eius rei testimonia desint inde opinio stabiliatur Philippensem coloniam statim post Brutum et Cassium interfectos deductam esse; Cassius Dio autem, qui (51, 4, 6: ad annum 724 = 30) Italos qui M. Antonio favissent ab Octaviano ex agris suis expulsos et ex magna parte τὸ τε Δυρράχιον καὶ τοὺς Φυλίππους ἄλλα τε ἐποιεῖν iussos esse tradit, iteratae deductionis nullo pacto mentionem facit.

α C 3, 2031 (Salonis?, ante a. 42) 'C. Fulvius C. f. Vol. Phil(ippis), miles leg. XI - -. 2717 (Gardun, ante a. 42) 'L. Valerius L. f. Vol. domo Philippi, mil. leg. VII - -. 5636 (Rottenmann in Norico) 'C. Valerius C. f. Ultinia Philippi, miles leg. XV Apol. - -. 6, 2377 (praetor., m. f. a. fere 136) vs. 3 '... nicias Q. f. Vol. Maximus Philip.'. 3597 '- - D. Furius D. f. Vol. Octavius Octavianus Philippi, miles'. 8, 1026 (Karthagine, post a. 91 vel 84) 'Q. Vilanius Q. f. Vol. Nepos Philippi, 7 coh. XIII urb., cet. - -. 9, 4684 (Reate, post a. 79) '- - C. Iulio C. f. Longino domo Voltinia Philippi Macedonia, veteranus leg. VIII Aug.,

³⁵⁵) sed fortasse MEN· errore scriptum est pro MEC (Maecia).

³⁵⁶) Mommsen C, p. 120; Marquardt röm. Staatswv., p. 320.

deductus ab divo Augusto Vespasiano Quirin(a) Reate - -. Philippis oriundus esse videtur ille C. Antonius M. f. Volt. Rufus, flamen divi Augusti Apris et Philippis et Parii et Alexandriae Troadis, cuius tituli Alexandriae reperti sunt (C 3, 386 coll. add. p. 977).

β C 3, 653. 654. 659 (reperi in agro Philippensi et Sirris et Drabesci).
γ C 3, 649. 656. 666. 677. 680 (iisdem locis reperti).

δ C 3, 646 (ex agro Philippensi).

Cornelia δ C 3, 647.

Sirrae oppidum non erat Romano more constitutum: ββ CG 2007 = KT p. 120, Claudiorum n. 27 (Quirina). Voltinae tribules, quorum tituli Sirris positi sunt, inter Philippenses contuli.

Stobera

α C 9, 6155 (Tarenti; tituli 6155—6157 ad veteranos anno p. C. 60 Tarentum deductos pertinere videntur) *L. Allius L. f. Scap. Stober(a), ve[t.] leg. V. Mac. - -*.

Stobi

in numis multis inde ab Vespasiano imperante *'municipium Stobensium'* scriptum est. item in titulo Stobensi C 3, 629 anni 119/120 est *'municip. Stobe'*. Plinius nat. hist. 4, 34 *'oppidum Stobi civium Romanorum'*.

α C 6, 2382 (praetor., m. f. a. 174) a 25 *'eque(s) C. Adurius C. f. Aem. Leo Stob(is)'*. 10, 6096 (Formiis) *'- - L. Valerio L. f. Aem. Maximo Stobis, mil. coh. VII pr. - -'*.

Thessalonica: Plinius nat. hist. 4, 36 *'Thessalonice liberae condicionis'*. haec oppidi forma mansit, quamdiu res tribuaria in imperio Romano viguit. itaque neque in Cornelia tribu esse potuit, in quam receptus est *'C. Iulius C. f. Cor. Pude(n)s Thessalonica, mil. coh. VII pr. 7 Maturi - -'* (C 6, 2646) neque in Claudia. tribum enim sunt qui putent dici in his titulis C 6, 2382 (praetor., m. f. a. 171) a 1 *'M. Fuleius M. f. Cla. Maxim(us) Thess.'* et 2679 *'L. Cusonio L. f. Proculo Cl. Thessalonice, eq. coh. VIII pr. 7 Creperi - -'* et C 3, 3528 (Aquinci) *'- - P. Aelius Cla. Lusimacus T[essalonice]a, mil. leg. II adi. - - 7 Ulpi Etr. - -'* et EE 4, 434 (ibidem) *'- - Ti. Aeli(us) Cla. Lucus Thessalonica, vet. leg. II ad. [p. f.] - -'*; rectius de agnomine oppidi cogitari putaverim. in titulo C 6, 2886 *'- - P. Aelio P. f. C[ui] Quintiano Thess., mil. coh. XI [urb.] 7 Sabini - -'* utrum *C[or(nelia)]* an potius *C[laudia]* an alia tribus subsit, ignoratur.

Achaia.

Graecia una cum Macedonia anno 608 = 146 in Romanorum fidem pervenit. postea, anno fortasse demum 727 = 27, Achaia et Macedonia seorsum regi coeptae sunt. civitates autem huius provinciae a Romanis, qui praeorum Graecorum laudes bellorum et artium et litterarum summa admiratione celebrabant eorumque posteros, quamvis maioribus parum dignos se praestarent, amore quodam et benevolentia prosequabantur, plus libertatis

et immunitatis quam ullius reliquarum provinciarum oppida nactae sunt. satis magnus enim earum numerus libertate vel foederis ipso beneficio utebatur. coloniae e. R. in his partibus conditae sunt hae fere:

Corinthus	Caesaris	in tribu ?
[Dume (Δύμη)	Pompei et Caesaris et Augusti	?] 357)
Patrae	Augusti	Quirina

Athenae: civitas foederata cf. Taciti ann. 2, 53; Plinii nat. hist. 4, 24; Plinii epist. 8, 24, 4; al. — Collina: α CIA 3, 769 (A.) *'- - Κόιντον Πομπήιον Κόιντου υἱόν Κολλείνα Καπίωνα, ποιμήν, Περγαμηνόν, τόν καὶ Ἀθηναῖον'* qui Pergamenus potius quam Atheniensis domo fuisse videtur. Fabia: α CIA 3, 557 = C 3, 552 (A.) = KT p. 116 Iuliorum n. 2 v. sub verbo *'Commagene Syriae'* Maecia: γ CIA 3, 641. Pomptina: α(?) C 7, 29 (Londinii, saec. fere II) *'A. Alfid. Pomp. Olussa - - NA ATHENI - -'*, ubi quae dedi litteris quadratis Mommsenium in *na(tus) At[h]eni[s]* supplevisse Hübner narrat. ε C 3, 551 cum add. p. 985 = CIA 3, 578 (Augustae aetatis). Sergia: α CIA 3, 735 (A., a. 124/5 vel postea) *'Tv. Αχάινιον Αχινίου Ἀρριανού Σεργ(ια) υἱόν Ἀττικόν Γαργήτιον (Γάργητος est demus Atticae), τόν ἑαυτῶν συνέφθον καὶ ἀριστεὰ καὶ ἄρχοντα καὶ γυμνασίαρχον - -'*. Voltinia: γ C 3, 561.

Corinthus

colonia Laus Iulia Corinthus Caesaris, mox ab Augusto aucta dicitur. Strabo 8, 6, 23 C 381 *ἡ Κόρινθος ἀνελήθη πάλιν ὑπὸ Καίσαρος τοῦ θεοῦ - - ἐποίκουρ πέμψαντος τοῦ ἀπελευθερικῶ γένους πλείστους*. Plutarchus (Caes. c. 57) Caesarem sibi ait devinxisse τὸ στρατιωτικὸν ἀποικίαις, ὧν ἐπιφανέσταται Καρχηδῶν καὶ Κόρινθος ἦσαν. Pausanias 2, 1, 2. Cassius Dio 43, 50. Mela 2, 48. Plinius nat. hist. 4, 11. numi Imhoofii Blumeri p. 159—162, cet. Zumpt. comm. epigr. 1 p. 373 sq. ceterum cf. paginam meam 147.

Aemilia: γ EE 4, 97 *'- - C(aius) T(itus) Vergili C. [f(iliu)] Aem. Capito f(ilius) et Proculus vicis parentibus C. Vergilio C. f. Aem. Capitoni - -'*. Falerna: γ Gazette archéol. 1885 p. 409 *'- - Αουκίου Δομετίου Αουκίου υἱε[ς] Φαλέρνα - -'*.

Patrae

colonia Augusta Aroe Patrae, condita aut anno 738 = 16 aut intra annos 733 = 21 et 735 = 19, cf. C 3, p. 95. Strabo 8, 7, 5 C 387: *'Ρωμαῖοι δὲ νεωστὶ μετὰ τὴν Ἀχαικὴν νίκην ἔδρυσαν αὐτόθι τῆς στρατιᾶς μέρος ἀξιόλογον, καὶ διαφερόντως εὐανδρεῖ νῶν ἀποικία Ῥωμαίων οὖσα*; Pausanias 7, 18, 5; Plinius nat. hist. 4, 11; Euseb. chron. a. 738; numi Imhoofii Blumeri. Zumpt comm. epigr. 1 p. 375.

β C 3, 503 *'C. Aurelio P. f. Quir., veter. leg. XI, o(rnato?) aedil[ic(ius)] ornament(is), cet., ... o C. f. Quis[r. [P]rocul[us] . . . . t aedil[ic(ius)] . . . - -'* (tituli lectio est pessime tradita). 512 *'M. Doio L. f. Qui. Balbo, dec. - -'*. 514 *'- - [T.] Su[lp]icio T. [f.] Quir. Floron(?) ornamentis) II vir(alibus) honor(ato) - -'*.

γ EE 4, 94 *'M. Minucio C. f. Quir. Gallo - -'*. C 3, 528 *'C. Vireius C. [f.] Q. Gaius - -'*.

δ EE 4, 92 = C 3, 507 *'L. Veirio L. (f.) Qui. Frontoni, ve[t.] leg. XII ful.'*. C 3, 508 *'C. Vetullius M. f. Qui., signifer leg. X equ.'*. 509 *'L. Vibius C. f. Quir., vete(ranus) leg. XII fulmi.'*

Palatina: δ C 3, 506.

357) cf. Imhoof-Blumer monnaies grecques p. 165 sq. et Pausan. 7, 17, 5.

Thebae: hoc oppidum a Romanis dirutum est (Dio Chrys. 1 p. 263 R.). postea ex eius ruinis oppidulum enatum est (ὁδὸς κώμης ἀξιολόγου τύπον σώζουσι, Thebani sc. — Strabo 9, 2, 5 C 403; cf. Pausan. 9, 7, 4). — γ Bull. d. corr. hell. 6 (1882) p. 276 anni 14 p. Chr. 'St. Vallius St. f. Lem. Rufus, Cn. Castricius A. f. Pal. Macer, A. Cas[tri]cius [A. f. Pal.] Modestus, P. Brutius [f. f.] Qui. Rufus -'; reliqui homines numero XV qui in hoc titulo enumerantur, pars liberti sunt pars servi pars nescio cuius generis.

In Antigonensium colle quodam γ C 3, 571 'C. Pinnius C. f. Fal. Agrippa -'.

In titulo Ravennati C 11, 239 'Q. Venerius Q. f. Quir. Fastus - Q. Venerius Q. f. Quir. Manlius Achaicus frater -' nescio an Achaici vocabulo fratrum origo indicata sit; ad Ravennam certe Quirina tribus non pertinet.

accedunt ex insulis:

Delos: γ bull. de corr. hell. 1887 p. 269 n. 32 'L. Orbius M. f. Hor.' et γ p. 270 'A. Attiolenus A. f. Vel. -', utraque liberae ut videtur rei publicae Romanae aetate posita.

Pholegandrus: inter eos qui specum Pholegandri, qui vocatur χρωστοπηλάς, visitatum venerant fuit (C 3, 489) 'P. Cornelius Κορ. Cornelius Rufus Ποδύβλιος Κορνήλιος Π[ο]δ[υ]β[λί]ου υἱὸς Κορν. Ποδύρος φίλ(?) κτλ.'.

Thera: Quirina αα bull. d. inst. 1856 p. 133 n. 3 = KT p. 123 n. 14 (Oeae in Thera) '- T. Φλαούριον Τίτου υἱὸν Κυρεῖνα Κλειτοσθένην Κλαυδicianὸν ἀρετῆς ἔνεκεν καὶ τῆς εἰς τὴν πατρίδα εὐνοίας'. β CG 2460 ≅ 2462 ≅ 2463 = KT p. 120, Clandiorum n. 28.

Epirus.

Olim Macedoniae provinciae, cum constitueretur, pars facta erat eiusque fatorum socia mansit, donec a suo procuratore regi coepta est (i. e. ante Ptolemaei tempora, fortasse inde ab Vespasiano imperatore). coloniae duae in hac provincia fuisse putantur, Buthrotum quam Augustus e Caesaris consiliis condidit et Nicopolis.

Nicopolis

Tacitus ann. 5, 10 (ad annum 31) 'Nicopolim Romanam coloniam' appellat: Plinio nat. hist. 4, 5 est 'colonia Augusti Actium cum templo Apollinis nobili ac civitate libera Nicopolitana'. Mommsen hos auctores non recte de Nicopolitanae rei publicae forma iudicare putat (Röm. Gesch. 5² p. 271), nimis severus puto censor illorum fidei. titulos, quos iam perscribam, ad Moesiae Nicopolim (N. πρὸς Ἰστρὸν) pertinere idem coniecit (C 3, p. 992); sed illud oppidum utpote Graecum (Mommsen, Röm. Gesch. 5² p. 282) in tribu esse non potuit.

α C 3, 6144 (Rahovicæ in Moesia inf.) '- Tib. Claud. Tib. f. Sergia Nicopoli Niger, vet. leg. I Ital. -'. αα 6, 375 (a. 148) 'P. Aelius P. f. Ser[gi]a Apollin. Nicop., - - ex coh. VI pr. -'. praeterea 7, 51 (Aquis Sulis, saec. I) '..... Ser(gia) [Augur]inus Nicopoli, emeritus ex leg. XX -'.

Asia.

In Asia provincia, cuius initia Romani ab Eumenis regis anno 621 = 133 defuncti testamento repetebant, satis multa oppida libertate vel immunitate ornata sunt, Romanorum autem oppida duo exstiterunt: Alexandria Troas (colonia Augusta in Aniensi censa) et Parium (colonia Gemella Iulia vel colonia Iulia Augusta, cuius tribum frustra adhuc quaesivimus).

Aemonia: Plin. nat. hist. 5, 106. — ε LW 3, 755 = CG 3858 e p. 1092 '[M. Σα?] - λούριον Ἰέρων[ος] υἱὸν Κυρεῖνα [M]οντανόν, δις ἑπα[ρ]χ[ος] τεχνειτῶν, ἀρχιερέα Ἀσίας ναοῦ τοῦ ἐν Ἐρέσω κοινοῦ τῆς Ἀσίας κτλ.'. Aemilia: ε American Journal 1 (1885) p. 147, 148.

Alexandria Troas

Aniensis

Augusti coloniam esse numi *coloniae Augustae Troadis* sive *coloniae Alexandriae Augustae Troadis* nominibus distincti Salonitanusque titulus C 3, 2019 edocent, cf. Strab. 13, 1, 26 C 594 νῦν δὲ καὶ Ῥωμαίων ἀποιχίαν δέδεσται καὶ ἔστι τῶν ἑλλογίμων πόλεων; cf. Plinius nat. hist. 5, 124.

β C 3, 381 (a. 37—41) '- - [C. N]orbanus C. f. An. [Qu]adratus, prim. pil., cet., II vir -'. 384 (post a. 98) 'Sex. Quinctilio Sex. f. An. Valerio Maximo, cet., II viro, praef. fabrum, II viralib. et sacerd. orn. honor(ato) -'. cuius filius fortasse dicitur C 14, 2609 (Tusculi rep.) 'Sex. Quintilio Sex. f. An. Valerio Maximo, leg. provinciae Achaiae, praetori, cet.'. 388 'Q. Lollio Q. f. An. Frontoni, cet., II vir(o), pont(ifici), civitates XXXXVIII ex provincia Africa, quae sub eo censae sunt'. 392 'cen(sitor??) populi, C. Iulius C. f. An. Iunianus, [I]I vir iter., II vir quinq., aed., cet.'.

Sergia: α C 3, 2019 (Salonis, a. fere 42—68) 'C. Curatius T. f. Serg. Secundus, dom(o) Augusta Troade, vet. leg. VII C. p. f., scriba Salonis -'; mihi est homo Alexandria oriundus, qui stipendiis emeritis Dalmatiae nescio cuius oppidi civis factus est et posthac Salonis scriptum fecit. Voltinia β 3, 386 v. sub Philippensibus titulis.

Aezani: Quirina ββ LW 3, 857 = CG 3831 a = KT p. 121 (Claudiorum n. 47). num LW 3, 841 = CG 3841 f κλοστούμεινα recte legatur dubitari licet.

Apamea Cibotus. — Fabia: δ C 3, 366 'L. Vario L. f. Fab. Maximo L. Varius L. f. Fab. Maximus pater, leg. VII Cl.'. Quirina: αα(?)³⁵⁵ CG 3960 (A.) = KT p. 121 n. 38 'ὁ δῆμος ὁ Ἀπολλωνιατῶν τῶν ἀπὸ Ῥονδάκου ἐπέμψεν Τιβέριον Κλαυδίον Τιβερίου υἱὸν Κυρεῖνα Μιθριδάτην, ἀρχιερέα τῆς Ἀσίας, τὸν ἑαυτῶν προστάτην καὶ εὐεργέτην -'.

Aphrodisias: quam huius oppidi incolae inter annos 715 = 39 et 719 = 35 nacti erant ἐλευθερίαν et ἀτελείαν (CG 2737) M. Antonii beneficio, saeculo quoque primo erae nostrae retinuerunt (Plin. nat. hist. 5, 109 cf. Tac. ann. 3, 62; CG 2845). — Quirina: α LW 3, 1604 (A.) '- Τίτος Ἀντώνιος Ἀδράστου υἱὸς Κυρεῖνα Λυσίμαχος Γρύπος, [ἀν]ήρ τῆς πρ[ώ]της τάξεως καὶ γένους πολλὰ καὶ μεγάλα ἐν πάσι παρεσχημένον τῇ πατρίδι -'. αα CG 2789 (A.) = KT p. 120 n. 30 '- [Τι]βέριος Κλαυδῖος Μαρίωνος υἱὸς Κυρεῖνα Μένανδρος, ὁ ἑγγονος αὐτοῦ (sc. hominis alienius, quem Aphrodisiadenses statua honoraverunt ut ἀγαθὸν καὶ εὐνοῦν τῇ πατρίδι). LW 3, 1601^a = KT p. 123 n. 22 '- Τίτον Φλαούριον Τίτον Φλ[αυ]ίου Μενίππου υἱὸν Κυρεῖνα

³⁵⁵) titulum Apolloniatae Apameae utpote in Mithridatis patria posuisse videntur.

Philadelphia. — Collina: γ EE 4, 56 -- *M. Fufius M. f. Col. Paullus* --. Fabia: γ C 3, 408 '[*M.?*] *Cornelius [M. f.?] Fabia Sisen[na]* --'. ntrum ad Lydiae an Ciliciae an Syriae Philadelphiam pertinuerit veteranus ille leg. II Traianae fortis (a. 194) EE 5 p. 261 (2, 33) '*C. Ulpius C. fil. Col. Solon Philadel.* --', ignoro.

Rhodus: civitas foederata Polyb. 30, 5. Appian. b. c. 4, 66. 67. 68. Tacit. ann. 12, 58. — Pupinika: γ bull. de corr. hell. 5 (1881) p. 335 n. 11 ' - - Μάρκου Κουτίου Μάρκου υἱοῦ Προυπινίκου Ροδίου (?)'. ad Rhodi oppidum Lindum referendus videtur Brambach 1033 (Mogunt., post a. 43) ' - - M. Minicius M. fil. Quir. Lindo Marfialis? trib. leg. XXII pr. p. f. 2?'. — cf. AEM 7 (1883) p. 121 n. 44 (....εἰνας).

Samos. Αὐγουστος (anno 734 = 20) ἔξ τῶν Σάμων ἐπαγγέλλει κἀνταυθα αὐτοῖς ἐχέμασσε καὶ ἐκείνοις τὴν ἐλευθερίαν μισθὸν τῆς διατριβῆς ἀντιτάσσας (Cassius Dio 54, 9, 7). '*Samoni liberam*' Plinius nat. hist. 5, 135 dicit. libertatem ademit Vespasianus (Suet. Vesp. 8 = Eutrop. 7, 19). — Velina: γ CG 2260 'Πόπλιος Σα[τρ]ῖνιος[ς] Ποπλίω υἱὸς . . . Ο[3]ῖ[α]ελια . . .'. 227 dicit. γ. 1 anni 68 quartis testis nomen

Sardes. — Collina: α C 10, 770 = 3 p. 847 dipl. n. 4 anni 68 quarti testis nomen est '*C. Iuli C. f. Colli Libon(is) Sard(iani)*'. Quirina: ββ-γγ? C 3, 409 (a. 52–54) = KT p. 118 n. 2 -- Τί. Claudio Demetri f. Quirina Apollon[hanē] -. αα CG 3462 = KT p. 120 n. 33 -- Τιβερίον Κλαύδιον Τιβερίου υἱόν Κυρενάιν 'Ιουλιανόν κτλ. τὰς μεγίστας ἀρχάς καὶ τὰς λοιπὰς λειτουργίας τῇ πατρὶδι φιλοτιμίᾳ καὶ αὐθαφερέντως ἐκτελέσαντος --'.
C. 10, 770 = 3 p. 847 dipl. n. 4 anni 68 quarti testis nomen

Smyrna: cf. Polyb. 21, 48, 6 = Liv. 38, 29. Marquardt Stw. 12 p. 347. — Aemilia: γ EE 5, 153. Cornelia: γ Mus. et bibl. schol. evang. Smyrn. 1875, p. 96. Fabia: ββ CG 3173 (a. 80) = KT p. 117 (Iuliorum n. 22) '— ἱερραθέντος διὰ γένους Γ'. Ίουλιου Φαβία Μήρους, τῷ δέμῳ υἱοῦ φιλοσεβαστοῦ --'. γ 3370 = KT p. 117 (Iuliorum n. 23) 'Τι. Ίούλιος, Τι. υἱός Φαβία Πολλίων -- Τι. Ίούλιος Τι. υἱός Φαβία Πολλίων, τῷ υἱῷ --'. Mus. et bibl. Smyrn. 1875. Φαβία Πολλίων -- Τι. Ίούλιος Τι. υἱός Φαβία Πολλίων, τῷ υἱῷ --'. Mus. et bibl. Smyrn. 1875. γ CG 3362 = KT p. 120 (Claudiorum n. 32).³⁶³ Voltinia: δ bull. de corr. hell. 7 (1883) p. 408. — de CG 3336 et 3341 cf. 'Ioniam'.

Stratonicea: libera fuit Plinii aetate (nat. hist. 5, 109), aucta est ab Hadriano (Steph. Byz. p. 586). — Quirina: αα CG 2719 (St., a. 161—169) = KT p. 123 n. 17 Τ'του Φλαβίου Λέοντος υἱὸς Κυρεῖνα Διεύου φιλορωμαίου καὶ φιλοστρατοῦ καὶ φιλοπαιδαγωγῆς, κτλ. πολλὰς πρεσβείας καὶ ἐκδικίας τῇ πατρίδι παρασχόμενος κτλ. ἀνέστησεν Τ'τος Φλάβιος Λέωντος υἱὸς Κυρεῖνα Ἀριστοκλείτους?] ∞ bull. de corr. hell. 11 (1887) p. 153 (Lagininis)³⁶⁴ '— T. φλ(άβιος) KT p. 121 n. 44 '— T. Ἰβερίου Κλαυδίου Λέοντος υἱὸς Κυρ[ε]να Θεοράνου, καθ' υἱοθεσίαν δὲ Πυρ[ρ]οῦ Σκόρπανος φιλοκαίσαρος καὶ φιλοπαιδρέου, κτλ., γυμνασιάρχῃσαντος κτλ.' bull. de corr. hell. 11 (1887) p. 154 (Lagininis) '— T. Φλαυδίου . . . Κυρίνα Διομήτῃς φιλοπαιτρ[ε]ς?] καὶ φιλο-σέβ[αςτος]. . . . ' a 158 (ibid.). '— M. Οὔλ(πιος) Ἀριστάνος υἱὸς Κυρεῖνα Ἡράκλειτος Κο(λι)ορ-σέβ[αςτος] 365) '— Papiria: γ LW 3, 526 = KT p. 124 n. 3 'τὸν διὰ πάντων ἐνάρτηον καὶ πρῶτον τοῦς πόλεως M. Οὔλ(πιον) Παπειρία Ἀσκληπιάδην Ἰουδίου '— CG 2675 (St., a. 161—169) = Chr. 193 — Collina: αα LW 3, 104

Teos: ἄστυλος καὶ ἀπορολόγητος CG 3045 anni p. Chr. 193. — Collina: α LW 3, 104 (T.) ' - - Ποῦπ[λινον Στα]τειλ[ιν]υ Γαλου? υἱόν Κολλ[ε]ϊ[ν]υ α Πόστο[μον], ἔπαρχον σφέρας τρίτης ἐν Μαυρητανίᾳ, καὶ διὰ τὰς τοῦ γένους αὐτοῦ εἰς τὴν πατριδα εὐεργεσίας κτλ.'. Palatina: δ LW 3, 132. Quirina: α LW 3, 108 ≡ CG 3081 ≡ CG 3082 (T., post a. 161) = KT p. 120 n. 31 'Τίβερτου Κλαυδίου Μαστιμάχου υἱού, φύσει δ' Ἑρμιόθεος, Κυρεῖνα Φιλιστεύς τοῦ Φιλιάου πύργου', quem laudant sui cives utpote πολλά καὶ μεγάλα καὶ καθ' ἕνα καὶ κοινῇ τῇ πατρίδι παρεσχημένον. δ C 3, 421 vs. 3 et vs. 8.

363) non cum Boeckhio facio, qui in tituli Smyrnaei male traditi CG 3195 KAHN litteris vocem $K[\rho\zeta]\theta(\alpha)$ occultari putat.

s. vocem K[up]l(x) occultari putat.

364) *Lagina sita erant in Stratoniceae agro* cf. Strabo 14, 2, 29, p. 656 G.
Lagina sita in Stratoniceae fuit cf. bull. de corr. hell. 11 (1887), p. 33 sq.

365) *Coliorga vicus Strationiceae* fuit, cf. bull. de corr. hell. II (1881), p. 55 sq.

Themisonium. — Quirina: α CG 39531 (prope Th., post a. 161) 'Μ. Οὐλπιον Ζ[ή]-
νιονος υἱόν Κυρεΐνα Τρύφωνα, μέγαν Ἀντο[ν]ιανόν, ἀρχιερέα τῆς Ἀσίας, χειλιαρχήσαντα κατλ., τὸν
εὐεργέτην τῆς πατρίδος -'.

Thyatira. — Aemilia: γ bull. de corr. hell. 11 (1887) p. 455 n. 16 (rep. Kenes prope Th.) ~- A. Αἰμίλια Αουκίου υἱός Αἰμίλια Σεκουδῶς - ~. Quirina: ββ bull. de corr. hell. 10 (1886) p. 422 n. 31 'οἱ σκυτοτόμοι ἐπέμειψαν Τ. Φλάβιον Μητροφάνους υἱόν Κυρεῖνα Ἀλεξάνδρον, ἀγορανομίσαντα ἐξάμηνον εὐτώνος καὶ παλαιπάκτους, κουρτέρισαντα τοῦ τῶν Ῥωμαίων κουβέντου κτλ.'. δδ CG 3497 (Caracallae aetatis) = KT p. 120 (Claudiorum n. 34). Sergia: γ bull. de corr. hell. 10 (1886) p. 407 n. 10 '[Μά]ρκον Ἀντωνίου Μά[ρκου] υἱόν Σεργία Γαλά[την] κα[ὶ] γλακίς χαλκωτόν ἐκ τῶν [ἰδ.]ῶν ἀνέσθηναι'.

Tiberiopolis: αα C 12, 5718 (Tarantasiae) ' - Ti. *Claudius Artemidori f. Quir.*
Phoebus Tiberiopolitanus - -'.

Tralles: quod Agathias hist. 2, 17 (54 c Par.) Trallibus terrae motu eversis Chaeremonis precibus Augustum adductum esse (a. 728 vel 727) tradit narratque αὐτίκα δὴ μάλᾳ ὑπατικὸς ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς μάλιστα εὐπατριῶν τε καὶ εὐδαίμωνων ἀνδρῶν ἐκ τῆς Ῥώμης ἀπολεζόμενον ἅμα τῷ σφετέρῳ πλῆθει στείλαι: ἐς τὴν ἀποικίαν . . . . . ὃν οὐ οἱ ἐκείνῳ ἑστίῳ Ἡλιασγοῖ μὲν οὐκ εἴη ἀνδίκως κληθέντι, Ῥωμαῖοι δὲ μᾶλλον, cave ut credas Augustum colonium a. C. R. eo deduxisse; cf. CG 2927. 2930. C 3, 344 in quibus titulis saec. II aerae nostrae positus cives Romani Trallibus consistentes dicuntur. ceterum civitatis nomen *Caesareae* prodiderunt et lapides (CG 2929; LW 3, 600 a) et numi (Eckhel 3. 125). — Quirina: ββ LW 3, 600 (a. 41—51) = KT p. 121 n. 45 ' - Τιβεριῖοι Κλαυδῖοι Ἀρτεμιδιῶροι οὐκ Κυρεῖνα Διογένους ἐν τῷ τῆς γυναικαρχίας χρόνῳ'. 600 a (a. fere 56/7) = KT p. 121 n. 46 ' - ἐπιμεληθέντος [Τ]ιβεριῖοι Κλαυδῖοι Ἰεροκλέους [υἱοῦ] Κυρεῖνα Ἰεροκλέους φιλοκαίσαρος Σάρου (2) υἱοῦ πόλεως'. . . . . ina: Bull. de corr. hell. 10 (1886) p. 456 T. 'Ὁύλιον Γ. 'Ὁύλλιο Φιλίππου ἀρχιερέως Ἀσίας υἱόν . . . . . ἐνα Φιλίππου, [ἐπ]ίστα Ῥωμαίων, τῶν ἐλεγκτῶν ἐν Ῥώμ[η] δικαστῶν, ἐπιτροπὸν τῶν Σεβαστῶν κτλ'.

ex reliqua Asia provincia: Bōjūk Tepekōi (in valle Granici superioris). — Quirina: γγ CG 3695 e = KT p. 120 (Claudiorum n. 36) saec. I; Oturaektschai (inter Eucarpium et Symnada). — Quirina: αα CG 3874 = KT p. 121 (Claudiorum n. 37); Sulmas (route de Makuf à Dawas). — Pollia: ♂ bull. de corr. hell. 9 (1885) p. 341 n. 24 anni 129.

Bithynia et Pontus.

In his provinciis Caesar duas colonias condidit Apameam et Sinopen, quarum alteram in Pollia tribu fuisse intelleximus; de altera vero non constat.³⁶⁶ praeter has civitates in saeculis I et II erae nostrae meliore iure utebantur hae duae liberae: Chalcedon et Amisus.

Amasia. — α EE 2, 336 (Alexandriae) 'C. Niger C. f. Pol., missicius' (sc. leg. III Cyr.), *Amasia* - ,

Amastris. — Clustumina: β Revue archéol. 28 (1874) p. 8 sq. ' - A. Κακιδίου Γαίου υἱόν Κλουστουμείνα Προάκλον, τὸν Ποντάρχην καὶ Λεσβάρχην καὶ υἱόν τῆς Λέσβου, πρωτεύοντα τῶν ἐπαρχιῶν - '. Teretina: α AEM 6 (1882) p. 40 n. 83 (Troesmi) ' - T. Fl. T. f. Teretiniá Vallens) Amast(ri), vet. leg. V Mac. - '.

³⁶⁶) Heraclea tertia harum provinciarum colonia, cuius fata Strabo 12, 3, 6, p. 542 sq. C enarrat, ante Actiacam victoriam ab Adiatorige incensa est, eius coloni Romani caesi sunt. Octavianus, quamquam ultionem ab iis, qui Heracleotas perdidit, petivit, coloniam non videtur renovavisse.

Apamea

col(onia) Iul(ia) Conc(ordia) titulus Apamenus (C 3, 335), *col. Iul. Conc. Augustam* numi dicunt.

ε C 3, 355 (a. 69—79) '... tilio P. f. Clu. Lol[lian]o?, cet., [l]egato pro pr. provinciae Asia(e) *col(onia) Iul. Conc. Apamea patrono suo*'.

Nicaea. — EE 5, 15 (Coptitanus laterculus legionum Augusto imperante Aegyptum custodientium) p. 1, 31 '7 *Curti C. Valerius C. f. Pap. Nicae*', cf. p. 210.

Nicomedia: *colonia Nicomedensium* dicitur in titulo anni 294 C 3, 326; quando ea nata sit quamquam ignoratur, iam Maerini imp. temporibus res publica Romano more instituta esse videtur (cf. numos Eckhelii 2, 431). — Collina: α EE 5, 10 (Alexandrinus legionis II Tr. fortis titulus anni 194) 1, 9 '... nius M. f. Col. Rufus Nicomed'. Pollia: C 6, 2780 'L. Musius Q. f. Pol. October Nicom., mil. in coh. IV vig. - -, mil. in pr(aetorio) - -, 7 leg. III Aug. - '. Sabatina: α C 6, 3499 '... Q. Tineius Q. f. Sab. Her[mes?] domo Nicomedia, m[il]it[ar]um IIII - '.

Sinope

colonia (Strabo 12, 3, 11 C 546; Plinius nat. hist. 6, 6; Plin. ep. 10, 91; Ulpian. dig. 50, 15, 1, 10. C 3, 239. 783. CG 4164) *Iuliam Felicem* Caesar condidit cf. Zumpt. comm. epigr. 1, 316 sq. Eckhel 2, 391 sqq.; lapidem Mani Magni Sinopensem tribum recte indicare spero.

α Brambach 1732 = Rhein. Jahrb. 52 (1872) p. 78 (Schlossau) '... T. Mani T. f. Pollia Magni Senope, 7 leg. XXII p. p. f. - '.

Quirina: β EE 4, 45 'C. Numisio S[p. f.??] Qui. Primo, nauarcho, sacerdoti imp. Caesaris Aug., aed., II vir(o) iter(um), II vir(o) quinq. - '.

Pollia

Galatia, Pisidia, Paphlagonia, Lycaonia, Isauria.

In his partibus a Caesare vel ab Octaviano Lystra,³⁶⁷ ab Augusto Antiochia ad Pisidiam (in Sergia tribu), Cremna, Olbasa, Parlais coloniae conditae sunt, ab imp. Claudio Claudiopolis et Iconium, ab aliquo imperatore saec. I vel II Germe. liberae civitates erant Sagalassus et Termessus maior.

Amblada. α EE 4, 348 (Delminii, ante annum p. C. 42) 'C. Longinus C. f. Cor. Amblada, mil. leg. VII - '.

Ancyra: μητρόπολις τῆς Γαλατίας Σεβαστὴ Τεκτοσάγων Ἀγκυρα (CG 4010. 4011. numi Imhoofii p. 414 sq.); alia Ancyra in Phrygia sita erat. — Collina: α C 6, 3614 'M. Mes-

³⁶⁷ cf. Sterrett, the Wolfe expedition to Asia minor n. 242 'divum Aug. col. Iul. Felix Gemina Lustra consecravit d. d.', rep. Zolderae i. e. Lystrae et n. 352 (Antiochiae) 'τὴν λαμπροτάτην Ἀντισόγειον καλῶν τὴν ἀδελφὴν τῶ τῆς ὁμο- νοίας ἀγάλαται ἐτελέμην'.

sus M. f. Col. Pudens, singularis leg. X Fretensis 7 Volusi Magni, domo Ancyra - '. Fabia: α 3, 6188 (Troesmi) 'C. Ionatius(?) Fab. Valens Ancyra(a), v[et]et., cet.', qui Troesmi in curia fuisse videtur. EE 4, 891 (Romae, militum a. 183/4 laterculus) (p. 1, 16) 'M. Aurelius M. f. Fab. Paccius Ancyra'. 894 (ibid., militum saec. II ex.) d 33 'M. Auf[er.] M. f. Fab. Rocatus A[ncyra]?' 895 (item) p. 1, 46 'M. A[urel.] M. f. Fab[er.] ... Ancyra(a)'. fortasse etiam EE 2, 699 (Aquinci) legendum est 'P. Ael. Fab[er.] ... Ancyra[a], mil. leg. II] ad. 7 A. ...', quamquam ob spatium exiguum a litteris FAI cognomen incipere verisimilius mihi videtur. ε CG 4029 = KT p. 117 n. 24 C. Iuli C. f. Fabia Severi, consulis a. 155. Galeria?: γ C 3, 277. Pollia: α C 3, 6023 (Alexandreae) 'M. Liburnius M. f. Pol. Saturninus Ancyra', sign. leg. XXII 7 Valeri Prisci,³⁶⁸ M. Valerius M. f. Pol. Saturninus Ancyra, signif. leg. XXII 7 Servi ...'. EE 5, 15 (Coptitanus legionum duarum Aegyptiacarum titulus, Augustae fere aetatis) p. 1, 9 '7 Servati M. Lollius M. f. Pol. Ancyra'; 1, 11 '7 Caecili C. Cornelius C. f. Pol. Ancyra'; 1, 16 '7 Publii C. Didius C. f. Pol. Ancyra'; 1, 34 '7 Mini C. Granus C. f. Pol. Ancyra'; 2, 3 '7 Etri L. Longinus L. f. Pol. Ancyra'; 2, 11 '7 P. Mammi Cn. Otacilius Cn. f. Pol. Ancyra'; 2, 16 '7 Canini C. Valerius C. f. Pol. Ancyra'; 2, 20 '7 Materni M. Lollius M. f. Pol. Ancyra'; 2, 26 '7 Gavisidiana C. Aufidius C. f. Pol. Ancyra'; 2, 33 '7 Flacci P. Papirius P. f. Pol. Ancyra'. ε C 3, 257 cum add. 'C. Flaminio C. f. Pol. Severo, scribae [libr.] - '. Pomptina: ε 253.

in titulo Ancyrano C 3, 274 '... M. Pennio M. f. Volt. Arpinati, do[m]o ...', quod patriae nomen nobis non traditur, dolemus.

Antiochia ad Pisidiam**Sergia**

Augustus veteranis legionis V Alaudae eo deductis condidit *colonia* *Caesaream* (Plinius nat. hist. 5, 94; CG 2811 b = LW 3, 1620 a; numi; cf. Strabo 12, 8, 14 C 577).

α EE 4, 895 (Romae, militum laterculus saec. II ex. scriptus) p. 1, 41 '[M.] Aurelius M. f. Ser. Antonius Anti[ochia]'.
β C 3, 295 '[P.] Albucio C. [f. S]er. Firmo, aed., II vir(o) - '. 296 (post annum 180) 'Cn. Dottio Dotti Marullini f[ilio] Ser[gi]a Planciano, patr[on]o col[on]iae, flam., II vir(o) II qq., cet. - ' ≈ 297. 298 'L. Flavio L. f. Ser. Crispino, sacerdoti I. o. m., dec., L. Flavius L. f. Ser. Longus pater - ' ≈ 299 'L. Flavio Paulo Ser., dec., aedil., quaes[t.], curator arc[ae] sanctuar[i] L. Flavius L. f. Longus f. patri - '. 300 'St. Pescennius L. f. Ser., praef. Drusi [I] vir(i) ann(o) secund(o), pont., II vir'. Sterrett the Wolfe expedition to Asia minor n. 354. 397.

γ Sterrett n. 390.

δ C 3, 293 et 294 et Sterret n. 393 veteranorum leg. V Gallicae Alaudae. Sterret n. 391. ε 292.

Quirina: α de CG 5806 v. Adanam. de ε C 3, 289 ≈ 290 cf. p. 142 notam 204. Stellatina: ε C 3, 291 saec. I ex. Sterrett the Wolfe expedition to Asia minor (1888) n. 365.

Conana. α EE 4, 347 = Bulic, Inscr. Salonitanae 1 (1886) p. 44 n. 303 (Delminii, ante annum p. Chr. 42) 'Q. Baebius Q. f. Serg. Conan(a), miles leg. VII - ', natus sum [C]anoni, conditus in Illurico - '. hic in Dalmatiae alicuius civitatis populum et tribum venisse videtur.

³⁶⁸ C. Valerius Priscus, centurio legionis XXII, Memnonem anno p. C. 65 visurus et auditurus Thebas adiit (cf. C 3, 30).

120) κτλ., cf. CG 4283 Patarensem anni 147. Quirina: α Benndorf iter Lycicum 1 (1884) p. 122 n. 93 (rep. in Letoo Lyceio) 'Ξανθίων ἡ βουλὴ καὶ ὁ [δῆμος] ἐπέμψεν - - Τιβέριον [Κλαύδιον] Τιβέριου Κλαυδίου 'Ιά[σο]νος υἱὸν Κυρεῖνα Ἀγριππείνου [Π]ωμαῖον καὶ Παταρέα καὶ Ξάνθ[ιον] καὶ Μυρέα, πολειτευόμενον δὲ καὶ ἐν ταῖς κατὰ [Λυ]κίαν πό[λ]εσι πάσαις, κτλ., πρόγονων ὑπ[α]ρχόντων στ[ρα]τηγῶν καὶ ναυάρχων - -' ≡ p. 117 n. 89 (Sidae), quem hominem ob patriarum ordinem Patarensem fuisse iudicaverim.

Perge: β CG 4342 'τὸν ἱερ[ε]ὰ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ θεμ[ι]οῦ [γ]όν [π]ό[λ]ε[ως] κτλ. [.. Αὐρή]λιον Ἀπολλωνίου υἱὸν Κυρεῖνα Ἀπολλωνίου υἱὸν κτλ.'

Sidyra: γ Benndorf iter Lycicum 1 (1884) p. 64 n. 32 (cf. p. 63 n. 30) ' - - Τιβέριος Κλαύδιος Τιβέριου υἱὸς Κυρεῖνα Λειτουργίας - -', Claudio imp. vivo positus.

Tlos. Fabia: ε CG 4238 e ≡ C 9, 4965 (Curibus Sabinorum) = KT p. 117 Iul. n. 10, eos. a. 101. Voltinia: ε CG 4238 d 'Τίσιον Ἀντίον Ἀδλον Ἀδλου υἱὸν Οὐδελτίνα Ἰούλιον Κουαδράτον, πρεσβετὴν ἀντιστράτηγον Πόντου καὶ Βιθυνίας, κτλ.'; huius viri, annis 86 et 105 fascibus functi, etiam Cymis (CG 3532) et Pergami (CG 3548. 3549. LW 3, 1722) tituli exstant; CG 3549 sic compositus est '[Α. Ἰούλιον Α. Ἰού]λίου Κουαδράτον, δις ὑπάτον, ἡ πατρίς'. quamquam quodammodo veri simile est patriam illam Pergamum ipsam esse, tamen consisto in Boeckhii sententia: 'Quadrati patria quae sit nescio; vix tamen dubito, quin ex Asia oriundus fuerit'.

Inter Germanicupolin et Laerten on the top of the mountain south of Feriske mutilus titulus exstat in cuius versu altero haec leguntur 'Μάρκου υἱ[ο]ς Κολλένα Ἀκύλας - -', Sterrett, the Wolfe expedition to Asia minor (1888) n. 136.

Cilicia.

Oppidorum Romano more constitutorum ante saeculum tertium mentio non fit.

Adana. Collina: α C 8, 3159 (Lambaesi) ' - - M. Iulius Col. Procul(us) Adan(a), veter. leg. III Augus(tae) - -' ≡ 3733; eius filius *Castris* oriundus in Polliam receptus est, n. 2950. Quirina: α CG 5806 = bull. dell' istituto 1877 p. 109 (Neapoli est, Traianae fere aetatis) = KT p. 123 n. 21 'T. Φλαυδίας Ἀρτεμιδώρου υἱὸς Κυρεῖνα Ἀρτεμιδώρος Ἀδανεύς, ὁ καὶ Ἀντισοχεύς ἀπὸ Δάφνης κτλ.'

Mopsus (Mopsuestia): nrbs foederata liberaque (cf. praeter numos Plinium nat. hist. 5, 91. LW 3, 1494. CG 5885 anni 140). — LW 3, 1498 vs. 2 'λίου υἱ[ο]ς Φωλέρνα'.

Tarsus: civitas libera et immunis (cf. praeter numos Appianum h. e. 5, 7; Lucianum macrob. 21; Dionem Chrysostomum 2, 36 R.; Plinium nat. hist. 5, 92). — α C 8, 2886 (Lambaesi) ' - - C. Iulio C. f. Col. Attico Tur(so?), optioni leg. III Aug. - -'.

Syria.

In finibus Syriae, quam Cn. Pompeius anno 690 = 64 provinciam Romanam reddidit quamque imperatores postea auxerunt, ante M. Aurelium Antoninum rerum potitum haec civium Romanorum oppida exstiterunt eaque omnia colonico nomine insignia:

Berytus Augusti, condita a. 740 = 14	} in Fabia tribu
Heliopolis Augusti	
Ptolemais Claudii	
Caesarea et Nicopolis Vespasiani	
Aelia Capitolina Hadriani	} harum tribus nusquam diserte enuntiatur
Laodicea, Sebaste, Tyrus Septimii Severi	
Saccaea nescio cuius imperatoris	
Caracalla Antiochiam et Emesam coloniarum honoribus adfecit.	

Abila Lysaniae: anno fere 48 vel 49 p. Chr. Syriae provinciae addita. — γ LW 3, 1876 (a. 59) ' - - Κόλντου Ἀντονίου Γαίου υἱὸς Φαβία Γεμίνου Κλαυδίου'.

Antiochia: inde ab anno 690 = 64 libera (Plin. nat. hist. 5, 79. Euagrius 2, 12); postea Caracalli colonia (dig. 50, 15, 8, 5; Eckhel 2, 302). — Collina: α C 6, 3644 'C. Vettio C. f. Col. Nigro domo Antiochia Syria, veterano leg. XII fulminat. - -'. eandem Antiochiam petere videntur dipl. 60 (C 10, 867 = EE 2, 457; anni 71) testis tertius: 'Cn. Cessi Cn. f. Col. Cesti Antioches'³⁷¹) et C 8, 2997 (Lambaesi) ' - - L. Valeri L. f. Col. [L] Rufi domo Antiochia, 7 leg. III Aug. et leg. XXII primi[g.] - -' et 2898 (ibid.) ' - - C. Iulio C. f. Coll. Proculo Antiochia - -' et EE 5 p. 260 (inter milites legionis II Traianae fortis in castris Caesaris prope Alexandriam tendentis missos anno 194) p. 1, 7 'coh. II 7 Faustiana . . . . onius L. f. Col. Valerianus Antiochia, tubicen' et EE 7, 381 (Lambaesi, a. 147—150?) ' - - C. Antonius C. f. Col. Alexander Antiochia curiae Hadrianae Felici veteranorum leg. III Aug. ob honorem flaminat. perpet. - -'. Quirina: α CG 5806, quem titulum sub Adanensibus exscripsi.

Apamea: in numo anni 713 = 41 αὐτόνομος dicitur (Eckhel 3, p. 307 n. 7). — quod in titulo Ancyrano EE 5, 62 est ' - - A. Terentio A. [f.] Cl. Centro Apamea ex Syria, z. leg. XVI P(laviae) - -' et in laterculis urbanis militum saec. II ex. vel III in. scriptis EE 4, 891 v. 17 et 894 e 7. 8 *Apamea* cum *Claudia* nomine coniungitur, nihil obstat quin cognomen non tribum intellegamus.

Aradus: α CG 4536 d p. 1179 (A., saec. II ex. vel III in.) 'ἡ βο[υ]λὴ καὶ ὁ δῆ[μος] ὁ Ἀραδίων Μάρκον [Σε]πτίμιον Μάρκου υἱὸν Φαβία Μάρκον, ἐκατοντάρχην λεγεώνας δ Σκυ[θ]ιῶν, τὸν ἐκκεῖθεν πολέτην' ≡ C 3, 186 'M. Septimio M. f. Fab. Magno, 7 leg. III : : Gal(liae) iter(um)', cet., Μάρκω Σεπτίμιω Μάρκω υἱὸ Φαβ. Μάρκω κτλ.'

Beroea: fortasse huc pertinet α C 8, 3175 (Lambaesi) ' - - M. Licinius M. fil. Coll. Aquila Bera, vet. leg. III Aug. - -'; nam, si quidem recte *Beroea* aliqua hoc loco intellegitur, Asiatico homini Collina tribus ex mea sententia potius convenit quam hominibus oriundis ex Thracia aut Macedonia, in quarum agris eiusdem nominis oppida florebant.

Berytus

Fabia

Augustus legiones V Macedonicam et VIII Augustam anno 740 = 14 Berytum deduxit (Strabo 16, 2, 19 p. 756 C; Euseb. chron. 2 p. 142 Schoene), indeque floruit colonia Iulia Augusta Felix (Plinius nat. hist. 5, 78; tituli C 3, 161. 165. 166. 6041; Ulpianus dig. 50, 15, 1, 1).

α C 8, 4098 (Lambaesi) ' - - M. Tuccius Fabia Silvanio Beryto - -'. α 12, 3072 (Nemausi, litteris saec. II ex.) 'I(ovi) o(pt.) m(ax.) Heliopolitan(o) et Nemauso C. Iulius Tib. fil. Fab. Tiberius, p(rimi)p(ilaris), domo Beryto - -'. α EE 5, 15 (Copti, Augusta fere aetate) p. 2, 39 '7 Hordioni C. Romanus C. f. Fab. Ber(yto)'. Maionica, Epigraphisches (Vindobonae 1885) p. 23 = Pais suppl. n. 181 (Aquilaiae, litteris saec. III) ' - - M. Anton(ius) Valens, vet(erani) filius, horiundus Fab. Veruto - -'.

³⁷¹) ceteri testes Antiochenses Laudicensis Caesarienses Stratoniceae sunt. Kubitschek, imperium Romanum tributim descriptum.

γ C 3, 169 '- - L. Dellius L. fil. Fab. Rufus Artorianus - -. 173 'M. Licinius M. f. F[a]b. (traditur Feb.) Fron[t]o - -'.

praeterea cf. Mommsenianam coniecturam ad C 3, 175 add. p. 971.

Palatina: β EE 4 p. 538 (saec. I in.). Sabatina: α C 6 2910 'A. Curius A. f. Sab. (subestne error lapideae?) Rufus domo Beryt(o), miles coh. XII urb. 7 Ligusti - -'.

Caesarea

Caesaream ad turrin Stratonis 'colonia Prima Flavia a Vespasiano imperatore deducta' Plinius nat. hist. 5, 69; cf. Paulum dig. 50, 15, 8, 7; Eckhel 3, 430 (col. prima Flavia Aug. Caesarea); Ulpianus dig. 50, 15, 1, 6 et Iustiniani nov. 103 pr.

Caesareae igitur inde a Flaviis temporibus Quirina convenit, sed eius rei testimonium adhuc desideratur. Collinam, quam, ubi in titulis iam exscribendis sit, ad hanc potissimum Caesaream pertinere putant viri docti, spernendam esse puto. α C 3, 1382 (Veezel in Dacia) '- - C. Licini Coll. Caes(areae) Pontici, vet. alai I. Aug. I[tur]co[rum] - -'. EE 5 p. 260 (Alexandrinus legionis II Traianae fortis titulus a. 194) p. 1, 3 '... vius T. f. Col. Maximus Caesarea', p. 1, 12 '... C. f. Col. Priscillianus Caesar, sig(nifer)'. Lambaesisitanus titulus nescio num suo iure a Wilmannsio additus sit C 8, 2808 '- - M. Antonius M. fil. Collin. Sabinus Caesarea August(a), 7 leg. X fr., 7 leg. III Aug. - -'; quamquam enim Collinam in hominibus ingenuis ex Asia oriundis saepius quam in Hispanis vel in Italis reperimus, eo offendor quod Caesareae Augustae nomine, ni fallor, sola illa Tarraconensis civitas (p. 190) utitur.

Capitolias: α C 10, 532 (Salerni) = KT p. 123 (Flavio n. 12) '- - T. T. f. Flavius Agrippa Cyrin(a) Capitolia(de) - -'.

Aelia Capitolina

Hadrianus in Hierosolymorum oppidi diruti agro coloniam anno 135 (Clinton fasti Rom. ad a. 131) condidit. Eckhel 3, 441—443; Ulpianus dig. 50, 15, 1, 6 (cf. Paulum ibid. 8, 7); Cassius Dio 69, 12, 1; Malalas 2 p. 279 B; Euseb. h. eccl. 4, 6.

tribum Sergiam fuisse oportet, sed nullus huius tribus testis praesto est. nullius momenti ad hanc rem explorandam est β EE 2, 345 ubi versu 3 [Quiri]na, [Colli]na, [Faler]na vel simile quoddam requiritur.

Commagene: regis ultimi Commagenes (Antiochi IV Epiphanis Magni) nepos, quem Pausanias (1, 25, 8) ἄνδρα Σύρον dicit quemque et Attica civitate (CIA 3, 78. 557 d) et Romana (557 a) usum esse scimus, fuit C. Iulius C. f. Antiochus Philopappus, consul ante annos 114—116, tribulis tribus Fabiae; cf. KT p. 116 n. 2.

Dafne: in militum latereuli EE 4, 894 (Romae, saec. II ex. vel III in.) b versu 21 'M. Aur. M. f. Ani. Alexis Dafne', non de Ani(ensi) tribu cogitandum est, sed quod Bormann et Henzen viderunt (coll. 894 c 19), An[ti]ochia] Dafne intellegenda est.

Emesa: Caracalli colonia (Ulpianus dig. 50, 15, 1, 4; Eckhel 3, 3, 11; Mommsen, Zeitschr. f. Rechtsgesch. 1870 p. 112 not.). — Fabia: γγ LW 3, 2567 (a. 78) = KT p. 118 n. 25 'Γάιος 'Ιούλιος Φαβία Σαμσιγγράμους, ὁ καὶ Σεβας, Γαίου 'Ιουλίου Ἀλεξάνδρου υἱός - -', qui e principum Emisenorum domo oriundus videtur. Quirina: αα AEM 6 (1882) p. 40 n. 82 (Troesmi) '- - T. Clau. Ti. filius Quirina Priscus Hemesa, ex c(ustode) a(rmorum) - -'.

Gadara: ἀπόνομος Eckhel 3, 347. — α C 3, 181 cum add. p. 972 (Bybli) '- - L. Philocalus L. f. Col. Valen(s) Gadara, mil. leg. X fr. 7 Cranii Romuli - -'.

Garasa: α EE 2, 331 = 5, 4 (Alexandreae) 'leg. XXII Deioter. 7 Cacselli Fusci M. Pontius M. f. Col. Saburianus GAla - -', quoniam de verbo ultimo non satis constat, hunc tribulem negligere malo quam cum Mommseno ad Garasam revocare.

Heliopolis

Divi Augusti beneficio Heliopolis coloniae Iuliae Augustae Felicis nominibus ornata est (cf. praeter numos inscriptiones C 3, 202 et 6, 423).

α C 6, 423 (a. 238—244) 'L. Trebonius Fab. Sossianus colonia Heliopoli, 7 frum(entariorum) leg. IIII Fl(aviae) Gordianae, p. p.'.

Fabia

Laodicea (ad mare)

civitas libera (Plinius nat. hist. 5, 79; Appian. b. c. 5, 7), postea Septimii Severi imp. colonia.

Quirina: αα C 3, 6186 (Troesmi) = KT p. 119 n. 3 '- - Tib. Claudius Tib. f. Quirina Ulpianus dom(o) Laodicea Syriae, 7 leg. X gem. et IIII Fl. cet. - -'. Collina: miles praetorianus tituli urbani EE 4, 894 (Severi fere aetate) d 16 'M. Aur. M. f. Col. Aetianus Laudici(a)', si quidem recte de eadem Laodicea cogitatur.

Neapolis: Flaviae cognomine ornata; a Philippo demum imperatore colonia Romana facta est (Eckhel 3, 437. Mionnet 5, 506). — ad hanc Neapolim Hübner titulum Emeritensem C 2, 515 'Iustus Menandri f. Ter(etina)³⁷² Flavius Neapolitanus - -' revocavit; sed fateor me ignorare quid sibi velit haec inscriptio mihi quodam modo perscripta.

Samosata: ἱερὰ, ἄστυς, ἀπόνομος Eckhel 3, 252 sq. — α EE 5, 10 p. 260 (Alexandrinus legionis II Tr. f. titulus, a. 194) p. 1, 29 '... Pol(lia) Bassus Samosata, optio'.

Sidon: Sidoniis libertatem quam habuerant (Strabo 16, 2, 23 C 757; Iosephus antiq. 15, 4, 1) Augustus anno 734 = 20 ademit (Cassius Dio 54, 7, 6). Elagabalus civitatem coloniae iure affecit (colonia Aurelia Pia Metropolis S., Imhoof-Blumer 445). EE 4, 894 e 21 Fl(avia) est Sidon. — recte fortasse Mommsen in titulo legionum duarum Aegyptiarum EE 5, 15 (Copti, Augustae fere aetatis) p. 1, 29 '7 Treboni M. Valerius M. f. Pol. Sid.' SID litteras in Sidonis nomen supplet; sed possis et alia et Sid(en) Pamphyliæ conicere.

Arabia.

Hanc provinciam Traianus imperator imperio Romano adiecit anno 105. colonias in eius finibus condiderunt Alexander Severus Bostram, Philippus Philippopolim: tempora dico, quibus res tribuaria vigere desierat.

Palatinae tribus mentio fieri videtur in titulo α C 3, 87 (Hadrianae Petrae reperto) parum certae lectionis.

Cyprus.

Cyprus insula anno 696 = 58 Romanorum dicioni subiecta, anno 707 = 47 Aegypti regibus concessa, post pugnam Actiacam iterum Romanorum

³⁷²) lectio tituli non satis stabilita esse videtur.

facta est. inde ab anno 732 = 22, quo anno Augustus Cyprum a senatu regi voluit, suo paruit propraetori pro consule. nullum in hac provincia natum est oppidum civium Romanorum. itaque tribus, quae infra e titulorum memoria edentur, non ad oppida, sed ad homines pertinent.

Citium. Fabia??: γ CG 2645 '... Κέλσον Φαβ(??)α...'. Quirina: ββ LW 3, 2737 = KT p. 121 n. 48 'Τιβέριον Κλαύδιον Τιβερίου Κλαυδίου Ἰσιδώρου υἱόν Κυρεῖνα Ἰσιδωρον, ἄρχαντ[α] τῆς πόλεως καλ.'.

Paphos (*Augusta* est appellata anno 739 = 15 cf. Cassius Dio 54, 23, 7; CG 2629; Σεβαστή Κλαυδία Φλαβία Πάφος).³⁷³⁾ Auiensis: α EE 5, 15 (Copti, Augustae fere aetatis) p. 2, 37 leg. ... coh. VI '7 Pacci P. Flavius P. f. Anien. Paph.'. Fabia: α Rhein. Jahrb. 66 (1879) 59 (Zellhausen) = KT p. 117 n. 17 '- - [C.?] Iulius [C.?] fil. Fabia... Jus Pap[ho?] - '. Teretina: LW 3, 2801 (Flaviae fortasse aetatis) '- - [Γ]άιον Οὔμμιδιον Τηρητίναν Κουαδρότον, τὸν ἀρχιερέα, τὸν καὶ Πανταρχιανόν, Γαίου Τηρητίναν Οὔμμιδίου Πανταρχίου υἱόν, τοῦ ἀρχιερέως καὶ γυμνασιαρχήσαντος - '.

Salamis. Quirina: ε CG 2638 (a. fere 117-138).

Creta et Cyrene.

Romani anno 658 = 96, cum Ptolemaei Apionis regis testamento regni heredes facti essent, agris regiis potiti et silphii quadam vi incolis imperata oppida suis legibus suoque arbitrio uti patiebantur. sed discordiis, quae Cyrenaeos vexabant, coacti sunt Apionis regnum in provinciae formam redigere (a. 680 = 74). Cretenses vero Q. Caecilius Metellus bello perdomuit et Romanae dicionis fecit, ut provincia ibi fieret anno 687 = 67. non est huius loci fata illa enarrare, quae Creta et Cyrene, modo ut putant uni magistratui subditae modo diremptae exanclaverint usque ad annum 727, quo Augustus provincias orbis Romani partim senatui reddidit, alias sibi retinuit. tum enim illas coniunctas provinciam unam senatoriam esse voluit eamque paullo post auxit et firmavit. unum quod scimus in hac provincia oppidum fuit non stipendiarium, coloniam dico Iuliam N(obilem?) Cnossium; sed eius tribum nullus adhuc nobis indicavit testis.³⁷⁴⁾

Berenice. Aemilia: ε CG 5361 (post a. 679 = 75).

Cyrene: α EE 5, 15 (Copti, Augusti fere aetate) inter milites est p. 2, 29 'C. Spedius C. f. Pol. Cyren.'.

Lyttus. β CG 2583 = KT p. 123 n. 15 '- - T. Φ(λαυδίου) Λεοντίνου υἱόν Κυρεῖνα Ἀλέστιμον, πρωτοκόσμον β ἀγορχνόμον β - '.

Paraetionium. Collina: α EE 5, 10 (Alexandrinus militum leg. II Tr. f. missorum a. 194 laterculus) p. 2, 18 'M. Furfanius M. f. Col. Longus Paraeton.'. Pupinia: ibid. p. 1, 2 '... tius C. f. Pup. Tertullinus Paraetionio'. EE 5, 15 (Copti, legionum Aegyptiacarum, Augustae fere aetatis) p. 1, 37 'C. Trebius C. f. Pup. Paract.'.

³⁷³⁾ cf. LW 3, 2806 et 2785.

³⁷⁴⁾ de Cyrene et Tauchira cf. Marquardt, Staatsvw. 1² p. 463 not. 7.

Aegyptus.

Aegyptum armis anno 724 = 30 captam Caesari Octaviano, qui regni naturam incolarumque indolem cognoverat, non visum est provinciam facere, sed 'domui retinere' (Tac. hist. 1, 11). 'inter alia', Tacitus ait (ann. 2, 59), 'dominationis arcana vetitis nisi permissu ingredi senatoribus aut equitibus Romanis illustribus seposuit Aegyptum, ne fame urgeret Italiam quisquis eam provinciam claustraque terrae ac maris quamvis levi praesidio adversum ingentes exercitus insedisset'. quae regum bona fuerant et quae incolae vectigalia pendebant, omnia Caesaris facta sunt. in rebus publicis et oppidorum et incolarum regendis aliam atque in ceteris orbis Romani provinciis viam Caesar ingressus est. sed alia omitto, hoc unum respiciamus oportet: ex litteris, quas Plinius ad Traianum dedit (10, 22), nullum Aegyptium hominem in civitatem recipi potuisse scimus, nisi qui Alexandriae civis ab imperatore factus esset;³⁷⁵⁾ hoc autem donum raro concessum est: 'civitatem Alexandrinam', sunt verba Traiani ipsius (10, 23 cf. Plinium 10, 5), 'secundum institutionem principum non temere dare proposui' (cf. Flavius Ios. contra Apionem 2, 4 et 6). rem tribuariam igitur ab oppidis Aegypti omnibus prorsus alienam fuisse dico.

Alexandria.³⁷⁶⁾ Pollia: α C 8, 3101 (Lambaei) 'D. Domitio Sardonico Polia Aegyptia³⁷⁷⁾ - '. EE 5, 10 (Alex., leg. II Trai. fortis, a. 194) p. 2, 10 'M. Aurelius Pol. Isidorus Alexandr.'. p. 2, 13 'P. Aurelius Pol. Proclion Alexandr.'. p. 2, 23 'M. Aurelius Pol. Focion Ale.'. EE 5, 15 (Alexandriae, Augusti fere aetate) milites p. 1, 3 'C. Marcus C. f. Pol. Alexandr.'. 1, 24 'C. Iulius C. f. Pol. Alexan.'. 2, 5 'C. Longinus C. f. Pol. Alex.'. 2, 9 'M. Petronius M. f. Pol. Alex.'. 2, 18 'M. Iulius M. f. Pol. Alex.'. 2, 31 'C. Antonius C. f. Pol. Alex.'. δ EE 2, 1028 'P. [C]aecilius P. f. Pol., mil. leg. X[XII?] 7 Fabu[lli] - '. suppl. C 3, 6613 = rev. arch. ser. III, t. 10 (1887) p. 121 n. 3 (sacc. fere III) 'C. Sulpicius C. f. Pol. Aper, mil. coh. Sc(anti?) Gr(ati?) 7 Anton[i] - '. Quirina: α CG 5804 (Neapoli, ante a. 116) = KT p. 123 n. 20 '- - T. Φλαυδίου Καρ. Ἀρχεῖβιον τὸν [καὶ Ζώσιμον] Ἀλεξανδρέα, ἀρχιερέα καλ.'. Claudia: δ C 3, 6023 a. Fabia: γ EE 2, 341 vs. 1. Horatia: δ 1029.

Panopolis. δδ Quirina C 3, 4714 (a. 109) = KT p. 121 n. 40 Claudiorum.

Talmis. γ Teretina??: CG 5065.

Tanis. α EE 5, 10 (Alex., leg. II Tr. fort., a. 194) p. 1, 15 '... ius M. f. Pol. Sarapammon Tanis'.

Thebe. α EE 5, 10 (Alex., leg. II Tr. fort., a. 194) p. 1, 10 '... s P. f. Pol. Isidorus Thebes'.

in Aegypto repertus putatur δ EE 5, 11 'L. Albio L. f. Pol., mil. leg. III 7 Celsi'.

³⁷⁵⁾ eos cives in imminutum ius Quiritium venisse constat; usque enim ad Caracallae aetatem eis ius honorum Romanorum deerat (Cassius Dio 51, 17, 3).

³⁷⁶⁾ Alexandrinam rem publicam ipsam nunquam more Romano constitutam esse compertum habemus.

³⁷⁷⁾ eius filius item in tribu Pollia fuit, sed Castris oriundus dicitur.

Castr.

Eos, qui in canabis orti sunt, cum cingulum acciperent in Polliam tribum utpote quae *pollentium*³⁷⁸) putaretur adscriptos esse docuerunt et Wilmanns C 8 p. 284 et Mommsen *Hermiae* vol. 19 (1884) p. 10 sq. et EE 5 p. 15 sqq.

Lambaesi: α C 8, 2565 b 2 '[. Cor]nelius C. f. Pol. Antulus Castr. . .'; b 11 '[Al]lidius Comodus P[ollia] Ca[s]. . .'. 2618 (a. 211/212) b 9 'C. Cassius Quadr(a)tus Pol. Cas.'; b 27 'C. Iul. Firmus P[ol.] C(as)'; b 36 'Q. Geminus Rogatianus, ex candidato, P[ol.] Cas.'; 2950 'C. M. Iul[ianus] Pol. Cast[ris], cor. leg. I[II] Aug.' - . 2994 ' - M. Valerio M. f. Pol. Secundo Cas., sig. leg. III Aug. - .'. 3101 ' - Q. Domitio Polia Castris Sardonico,³⁷⁹) mil. coh. VII Lusitanorum - .'. 3151 ' - Q. Iulius Q. f. Pol. Fortunatus Cas., mil. leg. III Aug. - .'. 3247 ' - C. Steius C. f. Polia Sabini- nus Cas., mil. leg. III Aug. - .'.

Carnunti: EE 4, 533 ' - T. Fl. T. (f.) Pol. Secundus Cast., mil. leg. XV Apol., cust. 7 Anni Cassi - .'.

Aquinci: EE 2, 711 'M. Furio Po[l.] Rufo Cana[b(is)?]'.
Troesmi: AEM 11 (1887) p. 30 n. 27 (cf. 6, 41, 43) '[T. Val.] T. f. Polia Mar- ci[anus] Cas., vet. leg. V Mac. c[on]f. c[on]f. (miles factus a. 155, missus a. 170), revers(us) at lares suos - .'.

Alexandreae EE 5, 15 (tituli Coptitani: aetate Augusti fere, ut videtur) p. 1, 39 'C. Aufidius C. f. Pol. Castr.'; 2, 35 'C. Longinus C. f. Pol. Cast.'.

Alexandreae: EE 5, 10 (missi a. 194) p. 1, 4 ' . . . us L. f. Pol. Appianus Castr.'; 1, 8 ' . . . ius T. f. Pol. Alexander Castr.'; 1, 14 ' . . . ius M. f. Pol. Capitolinus, b. pr., Cas.'; 1, 17 ' . . . s L. f. Pol. Dionysius Cas.'; 1, 19 ' . . . s C. f. Pol. Dioscorus Cas.'; 1, 21 ' . . . L. f. Pol. Ischyron Cas.'; 1, 26 ' . . . f. Pol. Dionysius Cas.'; 1, 27 ' . . . [P]ol. Serenus Castr., tessar.'; 1, 30 ' . . . [Po]l. Marcus Castris'; 2, 7 'T. Aurelius T. fil. Pol. Chaeremonianus Cas.'; 2, 11 'C. Pompeius C. f. Pol. Serenus Castris'; 2, 14 sqq. 'C. Iulius C. f. Pol. Gemellinus Castris'; P. Aelius P. f. Pol. Hermias Castris; T. Aurelius T. f. Pol. Sarapammon Castr.; T. Flavius T. f. Pol. Apollinaris Castr.'; 2, 20 'M. Aurelius M. f. Pol. Herodes Castris'; 2, 29 sq. 'M. Aurelius Pol. Apollonius Castris'; L. Aurelius L. f. Pol. Chaeremonian. Cas.'; 2, 35 '[C.] Cornelius C. fil. Pol. Firmus Castr.'; 2, 38 '[C.] Iulius C. f. Pol. Isidorus Castris'.

Romae: EE 4, 892 p. 1, 11 ' . . . [Po]l. Pistus Castr.'. 893, 29 'M. Aurel. M. f. Pol. Licinius Ca[st]r.'. 895 p. 1, 10 '[M.] Aurel. M. f. Pol. Apollonius Castr.'.

Incerta.

EE 4, 894 (Romae, militum Severianae fere aetatis) d 20 'C. Iul(ius) C. f. OUI Valens Aemduf'.

C 3, 2887 (Corinii) 'A. Sauscius P. f. CA[m(ilia)?] ?E]max Ansio, miles c[on]f. VIII pr. 7 Firmi Ter[ull]i, cet.'.

³⁷⁸) cf. Bormanni commentariolum de tribu Pollia AEM 10 (1886) p. 227 sqq.

³⁷⁹) eius pater item Polliae tribulis fuit, sed patria Alexandria (i. e. castris Alexan- drinis?).

Brambach 1515 (Aquis Mattiacis, post a. 70) 'C. Val(erius) C. f. Berta Menenia Crispus, mil. leg. VIII Aug. - .'. non est oppidum Macedoniae, cf. Müller ad Ptolem. 3, 12, 28.

C 6, 2381 (coh. praetor.) b 1, 13 ' . . . idius L. f. VII (= Velina?) Priscianus Bia', miles factus a. 155.

C 8, 3028 (Lambaesi) 'domo Collina Cibessos; - - P. Alius Alexander, mil. leg. III Aug. 7 Aemili Silvani - .'.

C 5, 7537 (Rocchette Palafea) 'M. Cominio M. f. Secundo Cam. Commelio' (tra- ditur etiam Cominello).

C 3, 2714 = EE 4, 345 (Delminii, ante annum 42) 'C. Iulius C. f. Ultinia Cli- stinna, mil(es) leg. VII - .'.

C 6, 2381 (coh. praetor.) a 3, 10 'L. Attius L. f. Poll. Verus Fo[ro] . . .', m. f. a. 156 et b 1, 7 ' . . . prabenna T. f. Pol. Marcellinus Fo[ro]' m. f. a. 154. estne Forum Cornelli (cf. p. 97)?

Brambach 1211 (Moguntiaci) 'Sex. Careius Sex. f. Vol. Florus Fo[ro]XG,³⁸⁰) miles leg. XXII pr. - .'; fori alicuius mentio hoc loco fit, cuius nomen ab Aug. . . (vel Mug. . . vel Vag. . .?) litteris incipit. quod Mommsen EE 5 p. 230 Augustam Tricastinorum intel- legendam esse suspicatus est. non probaverim; sed, quoniam in Galliis fora imperatoria complura fuisse compertum habemus neque eorum frequens apud rerum scriptores est me- moria, nobis huius fori fama facile perire potuit in tanta illa litterarum antiquarum ruina.

C 3, 3685 (est Pestini) 'T. Fl(ar)io T. fil. Quirin(a) Serero Gogaeno, - - dec. colon. Sirm., cet., - .'.

EE 4, 893 (Romae, militum Severianae aetatis) vs. 28 'M. Aurel. M. f. Pol. Cas- sianus H. . . .'. — Hasta?

AEM 11 (1887) p. 10 n. 10 (Carnunti) 'C. Aufidius L. f. Quir. Sura domo Heupo (HEVPO), veteranus) [U]leg. XV Apo[llinaris]'. — Heliopolis??

C 3, 4483 (Carnunti) 'C. Valerius C. f. Ser. Her. Tub., mil. leg. XV Apoll. - .'.

Brambach 81 (Noviomagi, saec. I) ' - G. Iulio Clau(dia) Pudenti L. IONFIC, vet. leg. X g. p. f. - .'. qui edidit, haec adnotavit: NEOMA Montanus et Iunius; LIONIA M. Smetius; LVIEONFIA I. Smetius et Betouw; LIOVIA Ianssenus accurate sic disputans: 'die Verschie- denheit der Auffassung rührt daher, weil das Wort durch den Steinmetzen — der erst VET gemeisselt, solches aber nachher, weil er bemerkte, damit zu frühe begonnen zu haben, wieder ansgeremert hatte — verstümmelt ist, in der Weise, dass die Buchstaben VET noch durch das LIOVIA hindurchscheinen'. Brambach ipse denuo titulum contulit. Zangemeister Domaszewskio intercedente mecum communicavit se in lapide legisse ΒΗΘΝΙΑ; idem de Novia oppido eum quadam probabilitate cogitat.

C 6, 2381 (coh. praetor.) b 2, 13 'T. Sextius T. f. Cl. Albellius M', m. f. a. 153. — Miseno?, cf. p. 24.

EE 4, 888 (Romae, militum Iulianae aetatis) vs. 4 ' . . . T. f. Ste. Lupus M'.

ined. (dedit mihi Domaszewski; rep. Burumli prope Sistov) ' - C. Iulius Bassus C. f. Collina Massacis - .'. cogitaverim de Mazacis Cappadociae oppido (ἐν τῇ Κιλικίᾳ καλοῦμένη τῇ Μάζακᾳ ἡ μητροπόλις τοῦ ἔθνους καλεῖται ἐν Ἑσπερίᾳ καὶ αὐτῇ ἐπικλήσαν ἡ πόλις τῇ Ἀρχαίᾳ Strabo 12, 2, 7 C 538), quam Tiberius Caesarem appellari iussit (Eutrop. 7, 11: Suid. s. v. Τιβέριος), cf. Plinius nat. hist. 6, 8 ('Mazacum quae nunc Caesarea nominatur'); Steph. Byz. s. v.; Ptol. 5, 6, 15; al.

C 6, 2382 (coh. praet.) a 28 'Q. Nimmus Q. f. Vel. Sererus Marr.', m. f. a. 174. — Marrucinos in Arnensi, Marruvinos in Sergia fuisse constat.

Bull. dalm. 1885 p. 43 n. 147 (Bigeste) 'L. Domitius M. f. III | Quir., vel(eramus) leg. VII [C. p. f. vel leg. VIII?] | domo Mel[is]|||||'.

³⁸⁰) Zangemeister sic accuratius ex lapide exscripsit FOR XG; scripta est ante annum 70.

- C 6, 2595 'M. Vipsanius M. f. Gal. Secundus **Melo**, mil. coh. V pr. [c] Lutati -'.
 — Melos insula??
 EE 4, 887 (coh. praet., m. f. a. 142) vs. 2, 30 '.... Me. Rusticus **No**'.
 C 6, 3891 '— L. Licinius L. f. Quir. Paternus **Novia**, specula(tor) cho. V pr. 7
Catonis -'. — cf. Wilmanns ex. n. 1459 (a. 185—193) vs. 7 'cum liberata esset **Novia**
obsidione'.
 [C 6, 2641 '— . . . Cornelius P. f. Gal. Navoso, [m.] coh. VII pr. -'; sed recte
 Henzen 'Navos [q(uondam)]' scripsisse videtur.]
 C 6, 2381 (coh. praet., m. f. a. 154) b 2, 4 'S. Fanius S. f. Pub. Severus **S**'.
 C 3, 2048 (Salonis, ante annum 42) 'T. Sabinius T. f. Fab. domo **Sebaste**, ve-
te(ramus) leg. VII. — *Sebastes* nomine eo tempore quattuor oppida insignia erant: Cappa-
 dociae Ciliciae Phrygiae Syriae, quorum ante Septimium Severum imperatorem nullum
 Romano more constitutum est; eo imperante Syriae illud oppidum ad coloniae honorem
 provectum est.
 C 3, 6419 (Burni, a. 42—69) 'M. Vallius M. f. Quir. Maurinus **Seg.**, mil. leg. XI
C. p. f. 7 Val(erii) Pos(tu)mi -'. Segontia Tarraconensis (p. 199)? Segovia? Segobriga?
 C 6, 2451 '— M. Valerius M. f. Sergia Quintianus **Seni.**, mil. coh. I pr. 7 *Sil-*
vani -'.
 C 8, 2565 in militum laterculi vs. 1 '... [Ga]rgilius Q. f. Ar. Fatalis **Sic.** .'; Sicca,
 de qua Wilmanns l. c. et Mommsen p. 1087 cogitaverunt, in Quirina erat; quod iidem viri
 docti (ad l. et p. 1078) *ar(morum)* intellegunt, non recte inter nomina militis ipsa munus
 scriptum videtur putari.
 C 3, 2715 (Delminii, a. 42—68) 'M. Iulius M. f. **Trernahensis** (*Teretnam* in
 huius monstri initii subesse Mommsen putat), miles leg. VII C. p. f. -'.
 C 6, 2381 (praetor., m. f. a. 154) b 2, 5 'T. Flavius T. f. Stel. Cornelianus **V**'. —
 Urvino? Uenevento?
 C 3, 4486 (Carnunti) 'C. Valerius C. f. Fab. Silvinus **Val.**, mil. leg. 3 *Rutili* -'.
 Valesium? cf. pag. 42 not. 60.
 C 6, 2777* 'N. Didi N. f. Ar. **Vatia**, mil. in prae., spec. -'; an *Vatia* est co-
 gnomen?
 de **Vet.** cf. additamenta s. v. 'Ve'.
 C 8, 2840 '... Cl(audius) Ti. f. Col. Alexander .... **onia**, vet. ex armor. c[on]st.
leg. I/II Aug. -', quem alicubi in Graecis potissimum imperii Romani partibus natum
 censuerim, e. g. Apolloniae.

Additamenta.

Hic liber typis exscribi coeptus est mense Novembri anni 1886,
 finitus est mense Augusto anni 1888.

Ad p. 1 sqq.: quae ipse de tribuum numero Italicis populis post bellum
 Marsicum concessarum edidi quaeque eadem fere sentiens Beloch scripsit, Mommsen
 commentario volumini 22 'Hermiae' inserto (1887, p. 101 sqq.: 'die römische
 Tribuseintheilung nach dem marsischen Krieg') et in tertio volumine libri, quem
 de iure publico scripsit, (p. 179 sq.) impugnavit. lege Cornelia Cinnae a. 670
 Italicos in omnes tribus dispersos esse dicit Sullamque cum a. 671 in Italiam re-
 vertisset 'cum Italicis populis, ne timeretur ab eis velut erepturus civitatem et suffragii
 ius nuper datum, foedus' percussisse (Livi epit. 86) traditum esse monet; quibus-
 dam quidem oppidis post victoriam partem Sulla dictatore ferente comitiis centu-
 riatas civitatem adeptam, post a. 676 redditam esse concedit; sed in universum,
 quae a Marianis de Italicis civitate danda impetrata essent, non esse immutata;
 neque enim populares, cum eis in animo esset libertinorum iura publica augere,
 quos Cinnani in omnes XXXV tribus perduxissent, Sulla in IIII urbanas reiecis-
 set, novorum civium gratia legem de tribuum numero tulisse; praeterea non de-
 monstrari posse posteriore tempore eos Italicos, qui a Romanis defecissent, in VIII
 quasdam tribus coniectos esse, quamquam non casu factum esse videatur, 'dass
 alle Marser und alle Paeligner, also die Landschaft, nach der der Krieg heisst,
 und die, in der er seine Hauptstadt einrichtete, in der Sergia stehen: dies durch
 die unverhältnissmässig grosse Zahl der Stimmberechtigten herabgedrückte Stimm-
 recht ist allerdings sicher Strafe'. — ad haec ego, ut qui ipse in huius libri pa-
 ginis 1—6 ex illa mea priore sententia ea eiecerim quae mihi iam videbantur
 parum probari posse, haec pauca respondeo:

a) nescio cur Mommsen neglexerit eodem fere modo atque Sergiam in Marsis
 et Paelignis regnare Voltiniam in Samnitibus, Pomptinam in Lucanis, Clustuminam
 in Umbria, cet., magnosque earum tribuum continuos agros post bellum Marsicum
 in sociis factos esse videri, ita ut magno tribulium numero suffragia novorum civium
 imminuerentur. ut ergo et in numeris et in rebus erraverim, cives novos in paucas
 quasdam tribus poenae causa coniectos esse recte dixisse mihi videor.

b) si Mommseni sententia recte staret Cinnanorum legem tribuariam in ce-
 teris fere ratam mansisse, Sulla autem ferente Marsos et Paelignos poenae causa
 in Sergiam compulsos esse, similem suffragiorum immutationem cum in aliis po-
 pulis Italicis, qui contra illum arma ferebant, tum in Etruscis et Samnitibus et
 Lucanis expectare liceret. sed in Etruscis magna tribuum varietas fuit, Samnitium
 et Lucanorum vero tribuum aliam originem quaero. neque igitur ad Cinnanos neque
 ad Sullam tribuum illam discriptionem, quam posterioribus temporibus fuisse vi-
 demus, referendam esse puto; potius ad priores leges de suffragiis Italarum latas
 referre mihi placet.

c) quod Mommsen in eo haeret, quod populares post Sullam mortuum, cum libertinis faverent, suffragia novorum civium ex Italicis populis augere non studuerunt, equidem Marsorum Lucanorum Samnitium reliquorumque populorum vires a Sulla adeo attritas numerumque imminutum esse credo, ut postea non multum in re publica vigerent; accedit, quod libertini in urbanis solis tribubus suffragia tulerunt.

d) de Venusia dixi KT p. 64. 69. 72. — de Aeclano contuli Appianum b. c. 1, 51 et Velleium 2, 16, 1; fortasse non recte collocavi KT p. 67. — Canusium in Falerna fuisse errore dixi KT p. 68.

e) ceterum cum mea sententia pugnare puto, quod Canusinus populus anno fere medio 665 = 89 cum sociis Italicis coniunctus fuisse (Appian. b. c. 1, 52) neque antea fundus factus esse videtur. multo vero minus valent quae de Stabiis pr. Kal. Maias anni 665 a Sulla expugnatis tradita sunt (Plinius nat. hist. 3, 70).

p. 6 lin. 19 lege: factum esse potest.

p. 9 **Abellinum**. adde β C 9, 2118 (prope Beneventum) 'Q. Vinus Q. f. Gal., II vir i. d. Abellin(i) - - . . . f. Gal., patri'.

p. 10 **Alba Longa**. Fabia γ C 14, 2317. Galeria ε 2264 (= C 6, 1460). Horatia (Ariciae tribus?) γ C 14, 2362. Palatina γ 2336. *Pal(atina) Fab(ia)* coniunctae γ 2336. Quirina γγ 2300 (non 2302).

p. 13 **Bovillae** (C 14 p. 230 sq.). adde Palatinam β C 6, 2125 = 14, 2413 et Falerinam β (?) 14, 2412 anni 46.

p. 23 sq. **Lavinium**. adde Fabiam β C 10, 797 (Pompeis, a. fere 47—54) ≅ 14, 4176 (Lavinii, a. 36/7).

p. 24 **Misenum**. adde α Gazette archéol. 1887, chron. p. 54 (prope Romam) '- - M. Antonio M. filio Claudia Terenti oriundo civitate Miseni, omnibus muneribus et honoribus patriae suae perfuncto, negotiatori celeberrimo suariae et pecuariae - -'.

p. 25 **Neapolis**. adde Maeciam γ not. d. scavi 1887 p. 198.

p. 27 **Ostia**. β C 14, 426 (non 456). adde Collinam β 4143.

p. 27 **Pompei**. ad Fabiam ε C 10, 797 cf. C 14, 4176 (Lavinii, a. 36/7).

p. 28 **Praeneste**. adde Aemiliam ε C 14, 2849.

p. 25 **Nomentum**

C 14 p. 440 sq. — Livius 8, 14, 3 ad annum 416 = 338 'Aricini Nomentanique et Pedani eodem iure quo Lanuvini in civitatem accepti'.

Claudia γ C 14, 3945. Collina γ—ε 3949. Clustumina γ 3979. Cornelia β 3941 'D. Valerius D. f. Cor. Proculus, aedil(is), dictator, quaes(tor) alimentorum - -'. Horatia γ 3961. 3972. Palatina β 3955. Sergia γ + ε 3945.

p. 29 **Puteoli**. adde Claudiam γ not. d. scavi 1885 p. 23 (= C 10, 3050).

p. 32 med.: ad Galeriam ε C 14, 3516 cf. 'Hispalim' p. 147.

p. 33 **Teanum Sidicinum**. lin. 12 lege: 'qui utrum'.

p. 33 **Treba**. in C 14, 3453 Frege[nas] vox subesse putatur, cf. p. 267.

p. 35 **Verulae**. lin. 2 lege: 'de earum fati'.

p. 36 **Volturnum**. lin. ult. 'sub Tiburte' deleas et 'Dessau ad C 14, 3609' scribas velim.

p. 40 lin. 1 dele '54', scribe '52'.

p. 44 **Turenum** (= Trani?). Plinius nat. hist. 3, 105 in reg. II 'Turnantini'.

Oufentina β Not. d. scavi 1886 p. 238 (= C 9, 6181 + 6180) 'P. Pofstunio P.

f. Ouf. Rufflo, IIII vir(o) aed. - -'.

p. 47 **Tegianum**. tituli C 10, 291 et 8095 (hunc eiusdem hominis esse posse atque Atinatem n. 337 litteris me monuit Bormann) Atinates potius esse videntur quam Tegianenses. agri enim Atinas et Tegianensis a Mommseno forsitan non recte separati sint. quod si recte conieci, magnus tribus Pomptinae testis in Tegiano nobis deest.

p. 47 **Copia**. lin. paenult. dele RVFINIANVS, scribe RVFLANVS.

p. 48 lin. 6 scribe 'deductae'.

p. 49 **Cluviae**. Dessau ad titulum C 14, 2844 (ad XVIII lapidem viae Praenestinae rep.) 'C. Helvidio C. f. Arn. Prisco' monet Helvidium Priscum, praetorem anni 70, e municipio Cluviae fuisse (Taciti hist. 4, 5) et alium C. Helvidium Priscum redire in titulo eiusdem regionis, unde praetor ille oriundus fuit, C 9, 2827. unde quodammodo probatur Cluvias in Arnensi fuisse.

p. 49 **Alba Fucens**. adde Fabiam γ not. d. scavi 1887 p. 459 (in duobus titulis).

p. 50 **Tibur**. dele '4216 ∞ 4217', scribe '4258 ∞ 4259'.

p. 51 **Teate**. adde Arnensem β not. d. scavi 1887 p. 159. 299.

p. 51 **Marruvium**. adde α Mittheil. der Centralcomm. N. F. 11 (1885) p. LXXV = Pais n. 1141 (Aquilaiae, optima aetatis) 'T. Statius P. f. Serg. MARR^{ax}, prim. pil. leg. XIII geminae, donatus cet.'.

p. 53 **Interpromium**. adde: de C 9, 3044 cf. Mommseni adnotationem.

p. 61 **Fificulanus pagus**. in fine scribe '(pater)'.

p. 65 **Hadria**. adde vetustiore inscriptionem: γ *Mai(cia)* Mittheil. des deutschen Instituts in Rom 3 (1888) p. 7.

p. 66 **Septempeda**. dele Pupiniam; est enim in Amerina inscriptione C 9, 5579 = 6, 3872 = 11, 4359.

p. 69 **Attidium**

Lemonia

β Or. 516 'C. Camurio C. f. Lem. Clementi, praef. fabr. IIII, praef. i. d. imper. Caes. Traiani Aug., cet., proc. Aug. epistrategiae septem nomor(um) et Arsinoitae, Treicenses patrono - -' (utpote in patria positus) ∞ Ramelli ms. Attid. n. 7 = bull. d. inst. 1845 p. 129 'Q. Camurio L. [f.] Lem. Nuni[sio?] iuniori . . .'. Ramelli ms. n. 9 = Riccy ricerche stor.-filol. dell'antico pago Lemonio (1802) p. 38 'C. Aetrio C. f. Lem. Castrensi, aed. - -'. cf. Mur. 759, 4 'C. Vicio L. fil. Aeliano, VI viro, Ilarius L. f. Lem. Clemens - - patri - -'.

p. 71 **Forobrentani**

Pupinia

Plinius nat. hist. 3, 113 in oppidis regionis sextae (male Detlefsen edidit: *Forodruentani*).

α Mur. 730, 1 = GN 676 (Urbini) 'L. Petronio L. f. Pup. Sabino Forobrent., corn. pr. pr. leg. X fret. et IIII Fla., donis don. [a]b imp. Marco Antonino in bello German. bis, cet.'.

p. 73 lin. 1 scribe 'Mevania

Aemilia'

p. 74 **Pisaurum**. Tromentinaam dele.

p. 76 **Sentinum**. adde praeterea Quirinam Bull. comm. di Roma 1887 p. 179 n. 1909.

p. 78 **Tuficum**. α (non β) Henzen 7173 'L. Cresio L. f. Ouf. Proculo, IIII vir(o), - -; dedit [i]d[e]m [in] d[ed]icatione [statua]e municip[ibus] suis cet.'.

p. 84 **Falerii**. Aniensem dele; ad 'β C 11, 3108' adde: ≅ 3209 (Nepete); in β 11, 3100 dele 'proc. summaru[m] provinciae . . .', scribe 'fla[m] provinciae i[n]ferioris'.

p. 84 **Florentia**. adde α Not. d. scavi 1887 n. 631 p. 238 'T. Didius [f.] Sca[ptia] . . . ius Florent[ia], [co]h. III vi[g.] . . .'.

p. 85 **Fregenae** (e. R. colonia condita a. 509 = 245). hanc domum indicari in titulo C 14, 3453 Dessau coniecerat; rectius de *Frege[llano]* cognomine cogitare videtur Bormann (C 11 p. 549 q. v.).

p. 87 **Nepet**. dele Horatiam.

p. 87 **Perusia**. adde α Archivio stor. per le Marche e l'Umbria 1 (1884) p. 381 (Plestiis) 'L. Metellus P. f. Tro. Arabus ab Perusia'.

p. 90 **Vei**. adde ad notam 117: Bormann mihi dixit se VEI in titulo vidisse; nihil igitur iam obstat quominus *Vei* oppidum intellegatur.

p. 97 **Mutina**. adde α Mur. 1060, 5 (Florentiae??) '- - C. Marcio C. f. Pol. Mutina - -'.

- p. 108 **Berua**. cf. Detlefsen Herm. 21 (1886) p. 527 not. 1.
 p. 109 not. 148 **Trumpilini**. adde α AEM 10 (1886) p. 204 (rep. Reselec in Thracia)
 'L. Plinius Sex. f. Fab. domo Trumpilia, mil. leg. XX - -'.
 p. 110 **Cremona**. adde α Bull. de la société nationale des antiquaires de France
 1885 p. 130 (Amedonaci) 'L. Furius L. f. Ani. Crem., miles leg. XIII . . . .'.
 p. 111 **Emona**. lin. ult. scribe 'Polia γ et Velina z EE 2, 811'.
 p. 117 **Augusta Praetoria**. adde: α Boghetich inser. Salonit. n. 76 (hoc anno in
 AEM edetur a Domaszewskio; imminuta legitur C 3, 2069) ' . . . . o L. f. SEP[gia A]ug.
 Praetofria . . .] f. o. coh. VI . . . . - -'.
 p. 119 **Comum**. γ Onf. 5384 (non 5584).
 p. 119 **Forum Vibi Cab.** cf. Detlefsen l. c. p. 535 sq.
 p. 121 **Ticinum**. inscriptio Carnuntina iam edita est AEM 11 p. 9 n. 9.
 p. 123 not. 167 adde: cf. praeterea Detlefsen Herm. 21, 1886 p. 532 sq.
 p. 129 lin. 9 lege 'doeti'.
 p. 130 not. 186 lin. 1 lege 'in civitate Romana'.
 p. 131 **Gaulus**. adde α Mittheil. des deutschen Instituts, röm. Abtheil., 3 (1888)
 p. 77 (Puteolis) 'C. Aelio P. fil. Cl. Quirin. Domitiano Gaurio, ab imp. M. Aurel. Anto-
 nino Aug. Pio equo publico orn., praef. fabrum, cet.'.
 p. 137 adde post Ammaedaram: 'Aradis'; post Cartennam: 'Gumugu Plin. 5, 20: co-
 lonia Augusti'.
 p. 139 **Ammaedara**. adde Quirinam z EE 7, 61. z 60.
 p. 139 **Bisica**. adde: α EE 7, 101 (B.) 'M. Caecilio Secundo Arn. Honorato filio
 et nepoti (flaminum) perpetuorum municipii sui (i. e. Bisicae?); pugnare videtur hic titulus
 cum Quirina inscriptionis Ennii Erpili (nunc est EE 7, 100); ut iam de tribu Bisicae iu-
 dicium ferri non possit.
 p. 142 **Cirta**. adde Quirinam β EE 7, 437.
 p. 143 **Mileu**. adde Quirinam β (?) EE 7, 447.
 p. 143 **Rusicae**. adde α EE 7, 448 (Milen) 'Q. Fabius M. f. Q. Solutor - - oriundo
 Rusicae - -'.
 p. 143 **Sigus**. adde Quirinam β EE 7, 792 (post a. 217).
 p. 144 **Cuicul**. adde β EE 7, 798 (a. 160) ' - L. Claudius Ti. fil. Quir. Hono-
 ratus, trib. m[il. leg. . .] cet., col. Cirt. dec. et aed., col. Cuic. dec. et aug. - -'.
 p. 145 **Curubis**. colonia Iulia Curubi EE 7, 144 anni 155.
 p. 145 **Gigthis**. adde Quirinam z EE 7, 19. 21.
 p. 146 **Giuffi**. adde Papiriam β EE 7, 128.

Quirina

 p. 146 **Hippo Regius**
 β EE 7, 426 (Hadriani aetate) '[C. Salvius] L. f. Quir. Fuscus, praef. f[abr., aedil.,
 II vir, II vir quinq. - -'.
 p. 148 **Karthago**. adde α? EE 7, 253 (Ucculae, saec. II fin. aut III in.) vs. 2 'nius
 . . f. Arn. Karthagin'. α 255 (ibid.) 'C. Amioleno C. f. Arn. Karthagin(iensi) Galliano,
 flam. divi Titi - -'. ceterum Karthaginiensis videtur esse ille C. Sulpicius Perenis f. Arn.
 Ampelius, sacerdos Cererum Karthagini anni CXXX, cuius memoria servatur in titulo prope
 Bisicam versus Sidi Brik reperto EE 7, 692.
 p. 148 **Thibursicum Bure**. ad z C 8, 1439 cf. Ostiensem C 14, 154.
 p. 149 **Thugga**. Quirinae unus titulus exstat cf. EE 7, 276.
 p. 152 **Mustis**. titulus M. Valerii Felicis melius traditur EE 7, 306.
 p. 154 **Sicca**. adde Quirinam β EE 7, 709.
 p. 155 **Sufetula**. adde Quirinam γ EE 7, 55 et Papiriam z 50.
 p. 156 **Thamugadi**. adde β EE 7, 758. ad Horatiam C 8, 2362 cf. EE 7, 347.
 p. 156 **Theveste**. adde α EE 7, 720 (T.) ' - Q. Crepereio Germani filio Pap. Rufino,
 auguri, aedili, praef. i. d. II vir. - - liberalitates, quas in cives suos exercuit, cet.'. β EE 7, 723.

- p. 157 **Thibiuea** (EE 7 p. 63).
 z EE 7, 206 (ante a. 167) 'Q. Caecilio Q. f. Arn. Marcello Dentiliano, X viro stlitib.
 iudic., cet., col[oniae] patrono Thibiucenses - -'.
 p. 158 **Thuburnica**. adde α EE 7, 235 (T.) ' - Q. Octavio Q. f. Corn. Primo,
 omnibus honoribus in colonia sua func(to) - -'.
 p. 158 **Thysdrus** not. 229 a: scribe 686 (dele 636).
 p. 160 **Vallis**. adde β EE 7, 238 'C. Egnat[i]o C. fil. Papiria [Fe]lici, aedili - -'.
 p. 160 **Uccula**
 z EE 7 p. 79. — civitas n. 255, municipium n. 254 saec. IV. EE 7, 252 Arn(ensis)
 quidam tribulis templum nescio quod restituit et dedicavit; reliqui Arnensis tribules, quo-
 rum nomina ex Ucculae parietinis nobis innotuerunt, diserte Karthaginienses dicuntur
 (n. 253 et 255).
 p. 162 in fine capitis de Africa scripti adde: Zian: γ EE 7, 6 'C. Memmio C. [f.]
 C. n. Quir. Afric[ano], ad]lecto in turmas eq. [R. a d]ivo Hadriano cet.'; inter Hipponem
 Diarrhytum et Uticam 213 vs. 1 fin. Quir.; Hr. Bedd (EE 7 p. 76): β 250 'Ti. Aprario
 Felici Q. fil. Papiria Parato, aedilicio, fl. perp., bono viro, amatori [e]t alumno³⁵¹) mu-
 nicip(ii) sui - -'.
 p. 168 lin. 20 dele 'Tarr. Cis.', scribe 'Baetica Cismbrum'.
 p. 168 lin. 33 adde '18. Complutum'.
 p. 173 **Corduba**. adde β C 2, 1347 cum add. p. 701 (Acinipone) 'M. Iunio [L. f.]
 L. n. Gal. Terenti[ano] Servilio Sabino, II vir(o), flaminii, pon[t.] perpetuo c. c. Patrie.
 plebs Acinipponens(is) patrono - -'.
 p. 200 **Tarraco**. adde: Voltiniam C 12, 4323 v. inter Nemausenses p. 215.
 p. 206 **Arelate**. adde lin. 9 fin.: cf. EE 5 p. 218.
 p. 208 **Forum Iuli**. adde Aniensem γ C 12, 291.
 p. 226 **Aquineum** in Sergia fuisse novo teste comprobatur; dedit enim mihi Do-
 maszewski tituli a. 1882 Aquinei reperti neque adhuc editi exemplum 'C. Tit. C. fil. Serg.
 Antonius [Pe]culiaris dec. col. [Se]pt. Aq., item dec. m(un.) Sing. - -' z EE 2, 581
 (Lugione rep.).
 p. 246 **Nicopolim** certe ab Augusto coloniam e. R. non esse deductam etiam Servius
 (ad Verg. Aen. 3, 501) ostendit; dicit enim 'cum in Epiro Nicopolim (Augustus sc.) con-
 deret, cavet in foedere civitatis ipsius, ut cognati observarentur a Romanis'. num Actii
 aliquamdiu colonia fuerit necne, non satis adhuc patefactum esse concedo.
 p. 250 **Stratonicea**. adde α Quirinam bull. de corresp. hell. 1888 p. 253 n. 32;
 p. 254 n. 35; p. 264 n. 49; β EE 7, 253 n. 33; p. 256 n. 37.

³⁵¹) 'alumno' significat puto Aprarium ibi illum quidem non natum, at tamen a
 puero educatum esse' adn. Schmidt.

Indices.

I. Index tribuum XXXI rusticarum.

Oppida, de quorum tribu admodum ambigitur, in hunc laterculum non recepi.

Aemilia. Italiae reg. I Formiae, Fundi, Suessa Aurunca; reg. III Copia Thurii, Vibo Valentia; reg. VI Mevania. Macedoniae Dobiros, Dyrrhachium, Stobi.

Aniensis. Italiae reg. I Capitulum et alia oppida Hernicorum (cf. p. 32), Treba; reg. IV Carsioli; reg. VIII Ariminum; reg. X Cremona; reg. XI Vercellae. Hispaniae Tarrae, Caesar Augusta. Narbonensis Forum Iuli; Asiae Alexandria Troas.

Arvensis. Italiae reg. IV in Frentanis Anxanum vel Cluviae, Histonium, Iuvanum; in Marrucinis Teate; reg. VI Oriculum; reg. VII Blera, Clusium, [Polimartium]; reg. VIII Brixellum. Africae Curubis, Karthago (cum Agbia, Thibursico Bure, Thignica, Thugga), Neapolis, Thabraca, Thuburbo (maius?), Thiburnica, Uchi maius. Mauritaniae Caes. Saldae, Tupsuctu.

Camilia. Italiae reg. I Lupiae; reg. IV Tibur; reg. VI Pisaurum, Suasa Senonum; reg. VIII Ravenna; reg. IX Alba Pompeia, Augusta Bagiennorum; reg. X Atria, Pola? extra Italiam: —.

Claudia. Italiae reg. I Misenum; reg. II Barium, Caelia, Luceria, Tarentum; reg. IV Aequiculi, Cliternia; reg. X Acelum, Albona, Apsoros, Berua, Concordia, Emona, Iulium Carnicum, Nedinum, Tarvisium, Varvari; reg. XI Novaria. Alpium marit. Cemenelum. Siciliae Catina. Mauritaniae Tingit Volubilis. Belgicae Ara Agrippina. Norici Celeia, Iuvavum, Teurnia, Virunum. Pannoniae Savaria. Galatiae Iconium (?).

Cornelia. Italiae reg. I Arpinum, Cereatae Mariana, Verulae; reg. II Aeclanum, Teate (?); reg. III Croto, Petelia; reg. VI Camerinum, Fulginiae, Matilica. Africae Mustis. Belgicae Noviodunum.

Clustumina. Italiae reg. I Larinum (?); reg. IV Forum Novum (?); reg. VI Ameria, Arna, Carsulae, Igavium, Interamna Nahars, Pitinum Mergens, Sestinum, Tifernum Mataurense, Tifernum Tiberinum, Tuder, Vettona. extra Italiam: —.

Fabia. Roma (inde ab Augusto?). Italiae reg. II Anxa, Leuca (?), Rudiae; reg. III Eburum; reg. IV Alba Fucens; reg. V Aesulum; reg. VII Luca; reg. X Brixia (cum Benacensis, Sabinis, Trumpilinis), Patavium. (Aquitaniae Gabales?). Macedoniae Heraclaea Sentica. Syriae Berytus, Heliopolis. — *Iuliorum* tribus.

Falerna. Italiae reg. I Acerrae, Atella, Caiatia, Capua, Castrunoenium, Forum Popili, Nola, Puteoli (inde ab Augusto?); reg. II Caudium; reg. IV Telesia; reg. IX Album Intimilium. extra Italiam: —.

Galeria. Italiae reg. I Abella, Abellinum; reg. II Compsa, Vibinum; reg. VII Luna, Pisae; reg. VIII Veleia; reg. IX Genua. Africae Thysdrus. Baeticae Asido, Carmo, Corduba, Epura, Gades, Iliberri, Ilipa Magna, Iiturgicola, Iptuci, Isturgi, Nertobriga, Obulco, Ossigi, Sacili, Ula, Urgavo, Iulium U..... Contributa Iulia. Lusitaniae Ebor, Olisipo, Pax, Salacia. Tarraconensis Ausa, Barcino, Bilbilis, Calagurris Nassica, Castulo,

Clunia, Damania(?), Dertosa, Dianium, Edeta, Egara, Gerunda, Iesso, Ilerda, Iluro, Labitolosa, Libisosa, Lucus Augusti, Osicerda, Otobesa, Saetabis, Saguntum, Segobriga, Sigarra, Tarraeo, Valentia, Valeria, Uxama. Lugdunensis Lugdunum.

Horatia. Italiae reg. I Aricia; reg. II Venusia; reg. VI Spoletium; reg. VII Falerii. Africae Assuras, Uthina.

Lemonia. Italiae reg. V Ancona; reg. VI Attidium, Hispellum, Sentinum; reg. VIII Bononia; reg. X Parentium. extra Italiam: —.

Maccia. Italiae reg. I Neapolis; reg. II Brundisium; reg. III Paestum; reg. V Hadria; reg. IX Libarna. Macedoniae Pelagonia.

Menenia. Italiae reg. I Hereulaneum, Nuceria Alfaterna, Pompei, Praeneste, Stabia, Surrentum; reg. X Feltria, Vietia. extra Italiam: —.

Onfentina. Italiae reg. I Aquinum, Frusino, Privernum, Tarracina; reg. II Canusium; reg. VI Tuficum, Plestia; reg. VI vel VII Saena; reg. XI Comum, Mediolanium. extra Italiam: —.

Papiria. Italiae reg. I Cora, Tusculum; reg. II Ausculum; reg. VI Narnia; reg. VII Sutrium; reg. X Bellunum, Opitergium, Tridentum; reg. XI Ticinum. Africae Calama, Capsa, Cillium, Cuicul, Diana, Giufi, Hadrumetum, Lamasba, Lambaesis, Linisa, Macomades (?), Maetar, Mascula, Thagaste, Thamugadi, Thelepte, Theveste, Thubursicum Numidarum, Tuccabor, Vallis, Zuechar. Mauritaniae Caes. Mons, Sitifis. Baeticae Astigi. Lusitaniae Emerita. Narbonensis Narbo. Belgicae Ulpia Traiana. Pannoniarum Poetovio. Daciae Apulum, Sarmizegetusa. Moesiarum Oescus, Ratiaria. — est *Ulpiorum* tribus.

Poblilia. Italiae reg. I Aletrium, Anagnia, Cales, Ferentinum; reg. IX Album Ingaunum; reg. X Verona (cum Arilicenis et Arusnatibus). extra Italiam: —.

Pollia. Italiae reg. I Aesis, Fanum Fortunae, Forum Sempronii, Ostia; reg. VIII Claterna, Faventia, Fidentia (?), Forum Corneli, Mutina, Parma, Regium Lepidum; reg. IX Forum Fulvi Valentia, Hasta, Industria (= Bodincomagus), Pollentia, Vardagate; reg. XI Eporedia. Alpium marit. Forum Germa[norum?], -nici?]. Ponti Bithyniae Sinope. Castrenses.

Pomptina. Italiae reg. I Circei, Setia (?), Ulubrae; reg. III Atina, Buxentum, Grumentum, Potentia, Teganum (?), Volcei; reg. VII Arretium, Volsinii; reg. IX Dertona. extra Italiam: —.

Pupinia. Italiae reg. VI Forobrentani, Sassina; reg. X Tergeste (cum Neapoli); reg. XI Laus. Narbonensis Baeterrae.

Quirina. Italiae reg. I Antium; reg. IV in Sabinis: Amiternum, Nursia, Reate; in Vestinis: Aveia, Peltuinum, Pinna; reg. VII Forum Clodi; reg. X Camunni. Alpium marit. Pado, Salinae. Alpium Cott. Brigantio, Ebrodunum, Segusio. Sardiniae Carales, Cornus, Sulci. Siciliae Gaulus, Lipara. Africae Ammaedara, Aradis, Bulla regia, Cercina, Cirta (et Arsacal, Caldae, Celtianenses, Chullu, Mastar, Mileu, Phua, Rusicade, Saddar, Sigus, Subzuar, Tiddis, Uzelis), Gigthis, Gurza, Hippo regius, Leptis magna (?), Madaura, Muzua, Nattabutes, Sicca, Simitthu, Sufetula, Thibilis, Thuburbo minus, [Tus]cubis, Vina (?), Utica. Mauritaniae Caes. Auzia, Caesarea, Cartenna, Gunugu, Icosium, Mauliana, Oppidum Novum, Portus Magnus, Rusguniae, Rusuccuru, Tipasa. Baeticae Acinipo, Al.....ienenses, Anticaria, Arva, Arunda, Axati, Barbesula, Canama, Cartima, Ilipula minor, Ilureo, Iluro, Iporea, Ipsa (?), Lacilbula, Malaca, Mellaria, Munigua, Naeva, Nescania, Osqua,

Dafne 258. Damania 193. Dea Augusta 214. Deciates 205. Delminium 233. Delos 246. Derbe 254. Dertona 102. Dertosa 193. Deva 222. Diana 145. Dianium 193. Dinia 215. Dium 241. Dobiros 242. Drips(. . .) 102. Drobeta 230. Durrachium 242.

E . . . . en(sis?) 203. Eborā Lusitaniae 184. Ebrodunum 124. Eburacum 222. Eburum 45. Ebusus 201. Edeta Liria 194. Egara 194. Egnatia 41. Emerita 185. Emsa 258. Emoua 111. 268. Emporiae 194. Eordaea 242. Ephesus 248. Epidaurum (Epit.) 234. Epōra 173. Eporedia 119. Epotius pagus Vocontiorum 214. Equizetum 163. Erythrae 249. Eryx mons 131. Esernia 59. Etenna 255.

F(. . .) cf. Fundi et Formiae. Fabrateria Nova 18. Fabrateria Vetus 19. Faesulae 83. Fagifulae 59. Falerii 83. 267. Falerio 64. Fanum Fortunae 70. Faventia 96. Feltriae 111. Ferentinum Italiae reg. I 19. 22. Ferentinum Italiae reg. VII 84. Fidentia 96. Fificulanus pagus 61. 267. Firmum 64. Flaviaugusta 194. Florentia 84. 267. Formiae 19. Forobreutani 267. Foruli 54. Forum Claudii A[ugusti] cf. Vallenses. Forum Clodi 85. Forum Corneli 97. Forum Fulvi Valentia 102. Forum Germa(n . . .) 123. Forum Iuli Narbonensis 208. 269. Forum Iulium Italiae reg. X 111. Forum Livi 97. Forum Novum 55. Forum Populi Italiae reg. I 20, reg. VIII 97. Forum Sempronii 71. Forum Traiani 127. Forum Vibi Caburriatum 119. 268. Forum **MG** 263. Forum . . . . 263. Fregēnae 267. Frentani 49. Frusino 21. Fulginiae 71. Fundi 21. Furfo 61.

Gabales 217. Gabalienses 217. Gabii 21. Gadara 258. Gades 173. Gangra 254. Garasa 259. Gaulus 132. 268. Genava 213. Genua 103. Genusia 41. Gerunda 195. Gica 239. Gighis 145. 268. Giufi 145. 268. Glemona 112. Gnathia 41. Gogaeno 263. Grallia 195. Graviscae 85. Grumentum 45. Guinuntum 201. Gunia cf. Clunia. Gunugu 163. Gurza 146.

Habitaneum 222. Hadria 64. 267. Hadrumetum 146. Halaesa 131. Hasta 103. Helio-
polis 259. Heordea 242. Heraclaea Sentica 242. Herculaneum 22. Herdoniae 41. Hernici 22. 32. Her. Tub. 263. Heupo 263. Hierapolis 249. Hierocaesarea 249. Himeracae Thermae 132. Hippo regius 146. 268. Hispalis 174. Hispellum 71. Histonium 50. Histria 115. Horta 85. Hric. cf. Ricina 66. Hunnum 222.

Iader 234. Iamo 202. Iasus 249. Iconium 254. Icosium 164. Iesso 195. Igaeditani 185. Iguvium 72. Ilorda 195. Iliberri 175. Ilipa magna 175. Ilipula minor 175. Iliturgicola 176. Ilugo 195. Ilureo 176. Iluro Baet. 176. Iluro Tarrae. 195. Industria 103. Interamna Lirenas Sucasina 23. Interamna Nahars 72. Interamna Praetuttianorum 65. Interocrium 56. Inter-
promium 53. 267. Ionia 249. Iporea 176. Iptuci 176. IRIMU cf. Trimontium. Isaura Palaea 254. Isinda 254. Issa 234. Isturgi 177. Italica 177. IVAO cf. Iuvavum. col. Iulia Equestris Noviodunum 221. Iuliobriga 196. Iulium Carnieum 111. IVLO cf. Iuvavum. Iuui cf. Iu-
vavum. Iuvanum 50. Iuvavum 224.

Labitlosa 196. Lacibula 177. Laebactium pagus 112. Lamasba 149. Lambaesis 149. Laminium 196. Lancia 196. Lanuvium 23. Laodicea 259. Laranda 254. Lares 150. Lari-
num 41. Latobici 227. Lavernae 53. Lavinium 23. 266. Laurentes 23 sq. Lauriacum 224. Laus Pompeia 120. Lepti minus 150. Leptis magna 150. Lenca 41. Libarna 103. Libisosa 196. Ligures Baebiani et Corneliani 41. Lilybaeum 131. Limici 197. Limisa 151. Lindus Rhodi 250. Liovia 263. Lipara 132. Lipientiae portus 117. Lissus 235. Londinium 222. Luca 86. Luceria 42. Lucus Italiae reg. IV 52. Lucus Augusti (Tarraconensis) 197. Lucus Augusti sive Lucus Vocontiorum (Narbonensis) 209. Lucus Feroniae 86. Lugo cf. Lucus Augusti. Lugudunum 217. Luna 86. Lupiae 42. Lussonium 227. Lysimachia 239. Lyttus 260.

Ma . . . . (Hispaniarum) 203. Macomades 151. Mactaris 151. Madaura 151. Maeonia 249. Magnesia ad Maeandrum 249. Mago 202. Malaca 178. Manliana 164. Mantua 112. Marr. 263. Marrucini 51. Marruvium 51. 267. Marsi 51. Maseula 152. Massaca 263. Massilia 209. Mastar 143. Matilica 72. Mattiacorum castellum 221. Md. cf. Madaura. Mediolanum (Medoleanium) 120. Mel . . . 263. Melita 132. Mellaria 178. Melo 264. Merobriga 185. Mes-
sana 132. Mevania 73. 267. Mevaniola 73. Miletus 249. Mileu 143. 268. Minturnae 24. Misenum 24. 266. Moguntiacum 221. Monoecus 210. Mons 152. Mopsus (Mopsuestia) 256.

Mulias 249. Munigua 178. Mursa 227. Mustis 152. 268. Mutina 97. 267. Muzua 152. My-
lassa 249. Mylias 249.

Naeva 178. Nantuatium Tarnaiae 125. Narbo 210. Narnia 73. Naronā 235. Natta-
butes 153. Nauportus 112. Neapolis Africae 153. Neapolis Italiae reg. I 25. 266. Neapolis Italiae reg. X 115. Neapolis Syriae 259. Nedinum 113. Nemausus 214. Nepet 86. 267. Nertobriga 178. Nesactium 113. Nescania 179. Nicaea Bithyniae 252. Nicaea Narbonensis 210. Nicomedia 252. Nicopolis 246. 269. Ninia 237. No . . . 264. Nola 25. Nomentum 266. Norba 186. Novae Dalmatiae 235. Novae Moesiae 238. Novaria 121. Novesium 221. Novia 264. Noviodunum 221. Noviomagus 221. Nuceria Alfaterna 25. Nursia 55. Nysa 249.

Obilaba 224. Obuleo 179. Oericulum 74. Octodurum cf. Forum Claudii. Oenoanda 255. Oescus 237. Olisipo 186. Opitergium 113. Oppidum novum 164. Orta 85. Osca 179. 197. Osicerda 197. Osqua 179. Ossigi 180. Ostia 26. 266. Ostippo 180. Ostra 74. Otobesa 197. Ovilava 224.

Paeligni 53. Paestum 46. Palua 201. Panopolis 261. Paphos 260. Paraetonium 260. Parentium 113. Parma 98. Patara 255. Patavium 114. Patrae 245. colonia Patricia cf. Cor-
duba. Pausulae 65. Pax 186. Pedro 123. Pelagonia 243. Peltuinum 60. Pergamum 249. Perge 256. Perinthus 240. Perugia 87. 267. Pessinus 254. Petavio, Petobio cf. Poetovio. Petelia 46. Philadelphia 250. Philippi 243. Philippopolis 240. Pholegandrus 246. Phua 143. Picenum 65. Pinna 61. Pisae 87. Pisaurum 74. 267. Pistoriae 87. Pitinum Mergens 74. Placentia 98. Planina 65. Plestia 75. Poetovio 227. Pola 114. Pollentia Italiae reg. V 67. Pollentia Italiae reg. IX 104. Pollentia Tarrae. 202. Pompaelo 198. Pompei 27. 266. Pom-
peiopolis 254. Portus Magnus 164. Potentia Italiae reg. III 46. Potentia Italiae reg. V 66. Potidaea 241. Praeneste 27. 266. Praetoria cf. Augusta. Privernum 28. Puteoli 28. 266.

Ratiaria 238. Ravenna 98. Reate 55. Regium Lepidum 99. Reii Apollinares 211. Rhodus 250. Ricina 66. Risinium 235. Roma 7. Rudiae 42. Rufrae 35. Rusguniae 164. Rusicade 143. 268. Rusuccuru 164.

Sabini Italiae reg. IV 54. Sabini Italiae reg. X 109. Sabora 180. Sacili 180. Sadder 143. Saeciensis 203. Saena 87. Saepinum 59. Saetabis 198. Sagalassus 254. Saguntum 198. Salacia 186. Salamis 260. Salaria 198. Saldae 165. Salernum 30. Salinae 123. Saloniae 236. Salpensa 180. Samnites 58. Samos 250. Samosata 259. Samothrace 240. Sardes 250. Sar-
mizegetusa 230. Sarsina (Sassina) 75. Saturnia 88. Savaria 228. Scallabis 187. Scarbantia 228. Scardona 236. Seupi 238. Sebaste 264. Sebastopolis 254. Seg. 264. Segobriga 199. Segontia 199. Segovia 181. Segusio 125. Sena Gallica 75. Seni 264. Sentinum 75. 267. Septempeda 66. 267. Sestinum 76. Setia 30. Sextantio 215. Sibirium 119. Sic. 264. Sicea 153. 268. Siceaena 181. Siculi Dalmatiae 236. Sid(e?, ou?) 259. Sidyma 256. Sigarra 199. Sigus 143. 268. Singidunum 238. Singilia Barba 181. Sinope 252. Sinuessa 30. Sipontum 43. Sirmium 229. Sirrae 244. Siscia 229. Sitifis 165. Simitthu 154. Smyrna 250. Solva 224. Sora 31. Spolegium 76. Stabiae 31. Stobera 244. Stobi 244. Stratonicea 250. 269. Sua 154. Suasa Senonum 77. Sublaqueum 31. Subzuar 144. Suessa Aurunca 32. Sufetula 154. 268. Sulci 127. Sulmo 53. Superaequum 53. Supinum 52. Surrentum 32. Surrina Nova 88. Sutrium 88. Syrausae 132.

Talmis 261. Tanis 261. Taponi 187. Tarcondara 249. Tarquinii 89. Tarentum 43. Tarnaiae cf. Nantuates. Tarracina 33. Tarraco 199. 269. Tarsus 256. Tarvisium 114. Tar-
rusco 212. Tavium 254. Taurini cf. Augusta Taurinorum. Teanum Apulum 43. Teanum Sidicinum 33. 266. Teate Italiae reg. II 43. Teate Marrucinorum 51. 267. Tegianum 47. 266. Telesia 59. Teos 250. Tepeltenses 155. Tereventum 60. Tergeste 114. Teurnia (Teurin.) 225. Thabraca 155. Thagaste 155. Thamugadi 155. 268. Thebae 246. Thebe Aegypti 261. Thelepte 156. Themisonium 251. Thera 246. Thermae Himeracae 132. Thessalonica 244. Theveste 156. 268. Thibilia 156. Thibura 269. Thibursicum Bure 148. 268. Thignica 148. Thuburbo maius 157. Thuburbo minus 157. Thuburnica 157. 269. Thubursicum Numidarum 158. Thugga 148. 268. Thurii cf. Copia. Thyatira 251. Thysdrus 158. Tiberiopolis 251.

Tibur 50. 267. Ticinum 121. 268. Tiddis 144. Tifernum Mataurense 77. Tifernum Tiberinum 77. Tinfadi 159. Tingis 167. Tipasa Africae 159. Tipasa Mauretaniae Caes. 166. Tlos 256. Tolentinum 66. Tolosa 212. Tomi 238. Tragnrium 237. Tralles 251. Trea 66. Treba 22. 33. 266. Trebiae 77. Trebula Balli(ni?)a 33. Trebula Mutuesca 56. Trenehensis 264. Trevicum 37. Tridentum 115. Trimontium 240. Tritium Magallum 200. Truentum 66. Trumpilini (Trumpia p. 268) 109. Tubunae 159. Tuccabor 159. Tucci 181. Tuder 77. Tuficum 78. 267. Tupusuctu 166. Turca 159. Turenun 266. Turris Libisonis 127. Tuscania 89. Tuscubis 159. Tusculum 34.

U . . . . 183. Vada Sabatia 104. Vaga 160. Val. 264. Valentia Tarraconensis 200. Valentia cf. Forum Fulvi, cf. Vibo. Valeria 200. Valesium 42. not. 60. 264. Vallensium forum Claudii 125. Vallis 160. 269. Vardagate 104. Varia 50. Varvari 116. Vasio Vocontiorum 214. Vatia 264. Uccula 269. Ucetia 215. Uchi maius 160. Ucubi 182. VE . . . cf. Vienna. Vei 89. 267. Veleia 99. Velitrae 34. Venafrum 35. VEN. 33. Venusia 44. Vercellae 121. Verecunda 161. Veretum 44. VERG cf. Vercellae. Vergilia 200. Verona 116. Verulae 22. 35. 266. Verutus (= Berytus) 257. Vestini 60. Vesunna 216. Vettona 78. Vetulonia 90. Viana, Vianna cf. Vienna. Vibunum 44. Vibo Valentia 47. Vicetia 117. Vienna 212. Vina 161. Vindobala 222. Vindobona 229. Vindonissa 221. Viroconium 222. Virunum 225. Visacensis 203. Visentium 90. Ulia 182. col. Ulpia Traiana 221. Ulubrae 35. Umber 79. Vocontii 213. Volaterrae 90. Volcae Arecomici 214. Volcei reg. III 47, reg. VII 91. Volsinii 91. Volturnum 36. 266. Volubilis 167. Urbs Salvia 67. Urcaliocus 192. Urgavo 182. Urso 182. Urvinum Mataurense 78. Urvinum Hortense 79. Uthina 161. Utica 161. VTII cf. Utica. Uxama 201. Uxellodunum 222. Uzelis (Uszalis) 144.

Zattara 162. Zuechar 162.

III. Index capitum huius libri.

Italia 1. Roma 7. Italiae regio I 8. regio II 36. regio III 45. regio IV 48. regio V 61. regio VI 67. regio VII 79. regio VIII 92. regio IX 100. regio X 105. regio XI 117. Alpes maritimae 122. Alpes Cottiae 123. Alpes Poeninae 125. Sardinia (et Corsica) 126. Sicilia 128. Africa et Mauritaniae 133. Africa 138. Mauretania Caesariensis 162. Mauretania Tingitana 167. Hispaniae 167. Hispania Baetica 169. Hispania Lusitania 183. Hispania Tarraconensis 187. Gallia Narbonensis 203. Gallia Aquitania 216. Gallia Lugdunensis 217. Gallia Belgica 218. Britannia 222. Raetia 222. Noricum 223. Pannoniae 225. Dacia 229. Dalmatia (Illyricum) 231. Moesia 237. Thracia 238. Macedonia 240. Achaia 244. Epirus 246. Asia 247. Bithynia et Pontus 251. Galatia, Pisidia, Pamphlagonia, Lycaonia, Isauria 252. Cappadocia 255. Lycia et Pamphylia 255. Cilicia 256. Syria 256. Arabia 259. Cyprus 259. Creta et Cyrene 260. Aegyptus 261. Castra 262. Incerta 262. Additamenta 265.

COLUMBIA UNIVERSITY

0032021526